Colum McCann

Transatlantic

Ingenios... Legăturile complexe pe care Mecann le realizează între poveștile femeilor și cele ale bărbaților din romanul său par scrise în aer, în apă și – dat fiind faptul că subiectul se află la confluența dintre istoria americană și cea irlandeză – în sânge. – Esquire

O altă impetuoasă tapiserie a vieții, construită cu o mare artă...

E o bucurie rară să îl citești pe Mecann. – The Seattle Times

Colum Mecann își emoționează cititorii cu o poveste impresionantă, o scriere de înaltă clasă, pe care The New York Times Book Review *o numește „un emoționant tur de forță'.*

Colum Mecann demonstrează încă o dată de ce este unul dintre cei mai aclamați și mai importanți scriitori ai generației sale, cu un roman ca un zbor planat pe deasupra continentelor, care saltă pe deasupra secolelor și unește cu iscusință un grup de personaje foarte bine conturate, atât reale, cât și imaginare.

Ultima capodoperă a unui scriitor talentat, care îți taie răsuflarea...

Transatlantic este cel mai pătrunzător roman de până acum al lui Colum Mecann.
The Oprah Magazine

Una dintre cele mai mari reușite ale romanului Transatlantic este modul în care – citindu-l – simți istoria: pe cât de trecătoare, pe atât de intimă și cât se poate de intensă.

Aceasta este calitatea aproape supranaturală pe care Mecann o descoperă la nesfârșit în ceea ce privește miraculosul:

faptul că este inseparabil de ceea ce trăim zi de zi.

The Boston Globe

Colum Mecann, originar din Dublin, Irlanda, este autor a șase romane și două colecții de nuvele.
A obținut National Book Award.
International ÎMPAC Dublin

Literary Award și alte importante premii internaționale.
A fost numit *Chevalier des Arts et Lettres* de către guvernul francez și este membru al Academiei de Arte din Irlanda.

În prezent locuiește la New York cu soția și cei doi copii ai săi.

Publicate la RAO:
Goana nebună a lumii
Zoli
Dansatorul
Traducere din limba engleză GABRIELA TĂNASE
editura rao

Dedic acest roman Lorettei Brennan Glucksman.
În egală măsură, lui Allison și Isabellei.
Și, desigur, lui Brendan Bourke.

Autorul dorește să adreseze mulțumiri Fundației John Simon Guggenheim, pentru asistența financiară acordată în scopul efectuării cercetărilor și scrierii acestei cărți.

Niciun eveniment din istorie nu poate fi trecut sub tăcere. Indiferent cât de mult și-o însușesc oamenii, o distrug sau mint în legătură cu ea, istoria umanității refuză să tacă. În pofida surzeniei și a ignoranței, timpul care a trecut continuă să ticăie și la timpul prezent.

Eduardo Galeano

2012

Căsuța se afla pe malul unui lac.

Putea auzi vântul și ploaia biciuind imensa întindere de apă, răvășind copacii și iarba.

Începuse să se trezească dimineața devreme, înaintea copiilor. Era o casă pe care merita s-o asculți. Sunete ciudate veneau dinspre acoperiș. La început, crezuse că șoarecii se fugăreau pe plăcuțele de ardezie, însă recent își dăduse seama că pescărușii care se roteau pe deasupra casei dădeau drumul stridiilor din gheare, pentru a le sfărâma cochiliile. Se întâmpla mai ales dimineața, uneori însă și pe înserat.

Scoicile șuierau mai întâi prin aer, apoi, după un moment de tăcere, urma un zornăit, în timp ce se rotogoleau pe acoperiș până se prăbușeau jos, în iarba înaltă, stropită cu lapte de var.

Când scoica se izbea cu vârful, se desfăcea imediat, altfel – dacă ateriza pe oricare altă latură – ajungea să zacă

acolo ca un obuz neexplodat.

Pescărușii dădeau roată cu mișcări acrobatice pe deasupra scoicilor sparte. După ce-și astâmpărau foamea, zburau din nou spre apă, ca niște escadroane gri-albăstrii.

Nu după mult timp, camerele începeau să prindă viață – ferestrele pocneau în timp ce erau deschise, apoi ușile și dulapurile, iar vântul dinspre *lough*[1] dădea buzna în casă.

Cartea întâi

1919
Umbra norilor

Era un fost bombardier modificat. Un Vickers Vimy[2]. Tot numai lemn, pânză și cabluri. Era un avion mare și greoi, dar Alcock îl privea cu duioșie, ca pe-un micuț iute de picior. De câte ori se urca la bord, îl bătea afectuos cu mâna pe fuzelaj, săltându-se apoi în carlingă, alături de Brown. O singură mișcare agilă. Cu mâna pe manșă și cu piciorul pe palonier, se simțea deja plutind prin aer.

Cel mai mult îi plăcea să se ridice deasupra norilor și apoi să zboare în lumina soarelui. Se apleca peste margine ca să vadă umbra mișcătoare a avionului, când mai lată, când mai îngustă, lunecând pe norii albi de dedesubt.

Brown, navigatorul, era mai rezervat – nu prea se simțea în largul său să-și facă astfel cunoscute trăirile.

---

[1] Un golf sau un braț de mare - denumire de origine celtică, folosită mai ales de irlandezi, asemănătoare cu *loch* în scoțiană și în vechea irlandeză și cu *lacus* în latină (n.tr.)

[2] Bombardier britanic folosit cu succes în timpul Primului Război Mondial și o perioadă după terminarea acestuia, atât în domeniul militar, cât și în cel civil, între cele două războaie mondiale, aparatul de zbor a stabilit mai multe recorduri pe distanțe lungi, cel mai faimos fiind atins cu ocazia primei traversări fără oprire a Oceanului Atlantic, un zbor realizat de piloții Alcock și Brown, în iunie 1919. (n.tr.)

Stătea puțin plecat în față, în carlingă, atent să deslușească rapid orice semnal transmis de aparat. Era expert în a intui direcția vântului, însă cea mai mare încredere o avea în tot ce putea însemna contact direct: busole, hărți, nivelul combustibilului din rezervorul de sub picioarele lui.

Era exact momentul în care, în acel secol, ideea de gentleman căpătase aproape proporțiile unui mit. Marele război zdruncinase întreaga lume. De pe uriașele tambururi de metal ale ziarelor se rostogoleau știri groaznice cu privire la dispariția a șaisprezece milioane de oameni. Europa arăta ca un creuzet de oase.

Alcock mai pilotase avioane de luptă. Bombe de calibru mic lansate pe sub trenul de aterizare al aparatului de zbor. Îl simțea apoi cum, mai ușor, se smucea în sus, în noapte. Scotea capul din carlinga deschisă și urmărea ciuperca de fum ridicându-se în urma lui. După care echilibra avionul și lua direcția spre casă. În clipele acelea, tot ce-și dorea Alcock era să rămână un anonim. Să zboare mai departe prin întuneric, în spațiul liber presărat cu stele. Apoi, în fața sa apărea un aerodrom, cu sârma ghimpată luminată ca un altar într-o biserică ciudată.

La rândul său, Brown efectuase mai multe zboruri de recunoaștere. Avea un talent deosebit pentru tot ce însemna calcul. Putea transpune orice rută într-o serie de numere. Chiar și la sol continua să calculeze, descifrând noi modalități de a-și aduce avionul cu bine acasă.

Cei doi bărbați știau foarte bine ce însemna să fii doborât.

Turcii îl prinseseră pe Jack Alcock în timpul unui bombardament la mare distanță deasupra golfului Suvla și-i ciuruiseră aparatul cu foc de mitralieră, pulverizându-i elicea din stânga. El și cei doi membri ai echipajului se aruncaseră în mare, îndreptându-se înot spre mal. Fuseseră apoi mânați goi spre locul în care turcii aduseseră niște mici cuști de lemn, pentru prizonierii de război. Deschise în fața intemperiilor. Alături de el se afla un galez cu o hartă a constelațiilor, astfel că Alcock își exersase talentul de

navigator, blocat în tabăra turcească sub cerul ca bătut în cuie al nopții. Era suficient să arunce o privire în sus pentru a ști ora exactă. Totuși, dorința lui cea mai arzătoare era să cârpăcească un motor. Când fusese mutat într-un lagăr din Kedos, dăduse ciocolata primită de la Crucea Roșie în schimbul unui dinam, șamponul pentru câteva piese de tractor și meșterise câteva ventilatoare artizanale numai din bucăți de sârmă, de bambus, din buloane și baterii.

Teddy Brown era și el fost prizonier de război, după ce fusese forțat să aterizeze în Franța, în timpul unei misiuni de recunoaștere. Un glonț îi zdrobise piciorul. Un altul îi perforase rezervorul de combustibil. În timp ce avionul se prăbușea, își aruncase aparatul de fotografiat, făcuse hărțile bucăți și le risipise-n vânt. El și co-pilotul puseseră avionul B.E.2c pe burtă într-un lan de grâu noroit, opriseră motorul și ridicaseră mâinile în fața inamicului. Acesta venise în pas alergător din pădurea de la orizont, pentru a-i trage din epavă. Brown simțea mirosul benzinei care se scurgea din rezervor. Unul dintre friți avea între buze o țigară aprinsă. Deși Brown era vestit pentru caracterul său rezervat, de data asta se trezise urlând, în încercarea de a-l opri pe neamț – în ciuda strigătelor lui, acesta continua să avanseze, cu țigara fumegându-i între buze. *Mă scuzați!* Un mic nor de fum se rostogolea mai departe din gura neamțului. *Nein, nein!* Disperat, Brown își aruncase brațele în sus și zbierase din nou, de data asta în engleză: *Forfucksake, stop!*[3]

Neamțul înțepenise, își dăduse capul pe spate, rămăsese o clipă astfel, încă mestecând țigara aprinsă, după care își reluase goana spre avion.

Povestea asta îl făcea pe fiul lui Brown să moară de râs ori de câte ori o auzea, înainte să plece și el la război, după douăzeci de ani. *Mă scuzați! Nein, nein!* De parcă neamțului îi ieșise cămașa afară din pantaloni sau uitase să-și lege șiretul la pantofi.

Brown fusese expediat acasă cu puțin timp înainte de

[3] Pentru numele lui Dumnezeu, oprește-te! (în 1b. engleză în text, n.tr.)

încheierea armistițiului, după care își pierduse boneta când, plin de entuziasm, o aruncase în aer în Piccadilly Circus. Fetele purtau ruj roșu-aprins, iar poalele rochiilor li se învârtejau în jurul genunchilor. Hoinărise pe malul Tamisei, urmărind firul apei până în punctul în care se contopea cu cerul înnegurat.

Alcock nu reușise să se întoarcă la Londra mai devreme de luna decembrie. Îi urmărise cu privirea pe conaționalii săi, în costume negre și cu pălării melon, croindu-și drum printre ruine. Pe o alee din apropierea șoselei Pimlico, se alăturase unei găști care făcea o miuță, lovind și el cu piciorul într-o bășică de porc. Se simțea de parcă ar fi plutit din nou prin aer. Își aprinsese o țigară și urmărise rotocoalele de fum ridicându-se în aer.

Când s-au întâlnit pentru prima dată la uzinele Vickers din Brooklands, la începutul anului 1919, Alcock și Brown și-au dat seama imediat că amândoi aveau nevoie s-o ia din nou de la capăt. Să-și șteargă toate amintirile. S-o ia de la zero, oricât de greu ar fi fost, dar cu toată energia de care erau capabili, și să uite de război. Să transplanteze o inimă nouă într-un trup bătrân. Nu mai voiau să-și amintească de bombele neexplodate sau de prăbușiri și arsuri, sau de șirul de celule în care fuseseră închiși, sau de monștrii abisului cu care se confruntaseră noapte de noapte. În loc de asta, discutau acum animați despre Vickers Vimy. Micul și rapidul aparat de zbor.

Vântul bătea cu putere dinspre Newfoundiand, fugărind norii deasupra Atlanticului. O mie opt sute de mile1 de ocean.

După ce sosiseră cu vaporul din Anglia, cei doi se instalaseră la hotelul Cochrane, așteptând avionul. Vimy sosise împachetat în patruzeci și șapte de lăzi mari din lemn. Spre sfârșitul primăverii. Un suflu înghețat plutea în aer. Alcock și Brown angajaseră hamali ca să care lăzile din port. Le încărcaseră apoi în căruțe și pe spinarea cailor și asamblaseră aparatul pe câmp.

Pășunea se afla la marginea localității St. John, pe un mic deal cu vârful retezat. O suprafață netedă de circa trei sute de iarzi[45], cu o mlaștină la un capăt și cu o pădure de pini la celălalt. Urmaseră zile de sudat, lipit, polizat, cusut. Lăcașurile pentru bombe fuseseră înlocuite cu rezervoare suplimentare pentru benzină. Lui Brown asta îi plăcea cel mai mult. Aveau să folosească bombardierul într-un mod cu totul diferit, scoțând din el tot ce avea legătură cu războiul, puterea de a produce masacre.

Ca să niveleze pășunea, folosiseră detonatoare – după ce aprinseseră fitilele, spulberaseră stâncile cu dinamită, dărâmaseră zidurile și gardurile, apoi îndepărtaseră movilele de țărână. Deși era încă vară, un suflu rece se simțea în aer. Cârduri de păsări lunecau pe cer.

După două săptămâni, terenul era gata. Pentru cei mai mulți dintre oameni, nu era altceva decât o altă bucată de pământ, dar – în ochii celor doi piloți – arăta ca un aerodrom fabulos. Controlau pista acoperită cu iarbă și direcția vântului, studiind în ce parte se aplecau copacii și orice urmă de nor de pe cer.

Mulțimi de gură-cască se îmbulziră să vadă avionul. Unii nici măcar nu se urcaseră vreodată într-un automobil – era cu atât mai puțin probabil să fi văzut un aeroplan în viața lor. De la distanță avea forma unei libelule. Avea o lungime de 42,7 picioare1, o înălțime de 15,25 picioare și anvergura aripilor de 68 de picioare[6]. Cântărea 13.000 *de pounds*[7], după ce fusese încărcat cu 870 de galoni[8] de benzină și cu 40 de galoni de ulei. Unsprezece *pounds* pe piciorul pătrat. Cadrul de pânză era alcătuit din mii de cusături.

Rezervoarele suplimentare permiteau un zbor lung de 30 de ore. Avea o viteză maximă de 103 mile[9] pe oră, în absența rafalelor de vânt, o viteză de croazieră de 90 mph

[4] Milă marină (1 852 metri) (n.tr.)
[5] Iard (0,9144 metri) (n.tr.)
[6] Picior (30,5 centimetri) (n.tr.)
[7] Pound (453,6 grame) (n.tr.)
[8] Galon (măsură de capacitate = 3, 34 litri) (n.tr.)
[9] Milă terestră (1 609 metri) (n.tr.)

și o viteză de aterizare de 45 mph[10]. Biplanul era dotat cu două motoare cu răcire cu apă Rolls-Royce Eagle VIII, de 360 de cai putere și 1.080 rotații pe minut, cu doisprezece cilindri în două linii de câte șase, fiecare motor propulsând o elice din lemn cu patru palete.

Vizitatorii pipăiau lonjeroanele, ciocăneau în metal, trăgeau de pânza bine întinsă pe aripi, ca s-o audă șuierând. Puștii își aș ter- neau numele pe o parte a fuzelajului.

Fotografii prezenți își traseră husele negre deasupra lentilelor. Alcock poza în fața aparatelor, umbrindu-și ochii cu mâna ca un bătrân explorator. „A început numărătoarea inversă!” strigă el, apoi sări de la o înălțime de nouă picioare în iarba udă de dedesubt.

Ziarele scriau că totul era posibil acum – lumea devenise mai mică. La Paris se puneau bazele Ligii Națiunilor.

W.E.B. Du Bois convocase Congresul Pan-African, cu participarea delegațiilor din cincisprezece state. La Roma, lumea asculta discuri cu muzică jazz. Radioamatorii transmiteau semnale la o distanță de sute de mile cu ajutorul aparatelor cu lămpi, într-o zi, deloc departe, urma să fie posibil să citești în aceeași zi *San Francisco Examiner* la Edinburgh, sau Salzburg, sau Sydney, sau Stockholm.

La Londra, lordul Northeliffe oferise un premiu de 10.000 de lire, în *Daily Mail,* primilor oameni care urmau să traverseze Atlanticul, aterizând pe celălalt mal. În competiție intraseră cel puțin încă alte patru echipaje. Hawker și Grieve se prăbușiseră deja în apă. Alții, precum Brackley și Kerr, stăteau pregătiți pe aerodromuri de-a lungul coastei, în așteptarea unor condiții meteo mai bune. Zborul trebuia efectuat în șaptezeci și două de ore. Nonstop.

Circulau zvonuri despre un texan bogat care ar fi dorit să-și încerce norocul, la fel ca și un prinț maghiar și, mai rău decât atât, un neamț de la Luftstreitkräfte, fost expert

[10] Miles / hour, mile/oră (n.tr.)

în bombardamente la mare distanță în timpul războiului.

Se răspândise vestea că redactorul-șef al publicației *Daily Mail,* adjunctul lordului Northeliffe, făcuse ulcer la gândul că un neamț ar fi putut câștiga premiul.

— Un neamț! Un neamț afurisit! Ferească Dumnezeu!

Trimisese reporteri pentru a afla dacă nu cumva inamicul, deși înfrânt, ar fi putut să câștige această cursă.

Redactorul-șef se agita neîntrerupt în tipografia de pe Fleet Street, unde erau culese literele fierbinți, cu mintea la viitoarele manșete. Pe căptușeala hainei, soția îi cususe un Union Jack, stegulețul britanic, pe care-l pipăia din când în când cu evlavie.

— Dați-i bătaie, băieți! mormăia el. Voi doi. Dați-i bătaie, veniți înapoi acasă, la Blighty!

În fiecare dimineață, cei doi aviatori cazați la hotelul Cochrane își luau micul dejun – terci de fulgi de ovăz, ouă, șuncă, pâine prăjită –, după care străbăteau cu automobilul străzile abrupte și urmau șoseaua ce ducea spre pădure și spre câmpul acoperit de iarba pudrată cu promoroacă. Dinspre ocean veneau rafale reci de vânt, își montaseră un dispozitiv electric în combinezoanele de zbor, ca să le poată încălzi cu ajutorul bateriei, și își căptușiseră căștile cu bucăți suplimentare de blană, la fel ca și mănușile și ghetele.

Trecu o săptămână. Apoi, două. Vremea proastă îi ținea în loc. Nori. Furtună. Alte previziuni meteo. În fiecare dimineață, cei doi aveau grijă să se bărbierească. Un ritual executat la capătul acelui câmp. Într-un cort amplasaseră un lighean de metal alături de un mic arzător cu gaz, ca să încălzească apa. Un capac de roată le servea drept oglindă. Când terminau, vârau aparatele de ras în rucsacurile personale, ca să le aibă la îndemână atunci când aveau să aterizeze: voiau să fie siguri că, odată ajunși în Irlanda, vor arăta decent, proaspăt rași, niște membri prezentabili ai imperiului.

În zilele tot mai lungi ale lunii iunie, spre seară, așezați sub aripile aparatului de zbor, își aranjau cravatele și le explicau ce aveau de gând să facă reporterilor canadieni,

americani și britanici, sosiți acolo în speranța că-i vor vedea decolând.

Alcock era din Manchester și avea douăzeci și șase de ani – uscățiv, chipeș, îndrăzneț, avea stilul unui om vizionar, gata oricând să izbucnească-n râs. Avea un ciuf des, brun-roșcat. Burlac, obișnuia să spună că iubea femeile, dar prefera motoarele. Nimic nu-i plăcea mai mult decât să dezasambleze unul dintre motoarele Rolls-Royce, apoi să-l refacă. Își împărțea sendvișurile cu reporterii: adesea, cu o mâzgă de ulei pe coaja feliei de pâine.

Brown stătea așezat pe lăzile de lemn, alături de Alcock. Arăta deja ca un om bătrân la cei treizeci și doi de ani ai săi. Se ajuta la mers de un baston, din cauza șchiopătatului. Se născuse în Scoția, dar crescuse undeva în apropiere de Manchester. Părinții săi erau americani și avea un ușor accent de yancheu, pe care îl păstra cu grijă. Se considera un atlantist. Citea poezii antirăzboinice scrise de Aristofan și spunea că cel mai fericit era în zbor. Un solitar, deși nu-i plăcea singurătatea. Unii afirmau că arăta ca un paroh, deși o scânteie de un albastru intens îi juca mereu în ochi și se logodise recent cu o londoneză tânără și frumoasă. Îi trimitea lui Kathleen scrisori de dragoste, spunându-i printre altele că i-ar plăcea să-și arunce bastonul spre stele.

— Doamne Dumnezeule, exclamă Alcock, chiar i-ai scris așa ceva?

— Desigur.

— Și ea ce-a zis?

— A zis că aș rămâne fără baston.

— O, e clar! E moartă după tine!

În timpul discuțiilor cu presa, Alcock prelua inițiativa. Brown asculta în tăcere, jucându-se cu acul de cravată. În buzunarul interior ținea o sticluță pătrată cu brandy. Din când în când se răsucea, o scotea din haină și lua câte o dușcă.

Și Alcock obișnuia să bea tărie, dar nu pe ascuns, ci fericit, în public. Se rezema de tejgheaua barului de la hotelul Cochrane și intona *Rule, Britannia1* atât de fals, încât părea că dă dovadă de un umor ciudat.

Localnicii – în majoritatea lor pescari și câțiva tăietori de lemne – se acompaniau cu bătăi ritmice în mesele de lemn, în timp ce cântau despre cei care-și pierduseră viața pe mare.

Cântatul dura până târziu în noapte, cu mult după ce Alcock și Brown plecau la culcare. Chiar și de la etajul patru puteau auzi zgomotele din bar însoțite de hohote de râs și, mai târziu, *Maple Leaf Rag*[11] scos cu forcepsul din pian.

Hei, șterge-o, frățioare.
Eu poci vrăji astă nație,
Poci zgâlțâi astă lume din țâțâni
Cu Maple Leaf Rag.[12]

Alcock și Brown se treziră la răsăritul soarelui, apoi așteptară ca cerul să se lumineze bine. Evaluară timpul probabil. Se duseră pe câmp. Jucară gin rummy. Apoi mai așteptară puțin. Aveau nevoie de o zi caldă, o lună luminoasă și un vânt favorabil. Socoteau că ar putea efectua zborul cam în douăzeci de ore. Nu se gândeau la un eventual eșec, dar, pe ascuns, Brown își făcuse testamentul, lăsându-i toate posesiunile sale lumești lui Kathleen. Ținea plicul în buzunarul interior al tunicii.

Alcock nu-și bătea capul cu așa ceva. Avea încă vii în minte te- rorile războiului și se minuna uneori că încă mai era în viață.

— Ce mi s-ar mai putea întâmpla acum chiar nu-i mare scofală.

Bătu afectuos fuzelajul lui Vimy, cu un ochi ațintit spre masa de nori ce se profila departe, spre vest.

— Exceptând, desigur, o blestemată de ploaie.

O privire aruncată-n jos dădea la iveală un șir de coșuri și de garduri și de turle cu vârful ascuțit; vântul tăvălea

[11] Cântec patriotic englez, asociat mai ales cu marina britanică, având la bază un poem scris de poetul scoţian James Thomson (n.tr.)

[12] Piesă de jazz creată de cunoscutul pianist și compozitor Scott Joplin (n.tr.)

iarba înaltă ca pe niște valuri argintii, râuri săltau prin albii, doi cai albi alergau frenetic pe câmp, șosele pietruite dădeau în drumuri forestiere – păduri, tufișuri, adăposturi pentru vaci, tăbăcării, șantiere navale, colibe de pescari, fabrici de prelucrarea codului, întreaga țară… plutim pe un nor de adrenalină și… la te uită, Teddy, acolo jos, un craniu plutește pe râu și o pătură e întinsă pe nisip, o fată se luptă cu lopata și găleata și o femeie își saltă-n sus poalele fustei. Mai departe, un tânăr cu un pulover roșu călărește un măgăruș pe malul oceanului, haide, dă-i bătaie, să ne mai rotim o dată, să-l băgăm un pic în sperieți pe acest flăcău cu umbra noastră…

În seara zilei de 12 iunie, fac un nou zbor de antrenament, de data asta în cursul nopții, astfel încât Brown să-și testeze hărțile Sumner. La 11.000 de picioare. Cu carlinga deschisă spre cer. Un frig teribil. Bărbații se ghemuiesc în spatele parbrizului. Le îngheață până și vârful firelor de păr.

Alcock vrea să simtă avionul, greutatea, înclinația față de axa transversală, centrul său de greutate, în timp ce Brown continuă să facă diverse calcule. Dedesubt, reporterii așteaptă avionul. Pista de pe câmp e marcată cu lumânări în pungi de hârtie maro. Când Vimy aterizează, suflul aruncă lumânările în iarbă, unde continuă să pâlpâie un timp. Băieții de prin partea locului dau fuga să le stingă, aruncând peste ele apă din găleți.

Aviatorii coboară din aparatul de zbor în câteva aplauze. Surprinși, o remarcă pe reportera ziarului local, Emily Ehrlich – părea cea mai serioasă persoană din mulțime. Nu pune nicio întrebare, doar stă deoparte. Are o căciuliță pe cap și mănuși în mâini. Își notează de zor ceva în carnet. Scundă și, fără să-i pese de modă, voluminoasă. Având cam patruzeci sau cincizeci de ani. Merge călcând greu pe câmpul no- roit. Cu un toiag de lemn în mână. Are gleznele teribil de umflate. Arată ca o femeie angajată într-o cofetărie sau în spatele tejghelei unei prăvălii sătești, dar ei știu prea bine că are un condei extrem de incisiv. Au văzut-

o la hotelul Cochrane, unde locuiește de mai mulți ani împreună cu fiica ei, Lottie. În vârstă de șaptesprezece ani, aceasta mânuiește aparatul de fotografiat cu o ușurință și un stil neașteptate, de parcă ar tot cocheta cu el. Spre deosebire de maică-sa, e înaltă, subțire, veselă și curioasă. Râde aproape tot timpul și îi șoptește acesteia ceva la ureche. O pereche ciudată. Mama păstrează tăcerea; fiica face fotografii și pune întrebări. Asta îi înfurie pe ceilalți reporteri – o fată tânără aventurându-se pe teritoriul lor –, dar întrebările ei vin în rafală și sunt la obiect. *La ce presiune a vântului rezistă pânza de pe aripi? Cum e să nu mai vezi oceanul de dedesubt? Domnule Alcock, aveți o iubită la Londra?* La finele zilei, mama și fiica traversează câmpul împreună, Emily spre camera de hotel, unde își scrie reportajele, iar Lottie spre terenurile de tenis, unde joacă mai multe ore-n șir.

Numele lui Emily tronează pe prima pagină a ediției de joi a cotidianului *Evening Telegram,* mereu alături de una dintre fotografiile realizate de fiica sa. O dată pe săptămână, este mandatată să scrie despre orice subiect dorește: accidente la pescuit, dispute locale, comentarii politice, industria lemnului, sufragete, ororile războiului. Este faimoasă pentru unghiurile deosebite din care abordează subiectul, în unul dintre articolele despre sindicatul local al lucrătorilor din comerț, oferă în anexă o rețetă de chec în două sute de cuvinte.

Cu altă ocazie, într-o analiză a cuvântării ținute de guvernatorul Newfoundiand, se aventurează în arta subtilă a păstrării gheții.

Alcock și Brown fuseseră avertizați să țină garda sus, având în vedere că ambele nutreau o nostalgie față de Irlanda și aveau și un temperament aprins. Însă aviatorii le plăceau pe amândouă, pe Emily și pe Lottie în egală măsură – erau o pată de culoare în mulțime, creată de pălăriile ciudate și de rochiile lungi ale mamei, de pauzele curioase din momentele în care nu mai scotea niciun cuvânt, de silueta înaltă și de pasul iute al fiicei sale prin oraș, cu racheta de tenis zbătându-i-se agățată la centură.

În afară de asta, Brown citise reportajele lui Emily din *The Evening Telegram* și putea spune că se numărau printre cele mai bune văzute de el vreodată: *Astăzi cerul trona indolent deasupra dealului Signal Hill. Peste aerodrom se aud bătăi de ciocan sunând ca tot atâtea clopote. Seara, apusul soarelui vestește luna.*

Urmează să plece vineri, pe 13. E un șiretlic folosit de piloți pentru a păcăli moartea: alegi o zi nefastă, ca să se dovedească apoi că nu a fost așa.

Busolele sunt agățate la locul lor, tabelele cu calculul traversării sunt întocmite, stația de radio e verificată, antișocul este învelit în jurul arborilor, bordurile lăcuite, pânza vopsită, uscată, apa din radiator purificată. Toate niturile, șplinturile, cusăturile sunt controlate și răscontrolate. Pompa și mânerele ei de control. Magnetourile. Bateriile care încălzesc costumele de zbor. Pantofii lustruiți. Termosuri Ferrostat umplute cu ceai fierbinte și Oxo[13]. Sendvișurile tăiate cu grijă sunt împachetate. Obiectele de pe liste sunt verificate. Lapte condensat Horlicks. Bucăți de ciocolată Fry's. Patru bare de lemn dulce pentru fiecare. O sticlă de o jumătate de litru de brandy pentru situații de urgență. În căștile căptușite cu blană își pun crenguțe de iarbă neagră, ca să le poarte noroc, și două animăluțe de pluș – ambele pisici negre – sub parbriz, în timp ce o alta este legată de o bară din spatele carlingii.

Când termină totul, norii se bulucesc și ploaia răpăie peste ținut, așa că vremea proastă îi mai întârzie încă o zi și jumătate.

La oficiul poștal din St. John's, Lottie Ehrlich țopăie peste umbrele întinse pe podea și se oprește în fața geamului acoperit cu un grilaj, în spatele căruia funcționarul își dă chipiul pe spate pentru a o vedea mai bine. Lottie strecoară un plic închis pe sub geam.

[13] Concentrat de supă din carne de vacă, împachetat sub formă de mici cuburi care se dizolvă în apă fierbinte (n.tr.)

Cumpără un timbru Cabot de cincisprezece cenți și-i spune funcționarului că vrea să fie francat cu marcajul de un dolar, însemnând expedierea sa transatlantică.

— Of, exclamă el, nu mai am niciunul, tânără doamnă. S-au vândut toate cu mult timp în urmă.

Brown își petrece seara în holul hotelului, expediindu-i mesaje lui Kathleen. Telegraful îl intimidează, conștient că alte persoane pot citi ce scrie el. Ține la aparențe. Nu vrea să se afișeze.

Deși are numai treizeci de ani, urcă greu scările, din cauza bastonului cu care lovește tare în podeaua de lemn. Conținutul a trei pahare de coniac îi circulă prin sistem.

E deranjat din gândurile sale de o umbră stranie care se prelinge peste balustradă și o zărește pe Lottie Ehrlich în oglinda cu ramă de lemn frumos sculptată din capul scărilor. Tanăra arată pe moment ca o fantomă, dar figura ei se conturează rapid tot mai clar în oglindă, mai înaltă, cu părul ei roșu. Poartă un halat peste cămașa de noapte și are papuci în picioare. Se privesc puțin uimiți.

— Bună seara, o salută Brown cu o mică ezitare.

— Lapte cald, zice fata.

— Pardon?

— Îi duc mamei niște lapte cald. Nu poate dormi.

El dă aprobator din cap, apoi ridică degetul spre un bor imaginar și face un pas în lături, încercând s-o ocolească.

— Nu doarme niciodată.

Are obrajii de un roșu-aprins, stânjenită că a fost văzută pe culoarul hotelului în halatul de noapte, își închipuie el. Ridică din nou degetul spre pălăria imaginară și simte durerea pulsându-i prin piciorul bolnav, apoi mai urcă trei trepte; coniacul face ca mintea să îi joace feste. Ea se oprește cu două trepte mai jos și i se adresează mult prea formal având în vedere situația în care se aflau:

— Domnule Brown!

— Da, tânără domnișoară?

— Sunteți pregătit pentru unirea continentelor?

— Ca să fiu sincer, zice Brown, aș face-o mai întâi cu o

bună legătură telefonică.

Ea mai coboară o treaptă, apoi își ridică mâna spre buze ca și cum ar fi apucat-o tușea. Ține un ochi puțin închis, de parcă o întrebare, care nu se dădea dusă, i se implântase de mai multă vreme în minte.

— Domnule Brown!

— Domnișoară Ehrlich?

— V-ar deranja foarte mult…?

O privire rapidă spre podea. Se oprește de parcă ar avea mai multe cuvinte rătăcite în vârful limbii, mici ciudățenii fără vreo legătură unele cu altele și tot atât de greu de exprimat. Stă puțin pe gânduri, cântărindu-le, întrebându-se dacă se vor rostogoli afară. Lui Brown îi trece prin minte că poate ea, la fel ca toți locuitorii din St. John’s, ar vrea să urce în carlingă la următorul test. Desigur, ceva imposibil. Nu pot să decoleze cu nimeni altcineva și cu atât mai puțin cu o tânără domnișoară. Nu le dăduseră voie nici măcar reporterilor să urce în avion, nici măcar la sol. Era un ritual, o superstiție, n-ar putea face așa ceva – și se întreabă acum cum s-o facă să-nțeleagă, de parcă e prins într-o capcană, victima propriilor peregrinări la miezul nopții.

— V-ar deranja mult, zice ea, dacă v-aș da ceva?

— Sigur că nu.

Ea coboară cu grijă scările și se îndreaptă-n fugă spre camera sa. El remarcă agilitatea cu care trupul ei tânăr se mișcă pe sub halatul alb.

Brown închide ochii o clipă, se freacă pe frunte și așteaptă. Poate un mic obiect care să-i poarte noroc? O amintire? Un suvenir? Ce prostie, să-i vorbească! Ar fi trebuit să spună nu. Fie ce-o fi! Se va duce în camera lui. Va dispărea.

Dar ea reapare la capătul culoarului, mergând cu pas apăsat și rapid. Halatul lasă să se vadă un triunghi de piele albă în jurul gâtului. Se simte cuprins de o mare dorință de a o revedea pe Kathleen și e fericit că simte asta, acest moment de rătăcire, această scară curbată în mod ciudat, acest hotel din fundul lumii, acest prea mult coniac. Pur și simplu, îi e tare dor de logodnica sa. Ar vrea să fie acasă.

Să se lipească de trupul ei zvelt, să-i vadă părul greu mângâindu-i clavicula.

Se ține mult prea strâns de balustradă în timp ce Lottie se apropie. Ține o bucată de hârtie în mâna stângă. I-o întinde. E o scrisoare. Atâta tot. O scrisoare. Se uită la ea. E adresată unei familii din Cork. Și, dintre toate locurile, exact pe Brown Street.

— A scris-o mama.

— Da?

— Poți s-o pui în sacul poștal?

— Nicio problemă, zice el, întorcându-se din nou să urce scările, în timp ce strecoară plicul în buzunarul tunicii.

Dimineața, bărbații o văd pe Lottie ieșind din bucătăria hotelului, cu părul ei roșu, ciufulit, cu halatul de casă strâns bine până la gât. Are în mâini o tavă cu sendvișuri împachetate în hârtie cerată.

— Sendvișuri cu șuncă, le spune ea triumfător, punându-le în fața lui Brown. Le-am făcut special pentru voi.

— Mulțumim, tânără domnișoară!

Ea iese din restaurant fluturând o mână peste umăr, în semn de rămas-bun.

— Asta-i fata ziaristei?

— Chiar ea.

— Ce zici, nu ți se par cam duse cu sorcova? îl întreabă Alcock în timp ce-și trage pe el costumul de zbor, studiind ceața de afară prin fereastră.

Rafale puternice de vânt lovesc intermitent, venind dinspre vest. Deja au o întârziere de douăsprezece ore, dar acum a sosit timpul – ceața s-a ridicat și rapoartele meteo pe termen lung sună pozitiv. Fără nori. Cerul arată de parcă ar fi fost pictat. Viteza vântului este inițial destul de mare, dar probabil că se va calma spre circa douăzeci de noduri[14]. Mai târziu, pe timpul nopții, vor avea parte de o lună strălucitoare. Se urcă la bord în câteva urale ale spectatorilor, își prind centurile de siguranță, controlează

[14] Nod (1,852 km/h) (n.tr.)

încă o dată instrumentele de zbor. Un salut scurt cu ajutorul butonului de pornire. Contact! Alcock dă drumul accelerației și ambele motoare funcționează la putere maximă. Face semn să fie îndepărtate calele de lemn care blochează roțile. Mecanicul se apleacă, se strecoară pe sub aripi, înhață calele, se retrage și le aruncă la o oarecare distanță. Ridică ambele brațe în sus. Motoarele tușesc și scot fum. Elicele vâjâie. Vimy e poziționat pe direcția vântului. De fapt, într-un mic unghi. Rulează în sus, pe deal. Iar acum, o ia la goană. Miros de ulei încins. Accelerație și decolare. Un urlet incredibil al motoarelor. Copacii se conturează la distanță. În față zăresc un canal de drenare. Nu suflă un cuvânt. Nici *Doamne Dumnezeule!* Nici *Curaj, bătrâne!* înaintează, hurdu- căindu-se sub vânt. Haide, hai! Simt avionul rulând greoi sub ei. Asta le provoacă teamă. Se mișcă mai încet decât oricând. În sus, pe pantă. Este extrem de greu. Plin cu combustibil. O sută de iarzi, o sută douăzeci, o sută șaptezeci. Se mișcă prea încet. Ca prin aspic. Pereții carlingii parcă se strâng în jurul lor. Sudoarea se acumulează în spatele genunchilor. Motoarele trag din greu. Vârfurile aripilor vibrează. Iarba de dedesubt e culcată la pământ și zboară-n lături, smocuri-smocuri. Două sute cincizeci. Avionul se saltă puțin și, imediat după, cu un suspin, se lovește de sol. Doamne, Jackie, ridică-l odată! La capătul câmpului, linia întunecată a pinilor se apropie de ei tot mai amenințător. Câți oameni și-au pierdut viața astfel? Dă-l înapoi, Jackie, frățioare! Trage-l într-o parte! Abandonează. Acum. Trei sute de iarzi. Sfinte Hristoase! O rafală de vânt saltă aripa stângă și aparatul de zbor se-nclină ușor spre dreapta. Și, în clipa aceea, simt cum decolează. Un val de aer rece în stomac. Teddy, ne ridicăm, ne ridicăm, ia uite! Un grad mai sus, un suflet mai ușor, iar avionul ajunge la câteva picioare, sus în aer, cu botul avântat spre cer și cu vântul fluierând prin bare. Cât de înalți sunt copacii aceia? Câți oameni au pierit? Câți dintre noi s-au prăbușit? Lui Brown îi trec prin minte toate zgomotele unui posibil impact. Cum plesnește coaja pomilor. Sunetul ramurilor încâlcite. Șfichiuitul lor. Cum se

zdrobesc de trunchiuri. Ține-te bine, ține-te bine! Sunt gâtuiți de teroare. Se saltă puțin, de parcă astfel ar mai diminua din greutatea avionului. Tot mai sus acum, dă-i drumul! Cerul de dincolo de copaci e vast cât un ocean. Ridică-l, Jackie, ridică-l odată, pentru numele lui Dumnezeu, ridică-l! Au ajuns în dreptul copacilor. Eșarfele le flutură victorios la gât, în timp ce parcă aud aplauzele ramurilor de dedesubt.

— Cât pe ce să dăm de dracu'! urlă Alcock, făcându-se auzit în pofida zgomotului.

Își continuă zborul în rafalele de vânt. Botul e tot mai sus. Avionul se mișcă lent. O urcare agonizantă pe deasupra copacilor și a acoperișurilor plate ale caselor. Atenție acum, să nu se angajeze, să nu piardă necontrolat înălțimea! Continuă ascensiunea. Mai sus, încep o ușoară înclinare. Ia-o ușor, bătrâne! Un viraj maiestuos, bine echilibrat, o manifestare a unui soi de încredere în propriile forțe. Păstrează altitudinea. O înclinare mai accentuată acum. Până când vântul rămâne în urma lor și botul coboară, și pot spune că au plecat într-adevăr.

Fac semn cu mâna-n jos, spre mecanici, meteorologi și celelalte câteva persoane strânse pe câmp. Fără Emily Ehrlich de la *Evening Telegram* și fără Lottie: astăzi, mama și fiica plecaseră mai devreme de acasă. Rataseră decolarea. Brown se gândește la asta cu părere de rău. Se bate peste buzunarul interior al jachetei, unde se află scrisoarea.

Alcock își șterge sudoarea de pe frunte, apoi flutură mâna în semn de rămas-bun către umbra lăsată de ei pe pământ și îndreaptă avionul spre ocean. O linie de nisip auriu. Ambarcațiuni care saltă pe apă în portul St. John's. Precum jucăriile din cada unui bebeluș.

Alcock ridică telefonul rudimentar și strigă-n el:

— Hei, bătrâne!

— Da?

— Îmi pare rău pentru asta!

— Rău? De ce?

— Nu ți-am spus.

— Ce nu mi-ai spus?

Alcock face o grimasă și privește în jos, spre apă. De opt minute zboară pe deasupra oceanului, la o mie de picioare, cu vântul care bate puternic din spate și cu o viteză de treizeci și cinci de noduri. Se strecoară pe deasupra golfului Conception. Apa, o masă gri în mișcare, strălucind pe alocuri în soare.

— Nu știu să înot.

Pe moment, Brown nu știe cum să reacționeze – la gândul c-ar putea să cadă în ocean, să se zbată prin apă, să plutească un moment agățat de-un stâlp de lemn sau de unul dintre rezervoare. Totuși, Alcock nu se salvase înot după ce fusese doborât deasupra golfului Suvla? Cu ani în urmă. Nu, nici vorbă de ani. Cu doar câteva luni în urmă. Lui Brown i se pare ciudat, chiar foarte ciudat că, nu prea demult, un glonț îi perforase pulpa, iar acum, azi, căra cu el acel obiect peste Atlantic, îndreptându-se spre un mariaj – o a doua șansă. Este ciudat că se afla acolo, la acea înălțime, cu oceanul cenușiu nemărginit, cu motoarele Rolls-Royce bubuindu-i în urechi, menținând aparatul în zbor. Alcock nu știa să înoate? Sigur că nu poate fi adevărat. Poate că, se gândește Brown, ar trebui să-i spun adevărul. Niciodată nu-i prea târziu.

Se apleacă spre receptorul telefonului, apoi se răzgândește.

Se ridică fără probleme. Umăr la umăr în carlinga deschisă. Aerul înghețat șuieră în jurul lor. Brown bate un mesaj pe aparatul de transmisie: *Totul e în regulă și am pornit la drum.*

Telefonul constă într-o serie de fire electrice puse în jurul gâtului, care captează vibrațiile vocilor. În căștile lor moi sunt montate receptoarele.

La douăzeci de minute de la decolare, Alcock își strecoară mâna sub cască, smulge receptoarele și le aruncă în abis. Mă deranjează, informează el cu ajutorul gesturilor.

Brown îi răspunde ridicând degetul mare în sus. Totuși, e păcat. Nu vor mai avea alte mijloace de comunicare – rezumându-se doar la note scrise sau la gesticulație –, însă cu mult timp în urmă își dezvoltaseră un limbaj propriu – fiecare tresărire sau tăcere deplină sau răsucire a trupului însemna ceva.

Au căștile, mănușile, jachetele și cizmele căptușite cu blană. Pe dedesubt poartă combinezoane Burberry. Pentru că, indiferent de altitudine, chiar și în spatele parbrizului, temperatura se va apropia de zero.

Ca să se pregătească pentru asta, Alcock stătuse trei seri într-o cameră frigorifică din St. John's. Într-una dintre seri, se lungise pe un vraf de pachete de carne și încercase să doarmă. Câteva zile mai târziu, Emily Ehrlich scrisese *in The Evening Telegram* că, în apropierea lui, încă putea simți miros de carne proaspătă de vacă.

Stă alături de fiica ei în dreptul geamurilor de la etajul trei, cu mâinile proptite pe pervazul din lemn. La început li se pare că aud ciripitul unei păsări, pe urmă motoarele, cum se ambalează la distanță, și sunt conștiente că au pierdut momentul – nu vor fi, deci, nici fotografii; totuși, se simt cuprinse de un entuziasm ciudat atunci când zăresc avionul dispărând la distanță, spre est, argintiu, nu cenușiu, încadrat de rama geamului de la hotel. *Aceasta este o victorie a omului împotriva războiului, triumful rezistenței omului față de grelele încercări prin care a trecut.*

Cerul albastru, lipsit de nori, se întinde vast în fața lor. Lui Emily îi place să audă cerneala prelingându-se în stilou, zgomotul închiderii capacului. *Doi oameni zboară continuu peste Atlantic, ducând cu ei un sac de poștă, un sac mic din pânză albă, conținând 197 de plicuri francate special, și – dacă reușesc – aceasta va fi prima livrare de poștă aeriană între Lumea nouă și cea veche.* Încă un gând îi trece prin minte: *poșta aeriană transatlantică.* Supune cuvintele unui test, scriindu-le de mai multe ori pe hârtie, *transatlantic, trans atlas, transatlantic.* În final, distanțele cad învinse.

Dedesubt văd gheţarii plutitori. Oceanul acoperit cu valuri agitate. Ştiu că nu-i loc de întoarcere. Acum, numai calculele mai contează. Cum vor converti combustibilul în distanţă şi în timp. Să ţină acceleraţia în punctul optim. Să anticipeze orice probleme şi chiar dincolo de ele.

Brown îşi şterge aburul de pe ochelari, se întinde spre compartimentul din lemn din spatele capului, scoate sendvişurile şi le desface din hârtia cerată. Îi dă unul lui Alcock, care îşi sprijină mâna înmă- nuşată pe maneta motorului. E unul dintre numeroasele lucruri care-i stârnesc un zâmbet lui Alcock: cât e de extraordinar să ronţăi un sendviş cu şuncă şi unt, pregătit de o tânără într-un hotel din St. John’s, la peste o mie de picioare deasupra oceanului! Sendvişul e cu atât mai delicios când se gândeşte cât de departe au ajuns. Pâine de grâu, şuncă proaspătă, puţin muştar amestecat cu unt.

Se întinde din nou în spate, să ia termosul cu ceai fierbinte, şi răsuceşte capacul, privind cum se ridică o şuviţă subţire de abur.

Simt zgomotul motoarelor în tot trupul. Uneori, li se pare ca un cântec – un ritm dinspre cap spre piept şi spre degetele mari de la picioare –, pe urmă pierd ritmul şi nu mai aud decât bâzâitul pur. Sunt conştienţi de pericolul de a-şi pierde auzul în timpul zborului şi ca urletul motoarelor să li se imprime pentru totdeauna în minte, ca trupurile lor să devină un fel de gramofon; astfel că, în cazul în care reuşesc să ajungă pe malul celălalt, e posibil ca zgomotul să le rămână permanent în urechi.

Menţinerea cursului stabilit e o chestiune de geniu şi de magie. Brown trebuie să navigheze folosind orice mijloace posibile. Pe podea se află un aparat de navigaţie Baker. Aparatul ce indică traseul şi calculează distanţa e prins de marginea fuzelajului. Indicatorul de abatere e fixat sub scaun, la fel şi cel de măsurare a înclinaţiei. Sex- tantul e prins de parbriz. Mai sunt şi trei busole, fiecare cu lumină proprie, vizibile în întuneric. Soarele, luna, norii, stelele. Dacă toate celelalte instrumente se strică, se pot ghida

după acestea.

Brown se saltă cu un genunchi pe scaun și privește dincolo de fuzelaj. Se tot răsucește și face calcule, folosindu-se de linia orizontului, de aspectul oceanului și de poziția soarelui. Scrie în carnetul său de note: „Avionul trebuie ținut mai aproape de 120 decât de 140“ și, imediat ce expediază notița alături, Alcock ajustează ușor controlul, echilibrează avionul și scade accelerația la trei sferturi, ca să nu forțeze prea tare motoarele.

Pare că Alcock e călare pe un cal – felul în care avionul merge mai repede sau mai încet, greutatea schimbată, rezultat al arderii benzinei, galopul motoarelor, modul în care-l controlează, de parcă ar trage de hățuri.

Cam o dată la o jumătate de oră, Brown observă că Vimy se lasă cu botul în jos și-l urmărește pe Alcock cum schimbă centrajul pe spate, ca să-l îndrepte.

Corpul lui Alcock e în contact permanent cu Vimy: nu-și poate ridica mâinile de pe comenzi, nici măcar pentru o secundă. Simte deja o durere săgetându-i umerii și vârfurile încordate ale degetelor: n-au parcurs nici măcar o treime din drum și o simte cum îi pătrunde prin toate fibrele.

În copilărie, la Manchester, Brown obișnuia să meargă la hipodrom, ca să vadă caii. În zilele de lucru, când se antrenau jocheii, Brown alerga pe pista Salford, într-un cerc tot mai larg pe măsură ce se făcea mai mare.

În vara în care împlinise șapte ani, sosiseră acolo călăreți din America, de la Pony Express, și făcuseră o demonstrație în stilul vestului sălbatic de-a lungul râului Irwell. Din țara mamei și a tatălui său. Părinții lui. Americani. Brown dorea să-și cunoască originile.

Asistase la spectacolul dat de cowboy pe câmp, rotindu-și laso- urile. Aveau cu ei cai sălbatici, bivoli, catâri, măgari, mai mulți ponei care știau tot felul de șmecherii, câțiva elani. I se părea că se plimbă printre focurile uriașe din prerie, prin furtuni de nisip, prin buruieni înalte sau tornade. Însă cei mai uimitori erau indienii, care treceau ca la paradă prin fața ceainăriilor din Salford, cu panașele lor bogat

ornate pe cap. Brown se ținea după ei, încercând să capete un autograf. Tunet Bubuitor era unul dintre membrii tribului Blackfoot. Soția sa, Josephine, o adevărată cowgirl, trăgea la țintă fără greș și purta jachete de piele minuțios brodate, iar la șold avea într-un toc un revolver cu șase gloanțe. Spre sfârșitul verii, fiica lor, Josephine, se îmbolnăvise de difterie și, când ieșise din spital, se mutaseră în Gorton, pe Thomas Street, vecini cu mătușa și cu unchiul lui Brown.

Duminica după-amiaza, Brown se ducea cu bicicleta la Gorton și spiona interiorul casei prin geam, în speranța că va putea vedea lucind monedele prinse în coiful cu pene. Dar Tunet Bubuitor își tăiase părul scurt, iar soția lui, cu un șorț în față, învârtea pe sobă o budincă Yorkshire.

După două ore de zbor, Brown aude un trosnet ușor. Își pune ochelarii, se apleacă în afara fuzelajului și vede mica elice de pe dinamul aparatului de transmisie rotindu-se o secundă fără rost, apoi oprindu-se ca retezată. Nu mai aveau contact radio. Fără niciun contact, cu absolut nimeni. Fără curent, urmează ca în curând să nu mai aibă căldură în interiorul combinezoanelor de zbor. Însă lucrurile nu se vor opri aici. O defecțiune poate duce la alta. E suficient ca o singură piesă de metal să se slăbească pentru ca întreg avionul să se dezintegreze.

Brown vede cu ochii minții tabla de șah reprezentată de avion. Știe toate mișcările riscante. O mie de mici mișcări posibile. Îi place ideea că este el însuși un pion central, care se mișcă încet, dar metodic, pe tabla de șah. Calmul pe care-l păstrează e și el o formă de atac. Peste o oră se aude un țăcănit și lui Alcock i se pare că aude din nou răpăitul mitralierei Hotchkiss. Îi aruncă o privire lui Brown, însă are deja pregătit un plan. Brown îi face semn spre motorul din dreapta, unde țeava de eșapament are o fisură ce pare să se lărgească. Arată incandescentă, apoi se albește, pe urmă e aproape translucidă, în timp ce o bucată de metal protector se desprinde, din motor sare un nor de scântei. Zboară în sus pe moment, aproape mai rapid decât avionul, și sunt apoi risipite de suflul elicei.

Nu-i ceva foarte grav, dar ei studiază împreună țeava retezată și, de parcă le-ar răspunde, zgomotul motorului se dublează. Trebuie să se obișnuiască cu asta pentru tot restul zborului, însă Alcock e conștient că zumzetul motoarelor îl poate face pe pilot să adoarmă, că acel zgomot ritmic poate să-i facă să le cadă bărbia-n piept înainte de a se prăbuși în apă. E o treabă grea – își simte toți mușchii încordați. Smuciturile îi străbat tot trupul. Mintea îi e obosită, încordată la maximum pentru a evita norii, pentru a ști tot ce se pe- trece-n jur, pentru a cerceta orice orizont posibil. Creierul, inventând tot felul de viraje. Urechea interioară, luptându-se să echilibreze devierile până când singurul lucru în care poate avea încredere e numai visul de a ajunge la țintă.

Când pătrund în straturile dintre nori, nu se panichează. Trag de urechile căștilor îmblănite, își repoziționează ochelarii, își înfășoară eșarfele în jurul gurii. Și îi dau drumul. Teroarea c-ar putea fi înghițiți de ceața albă. Perspectiva zborului în orb. Nor deasupra. Nor dedesubt. Trebuie să negocieze spațiul de mijloc.

Se înalță ca să scape, dar norul persistă. Coboară. E tot acolo. O umiditate densă. Suflă greu. Nu pot să scape de ea. Căștile, fețele, umerii – totul este ud.

Brown se trage în spate și așteaptă ca vremea să se amelioreze, să-și poată conduce avionul în bune condiții. Caută o rază de soare pe vârful aripii sau un petic de cer albastru, ca să poată zări linia orizontului, să facă un calcul rapid, să stabilească longitudinea cu ajutorul soarelui.

Avionul saltă dintr-o parte în alta, croindu-și drum prin turbulențe. Simt podeaua cum se scufundă sub picioarele lor. De parcă scaunele s-ar rostogoli de sub ei. Se ridică din nou. Huruitul pare fără încetare. O izbitură. Inima le stă în loc.

Lumina este tot mai stinsă, abia se mai zărește printr-o altă gaură dintre nori. Soarele apune, roșu. Dedesubt, Brown zărește pentru puțin timp oceanul. O miime de secundă de frumusețe. Ridică nivela de pe podea. O agită,

o îndreaptă. Un calcul rapid. *Suntem la aproximativ 140 de noduri, pe traseul general, un pic prea spre sud și est.*

După douăzeci de minute, îi întâmpină un alt val imens de nori. Se ridică printre straturi. *Nu vom trece de nori ca să vedem apusul soarelui. Va trebui să așteptăm să vină noaptea și să apară stelele. Ne putem sălta, să zicem, la 60 de deg*[15]*?* Alcock încuviințează dând din cap, face un viraj și strecoară lent avionul prin spațiu. Un fulger roșu despică ceața.

Amândoi știu că mintea îți poate juca multe feste atunci când ești prins în nori. Poți crede că avionul zboară în linie prin aer, chiar dacă este înclinat într-o parte.

Aparatul poate să plonjeze ajungând să se distrugă, iar ei să fie orbi la asta; sau se pot izbi pur și simplu de apă, fără nicio avertizare. Trebuie să stea la pândă, să zărească orice rază de lună, să vadă o stea sau linia orizontului.

Ce mai previziuni meteo! Brown scrie pe hârtie și își poate da seama din reacția lui Alcock, care trage ușor de manșă, foarte prudent, că și el este foarte îngrijorat. Își ridică gulerele mai sus, să se protejeze de burniță. Picături de apă alunecă pe parbrizul deschis. Bateria instalată între ei continuă să trimită unde de căldură în combinezoane, dar simt aerul tot mai înghețat șuierând în jurul lor.

Brown se ridică cu un genunchi pe scaun și se apleacă peste margine, doar-doar va putea zări vreo breșă în nori, însă nu se vede niciuna.

Vizibilitate zero. 6.500 de picioare. Zburăm în orb, pe baza estimărilor. Trebuie să trecem de limita superioară a norilor. Încălzirea e și ea pe butuci!

Le trosnesc urechile. Capul le bubuie de-atâta vuiet. Un mic lăcaș alb e în mințile lor. Urletul motoarelor se zbate între un perete și altul. Uneori, Brown simte că motoarele stau să explodeze undeva, în spatele ochilor, obiectul de metal căpătând proporții sălbatice, de care acum îi e imposibil să scape.

---

[15] *Deg* prescurtare pentru *degrees* (grade în 1b. engleză) (n.tr.)

Ploaia apare prima. Urmată de zăpadă, apoi de lapoviță. Carlinga fusese proiectată astfel încât piloții să fie feriți de vremea rea, însă grindina poate sfâșia pânza de pe aripi.

Se ridică prin ninsoare. Nicio lumină. Nicio scăpare. Se ghemuiesc, în timp ce furtuna urlă în jurul lor. Tot mai multă zăpadă. Din ce în ce mai greu. Coboară din nou. Simt împunsătura înghețată a fulgilor pe față, care se topesc prelingându-li-se pe gât. Curând, stratul alb începe să le danseze în jurul picioarelor. Dacă s-ar putea înălța deasupra pentru a privi în jos, ar putea vedea o cabină mică, deschisă și două siluete cu căștile îndesate pe cap săltând prin aer. Încă și mai ciudat. O cabină în mișcare, prin întuneric, în șuieratul vântului, și doi bărbați, cu trunchiurile tot mai albe.

Când Brown se uită cu lanterna la ceasul de control din spatele capului său, vede că un strat de zăpadă aproape a astupat indicatorul de benzină. Nu-i bine. Au nevoie să vadă acest indicator, ca să evite orice necaz cu carburatorul. A mai făcut asta înainte, ridicându-se periculos în carlingă și întinzându-se mult deasupra capului, dar niciodată pe o vreme ca asta. Totuși, trebuie s-o facă. La nouă mii de picioare deasupra oceanului. Ce nebunie mai e și asta?

Îi aruncă o privire lui Alcock, în timp ce avionul se zgâlțâie prins într-o turbulență. Trebuie să-l țină la orizontală. N-are rost să-i spună asta. Nu știu să înot, bătrâne. Dar nu crede că i-ar putea aduce zâmbetul pe buze.

Brown își trage mănușile, strânge mai bine urechile căștii și își ridică eșarfa, înfășurând-o peste gură. Se sucește-n scaun. Când se mișcă, piciorul bolnav îl doare. Se sprijină cu genunchiul drept de marginea fuzelajului. Apoi cu cel stâng, cel bolnav. Se agață de bara de lemn și se ridică în aerul ce-i trece fluierând pe la urechi. Înghețat, ca un jet de cloroform. Curentul de aer îl împinge în spate. Simte înțepătura viscolului pe obraji. Hainele ude i se lipesc de gât, de spate, de umeri. Simte mucul ca un candelabru de sub nas. Încearcă să uite de degete, de creier, de tot

trupul. Să uite de cele cinci simțuri. Acum, atenție maximă! Se întinde în vântul asmuțit, dar nu ajunge încă. Jacheta de zbor e prea voluminoasă. Trage fermoarul, vântul înghețat i se lipește de piept, apoi se întinde din nou spre spate și aruncă zăpada de pe geamul indicatorului cu vârful cuțitului.

Doamne, Dumnezeule! Cât e de frig! Aproape că îi stă inima-n loc.

Se ghemuiește repede înapoi în scaun. Alcock îi face semn cu degetul mare-n sus. Brown întinde mâna spre baterie, încercând să se încălzească. Nu e nevoie să-i mai scrie lui Alcock: *încălzirea a cedat complet.* Pe podea, la picioarele sale, zac hărțile. Bate din călcâie, atent să nu le murdărească. Îl ustură vârfurile degetelor. Dinții îi clănțăne în gură și se teme c-ar putea să și-i spargă.

Deasupra umărului stâng, în dulăpiorul de lemn, se află termosul cu ceai și o sticlă de brandy pentru urgențe.

Îi ia un secol până să răsucească capacul termosului, însă apoi, licoarea îi eliberează pieptul din strânsoare.

Ele rămân în camera de hotel, cu masa încă trasă în dreptul ferestrei, în caz că avionul se întoarce. Mama și fiica împreună, stând de veghe, așteptând. N-a venit nicio știre. Niciun contact radio. Nicio mișcare pe aerodromul improvizat. De douăsprezece ore e liniște acolo.

Lottie se trezește cu mâinile încleștate de pervaz. Oare ce s-a întâmplat? Se gândește că a fost o idee prostească ca maică-sa să trimită scrisoarea familiei sale din Cork. Poate că le-a distras atenția. Se simte ca o complice acum. Brown n-avea nevoie de nicio grijă în plus, indiferent cât de mică; de ce îl oprise pe scări, de ce îi dăduse plicul? Și, oricum, ce rost avea? Poate s-au prăbușit deja. Trebuie c-au căzut. Au căzut. I-am dat scrisoarea. I-am distras atenția. S-au prăbușit. Poate auzi urletul avionului căzând, strecurat printre barele de lemn.

Simte răceala pervazului sub degete. Îi e silă de ea în astfel de momente, de comportamentul ciudat, de

conștiința care urlă-n ea, de tinerețea ei. Și-ar dori să-și lase trupul în urmă, să iasă afară pe fereastră, să zboare prin aer și în jos. Poate că asta e! Atunci, ăsta ar fi tot rostul? Da. Să vă salut, domnule Brown, domnule Alcock, oriunde v-ați afla! Și-ar dori să poată fotografia acel moment. Evrica. Rostul zborului. Să evadezi din propriul corp. E un motiv suficient ca să vrei să zbori.

Jos, în holul hotelului, ceilalți reporteri se înghesuie în jurul aparatului de recepție al telegrafului. Unul după altul iau legătura cu redactorii lor. Nimic de raportat. Au trecut cincisprezece ore. Fie Alcock și Brown se apropie acum de Irlanda, fie sunt morți, victime ale dorinței lor de a reuși. Reporterii încep primele paragrafe, folosind ambele stiluri, elegiac și de celebrare – *Astăzi, o mare punte între cele două lumi... Astăzi, un mare doliu pentru eroi... —,* gata să fie primii care să pună degetul pe puls, gata să fie primii care să folosească telegraful atunci când vor fi primit veștile reale.

E aproape răsăritul soarelui – nu departe de Irlanda – când pătrund într-un nor din care nu mai pot ieși. Nu se vede nimic. Niciun orizont. Numai un cenușiu intens. La aproape patru mii de picioare deasupra Atlanticului. Încă întuneric, fără lună, fără să vadă oceanul. Coboară. Au mai scăpat de zăpadă, dar pătrund într-un imens val alb. Ia te uită, Jackie! Uite-l cum vine! Imens. De neevitat. Deasupra și dedesubt.

Sunt înghițiți.

Alcock ciocăne în geamul indicatorului care măsoară viteza aerului. Nu se clintește. Ajustează accelerația și botul avionului se ridică. Indicatorul continuă să stea nemișcat. Repetă mișcarea. Prea repede. Trebuie s-o dreagă.

Doamne sfinte, Jackie! Intră în picaj. Trebuie să riscăm.

Norul se strânge tot mai mult în jurul lor. Sunt conștienți că, dacă nu ies acum din el, vor sfârși prin a se prăbuși. Avionul va accelera tot mai tare și se va desface într-o imensitate de bucăți. Singura cale de ieșire ar fi să coboare

controlat în picaj. Să păstrezi controlul și să-l și pierzi în același timp.

Haide, Jackie!

Flăcări roșii izbucnesc din motoare, apoi Vimy rămâne o secundă nemișcat, se îngreunează și se răsucește ca și cum ar fi primit un pumn. Cea mai lentă formă de prăbușire. Ca un oftat prelung. Am obosit de-atâta zbor, lăsați-mă să cad.

O aripă stă nemișcată, cealaltă se ridică.

Trei mii de picioare deasupra oceanului. Învăluiți de nori, echilibrul lor este compromis. Nu simt că urcă. Nici că ar coborî. Două mii cinci sute. Două mii. Simt vântul și ploaia plesnindu-le fețele. Aparatul se zgâlțâie. Acul busolei dansează. Vimy face giratii. Trupurile lor sunt împinse cu putere înapoi, în scaun. N-au nevoie decât să vadă o geană de cer sau de mare. O imagine. Dar nu-i nimic acolo în afară de norul gros și cenușiu. Brown își smucește capul în toate direcțiile. Niciun orizont, niciun centru, nicio margine. Doamne sfinte! Undeva ar trebui să se vadă ceva. Oriunde. Ține-l bine, Jackie, băiete!

La o mie de picioare continuă căderea, nouă sute, opt sute, șapte sute cincizeci… își simt omoplații turtiți de spătarul scaunului. Sângele dă năvală-n cap. Gâtul le înțepenește. Ne ridicăm? Sau coborâm? Picajul continuă. S-ar putea să nu vadă apa înainte de a se prăbuși în ea. Ar trebui să-și desfacă centurile de siguranță. Sigur că da. Teddy, asta-i soluția. Trupurile le sunt în continuare prinse-n scaune. Brown întinde mâna în jos. Vâră jurnalul de bord în interiorul jachetei. Alcock prinde mișcarea cu coada ochiului. Ce tâmpenie glorioasă! Ultimul gest făcut de pilot. Să păstreze amănuntele. Dulcea recompensă – să se afle cum s-a întâmplat.

Acul instrumentului se rotește implacabil. Șase sute, cinci sute, patru sute. Niciun tremur. Niciun geamăt. Urletul norilor. Nu-și mai simt trupul. Alcock continuă picajul în masa infinită de alb și gri.

Licărul unei noi lumini. Un zid de-o nuanță diferită. Înregistrat într-o miime de secundă. Albastru, ca un șoc. O sută de picioare. Un albastru ciudat, în picaj. Oare am

scăpat? Aici, albastru. Acolo, albastru. Am ieșit din nor, Jack, am scăpat! Ține-l bine. Ține-l bine, pentru Dumnezeu! Doamne sfinte, am scăpat! Sau nu? O altă linie neagră îi amenință. Oceanul așteaptă drept ca un soldat și e întunecat. Lumină acolo unde ar trebui să fie apa. Apă acolo unde ar trebui să se arcuiască lumina. Nouăzeci de picioare. Optzeci și cinci. E soarele. Hristoase, este soarele! Teddy, soarele! Acolo. Optzeci acum. Și soarele! Alcock începe să frâneze aparatul. Acolo. Dă-i drumul, dă-i drumul! Motoarele încep să se ambaleze. Se luptă să le stăpânească șocul. Oceanul revine la loc. Avionul se îndreaptă. Mai au la dispoziție încă cincizeci de picioare, patruzeci, treizeci și asta-i tot. Alcock se uită în jos, spre Atlantic, la valurile galopând sub ei acoperite cu spumă albă. Stropi de apă sunt proiectați pe parbriz. Cei doi piloți nu scot niciun cuvânt până când avionul nu este adus la orizontală din nou și își încep ascensiunea.

Stau înțepeniți, muți și rigizi după teroarea îndurată.

Hei, fugi d-aci, măi, omule.
Nu mai sufla o țârâ
Fiindcă nu-i acrobație mai babană
Decât Maple Leaf Rag.

Mai târziu vor face haz pe seama picajului, a prăbușirii, a zborului razant pe deasupra apei – *Păi dacă nu-ți trece toată viața prin fața ochilor, atunci, bătrâne, înseamnă că n-ai trăit deloc! —,* dar acum, când se înalță din nou spre cer, tac mâlc. Brown se apleacă în afară și bate drăgăstos cu palma în fuzelaj. Cal bătrân ce ești! Corbule bătrân!

Revin la orizontală, zburând pe deasupra apei la cinci sute de picioare, în atmosfera clară. Acum apare și linia orizontului. Brown se întinde spre calculatorul de derivă și își îndreaptă busola. E aproape ora opt. Greenwich. Brown își caută înfrigurat creionul. *Riscant?* scrie el, urmat de o serie de semne de exclamare. Prinde cu coada ochiului un

zâmbet pe fața lui Alcock. Este prima oară după atât de multe ore când n-au parte nici de ceață, nici de straturi de nori. Peste apă apare o masă mișcătoare, cenușie. Brown mâzgălește în carnețel, încercând să facă ultimele calcule. Merg spre nord, dar nu atât de mult încât să nu nimerească Irlanda. Brown socotește că traseul lor se află la 125 de grade, dar cu factorul vânt fixează busola la 170. Cârmește spre sud.

Simte cum așteptările năvălesc în inima lui – cum va fi să vadă iarba, o căsuță singuratică la orizont, poate și o turmă de vaci. Trebuie să fie atenți. Coasta e presărată de stânci înalte. A studiat geografia Irlandei: dealurile, turnurile rotunde, vastele întinderi acoperite cu calcar, lacurile care se fac nevăzute. Golful Galway. În timpul războiului, erau câteva cântece despre el. Drumurile spre Tipperary. Irlandezii sunt niște sentimentali. Mulți dintre ei au pierit. Mulți sunt vestiți pentru bețiile lor. Câțiva și-au dat viața pentru imperiu. Au băut și-au murit. Au murit. Au băut.

Închide capacul termosului de ceai fierbinte când simte mâna lui Alcock atingându-i umărul. Știe dinainte de a întoarce capul că-i acolo. Pur și simplu.

Ridicându-se nepăsătoare din ocean: stânci ude, iarbă întunecată, piatră – copac – lumină.

Două insule.

Avionul trece razant pe deasupra pământului.

Sub ei, o oaie și o coțofană care-i șade pe spate. Oaia saltă capul și o ia la fugă când aude avionul și, preț de un moment, coțofana continuă să-i stea cățărată-n spate: e o chestie atât de ciudată, încât Brown știe că-și va aminti mereu de ea.

Miracolul prezentului.

Munții, la distanță. Peticele formate de pereții de piatră. Drumurile sinuoase. Copacii scunzi. Un castel abandonat. O fermă de porci. O biserică. Și acolo, spre sud, turnurile de radio. Piloni de două sute de picioare într-un perimetru dreptunghiular, niște magazii, o casă de piatră pe malul Atlanticului. Deci e Clifden. Clifden. Turnurile Marconi. O

vastă rețea de antene radio. Se privesc în tăcere. Hai să aterizăm! Jos cu el!

Își urmează traseul pe deasupra satului. Casele sunt cenușii. Acoperite cu plăci de ardezie. Străzile par neobișnuit de pașnice.

Alcock sloboade un urlet de bucurie. Oprește motoarele. Face un viraj și îl îndreaptă pe Vimy.

Aplauze în căști.

Până și firele de păr țipă fericite.

Unghiile fluieră ușurate.

Un cârd de becațe speriate, cu ciocul lung, țâșnește-n sus din iarbă.

Li se pare că-i un teren perfect de aterizare, dur, verde și neted, dar nu zăresc, în timp ce coboară tot mai mult, brichetele de turbă zăcând ca niște cozonaci, gropile săpate în pământul maroniu, sârmele ude întinse de-a lungul malurilor, ridicăturile triunghiulare de pământ la distanță. Nu văd nici roabele de lemn pentru cărat turbă, bătute de ploaie și de vânt, de la marginea drumului. Nu văd nici unghiul cazmalelor rezemate de roabe. Nu văd nici întinderile acoperite cu papură din preajma drumurilor abandonate.

Îl aduc pe Vimy pe pământ. O traiectorie fără greș. Aproape ca și cum s-ar putea apleca în afară pentru a apuca un pumn de pământ. Iată-ne! Avionul rămâne suspendat la un picior deasupra solului. Inimile aproape că le sar afară din cămașă. Așteaptă să-l atingă. Șterg vârfurile firelor de iarbă.

Se lovesc de ceva și se ridică din nou. Suntem pe pământ, am ajuns jos, Jackie, băiete!

Dar știu imediat că au încetinit prea brusc. Poate una dintre roți? Un cauciuc perforat? Au lovit ceva cu coada? Nu blesteamă, nu strigă. Nu se panichează. E o mlaștină, nu iarbă. Vârfuri de rogoz. Alunecă pe suprafața unei mlaștini verzui. Solul îi permite avionului, în pofida greutății lui, să patineze vreo cincizeci de picioare, șaizeci de picioare,

șaptezeci, după care însă roțile se afundă în el.

Totuși, rezistă. Vimy se poticnește cu botul în jos și cu coada ridicată.

Surprinși, sunt proiectați brusc în spate. Partea din față a lui Vimy se lovește de sol. Partea din spate saltă-n sus. Brown se lovește cu fața de bord. Alcock trage mânșa tare spre spate. Aproape că o îndoaie. Simte un fulger de durere prin piept și în umeri. Doamne sfinte, Jackie, ce-am făcut noi aici? Ne-am prăbușit?!

Tăcerea înlocuiește bubuitul motoarelor din capul lor. Mai tare ca niciodată. Parcă de două ori mai tare. Apoi, sunt străbătuți de un sentiment de ușurare. O simt infiltrându-se lent în trupul lor. Oare e tăcerea? E într-adevăr tăcere? Parcă îi izbește. Se strecoară prin craniile lor. Doamne Dumnezeule, Teddy, asta-i tăcerea! Așa arată ea.

Brown își atinge nasul, bărbia, își pipăie dinții, să vadă dacă sunt toți la locul lor. Câteva tăieturi, câteva contuzii. Nimic altceva. Suntem în viață. Înfipți perpendicular, dar suntem vii.

Vimy arată ca un megalit al lumii noi. Are botul îngropat la cel puțin două picioare în mlaștină. Coada sus, în aer.

— Am scrântit-o! zice Alcock.

Simte miros de benzină peste tot. Decuplează magnetourile.

— Repede! Afară! Jos!

Brown înhață jurnalul de bord, faclele de semnalizare și sacul cu scrisori. Se saltă peste marginea carlingii. Își aruncă jos bastonul, care se împlântă ca o săgeată în mlaștina de dedesubt, pe urmă sare și cade pe o parte. O arsură în picior, atunci când lovește pământul. Aleluia pentru pământ: e aproape surprins că nu-i făcut din aer. Da, e și el un megalit viu.

În buzunarul combinezonului de zbor, Brown are un mic binoclu. Lentila dreaptă e cam încețoșată, dar prin cea bună zărește oameni țopăind prin mlaștină. Soldați. Da, soldați. Arată ca niște jucării care aleargă spre ei, umbre întunecate profilate pe fondul cerului complicat al Irlandei. În timp ce se apropie, le poate distinge forma caschetelor,

puștile atârnate de-a curmezișul pieptului și felul în care le saltă cingătorile. Știe că sunt în plin război. Totuși, în Irlanda e mereu un fel de război, nu-i așa? Niciodată nu știi în cine sau în ce să ai încredere. Să nu tragă-n noi, se gândește el. După toate astea, să nu ne împuște. *Scuză-mă. Nein. Nein.* Dar acești soldați sunt de-ai lor. Britanici, e sigur de asta. Unul dintre ei are un aparat de fotografiat, bălăngănindu-i-se pe piept. Altul e încă într-o pijamaua cu dungi.

În spatele lor cai și căruțe, la ceva distanță. O singură mașină. Mai mulți oameni, venind dinspre oraș, aleargă pe drum, mici figuri cenușii. Și... ia te uită! Un preot învestmântat în alb. Tot mai aproape acum. Bărbați, femei, copii. Alergând. În cele mai bune haine ale lor, de duminică.

Aa, liturghia! Trebuie c-au fost la liturghie. De asta nu era nimeni pe străzi.

Miros de pământ, atât de uimitor de reavăn: lui Brown îi lasă un gust precum ceva bun de mâncare. Îi zvâcnesc urechile. Trupul său parcă încă mai e în aer. Se gândește că e primul om care a zburat peste ocean și se află aici, acum, exact la aceeași oră. A transformat total un simbol al războiului. Ridică micul sac de poștă în sus, în semn de salut. Iar ei se apropie din ce în ce mai mult, soldați și oameni obișnuiți, și o burniță ușoară cade din cerul cenușiu.

Irlanda.

O țară frumoasă. Totuși, cam sălbatică cu propriii săi locuitori. Irlanda.

1845–46
freeman

Cerul cu striații de un cenușiu-deschis vestea sosirea zorilor. Frânghia era înfășurată strâns în jurul babei de chei. Apa lovea ritmic digul Kingstown. Sări de pe schela de acces la bord direct pe mal. Douăzeci și șapte de ani. Avea un palton negru și la gât un fular lung, gri. Părul îi era

pieptănat în sus, despărțit de o cărare.

Dalele pavajului erau ude. Aburi țâșneau din boturile cailor, răspândindu-se prin ceața acelei zile de septembrie. Douglass își cără singur cufărul din piele spre trăsura care-l aștepta; încă nu era învățat să-l slujească cineva.

Trăsura îl duse acasă la editorul său irlandez, Webb. O casă cu trei etaje de pe Great Brunswick Street, una dintre cele mai selecte străzi din Dublin. Nu mai fu necesar să-și care singur cufărul – acesta fu preluat de un valet, prăbușit acum sub greutatea lui. În dreptul ușii de intrare servitorii stăteau aliniați, urându-i bun venit.

Dormi apoi întreaga dimineață, până după-amiaza târziu. O cameristă îi umplu cu apă fierbinte marea cadă de fontă, apoi aruncă în ea o mână de sare cu aromă de citrice. Ațipi în cadă și se trezi cuprins de panică, neștiind unde se află. Sări din apă, lăsând urmele tălpilor sale ude pe podeaua rece. Simți asprimea prosopului când își frecă ceafa cu el. Își frecționă energic tot trupul, care arăta ca sculptat. Era musculos, cu umerii lați, înalt de peste un metru optzeci.

Auzea clopotele bisericii care băteau în depărtare. Un miros de iarbă proaspăt tăiată plutea în aer. Dublin. Cât de ciudat i se părea să se afle acolo: umiditatea era crescută și se simțea un miros de pământ reavăn, răcoros.

De jos se auzi un gong. Masa de seară. Se opri în dreptul chiuvetei, se uită în oglindă și se rase cu atenție, apoi își netezi haina boțită și își strânse cravata mai bine la gât.

La baza scării începea un culoar și se opri pentru un moment dezorientat, nesigur ce ușă trebuia să deschidă. Împinse una la întâmplare. Bucătăria era plină de aburi. O servitoare așeza farfurii pe o tavă. Era atât de palidă! Apropierea ei îi trimise un tremur de-a lungul brațelor.

— Pe aici, domnule, murmură ea, strecurându-se pe lângă el ca să-l conducă.

O urmă pe coridor și o văzu aplecându-se puțin în timp ce îi deschidea o ușă. Focul sălta vesel, trimițând limbi portocalii în căminul frumos sculptat. Se auzea zgomot de

voci. O duzină de oameni se adunaseră acolo ca să-l întâmpine: quakeri, metodiști, prezbiterieni. Bărbați în fracuri negre. Femei cu rochii lungi, elegante și distante, cu o urmă lăsată de panglicile bonetelor pe pielea fină a gâtului. Când pătrunse în salon, începură să-l aplaude. Era atât de tânăr. Cu o ținută frumoasă. Se apropiară de el, de parcă ar fi vrut să-l asigure că putea avea încredere în ei. Le povesti despre călătoria sa lungă de la Boston la Dublin, despre cum fusese nevoit să călătorească în cala vaporului *Cambria,* deși ar fi preferat să facă o rezervare la clasa întâi. Șase albi protestaseră împotriva prezenței sale pe puntea de sus, unde se aflau saloanele. Fusese amenințat că va curge sânge. *Duceți-l pe negru jos.* Fuseseră foarte aproape de o ploaie de pumni. Intervenise căpitanul, amenințându-i pe albi că-i va arunca în mare. Îl lăsase pe Douglass să se plimbe pe punte și chiar să țină un discurs în fața pasagerilor. Cu toate astea însă, noaptea fusese nevoit să doarmă în pântecul vaporului.

Ascultătorii dădură din cap aprobator, îi strânseră mâna pentru a doua oară, apoi îi spuseră că era un frumos exemplu de bun creștin. Fu condus apoi în sufragerie. Masa era aranjată cu cele mai fine tacâmuri și pahare. Parohul se ridică să spună rugăciunea. Felurile de mâncare fură excelente – miel cu sos de mentă dar el cu greu putu înghiți ceva. Sorbi din paharul de apă, conștient că e pe punctul să leșine.

Fusese invitat acolo ca să le vorbească: pentru a povesti despre zilele petrecute în sclavie, despre cum dormise pe podeaua murdară a unei cocioabe, cum se înfășurase într-un sac ca să nu moară de frig, cum încercase să-și dezmorțească picioarele în cenușa călduță. Cum locuise un timp la bunica lui, apoi plecase pe o plantație. Deși legea îi interzicea acest lucru, învățase să citească, să scrie și să pronunțe cuvintele. Apoi, le citise Noul Testament celorlalți sclavi. Muncise pe un șantier naval alături de irlandezi. Fugise de trei ori. Fusese prins de două ori. Apoi scăpase, ajungând în Maryland la douăzeci de ani. Devenise un om de litere. Se afla acum acolo pentru a-i convinge pe

britanici și pe irlandezi să contribuie la eliminarea sclaviei prin mijloace morale, pașnice.

Avea o mare experiență în domeniu – își petrecuse ultimii trei ani ținând cuvântări în America însă cei de față erau oameni respectabili, ai bisericii și ai imperiului, iar ținutul era cu totul diferit. Era obligat să păstreze distanța. Nevoit să formuleze cu precizie ceea ce dorea să transmită. Trebuia să clarifice lucrurile fără să lase impresia că ar avea un aer de superioritate.

Nervii încordați de-a lungul șirei spinării. Palmele tot mai umede. Inima bătând tot mai tare. Nu dorea să le stimuleze gustul pentru lucruri senzaționale. Nici nu dorea să ascundă ceva. Știa că nu era primul om de culoare sosit în Irlanda ca să țină o cuvântare. Și Redmond fusese acolo, înaintea sa. La fel și Equiano. Aboliționiștii irlandezi erau vestiți pentru fervoarea lor. La urma urmei, veneau de pe tărâmul lui O'Connell[16]. Marele Eliberator. I se spusese că în această țară se manifesta o mare sete de dreptate. Aveau să fie deschiși față de el.

Ceilalți oaspeți îl urmăreau de parcă o trăsură trecea în goană pe lângă ei, în pericol să se răstoarne subit exact în fața lor. Stropi de transpirație i se prelingeau printre omoplați. Se bâlbâi puțin. Strânse pumnul, îl ridică spre gură, tuși în el, apoi își șterse fruntea cu batista. Le spuse că, deși își obținuse libertatea, continua să fie privit ca un obiect aflat în proprietatea cuiva. O marfă. Un sclav. Considerat un bun ce putea fi cumpărat sau vândut. Înapoiat oricând *stăpânului* său. Chiar și acest cuvânt avea ceva vicios în el. Ar fi vrut să-l zdrobească, să-l distrugă. *Massah.* Putea fi biciuit, soția sa pângărită, copiii vânduți. Mai existau încă destule biserici în America care sprijineau acest sistem de proprietate: erau o pată de neșters pe

[16] Daniel O'Connell (6 august 1775 - 15 mai 1847), cunoscut și ca Eliberatorul, a fost un lider politic irlandez din prima jumătate a secolului al XIX-lea. A militat pentru emanciparea catolicilor - inclusiv pentru dreptul acestora de a fi membri ai Parlamentului din Westminster, un drept ce nu li s-a acordat timp de peste 100 de ani - și pentru denunțarea Actului de Uniune dintre Marea Britanie și Irlanda, (n.tr.)

obrazul creștinismului. Chiar și în Massachusetts putea fi încă fugărit pe străzi, bătut și scuipat.

Se dusese acolo, le-a mai spus el, ca să ridice o singură pălărie de pe cap, un gest care, multiplicat, ar fi însemnat o înălțare la ceruri. Dar a continuat să fie privit tot ca sclav și nimic altceva.

— Bravo! strigă un om mai în vârstă.

Auzi câteva aplauze. Un tânăr cleric se repezi să-i strângă mâna.

— Așa e! Bine zis!

Asentimentul se răspândi în toată sala. Servitoarea, în rochia ei neagră, își coborî privirea. După ce servi ceai și fursecuri în salon, Douglass dădu mâna cu cei prezenți și se scuză politicos. Femeile se retrăseseră în bibliotecă. Ciocăni la ușă, rămase ezitant în prag, se înclină ușor în fața lor și le ură noapte bună. Auzi un murmur de răspuns în timp ce se retrăgea.

Webb îl conduse sus, pe scara curbată, mărginită de lumânări în abajururi de sticlă. Umbra lor cădea alungită pe lambriuri. Un lighean. Un birou. Un țucal. Un pat cu un cadru de alamă. Își deschise cufărul și scoase o gravură cu soția și copiii săi, pe care o așeză pe pat.

— Suntem onorați să te găzduim, îi spuse Webb înainte de a trage ușa după el.

Douglass se întinse și suflă în lumânare. Nu putea dormi. Simțea încă zbuciumul oceanului în tot trupul.

De dimineață, Webb veni să-l ia cu o trăsură trasă de un cal. Dorea să-i arate orașul. Douglass se așeză alături de el, pe bancheta de lemn din față, expus intemperiilor.

Webb era scund, slab, cu fața îngustă, cu o atitudine mândră. Folosea biciul în mod chibzuit.

La început, străzile i se părură curate și tihnite. Trecură de o biserică înaltă și cenușie. Un șir de prăvălii mici, îngrijite. Canalele erau drepte și bine întreținute. Ușile vopsite în culori vii. Făcură apoi cale întoarsă prin centrul orașului, dincolo de universitate, de parlament, pe faleză, spre Casa Vămilor. Mai departe, orașul începea să se schimbe. Străzile erau tot mai înguste. Gropile din drum –

tot mai adânci. În scurt timp, gunoaiele păreau să sufoce totul. Douglass nu mai văzuse niciodată așa ceva, nici măcar la Boston. Grămezi uriașe de resturi menajere erau aruncate pe malul unui canal. Se scurgeau, formând bălțoace cu un miros îngrozitor. Zări bărbați zăcând pe treptele din fața unor odăi de închiriat. Femeile erau în zdrențe sau chiar mai rău de-atât: și ele arătau ca niște zdrențe. Copiii se fugăreau în picioarele goale. Ziduri vechi, ruinate. Geamuri sparte, pline de praf. Șobolanii alergau peste tot în jur. Hoitul unui măgar zăcea umflat în curtea unei case de închiriat. Câini jigăriți treceau abătuți pe drum. Aerul era împuțit din cauza mirosului de drojdie de bere. O mică cerșetoare îngâna un cântecel cu glas răgușit, apoi o luă la goană după ce fu lovită în spate cu sălbăticie de bocancul unui polițist. Prăbușită lângă balustradă, păru că înțepenește acolo cu un rânjet pe față.

Se gândi că irlandezii nu știau ce însemna ordinea publică. Trăsura dădea colț după colț, cotind mereu, cenușiul topindu-se în cenușiu. Începuse să burnițeze. Străzile erau mocirloase și gropile tot mai adânci. Auzi un acord de vioară și un țipăt.

Douglass își simțea toți nervii încordați din cauza a ceea ce vedea în jurul său, și totuși se străduia să nu piardă niciun amănunt. Webb lovi ușor spatele calului cu biciul. Acesta tropăi înapoi pe Sackville Street, dincolo de Columna lui Nelson, apoi spre pod, traversând din nou râul.

Liffey curgea vălurit sub ploaie. O barjă joasă plutea venind dinspre fabrica de bere. Vântul sufla în rafale de-a lungul cheiului. Negustorii de pește își împingeau roabele peste bolovanii din pavaj, lăsând în urma lor mirosul greu al fructelor de mare.

O ceată de băieți zdrențăroși se ivi pe o parte a trăsurii. Șapte sau opt. Se cățărară pe spițele roților în mișcare, sprijinindu-se periculos numai în vârful degetelor. Câțiva încercară să deschidă ușa trăsurii. Râsete, în timp ce se prăbușeau în bălțoace. Unul, cu o agilitate de maimuță, se strecură până pe bancheta de lemn, lăsându-și capul pe umărul lui Douglass. Gâtul și fața băiatului erau brăzdate

de urmele roșii ale unor lovituri de curea. Webb îl rugase să nu le dea bani, însă Douglass îi strecură băiatului o jumătate de *penny*[17]. Ochii copilului se umplură de lacrimi. Își apăsa capul de umărul lui Douglass, de parcă ar fi fost sudat acolo. Ceilalți băieți săreau de o parte și de alta a trăsurii, țipând, împingându-se și cerșindu-i bani.

— Ai grijă la buzunare! îl avertiză Webb. Fără bani. Să nu le dai ceva.

— Ce spun? îl întrebă Douglass.

Larma era asurzitoare: copiii păreau că scandează ceva.

— N-am idee, zise Webb.

Opri trăsura cu una dintre roți pe trotuar și strigă un polițist, ca să-i împrăștie pe micii derbedei. Primul fluier se pierdu în vacarm. Fu nevoie de trei polițiști ca să-i alunge de lângă trăsură. Gașca o luă la fugă pe potecă. Îi putea auzi strigând:

— Mulțam, domnu'! Mulțam!

Douglass scoase o batistă să se șteargă pe umăr. Copilul îi lăsase o urmă lungă de muci pe mânecă.

Nu se gândise niciodată că Dublinul putea să arate astfel. Și-l imaginase cu rotonde, colonade, capele liniștite la colțul străzilor. Galerii, pilaștri și domuri.

Trecură pe sub un arc îngust, pătrunzând apoi în mijlocul unei mulțimi de bărbați și femei. Erau strânși pentru un miting în umbra clădirii teatrului. Un bărbat cu părul roșu stătea cocoțat pe un butoi de heringi, răcnind ceva în legătură cu abrogarea legii prohibiției alcoolului. Păreau să se adune tot mai mulți oameni. Râsete și aplauze. Cineva reacționă, strigând ceva despre Roma. Cuvintele ricoșau înainte și-napoi. Douglass nu putea să înțeleagă ce spuneau – era de vină accentul sau însăși limba? Vorbeau în irlandeză? Ar fi vrut să se dea jos și să se apropie de ei, dar Webb îi șopti că sigur aveau să apară probleme.

Își continuară drumul printr-un labirint de străzi

[17] Monedă folosită în trecut în Republica Irlanda, reprezentând 1/100 dintr-o liră irlandeză (n.tr.)

lăturalnice. O femeie cu o traistă cu napi încerca fără succes să vândă din foile verzi ofilite.

— Domnu' Webb, sir, domnu' Webb, onorabile!

Încălcându-și propriile reguli, Webb îi întinse o mică monedă de aramă. Femeia o dosi imediat sub broboadă. Arăta de parcă rostea în gând o rugăciune. Șuvițele ei ude și aspre erau zburătăcite de vânt.

În câteva secunde, fură asediați. Webb își croi drum cu greu prin perdeaua de mâini întinse. Săracii erau atât de slabi și de palizi, încât arătau ca veniți de pe lună.

Pe George Street, o doamnă își apucă mai strâns umbrela în curentul stârnit de trăsură. Un jurnalist care, întâmplător, îl văzuse trecând scrise după aceea că negrul aflat în vizită la Dublin arăta mai degrabă spilcuit. O târfă mai obraznică din colțul străzii Thomas strigă după el că i-ar plăcea să râdă de ce avea el mai bun și că ar vrea încă și mai mult. El își zări silueta în vitrina unei prăvălii și păstră acea imagine în minte, uimit de ocazia ce i se oferise de a-și afișa vanitatea în public.

Furtuna izbea trăsura, legănând-o dintr-o parte în alta. Douglass se străduia să descopere o geană de lumină printre norii întunecați. Nicio urmă. Ploaia se revărsa acum ca un torent. Cenușie și nemiloasă. Nimeni nu părea s-o ia în seamă. Ploaia făcea baloane în bălțoace. Ploaia cădea pe zidurile înalte de cărămidă. Ploaia pe acoperișurile de ardezie. Ploaia pe însăși ploaia.

Webb îl imploră să se mute jos, în partea acoperită a trăsurii, pentru a se apăra de potop. În cele din urmă, Douglass coborî. Cele două banchete din interior erau acoperite cu piele moale. Mânerele ușilor erau din bronz lustruit. Se simțea prost, ca un laș, îi era cald. Ar fi trebuit categoric să stea afară, să îndure vicisitudinile vremii, la fel ca Webb. Bătu din picioare, își descheie haina la gât. Din trupul său țâșneau aburi. O baltă mică se forma pe jos, la picioarele sale.

Mai sus, în apropiere de catedrală, ploaia luă o pauză.

Orașul se deschidea în fața ochilor săi, în lumina soarelui de după-amiază. Coborî și rămase nemișcat pe pavaj. Copiii săreau coarda, scandând ritmic: *Chiorul Patrick Walker a întâlnit o fată, / care i-a născut o fiică, / aceasta s-a transformat într-o băltoacă murdară, / dar nu ești tu de vină, domnule, / omule cu un singur ochi.* Se strânseră în jurul lui, îi pipăiră hainele, îi sustraseră pălăria, își trecură palmele peste părul lui creț. *Coțofano, coțofano, / cum stai tu-n proțap întreaga zi, / cine oare, cin se uită / cu ochi lacomi și murdari?* îi pufni râsul văzând cât de sârmos, creț și ciufulit era părul lui. Un băiețel îi testă masa de păr foarte creț cu vârful unei nuiele, apoi o luă la fugă răcnind. O fetiță îl trăgea de poalele hainei.

— Domnul Hei, domnu'! Ai venit din Africa?

Ezită un moment. Nu mai auzise o astfel de întrebare. Zâmbi forțat.

— Din America, răspunse el.

— Cristofor Columb plutea pe un ocean albastru, / nu m-a vrut pe mine și nici pe tine!

Cel mai mic din gașcă n-avea mai mult de trei ani. Pieptul îi era numai oase. Avea frunze adunate în părul murdar. Sub un ochi – o rană încă sângerândă.

— Domnu', hai să sari coarda cu noi!

Coarda se-nvârtea prin aer, lovind o băltoacă, apoi se ridica din nou răspândind stropii murdari în rotirea ei.

— Șase bănuți, ce zici?

El avea grijă ca noroiul să nu-i împroaște hainele deja pătate. Aruncă o privire spre pantofi: va trebui să-i curețe cu grijă.

— Domnu', rogu-te!

— Hai s-o întindem d-aci!

Un băiat scuipă cu năduf și o luă la fugă. Fata strânse coarda și îi chemă pe ceilalți copii, îndemnându-i să-i facă semn cu mâna de rămas-bun. Câțiva puști rătăciți se mai ținură un timp după trăsură, până când se opriră obosiți, înfometați și uzi leoarcă.

Cu cât se apropiau mai mult de locuința lui Webb, cu atât străzile arătau mai liniștite. Un om cu o pălărie

țuguiată și albastră aprindea lămpile de iluminat stradal. Acestea începeau să strălucească cu o mică aură în jur. Casele arătau calde și tihnite.

Frigul îl pătrunsese pe Douglass până-n oase. Și ploaia. Bătea din picioare ca să-și mai încălzească degetele. Abia aștepta să intre-n casă.

Webb bătu clopotul trăsurii. În câteva secunde, majordomul deschise ușa și alergă în jos pe scări cu o umbrelă în mână. Călcând prin băltoace, se duse spre Webb, dar acesta îi spuse: „Nu, nu, mai întâi oaspetele nostru, te rog!” Se simțea în aer un miros ciudat. Douglass nu-și putea da seama ce era. Dulce, ca de pământ reavăn.

Urcă repede treptele, cu majordomul după el. Acesta îl conduse în salon, unde focul ardea în cămin. Văzuse focul de seara trecută, dar nu observase că era alimentat cu brichete de turbă.

Se dădu greu jos din pat ca să-i scrie Annei. Trebuia să fie realist. Ea nu știa să scrie și nici să citească, așa că scrisoarea urma să-i fie citită cu glas tare de către prietena lor, Harriet. Nu dorea ca Anna să se simtă stânjenită. *Draga mea, sunt oaspetele unor oameni foarte valoroși și politicoși. Gazdele mele sunt oameni plini de spirit, sociabili, deschiși. În aer e o mare umiditate, dar asta are darul să mă ajute să văd totul limpede.*

Simțea că se destinde. Era suficient să știe că nu mai era urmărit, că nu mai trebuia să se uite tot timpul înapoi, că nu mai putea fi răpit în orice moment.

Uneori trebuie să fac câte o pauză, într-atât sunt de uimit că nu mai sunt un fugar. Mintea mi s-a descătușat. Ei nu mai pot să mă vândă la licitație, nici măcar nu le mai poate trece prin cap așa ceva. Nu-mi mai este teamă când aud zornăitul unui lanț, sau pocnetul unui bici, sau scârțâitul unei clanțe.

Douglass așează o clipă tocul alături, apoi trase draperiile. Afară era încă întuneric. Niciun sunet. Pe stradă, un zdrențăros singuratic mergea grăbit, chircit sub rafalele puternice ale vântului. Atunci se gândi că tocmai găsise un

sinonim pentru Dublin: un oraș *chircit.* Și el își petrecuse atâția ani chircit în sine însuși.

Își imagină cum arăta camera lor de zi: Harriet citind scrisoarea cu voce tare, Anna în rochia ei de bumbac și cu părul înfășurat într-o legătură de culoare roșie, cu mâinile împreunate în poală, copiii pe marginea scaunelor, atenți, nerăbdători, derutați. *Cu dragoste eternă, Frederick.*

Strânse la loc draperiile și se întoarse în pat, întinzându-și picioarele până trecură dincolo de marginea saltelei. Degetele mari de la picioare se iteau spre el din afara patului. Era ceva caraghios în asta și se gândi că trebuia să includă acest amănunt în viitoarea sa scrisoare.

Pe masă se afla ediția irlandeză a cărții sale. Nouă-nouță. Webb stătea în spatele său, în umbră, cu mâinile încrucișate la spate. Îl studia pe Douglass în timp ce acesta o răsfoia, inhalând mirosul de cerneală proaspătă. Douglass se opri puțin când ajunse la copertă, trecându-și un deget peste portretul său. Se gândi că Webb își luase libertatea de a-l prezenta cu nasul drept, acvilin, cu maxilarul bine definit. Doreau să îndepărteze elementul negroid din el. Dar poate că nu era vina lui Webb. Era posibil să fi fost o eroare a graficianului. Un defect de imagine.

Închise cartea. Dădu apoi aprobator din cap. Se întoarse spre Webb și îi zâmbi. Își mai trecu o dată degetele peste cotor. Nu rosti niciun cuvânt. Se așteptau la atât de mult din partea lui. Fiecare schimbare. Fiecare gest.

Rămase neclintit un moment, apoi scoase stiloul din buzunar, îl agită puțin și semnă o primă carte. *Pentru Richard Webb, cu prietenie și respect, Frederick Douglass.*

Semnătura trebuie să conțină și o doză de smerenie; era important să nu lase stiloul să facă înfloriturи.

M-am născut în Tuckahoe, în apropiere de Hillsborough și la douăsprezece mile de Easton, în ținutul Talbot. N-aș putea spune exact ce vârstă am, pentru că n-am văzut niciun document cu o astfel de informație. Cei mai mulți sclavi nu știu ce vârstă au, la fel cum nici caii nu și-o cunosc

pe-a lor și, din câte știu, aproape toți stăpânii vor să-i țină pentru totdeauna neștiutori.

Jos, în cufărul său, avea două greutăți de fier. I le făcuse special un fierar din New Hampshire: un prieten abolиționist, un om alb. Fiecare greutate cântărea șase kilograme. Fierarul îi spusese că topise lanțuri găsite în piețe în care bărbați, femei și copii erau vânduți la licitație. Fierarul se dusese peste tot și cumpărase toate lanțurile, le topise și făcuse din ele artefacte. Pentru ca oamenii să nu uite, precizase el.

Douglass nu dorea ca ceilalți să-i afle secretul. Doar Anna știa despre ele. Când le văzuse pentru prima dată, își lăsase privirea-n jos, spre pământ; însă apoi se obișnuise cu ele: era primul lucru pe care punea ochii dimineața, ultimul, seara. O parte din el tânjea încă după zilele în care lucra ca tâmplar: oboseala, dorința, foamea.

Răsuci cheia în broască, trase draperiile, ferit de lumina lămpilor cu gaz ale Dublinului. Aprinse o lumânare și își suflecă mânecile cămășii.

Ridică greutățile una după alta – mai întâi de pe podea, pe urmă sus în aer –, până când sudoarea începu să-i picure pe podeaua de lemn. Se așeză astfel încât să se poată vedea în oglinda ovală. Nu voia să ajungă lipsit de vlagă. Dorea să se simtă epuizat fizic – îl ajuta la scris. Avea nevoie de toate cuvintele din vocabular, ca să le poată aprecia greutatea. Avea impresia că le ridică și apoi le lasă să cadă spre vârful degetelor, punându-i mușchii la treabă și deschizându-i mintea pentru idei noi.

Era cuprins de febra creației. Dorea ca ei să afle ce însemna să fii înfierat: inițialele unui alt om să fie imprimate cu fier roșu pe pielea ta; să porți la gât un jug; să porți la gură o zăbală de fier; să treci oceanul la bordul unui vas cu oameni bolnavi de febră; să te trezești pe câmpul altcuiva; să asculți târguiala din piață; să simți lovitura de bici din piele de vacă; să ți se mutileze urechile; să accepți să stai încovoiat, gândind că poate te va înghiți pământul.

Era misiunea sa să facă să fie cunoscute toate aceste

lucruri prin intermediul scrisului. Cămașa lui albă era acoperită cu pete de cerneală. Uneori, în căutarea cuvintelor potrivite, ridica hârtia în sus, spre frunte. Mai târziu, când se îmbrăca pentru dineu – eșarfă, smoking, butoni, pantofi lustriți –, arunca o privire în oglindă și descoperea urme albastre de cerneală pe fața lui. Webb îi spusese că, în irlandeză, omul de culoare era denumit *fear gorm* – omul albastru. Își freca fața, mâinile, unghiile de la mâini. Se privea din nou în oglindă, lansa un pumn care se oprea la mică distanță, zărindu-și în ea încheieturile, cum i se albesc și tresar.

Coborî scara curbată, apoi se opri, se aplecă și își lustrui puțin botul pantofilor cu marginea umezită a unei batiste.

În hol, majordomul se înclină în semn de salut. Nu-și putea aduce aminte numele acelui om, Charles sau Clyde sau James. Un lucru teribil să nu-ți poți aminti numele unui om. Răspunse dând din cap, apoi traversă holul în penumbră.

Webb angajase un pianist pentru acele serate. Douglass putea auzi notele zvâcnind prin aer în timp ce se apropia. Îi plăcea muzica clasică – Beethoven, Mozart, Bach –, însă auzise că urma să vină un muzician francez, pe nume Edouard Batiste, ca să concerteze la Dublin. Va trebui să afle mai mult; era important să fie informat, să nu dea impresia că este un ignorant. Nu putea să lase o astfel de impresie, dar nu trebuia nici să fie prea strident. O linie fină de demarcație. Nu-i prea era clar nici în ce fel de situație putea da totuși un semn de slăbiciune.

Esențial pentru un om inteligent era să știe când – sau dacă – să-și facă cunoscută nevoia profundă de a învăța ceva.

Dacă platoșa sa prezenta o spărtură, ei ar fi putut să strecoare o lumină prin ea, să-l năucească, poate chiar să-l orbească. Nu-și permitea nici cea mai mică greșeală. Și nu era o scuză pentru aroganță. Era o chestiune legată de apărare. Webb, desigur, n-ar fi putut pricepe așa ceva. Îi era imposibil, având în vedere că era un quaker irlandez. Da, cu inima bună. Interpreta toate eforturile lui numai ca

bunăvoință pură. Nu libertatea lui Webb era în joc. Ci *capacitatea* lui Webb de a fi liber. Pe de altă parte, Webb nutrea idei proprii cu privire la cine era sclav, cine nu era și linia de demarcație dintre ei.

O chestiune minoră, se gândi Douglass. Nu avea să-i permită să-i otrăvească ziua. Irlandezul fusese atât de prietenos… Iar el era oaspetele său. Nu trebuia să uite asta.

Majordomul împinse ușa, deschizând-o în fața sa. Douglass intră în salon cu mâinile la spate, cu palmele încleștate. Se simțea cel mai bine atunci când intra astfel. O doză egală de respect și de detașare. Nu de trufie. Niciodată trufaș. Numai drept, înalt, solid.

Se gândea la cât de surprinzătoare era prezența sa acolo. Un tâmplar, un călătuitor, un lucrător pe câmp. Să ajungă la o asemenea distanță. Să-și lase soția, copiii săi mult iubiți. Să-și audă pașii sunând pe podeaua din lemn. Singurii pași într-o încăpere plină de oameni. Glasul parcă i se concentrase acum în mâini: înțelegea ce însemna să fii un singur trup. Străbătut de energie. Își drese vocea, continuând să păstreze un moment tăcerea. Își reaminti că cei prezenți erau membri ai Societății Regale din Dublin. Ființe cu gulere înalte și cu mustăți bine aranjate. I se părea că are în față niște antichități. Îi privi cu multă atenție. Erau tipul de oameni care își agățaseră săbiile deasupra căminelor. Avea să mai aștepte până când să-și dezlănțuie întreaga furie.

Păși spre ei și le strânse mâinile. Încercă să le rețină numele. Reverendul Archibald. Fratele Harrington. Le va nota în jurnalul său mai târziu, la noapte. Acestea erau mici chestiuni legate de etichetă pe care nu trebuia să le uite. Pronunția. Literă cu literă.

— Domnilor, îmi face plăcere să vă întâlnesc!

— Ne onorați, domnule Douglass. V-am citit cartea. O realizare remarcabilă.

— Vă mulțumesc.

— Sunt multe lucruri pe care le putem afla din ea. Stilul este admirabil, dar încă și mai mult conținutul.

— Sunteți foarte amabil.

— Cum vi se pare că arată Dublinul?

— Mult mai plin de viață decât Bostonul.

Auzi râsete în jur și, cu recunoștință, își dădu seama că îi dădeau un răgaz să se relaxeze. Webb îl conduse spre un scaun înalt din centrul încăperii. O zări pe Lily, servitoarea, turnându-i ceai în ceașcă. Îi plăcea ceaiul bine îndulcit. Slăbiciunea sa: iubea dulciurile. Fața lui Lily, ce părea sculptată în lumină în timp ce se ocupa de ceai, cu trăsături bine definite, drăguță, ca de alabastru. Părea că lunecă spre el. Frumoasele încheieturi albe ale mâinilor ei. Ceașca de porțelan foarte fin. Se spunea că asta contribuia la gustul mai bun al ceaiului. Simțea ceașca tremurându-i în mâini. Cu cât era mai subțire porțelanul, cu atât era mai puternic zăngănitul.

Spera ca modul în care-și ținea ceașca pe farfurioară să nu arate vulgar. Se mișcă puțin pe scaun. Își simțea din nou mâinile umede și reci.

Webb îl prezentă auditoriului. Nici în America Douglass nu prea asculta ce spuneau alții despre el. Nu făceau decât să-l stânjenească. Uneori, din cuvintele lor reieșea un fel de caricatură a sa: conchistadorul de culoare, gentlemanul sclav, un Orfeu american. Și, invariabil, toți menționau că tatăl său fusese un alb. Ca și cum nici nu se putea altfel. Cum fusese smuls de lângă maică-sa și de lângă frații săi, dus departe și crescut o perioadă sub îndrumarea unor albi plini de bunăvoință. Douglass se gândea că prezentarea suna destul de monoton. Cuvintele i se dezintegrau în minte. Nu mai asculta. Scana fețele celor prezenți. Le simțea nesiguranța, observând o undă de perplexitate pe fețele lor în timp ce se uitau la el. Un sclav. Într-un salon din Dublin. Atât de remarcabil de elegant.

Ridică ochii, constatând că Webb terminase. Tăcere. Ceașca continua să-i tresalte în mâini. Simțea cum liniștea îl împinge spre o zonă de disconfort. Știa că, atunci când era nervos, devenea foarte atent la cuvintele folosite, le formula cu mai multă grijă și fermitate.

Douglass propti cu atenție ceașca pe farfurioară.

Prefer să-mi fiu credincios mie însumi, chiar riscând să

devin ridicol în ochii celorlalți, mai curând decât să spun lucruri fake și să-mi fie silă de propria persoană. De când mă știu, am nutrit convingerea profundă că sclavia nu va putea să mă țină pentru totdeauna încătușat în brațele ei odioase. Acum, în această lungă și sinuoasă călătorie, descopăr un nou aspect și fac apel la dumneavoastră, domnilor, să luptați împotriva despotismului, bigotismului și tiraniei celor ce nu mi-ar fi permis niciodată să intru în această cameră.

La sfârșitul celei de-a doua săptămâni, îi scrise Annei că nimeni nu folosise vreodată apelativul *negrule* pe pământ irlandez – sau, oricum, nu până atunci. Fusese aclamat aproape peste tot. Încă nu era sigur ce să creadă, fiind puțin consternat. Simțea că ceva se cristalizează în interior. Poate, pentru prima dată în viață, se simțea bine în pielea lui. Era posibil ca el să nu fie decât o simplă curiozitate pentru ei, dar ceva din interior îl făcea să se simtă egalul celor întâlniți și, în toți cei douăzeci și șapte de ani ai săi, nu mai simțise niciodată așa ceva. Ar fi dorit ca și ea să se afle acolo, să constate acest lucru.

Țara era rece și cenușie sub perdelele grele de ploaie, dar putea merge pe mijlocul unei alei sau să se urce într-o diligență sau să fluiere după o birjă fără să fie nevoit să-și ceară apoi iertare. Da, era multă sărăcie peste tot, totuși prefera să fie sărac, dar liber. Fără bi- ciuieli. Fără lanțuri. Fără urme de fier înroșit.

Călătorea, desigur, într-o companie selectă, dar nici măcar pe cele mai lăturalnice alei nu auzise vreodată un cuvânt încărcat de vitriol. Atrăsese una sau două priviri încărcate de ură, dar poate că erau din cauza vestonului său croit mult prea elegant: Webb îi atrăsese deja atenția că poate ar fi fost mai bine să pună pe el ceva mai modest.

Clopoțelul de la ușă sună îndelung și leneș. Croitorul își ridică ochii, însă lucrătorii din atelier își continuară munca. Asta îl surprinse cel mai mult pe Douglass: nicio consternare. Niciun șoc. Nicio panică. Păși spre rândul de

haine de pe umerașe. În sfârșit, croitorul se duse în spatele tejghelei și îi salută, dând din cap:

— Bine ați venit în atelierul meu, domnule!

— Vă mulțumesc.

— Toată lumea discută despre dumneavoastră, sir.

— Aș vrea o haină nouă.

— Desigur.

— Una croită mai lung, adăugă Webb.

— Sunt capabil să-mi aleg singur hainele, reacționă Douglass.

Se înfruntară din priviri dintr-un colț al atelierului în altul.

— Domnilor, îi invită croitorul, veniți, vă rog, încoace!

Webb se apropie, dar Douglass îi puse mâna pe piept. O atmosferă înghețată. Webb își lăsă privirea-n jos și zâmbi silit. Își scoase portmoneul din piele marocană, îl pipăi, apoi îl strecură înapoi în buzunarul hainei.

— Cum vrei!

Douglass se duse cu pași mari și zgomotoși, împreună cu proprietarul atelierului, într-o cameră din spate. Foarfeci, ace, tipare. Valuri prăfuite de stofa zăceau pe mese. De unde veneau acele materiale? Ce degete le țesuseră?

Croitorul aduse o oglindă montată pe o ramă cu roți.

Niciodată, până atunci, nu-i luase măsurile vreun alb. Croitorul stătea în spatele său. Douglass tresări puțin când simți metrul pus în jurul gâtului.

— Îmi pare rău, sir, e prea rece?

Închise ochii. Îl lăsă să-l măsoare. Peste piept, apoi talia. Ridică brațele în aer pentru a i se lua măsura de la subraț până la talie. Inspiră și expiră adânc. Lăsă metrul vechi și galben să-i măsoare brațul. Croitorul notă totul în carnețelul lui. Avea un scris subțire, cu litere clare.

Când termină, croitorul îl prinse pe Douglass de umeri și-l strânse cu putere.

— Domnule, dacă-mi permiteți s-o spun, aveți un corp frumos și vânjos.

— Ca să spun adevărul…

Aruncă o privire spre Webb, care aștepta în fața

atelierului. Quakerul stătea proțăpit cu fața spre vitrină, privind strada. Părea că Liffey îl absoarbe în fundalul său cenușiu.

— V-aș fi recunoscător, zise Douglass.

— Da, sir?

Se uită din nou spre Webb.

— Dacă mi-ați face și o vestă din păr de cămilă.

— O vestă, sir?

— Da, cred că voi îi ziceți jiletcă.

— Așa e, sir.

Croitorul îl întoarse cu spatele din nou, ca să-l măsoare peste piept, și împreună ambele capete ale metrului la nivelul buricului.

— O puteți trece în contul domnului Webb.

— Desigur, sir.

— Întotdeauna îi plac surprizele.

Mulțimea se înghesuia dornică să-l asculte – oameni onești cu pălării pe cap. Un miros frumos plutea deasupra lor. Stăteau aliniați în fața bisericilor metodiste, în sălile de întrunire ale quakerilor, în saloanele din față ale vilelor. El se sălta pe vârful picioarelor și își vâra degetele mari ale mâinilor în buzunarele noii sale veste.

După-amiaza, lua ceaiul cu membrii Societății împotriva Sclaviei din Dublin, ai Asociației Hibernian sau ai conservatorilor, prieteni ai abolиționismului. Erau bine informați, inteligenți, îndrăzneți în exprimare, generoși cu donațiile lor. Îl considerau foarte tânăr, chipeș și om de lume. Putea auzi foșnetul rochiilor doamnelor care stăteau la coadă ca să dea mâna cu el. Webb îi spuse că nu mai văzuse niciodată atâtea tinere doamne dornice să participe la astfel de evenimente. Chiar și una sau două din vechi familii catolice. În grădinile caselor frumos amenajate, femeile își răsfirau fustele ample pe băncile de lemn și pozau alături de el în fața artiștilor plastici.

Douglass avea întotdeauna grijă să facă referiri la soția și la copiii săi de acasă, din Lynn. Era ciudat, dar uneori, când vorbea despre Anna, femeile parcă se înghesuiau și

mai tare. Roiau în jurul său. Chicoteau într-un nor de umbreluțe și batiste. Doreau să știe ce purtau femeile de culoare din America. Le răspundea că n-avea idee, că lui i se părea că toate rochiile semănau una cu alta. Entuziasmate, băteau din palme, fără ca el să le poată înțelege.

Fu invitat la dineu de Lordul Primar. Candelabrele străluceau în palatul primăriei. Tavanele erau înalte. Tablourile – maiestuoase. Încăperile se succedau una după alta ca niște fraze fabuloase.

Se întâlni apoi cu părintele Mathew[18] și își uni forțele cu mișcarea pentru temperanță. Străzile din Dublin erau pline de oameni bântuiți de demonii alcoolului. Depuse jurământul. Se gândea că astfel va atrage un nou auditoriu. Oricum, el unul nu punea niciodată gura pe alcool. Se străduia să nu-și piardă niciodată controlul. Totuși, nu dorea să se simtă prin asta ca un stăpân: voia doar să fie demn. Purta emblema mișcării sus, într-un loc cât mai vizibil, pe gulerul noii sale haine. Îl făcea să se simtă mai înalt. Trăgea cu putere în plămâni aerul cenușiu al Dublinului. Rareori era lăsat singur. Întotdeauna, una sau două persoane se ofereau să-l însoțească.

Descoperise ritmul accentului irlandez, cu coborârile, virajele bruște și repetitivitățile sale. Avea o înclinație naturală de a-l imita. *Măreață zi, înălțimea voastră! Pentru Dumnezeu, ne-oți da șase peni, sir?* Imitațiile sale stârneau încântarea gazdelor. Avea și o altă intenție, mai profundă – știa că un lucru atât de simplu îl putea ajuta să atragă atenția mulțimii. *Îmi face plăcere să mă aflu în străvechea Irlandă.*

Se afla de cinci săptămâni la Dublin. Fața lui apărea pe afișe răspândite prin întregul oraș. Reporterii se întâlneau cu el la ora ceaiului, servit la hotelul Gresham. E ca un *leu,* scriau ei, ca *o fiară, ca o panteră elegantă.* Unul dintre ziare

[18] Theobald Mathew (1790-1856), reformator catolic irlandez, care pleda pentru abstinența totală la alcool, cunoscut și ca părintele Mathew. A pus bazele Societății pentru temperanță la Cork, în 1838. (n.tr.)

îi găsise și o poreclă: *dan- diul negru.* Izbucnise în râs și rupsese ziarul în două – oare ei se așteptau să se îmbrace în niște zdrențe din bumbac american? îl invitară și în clădirea Celor Patru Curți[19], în cele mai grozave saloane, și fu așezat sub candelabre pentru a putea fi văzut mai bine. Când era condus într-o sală unde urma să ia cuvântul, aplauzele durau un minut întreg. Își scotea pălăria și se înclina ușor în fața celor prezenți.

Când termina, se așezau la coadă ca să-i cumpere cartea. Era uluit când își ridica privirea de la stilou și descoperea un șir nesfârșit de rochii – doamnele așteptau răbdătoare să le dea un autograf.

În unele zile se simțea obosit și avea impresia că era un soi de pudel sofisticat, ținut în lesă. Se închidea în camera lui și se istovea, trăgând frenetic de greutăți.

Într-o seară, găsi pe măsuța de la capul patului nota de plată a jiletcii, împăturită cu grijă. Nu se putu abține să nu râdă. Probabil că aveau să-l taxeze și pentru fiecare gând care-i trecuse vreodată prin cap. La dineul din seara aceea, își puse vesta de păr de cămilă, agățându-și nepăsător degetele mari de marginea buzunărașelor, în timp ce aștepta desertul.

Nu trecea o zi fără să nu descopere încă un cuvânt nou: le nota într-un carnețel păstrat mereu în buzunarul interior. *Rapacitate. Inamiciție.*

Fenician. Cuvinte pe care le mai văzuse *in The Columbian Orator*[20] și acum le recunoștea. *Asiduu. Declarativ. Tendențios.*

Când descoperise prima dată limbajul, pe când era copil, se simțise ca și cum ar fi deschis, cioplind, un copac. Acum trebuia să fie mult mai grijuliu. Nu voia să facă vreo gafă.

---

[19] The Four Courts - sau Cele Patru Curți (de justiție) - este clădirea care adăpostește sistemul legal irlandez din luna noiembrie 1796, când a avut loc acolo un prim proces, (n.tr.)

[20] Apărută în 1797, *The Columbian Orator,* o colecție de eseuri politice, poeme și dialoguri, era folosită pe scară largă în școlile din America din primul sfert al secolului al XIX-lea ca element în procesul de educație, (n.tr.)

La urma urmei, se afla sub atenta supraveghere a lui Webb, dar și a celorlalți: rădăcină, floare, tulpină. Era esențial să-și țină nervii-n frâu. Să facă cunoscute lucrurile cu ajutorul misterioasei alchimii a limbajului. Atlantic. Atlas. În aer. Ținea sus imaginea propriului popor: uneori, era o greutate atât de mare, încât se clătina sub ea.

La Rathfarnham se dezlănțui, vorbind despre cei care biciuiau femeile, cei care răpeau oamenii, inclusiv pruncii din leagăn. Despre negustorii de sclavi și crescătorii de porci. Despre o beție sobră, cea a hoților de semeni ai lor. Despre indiferența fără limite, ura fanatică, răul nepotolit. Se afla în Irlanda, le spunea, ca să promoveze ideea de emancipare la nivel universal, ca să ceară respectarea standardelor de moralitate, ca să grăbească ziua eliberării pentru cei trei milioane de frați sclavi. Trei milioane, spunea el apăsat. Își ridica brațele de parcă ar fi vrut să-i țină pe toți acolo sus, în palmele sale. „Am fost disprețuiți și calomniați prea mult timp. Tratați mai rău decât cel mai de jos animal. Încătușați, arși, înfierați. Trebuie ca acest trafic ucigaș de sânge și oase să înceteze. Auziți vaietul trist din piețele de sclavi. Ascultați zăngănitul lanțurilor. Ascultați-le, le spunea el. Veniți mai aproape. Le puteți auzi. Trei milioane de voci!”

După cuvântare, marele maestru de ceremonii de la castelul Dublin îl apucă de braț și, cu răsuflarea mirosind a whisky, îi șopti uimit că nu mai auzise niciodată asemenea cuvinte extraordinare. Un om care să se exprime în acest fel! Avea profunzime, era plin de perspicacitate și folosea cuvinte cu o mare greutate, cum nu mai auzise până atunci.

— Faci cinste rasei dumitale, sir. Categoric: cinste.

— Chiar așa?

— Și n-ați fost la școală, sir?

— Nu. N-am fost.

— Și n-ați luat nici lecții particulare?

— Nu.

— Și, dacă mă scuzați…

— Da?

— Cum puteți explica o astfel de elocință?

Douglass își simți pieptul strâns ca într-o gheară.

— O astfel de elocință?

— Da? Cum de…

— Mă iertați?

— Domnule?

— Trebuie să plec.

Douglass traversă salonul, cu pantofii lui bocănind pe parchet, cu un zâmbet lățindu-i-se pe față în timp ce ieșea din clădire.

După-amiaza o zărea pe Lily făcând curățenie prin casă. Avea numai șaptesprezece ani. Părul de culoarea nisipului. Ochii înconjurați de pistrui.

Închidea ușa și se așeza la masa de scris. Silueta ei plutea încă prin fața lui. Pe scări se dădea de o parte, lăsând-o să treacă. Un miros de tutun venea dinspre ea. Lumea era din nou normală. Cobora repede în salon, unde citea revistele literare la care era abonat Webb, titlurile de pe cotoarele cărților, ziarele. Se pierdea printre pagini.

Auzea pașii lui Lily deasupra sa. Când constată, cu mulțumire, că se opriseră, se duse din nou sus, ca să-și reia scrisul. Camera arăta acum imaculată, cu greutățile sale nemișcate din loc.

Funcționarii băncii din College Green expediată la Boston un ordin pentru ca 225 de lire sterline să fie depuse în conturile Societății Americane împotriva Sclaviei. Însemnau 1.850 de dolari. Douglass și Webb ieșiră în stradă, arătând spilcuiți în hainele lor noi din stofă de lână și cu cămășile albe de bumbac. Pescărușii se roteau deasupra Dublinului în număr la fel de mare ca cerșetorii. În spatele mulțimii care scanda, îl văzu pe puștiul cu urme de curea pe față și pe gât. „Hei, domnu’ Douglass! strigă băiatul după el, domnu’ Douglass, sir!”

Era sigur, în timp ce trăsura dădea colțul străzii spre universitate, că băiatul îi pronunțase și prenumele.

Citise în ziare că O'Connell urma să se adreseze unei mulțimi imense în docurile orașului. Tribunul poporului. Cel mai credincios fiu al Irlandei. Își petrecuse toată viața militând pentru emancipare și pentru regim parlamentar. Abordase și problemele abolirii. Eseuri strălucite, pline de fervoare și de pasiune. O'Connell își riscase viața în scopul obținerii libertății, fiind cunoscut pentru discursurile și scrisorile sale, ca și pentru promovarea statului de drept.

Douglass își anulă un angajament anterior, în Sandymount, ca să ajungă la timp. Ajunse în docurile pline de lume. Nu-și putea crede ochilor cât de mulți erau, de parcă Dublinul ar fi fost stors ca un burete într-o chiuvetă. Tot felul de oameni. Mulțimea era înconjurată de cordoane de poliție. La un moment dat, se pierdu de Webb și își croi drum spre scena pe care urcase O'Connell. Marele campion al libertății arăta impunător, însă obosit, bolnav: era așa de când fusese eliberat din închisoare. Dinspre mulțime veni un vuiet uriaș. *Bărbați și femei, locuitori ai Irlandei!* Larma atinse cote extraordinare. O'Connell ridică o portavoce și, când începu să vorbească, cuvintele-i țâșniră cu putere în sus, neînfricate, pline de încredere. Douglass era uimit de logica, de forța retorică și de umorul lui.

O'Connell avea darul de a ține mulțimea în brațele sale întinse, înaintă pe scenă. Mulțimea se mai potoli. Se răsuci pe călcâie. Se plimbă de colo-colo pe scenă. Își aranjă peruca. Făcu pauze. Cuvintele sale erau transmise mai departe, de-a lungul cheiului, de oamenii cocoțați pe scări mobile.

— Abrogarea este dreptul lui Erin[21] și legea Domnului!

— Oriunde ne uităm, constatăm subjugarea totală în care ne-a adus Anglia!

— Nu urmărim folosirea forței!

— Asociați-vă, militați, veniți alături de mine!

Pălăriile fură aruncate în sus, în aerul poluat. Mulțimea scanda val după val de urale. Douglass stătea acolo pironit.

La sfârșit, un grup imens se strânse în jurul irlandezului. Douglass își croia drum printre zecile de perechi de umeri,

[21] Denumire poetică, arhaică a Irlandei (n.tr.)

cerându-și scuze în dreapta și în stânga. O’Connell se uită în sus și îl recunoscu imediat. Își strânseră mâinile.

— Sunt onorat, spuse O’Connell.

Douglass nu se aștepta la asta.

— Eu nu mai puțin, răspunse el.

Însă alții din jur se repezeau la rândul lor pentru a da mâna cu O’Connell. Douglass avea extrem de multe lucruri de discutat cu el: abrogarea uniunii, pacifismul, poziția clerului irlandez în America, filosofia militantismului. Se întinse să-i strângă din nou mâna irlandezului, dar deja o mulțime de trupuri se interpusese între ei. Mulțimea îl tot împingea înapoi. Un bărbat îi strigă la ureche ceva despre cumpătare. Un altul dorea să-i obțină semnătura pe o petiție. O femeie îi făcu o reverență și un miros neplăcut veni înspre el. Se întoarse cu spatele. Auzea numele lui pronunțat din toate părțile. Se simțea ca luat de vârtej. O’Connell era condus jos de pe scenă.

Când Douglass se întoarse, dădu cu ochii de Webb, care-l prinse de braț spunându-i că aveau o întâlnire pe Abbey Street.

— Numai o clipă.

— Trebuie să plecăm, Frederick.

— Dar trebuie să vorbesc cu el…

— Vei mai avea ocazia, te asigur.

— Dar…

Privirea lui Douglass o prinse pe cea a lui O’Connell. Se salutară cu o înclinare a capului. Se uită după irlandez în timp ce acesta se îndepărta, încovoiat în haina lui de un verde crud. Ștergându-și fruntea cu o batistă. Cu peruca răsucită pe cap. O undă de tristețe. Dar să ai o astfel de autoritate, se gândi Douglass, acel farmec… Acea energie. Să fii capabil să stăpânești scena în acel mod extraordinar. Să stârnești oamenii să-și caute dreptatea, însă fără violență. Modul în care cuvintele sale pătrundeau până în adâncul sufletului oamenilor rămași încă în docuri, unde tot felul de gunoaie pluteau pe ape.

Peste două zile, în Conciliation Hall[22], O'Connell îl invită pe scenă, îi prinse mâna și i-o ridică în aer:

— Uitați-vă aici, el este negrul O'Connell!

Douglass urmărea valul de pălării plutind pe sus, prin aer.

— Irlandezi și irlandeze…

Îi cuprinse pe toți cu privirea. Noroi și adulare.

— Vă mulțumesc, le spuse el, pentru că mi-ați oferit privilegiul de a vă vorbi.

Întinse mâinile și calmă mulțimea, apoi le vorbi despre sclavie și abolirea sa, despre negoț și ipocrizie.

Se simțea animat de o energie aparte. De un foc interior. Auzea vorbele sale reverberând prin mulțime.

— Dacă vă uitați la un singur om, spuse el, puteți vedea întreaga omenire. Un rău făcut unui om este un rău făcut tuturor. Nimeni nu-și poate apropria binele și dreptatea. Aboliționismul trebuie să devină un obiectiv natural pentru întreaga lume.

Se mișca pe scenă în sus și-n jos. Își încheie jacheta. Era o mulțime diferită de tot ce văzuse până atunci. Auzi un murmur venind dinspre oameni. Făcu o pauză. Apoi își punctă cu grijă frazele. Se aplecă spre ei, căutându-le privirea. Era însă conștient că erau distanți – un lucru deranjant. Transpirația îi șiroia la baza gâtului.

Din spatele sălii izbucni un strigăt. Și ce-i cu Anglia? Are de gând sau nu să condamne Anglia? Nu era Anglia cel mai mare stăpân de sclavi? Nu Anglia promova sclavia? Nu acolo se aflau lanțurile opresiunii financiare? Nu exista nicio cale subterană pe care irlandezii să o poată urma, fericiți să scape de sub tirania Angliei?

Un polițist își făcea loc spre spatele sălii, casca lui cu vârf ascuțit dispărând prin mulțime. Cel care îl interpelase

[22] Fosta Sală a Concilierii a fost construită în 1841 și a servit ca sediu al Asociației Militanților în favoarea Abrogării, care urmărea ruperea uniunii dintre Marea Britanie și Irlanda. La dispariția lui O'Connell din 1847, asociația a fost desființată și clădirea a devenit siloz. în 1896 a suferit o nouă transformare, devenind Marele Teatru Liric și mai apoi Teatrul Tivoli. în 1930, clădirea a fost preluată de presa irlandeză și transformată în birouri, (n.tr.)

fu rapid redus la tăcere.

Douglass făcu o pauză mai lungă:

— Eu cred în cauza lui Erin, spuse el.

Un val de încuviințare trecea mai jos de el prin mulțime. Era conștient că discursul său trebuia să fie rațional. În sală se aflau preponderent reporteri ai ziarelor, care-și notau fiecare cuvânt. Discursul său putea avea ecou în Marea Britanie și în America. Se opri. Ridică o mână. Se răsuci puțin.

— Ce poți crede despre o națiune care se laudă cu libertățile sale și totuși oamenii sunt încătușați? E dăltuit în cartea destinului faptul că libertatea trebuie să fie asigurată la nivel universal. Această cauză este a întregii lumi.

Se simți cuprins de ușurare când mulțimea îl aplaudă. O'Connell urcă pe scenă și-i ridică brațul în sus încă o dată. *Negrul O'Connell!* scandă el din nou. Douglass se înclină în fața mulțimii și-l zări pe Webb în rândul din față, cu un braț al ochelarilor în gură.

La dineul din Dawson Street fu așezat de Lordul Primar, însă își trase scaunul în spate ca să discute cu O'Connell.

Mai târziu, în seara aceea, se plimbară prin grădinile primăriei, pășind solemn printre tufele de trandafiri învelite în saci pentru iarnă. O'Connell mergea puțin încovoiat, cu mâinile încleștate la spate. Ar fi dorit, îi spuse el, să le poată fi de un mai mare ajutor lui Douglass și oamenilor săi. Simțea o povară teribilă auzind că printre proprietarii de sclavi din sud se numărau mulți irlandezi. Lași. Trădători. O rușine pentru istoria și moștenirea lor. Nu avea să le permită o asemenea pată. Sunt o rușine și o otravă pentru propria lor națiune. Bisericile lor ar trebui excomunicate. Făcuseră un jurământ fals de supremație.

Îl apucă pe Douglass pe după umeri. Omorâse odată un om, îi spuse O'Connell. Într-un duel, în Kildare. Dintr-un motiv religios: trufia catolicilor. Îl împușcase în stomac. Mortul lăsase în urma sa o văduvă și un copil. Era încă bântuit de acest gând. Nu avea să mai ucidă pe nimeni niciodată, însă era gata să-și dea viața pentru cauza în care își pusese toată credința: un om putea fi liber numai dacă

era promotor al cauzei libertății.

Discutară plini de gravitate despre situația din America, despre Garrison[23], Chapman[24], președinția lui Polk[25], perspectiva secesiunii.

O'Connell avea cunoștințe enciclopedice, dar Douglass își dădea seama că marele om era epuizat. De parcă problemele pe care le aborda erau o povară mult prea grea și se înfruptau din carnea sa, își făceau lăcaș din trupul său, apăsându-l nemilos în jos.

Simți pe brațul său strânsoarea mâinii lui O'Connell și respirația lui sacadată în liniștea dintre pași. Un bărbat uscățiv se oprise pe cealaltă parte a grădinii, bătând în ceasul ce-i atârna de un lanț prins de vestă.

O'Connell îi făcu semn să plece, dar Douglass se gândi că recunoștea pentru prima dată în viața sa o mică înfrângere suferită de faimă.

Se spune că istoria este de partea rațiunii, dar acest lucru nu este deloc garantat. Evident, suferințele trecutului nu vor putea fi niciodată răscumpărate de un viitor plin de fericire la nivel universal, dacă asta ar fi posibil. Răul comis de sclavie este o realitate constantă, de neeradicat, totuși sclavia însăși poate fi interzisă! Acest adevăr nu mai suferă amânare. A venit momentul adevărului.

Trăsura era pregătită. Venise octombrie, când urma să-și continue turneul în sudul țării. Toate lucrurile sale fuseseră curățate și călcate. Scrierile împachetate în pânză

[23] William Lloyd Garrison a făcut parte din mișcarea pentru abolirea sclaviei. Numele său a fost legat de Societatea Americană pentru Colonizare, o organizație care milita pentru imigrarea negrilor eliberați în vestul Africii, (n.tr.)

[24] Maria Weston (Maria Weston Chapman) (25 iulie 1806- 12 iulie 1885) a fost una dintre membrele mișcării pentru abolirea sclaviei. A fost aleasă în conducerea Societății Americane împotriva Sclaviei în 1839 și a servit ca editor al ziarului acesteia până în 1842. (n.tr.)

[25] James Knox Polk (2 noiembrie 1795 - 15 iunie 1849) a fost cel de al 11-lea președinte al Statelor Unite. S-a născut în Mecklenburg, Carolina de Nord. Membru al Partidului Democrat, Polk a mai servit ca speaker al Camerei Reprezentanților și ca guvernator al statului Tennessee, (n.tr.)

impermeabilă. Webb pusese servitorii să hrănească și să adape caii. Douglass se aplecă să-și ridice singur cufărul de călătorie. Cărți noi, haine noi, greutățile sale.

— Ce naiba ai putut să pui acolo? îl întrebă Webb.

— Cărți.

— Lasă-mă pe mine, se oferi Webb să-l ajute.

Însă Douglass înhățase deja cufărul.

— Pare foarte greu, bătrâne.

Încercă să mimeze că nu era greu. Dar simțea cum mușchii aproape că îi plesneau pe spate. Îl văzu pe Webb zâmbind pe sub mustață. Webb îl chemă pe birjar, un bărbat pe nume John Creely. Era un om mic de statură, slab, cu o față emaciată ca a unui băutor inveterat. Împreună, cei trei bărbați săltară cufărul pe marginea din spate a trăsurii și îl legară bine cu o frânghie.

Douglass ar fi dorit să nu-și fi adus greutățile. O decizie pripită. Se temea că Webb ar fi putut gândi că era un vanitos.

Cu toată familiaritatea dintre ei, ajunseseră să nutrească o antipatie reciprocă. Lui Douglass i se părea că Webb are un stil bombastic. Era intolerant, ușor de ofensat, un justițiar zelos. Webb fusese deranjat când primise nota de plată de la croitor. Așa că reținuse costul vestei din veniturile lui Douglass, pe care le contabiliza. Era stăpânit de un anume grad de avariție. Îl simțea pe Webb urmărindu-l aproape permanent, sperând că va face un pas greșit. Se temea că devenise un specimen bun de observat.

Priponit. Permanent urmărit. Disecat. Douglass ura să-l audă spunându-i *bătrâne.* Asta îl făcea să-și amintească de câmpuri, de bice, de pinteni ascuțiți, de bătăile din hambar. Și mai era și chestiunea banilor adunați de Webb ca să-i doneze pentru cauză, în America. Seară de seară, îl tot iscodea pe Douglass dacă primise vreo donație particulară. Asta îl otrăvea. Își întorcea buzunarele pe dos, exagerând, trăgea de ele, le scutura.

— Uite, îi spunea el, sunt numai un amărât de sclav.

Totuși, Douglass era conștient și de propriile neajunsuri. Știa că uneori era nepoliticos, că se aventura să judece pe

cineva, că era imprudent. Trebuia să învețe să fie tolerant. Era conștient că Webb nu urmărea câștiguri pe plan financiar și uneori părea să-și ceară iertare pentru tonul ușor ranchiunos folosit câteodată în relația cu omul de culoare.

Strânseră bine funia pe cufăr. Servitorii ieșiră să-și ia rămas-bun de la el. Lily se înroși puțin când îi veni rândul să dea mâna cu el. Îi șopti că fusese o onoare deosebită să-l întâlnească. Că spera ca, într-o zi, să-l vadă din nou.

Douglass auzi un tuset în spate.

— Bătrâne, se întunecă în curând, îi spuse Webb.

Își strânseră mâinile încă o dată. Servitorii nu mai văzuseră niciodată un astfel de comportament față de un oaspete. Rămaseră nemișcați în timp ce trăsura dispărea dincolo de colegiu, pe Great Brunswick Street.

Circulau zvonuri cum că recolta de cartofi ar fi fost mănată, dar câmpul de la marginea orașului arăta sănătos, verde, robust. Lângă Greystones poposiră pe un deal ca să admire lumina magnifică a amurgului deasupra golfului Dublin. În depărtare se vedeau curcubee strălucind deasupra mării înverzite de alge.

Webb făcea din când în când schimb de loc cu el, cățărându-se pe capră alături de Creely. Peisajul era uluitor. Garduri verzi, înflorite. Galopul pârâielor. Când ploua, rămâneau în trăsură unul în fața celuilalt, citind. Ocazional, se aplecau ca să-și atragă atenția reciproc cu o bătaie pe genunchiul de vizavi, dând citire cu voce tare câte unui pasaj interesant. Douglass recitea discursurile lui O'Connell. Constata cu uimire cât de agilă era mintea acestuia. Era impresionat de aplecarea lui spre tot ce era universal. Se întreba dacă va mai avea șansa să-l întâlnească vreodată, să petreacă mai mult timp alături de el, să-și discute propriile idei cu marele eliberator.

Trăsura se legăna pe drumurile desfundate. Mergea numai cu puțin mai repede decât o diligență sau o cabrioletă. Douglass constată cu surprindere că, la sud de

Wicklow, drumurile dispăreau cu totul.

După-amiezile treceau ca un imens val auriu revărsat peste dealuri. Obloanele cerului se deschideau și se închideau subit. O lumină strălucitoare urmată din nou de întuneric. Acel pământ avea parcă o inocență aspră.

Când stătea sus, pe capră, oamenii ieșeau din casele lor ca să-l vadă. Îl băteau pe umăr, îi strângeau mâna, îl binecuvântau, făcând semnul crucii. Încercau să-i spună lucruri despre proprietarii pământurilor, despre cei ce nu erau prezenți, despre atrocitățile comise de englezi, despre persoanele iubite, acum departe de ei, dar Webb era nerăbdător să-și continue drumul – aveau un program de respectat, discursuri de ținut.

Copiii alergau în spatele trăsurii, adesea până la o milă, apoi rămâneau obosiți în urmă, micșorându-se treptat în depărtare, contopiți cu peisajul.

Wicklow. Arklow. Enniscorthy. Nota numele localităților în jurnalul său. Era izbit de realitatea cruntă, de foametea din ținutul acela. În pensiunile în care înnoptau, proprietarii își cereau scuze pentru că nu mai aveau cartofi.

La Wexford, rămase în capul scării din fața sălii unde avea loc adunarea. Era ascuns privirilor, dar el putea zări etajul de jos, unde era pusă o masă; pe perete, un afiș care îl înfățișa flutura ușor în briza slabă.

În sală erau adunați boiernași de la țară veniți să-l vadă. Frumos îmbrăcați, curioși, răbdători. Stăteau liniștiți, așezați pe scaunele lor, după ce-și scoseseră fularele în așteptarea lui. Cuvintele lui le stârniră entuziasmul – *I-auzi, i-auzi!* strigau ei, *Bravo!* – și, după ce își termină cuvântarea, începură să-i vâre în mână tot felul de bilețele, prin care se angajau să organizeze bazaruri, sărbători câmpenești, vânzări de prăjituri, în scopul colectării și expedierii de bani peste Atlantic.

Totuși, când Douglass ieși pe stradă, se simți străbătut de-un fior rece. Străzile erau pline de irlandezi săraci, de religie catolică. Parcă erau osândiți. Discutau despre

revocarea uniunii, se organizau dezbateri clandestine. Casele le erau incendiate. Ori de câte ori petrecea ceva timp în mijlocul lor, le simțea atât neliniștea, cât și emoțiile puternice. Papistașii[26] erau dedați râsului, zaiafetului, tristeții profunde, propriilor clișee. Un dansator își agita clopoțeii de pe costumul de clovn pe care îl purta. Copiii alergau pe stradă ca niște păsări de pradă, agitând foi cu balade. Femeile scoteau scântei din pipele lor de lut. Ar fi vrut să se oprească și să vorbească cu ei, însă gazdele sale îl zoreau să-și continue drumul. Când arunca câte o privire înapoi, peste umăr, avea impresia că vede un șanț numai pe jumătate săpat.

Fu condus pe o alee lungă mărginită de stejari maiestuoși, spre un conac imens. Lumânări la ferestre. Servitori cu mănuși albe. Își dădu seama că auzea în jur mai ales accente englezești. Magistrați. Latifundiari. Aveau un stil melodic atunci când se exprimau și erau bine informați, dar – când îi întreba despre foametea din țara lor – răspunsul lor era unul standard, și anume că întotdeauna fusese foamete în Irlanda. Că era o țară căreia îi plăcea să sufere. Că irlandezii își dădeau singuri foc la casă. Și că nu erau capabili să-l stingă. Că erau dependenți, așa cum fuseseră dintotdeauna, de alții. Că nu aveau idee cum să se descurce singuri. Că încercau să stingă focul cu găleți în care nu era apă. Așa fusese mereu.

Trecură apoi la alte subiecte – chestiuni legate de democrație, proprietate, ordine naturală, imperativul creștin. Pahare cu vin servite de pe o tavă mare, de argint. Refuză politicos. Dorea să afle mai multe lucruri despre forțele clandestine. Pe unele fețe din jur se așternu o expresie severă. Ar fi dorit să afle mai multe despre emanciparea catolicilor. Citiseră ei acuzațiile înflăcărate ale lui O'Connell? Era adevărat că harpiștilor irlandezi li se

[26] Termen disprețuitor la adresa Bisericii Romano-Catolice, a învățăturilor, practicilor și credincioșilor săi. Termenul a fost adoptat în timpul reformei din Anglia, țintindu-i pe cei loiali papei, și nu Bisericii Anglicane, (n.tr.)

smulseseră unghiile ca să nu mai poată cânta? De ce fuseseră irlandezii lipsiți de dreptul de a-și folosi propria limbă? Unde erau apărătorii celor săraci?

Webb îl prinse de cot și-l conduse afară, pe verandă. Îi spuse:

— Frederick, te rog, nu poți mușca mâna care te hrănește.

Stelele se iveau pe cerul din Wexford ca într-o sită ciuruită. Știa că Webb avea dreptate. Ești nevoit întotdeauna să te aliniezi cuiva. Existau atâtea fațete ale fiecărui orizont... Putea face însă o singură alegere. Nu puteau încăpea toate deodată într-o singură minte. Adevăr, dreptate, realitate, contradicție. Puteau stârni neînțelegeri. El avea o singură cauză. Trebuia să fie trup și suflet cu ea.

Se plimba agitat pe verandă. Un vânt rece răscolea apa.

— Te așteaptă, îi zise Webb.

Strânse mâna lui Webb, apoi intrară. O undă de răceală se răspândi în salon prin ușa deschisă. Băură cafea din cești subțiri de porțelan. Femeile erau strânse în jurul pianului. Douglass învățase să interpreteze Schubert la vioară. Se putea pierde în adagio; chiar și în ritmul acela lent, ele urmăreau încântate cu câtă agilitate i se mișcau degetele.

Își continuară drumul spre sud. Pe când traversau râul Barrow, greșiră direcția pătrunzând într-un ținut sălbatic. Garduri rupte. Ruinele unor castele. Mari porțiuni acoperite de mlaștini. Promontorii împădurite. Fumul de turbă arsă se ridica deasupra colibelor, subțire și mirosind urât. Pe potecile noroite zăriră ceva asemănător unor zdrențe umblătoare. Zdrențele păreau mai vii decât trupurile de dedesubt. În timp ce treceau pe lângă ei, oamenii le aruncau câte o privire. Copiii arătau morți de foame.

La capătul drumului, ardea o colibă. Fumul părea că țâșnește direct din pământ. Pe câmp, lângă niște copaci piperniciți, câțiva oameni se uitau amenințător spre ceva aflat la distanță. Gura unuia dintre ei arăta ca mânjită cu o pastă maro: părea să fi mâncat coajă de copac. Omul privi fără să se clintească trăsura de pe drum, apoi ridică toiagul

de care se sprijinea, de parcă și-ar fi luat rămas-bun. Străbătu, clătinându-se, câmpul, cu un câine în urma lui. Îl văzură prăbușindu-se în genunchi, apoi ridicându-se și mergând mai departe. O femeie brunetă, tânără, culegea zmeură din tufe: toată partea din față a rochiei îi era mânjită cu roșu, arătând ca o vomă. Fața i se încreți într-un zâmbet. Gura strâmbă nu mai avea niciun dinte. Spuse în irlandeză ceva ce suna ca o rugăciune.

Douglass îl strânse de mână pe Webb. Acesta părea bolnav. Era palid ca moartea. Nu dorea să vorbească. Se simțea un miros greu plutind deasupra câmpului. Pământul fusese arat. Boala fungică își risipea putreziciunea în aer. Cultura de cartofi era ruinată.

— E tot ce au de mâncare, zise Webb.

— Dar de ce?

— Asta-i tot ce au, răspunse Webb.

— Nu se poate.

— Pentru toate celelalte se bazează pe noi.

Soldați britanici călare trecură în galop pe lângă ei, împroșcând cu noroi gardurile vii. Chipie verzi cu trese roșii. Ca niște mici picături de sânge în peisaj. Soldații erau tineri și speriați. La țară, răscoala era pe cale să izbucnească: chiar și păsările din copaci păreau că scot țipete de durere. Li se păru că aud urletul unui lup, dar Webb îl asigură că ultimul lup fusese doborât cu o jumătate de secol în urmă. Creely, birjarul, începu să se tânguie că putea fi o *banshee*[27].

— Of, termină cu prostiile, zise Webb. Mână mai departe!

— Dar, domnule…

— Dă-i bătaie, Creely!

Se opriră în dreptul unei case impunătoare, pentru a vedea dacă își puteau hrăni caii. La poartă se aflau trei paznici. Deasupra casei vegheau ulii sculptați în piatră. Paznicii aveau în mâini lopeți, dar cozile acestora fuseseră ascuțite la vârf. Stăpânii nu erau acasă. Fusese un incendiu. Casa era distrusă. Nimeni n-avea voie să intre. Aveau

[27] Zână prevestitoare de moarte (în folclorul irlandez și scoțian) (n.tr.)

ordine clare. Paznicii se uitară la Douglass, încercând să-și ascundă surprinderea față de prezența unui negru acolo.

— Plecați de-aici, le spuseră paznicii. Imediat!

Creely dădu bice cailor. Drumurile deveniră tot mai întortocheate. Gardurile vii se ridicau din ce în ce mai sus în jurul lor. Se apropia noaptea. Caii se poticneau. Botul le era plin de spumă.

— Dă-i bice înainte, îi strigă Webb birjarului, din trăsură, unde stătea cu genunchii lipiți de cei ai lui Douglass.

Sub o boltă formată de arbori, trăsura se opri brusc în scrâșnet de roți. În jur era tăcere. Apoi, distinseră vocea unei femei prin bufniturile copitelor. Suna de parcă cerea o binecuvântare.

— Ce se-ntâmplă? întrebă Webb.

Creely nu răspunse.

— Haide, omule, se lasă noaptea!

Trăsura tot nu se clinti din loc. Webb deschise ușa cu o lovitură de picior, dându-se jos. Douglass îl urmă. Stăteau în umbra neagră a copacilor. Pe drum, zăriră o formă neclară: o femeie cu un șal de lână cenușiu și cu o rochie verde, jerpelită. Trăgea după ea un vraf de crengi, cu ajutorul unei chingi petrecute peste umăr.

Pe crengi zăcea un mic pachet alb. Femeia ridică privirea spre ei. Ochii îi străluciră. Vocea îi era sugrumată de o mare durere.

— Îmi veți ajuta copilul, domnule? îl rugă ea pe Webb.

— Mă scuzați?

— Fiți binecuvântat, domnule. Ajutați-mi copilul!

Ridică în sus copilașul.

— Doamne sfinte, exclamă Webb.

Un braț mic atârna într-o parte. Femeia îl puse la loc, sub zdrențe.

— Pentru numele lui Dumnezeu, copilașul moare de foame, zise ea. Se stârnise o pală de vânt, iar ramurile copacilor se auzeau ciocnindu-se unele de altele.

— Uite, zise Webb, întinzându-i femeii o monedă.

Ea nu o luă. Își lăsă capul în jos, arătând de parcă ar fi intrat în pământ de rușine.

— N-are nimic de mâncare, zise Douglass.

Webb se scotoci din nou prin micul portmoneu de piele și-i întinse o monedă de șase penny. Femeia nu o luă nici pe aceasta. Ținea bebelușul strâns la piept. Bărbații așteptau încremeniți, simțindu-se ca paralizați. Creely își întoarse privirea în altă parte. Douglass se simțea negru ca pământul.

Femeia întinse copilul spre ei. Mirosul morții era copleșitor.

— Luați-o, le zise ea.

— Nu putem s-o luăm, doamnă.

— Vă rog, onorabililor, luați-o!

— Dar nu putem.

— Vă rog, de o mie de ori, Domnul să fie cu voi!

Brațele femeii erau subțiri precum două funii prinse sus, la gât. Scoase brațul copilului afară din nou și îi masă degetele. Palma începea deja să se înnegrească.

— Luați-o domnule, e flămândă.

Întinse copilul din nou.

Webb aruncă moneda de argint la picioarele ei, apoi se întoarse, cu mâinile tremurânde. Se urcă pe capră alături de Creely.

— Urcă, îi strigă lui Douglass.

Douglass ridică moneda din noroi și o îndesă în palma femeii. Ea stătea nemișcată și moneda i se rostogoli printre degete. Buzele i se mișcau, dar nu se auzea niciun sunet.

Webb lovi cu putere hățurile de spinările negre și lucioase ale cailor, apoi smuci trăsura înapoi, de parcă voia să se miște și să rămână pe loc în același timp.

— Haide, Frederick, strigă el. Urcă, urcă! Grăbește-te!

Caii începură să meargă mai repede. Printre mlaștini, pe malul mării, prin porțiuni mari de-un verde de necrezut. Se făcea tot mai rece, așa că se opriră să mai cumpere pături. Înaintară în tăcere prin întuneric de-a lungul coastei. Plătiră un om care să alerge cu o lanternă în fața lor până la un han. Copacii arătau ca sculptați în micul său glob de lumină.

Omul se prăbuși după opt mile; nu era niciun han deschis pe acel drum. Se înghesuiră cu toții în trăsură. Niciunul nu scoase vreun cuvânt despre copilul mort.

Ploua. Cerul nu părea deloc surprins. Depășiră o baracă, unde soldați în uniforme roșii păzeau un transport de porumb. Le permiseră să adape și să hrănească cei doi cai. Un bătrân stătea pe drum în apropiere de Youghal, aruncând cu pietre într-un corb cu aripile negre așezat într-un copac.

În legătură cu foametea nu puteau face nimic, zise Webb. Nu stătea în puterea oamenilor să determine câmpurile să rodească din nou. Astfel de lucruri se petreceau des în Irlanda. Așa era legea acelui pământ, o lege nescrisă, de neevitat, îngrozitoare.

Ajunseră pe cheiul din Cork în răcoarea toamnei. Seara era clară. Nicio briză nu se făcea simțită. O ceață deasă și nemișcată acoperea totul. Pietrele de pavaj străluceau întunecate.

Traseră trăsura în dreptul numărului 9 de pe Brown Street, unde locuia familia Jennings. Era o casă frumoasă din piatră, cu o grădină de trandafiri mărginind aleea.

Douglass deschise ușa trăsurii. Era epuizat. De câte ori se mișca, simțea un junghi puternic de parcă i se rupsese ceva în interior. Tot ce dorea era să se culce. Știa însă că nu avea să poată dormi.

O fată neagră care a evadat. O chema Artela. O cicatrice mică deasupra ochiului. Aproape toți dinții lipsă. Litera A imprimată pe obraz și pe frunte. Cicatrice pe spate, două degete tăiate.

De vânzare. Joseph, bărbat de culoare, bun meseriaș. Se poate ocupa de tâmplărie. Alte lucruri de vânzare: echipament de bucătărie, o bibliotecă conținând cărți religioase.

Disponibili imediat: șapte copii negri orfani. Cu bune

maniere. Se prezintă bine. Dentiție excelentă.

Coborî scara, ținând în mână o lumânare aprinsă așezată pe o farfurioară viu colorată. Mucul lumânării îi proiecta umbra pieziș, dansând pe perete, înaltă, scundă, lungindu-se amenințătoare. Alunecă puțin pe trepte. Prin arcul format de vitraliul de deasupra ușii de la intrare zărea stelele.

Îi trecu prin minte să iasă puțin afară, dar era în cămașa de noapte, înaintă desculț pe culoarul panelat cu lemn și intră în bibliotecă. Încăperea era plină de cărți. Lungi șiruri de gânduri prezentate logic. Le pipăi cotoarele cu mâna. Frumoase coperte de piele. Șiruri de verde, roșu, maro. Litere de aur și de argint pe cotoarele dure. Ridică lumânarea și, rotindu-se încet, urmări lumina sărind de pe un raft pe altul.

Moore, Swift, Spenser. Așeză lumânarea pe o masă rotundă, apoi se duse spre scară. Sheridan, Byron, Fielding. Simțea lemnul rece sub tălpile goale. Scara era pe rotile și avea o balustradă de alamă. Urcă treptele până ajunse în dreptul celui de-al doilea raft. Descoperi că, dacă se apuca bine cu mâna de raft, putea să gliseze cu scara de-a lungul său. Se propulsă astfel, mai lent la început, înainte și înapoi. Apoi puțin mai repede, mai nepăsător, până când ajunse să ia viteză.

Trebuia totuși să păstreze liniștea. Casa avea să înceapă să duduie în curând, când locatarii săi aveau să se trezească.

Douglass împinse din nou scara, la distanță mai mare de raft de această dată, lunecând de-a lungul șirului de cărți. Mai urcă o treaptă. Apoi și mai sus. În încăpere plutea un ușor miros de seu. Lumânarea se stinse. Se gândi la copilașii săi. Că le-ar fi plăcut să-l vadă făcând asta. Mult prea seriosul lor tată plimbându-se pe scara rulantă prin dreptul ferestrei, de unde putea să vadă soarele răsărind deasupra cheiului din Cork și stelele dispărând în jos, pe lângă un pliu al draperiei. Încerca să-și imagineze cum ar fi fost să se afle și ei acolo, în casa aceea plină până sus de

rafturi doldora de cărți.

Sări de pe scară, își recuperă mucul lumânării și se pregăti să iasă, când auzi scârțâitul ușii.

— Domnule Douglass!

Era Isabel, una dintre fiicele gazdelor sale, având puțin peste douăzeci de ani. Purta o rochie simplă, albă și avea părul prins în sus cu ace.

— Bună dimineața.

— Da, e o dimineață superbă, răspunse ea.

— Mă uitam la cărți.

Ea aruncă o privire scurtă spre scară, de parcă ar fi ghicit asta deja.

— Pot să vă servesc micul dejun, domnule Douglass?

— Mulțumesc, dar cred că mă voi duce să mai dorm puțin. Călătoria de la Dublin m-a istovit.

— Cum doriți, domnule Douglass. Știați că n-avem servitori în această casă?

— Mă scuzați?

— Trebuie să ne descurcăm singuri, zise ea.

— Sunt fericit să aud asta.

Putea spune că acești prieteni ai lui Webb erau cu totul neobiș- nuiți. Proprietari ai unei fabrici de oțet. Credincioși aparținând de biserica Irlandei. Nu făceau caz de averea lor. Casa avea o anume modestie. Era deschisă tuturor vizitatorilor. Tavane joase peste tot, cu excepția bibliotecii, posibil cu intenția ca oamenii să se încline pretutindeni, mai puțin în locul în care se aflau cărțile.

Isabel privi afară pe fereastră. Soarele se vedea răsărind deasupra unui șir scund de copaci din capătul grădinii.

— Și ce părere aveți despre țara noastră, domnule Douglass?

Douglass fu surprins de întrebarea aceasta, adresată atât de direct. Se întreba dacă ea era interesată să afle un adevăr exprimat curajos – că fusese șocat de tot ce văzuse la țară, că foarte rar putea exista o astfel de sărăcie, nici măcar în sudul Americii, că îi era greu, chiar și acum, să înțeleagă motivul.

— Sunt onorat să mă aflu aici, zise el.

— Noi suntem onorați că ați venit aici. Ați avut o călătorie plăcută?

— Am mers pe drumuri lăturalnice. Erau multe lucruri de văzut. Locuri frumoase.

În tăcerea așternută, ea se îndreptă spre fereastră. Privi afară, în grădină, unde se lumina tot mai tare, în timp ce razele soarelui se cățărau agile pe ramurile copacilor. Era sigur că ea dorea să-i mai spună ceva. Fata se juca cu marginea perdelei, răsucind pe deget un fir rebel.

— Va fi foamete, rosti ea în final.

— Unele porțiuni străbătute de noi au fost cu adevărat deprimante.

— Oamenii vorbesc despre foamete.

O privi din nou pe Isabel. Era slabă și avea un aspect obișnuit – cu siguranță nu putea spune despre ea că e drăguță. Avea ochii de un verde intens, un profil oarecare, o ținută naturală. Nicio bijuterie. Nimic pretențios. Modul în care vorbea era plăcut. Nu era genul de femeie gata să-și croiască drum spre inima unui bărbat, și totuși parcă lumina totul în jur.

Îi povesti despre copilul mort de pe drum. Remarcă faptul că era impresionată de cuvintele sale: descrierea drumului, grămada de crengi, moneda de pe jos, coroanele unite ale copacilor, întunericul care se așternea în timp ce plecau mai departe. Arăta de parcă o povară îi apăsa umerii. Răsucise firul atât de tare în jurul degetului, încât acesta se umflase.

— Voi trimite pe cineva s-o caute. Pe drum.

— Ar fi un gest frumos, domnișoară Jennings.

— Poate o vor ajuta să-și îngroape copilul.

— Da.

— Între timp, va trebui să vă odihniți, domnule Douglass, adăugă ea.

— Vă mulțumesc.

— Iar mai târziu, vă rog să ne permiteți mie și surorilor mele să vă arătăm ținutul. Sunt multe lucruri de care suntem mândri, aici, în Cork. Veți vedea.

El auzea cum ceilalți locatari încep să se trezească și

podelele de deasupra capului său scârțâind. Se înclină ușor în fața ei, își ceru scuze și ieși afară, în hol. Era obosit, dar avea multe lucruri de făcut: scrisori, articole, o altă încercare de a scrie o prefață. Cartea sa urma să fie retipărită. Era un exercițiu de echilibru. Avea nevoie să găsească tensiunea corectă. Ca un dansator pe sârmă. Nu avea să mai încurajeze gustul publicului pentru ceva senzațional. Urcă repede scările, intră în camera lui și deschise paginile pentru a face corecturile. Își scoase greutățile. Rămase cu capul sprijinit de marginea mesei de scris. Apoi ridică greutățile. Începu să tragă de ele și să citească în același timp.

În scurt timp auzi tropăitul copitelor prin fața ferestrei. Isabel trecea călare pe drumul pietruit. De la fereastra sa o urmări până când haina ei, de un albastru intens, se micșoră și ajunse doar un punct în depărtare.

Covoarele erau scumpe. Fața de pernă proaspăt spălată. Gazdele sale puseseră un buchet de flori abia tăiate într-o glastră de la fereastră, unde se unduiau în suflul brizei. Pe măsuța de la capul patului așezaseră o Biblie. În cameră se mai aflau și alte cărți: *Ghidul păsărilor și al animalelor sălbatice,* de Crace și Beunfeld, *Charlotte, o poveste despre adevăr, Vicarul din Wakefiled, Cartea tuturor psalmilor, cu imnurile evanghelice și imnuri pentru spirit.* Pe masa de scris găsi cerneală, sugativă și hârtie albă.

Era o ușurare să revină la o viață privilegiată: călătoria din ultimele zile îl răscolise foarte mult.

Marea foamete[28]*.* Nu fusese conștient de însemnătatea acestui cuvânt până atunci. Mai văzuse foamete în America, dar niciodată un întreg ținut ruinat de o asemenea năpastă. Nu reușea să uite acea miasmă groaznică. Turnă multă apă în cadă. Își săpuni bine trupul. Băgă capul sub apă, ținându-și respirația, apoi se cufundă tot mai adânc.

[28] Marea foamete irlandeză (1845-1849) sau „An Gorta M6r“ în irlandeză, cauzată de Phytophora infestans, o boală fungică ce pare a fi originară din America de Sud, s-a soldat cu 1 029 552 de morți, 1 180 409 de emigranți și 725 de milioane de dolari pierderi economice, (n.tr.)

Chiar și zgomotele din casă erau liniștitoare: putea auzi râsete venind din toate camerele. Ieși din apă și șterse aburul de pe geam. Era încă uimit să descopere că se afla în continuare în Irlanda. Ce se mai afla acolo, afară, ce alte nenorociri?

Foșnet de frunze în cădere.

Mai liniștitor decât cel al stropilor de ploaie.

Termină de scris, își puse greutățile la locul lor, se întinse pe pat cu brațele încrucișate sub cap și încercă să aţipească, dar fără succes.

Auzi venind de jos invitația la masă. Se spălă pe mâini și își puse cea mai curată dintre cămășile de pânză.

Masa era servită în familie, în stilul de la țară: șiruri de farfurii, boluri, supe, legume și pâine erau așezate pe o masă uriașă, de lemn, iar mesenii se învârteau în jurul ei, alegând tot ce-și doreau. Părea că mulți dintre membrii familiei Jennings nu consumau carne. Își puse un strat gros de pastă de sardele pe o felie de pâine, alături de niște salată.

Oaspeții se înghesuiau, râzând, să se servească. Familia Waring și familia Wright. Ceilalți oaspeți erau un paroh, un taxidermist, un dresor de șoimi, un tânăr preot catolic. Erau încântați să facă cunoștință cu Douglass. Îi citiseră cartea și doreau să discute despre ea. Casa arăta deschisă tuturor denominațiilor și ideilor. Discuții extrem de volubile. Situația din America, poziția aboliționiștilor[29]1, posibilitatea unui război civil, acceptarea legilor comerciale ale sudiștilor în vederea obținerii unui avantaj, acțiunile teribile la care fuseseră supuși indienii din tribul Cherokee[30].

---

[29] Aboliționismul reprezintă mișcarea politică în favoarea desființării sclaviei negrilor, apărută la sfârșitul secolului al XVIII-lea în Statele Unite, Anglia și Franța, în secolul al XIX-lea, mișcarea a avut ca efect desființarea sclaviei în Statele Unite după Războiul Civil american, (n.tr.)

[30] în data de 28 mai 1830 a fost promulgată legea *Indian Removal Act,* lege care îi permitea președintelui american din acea vreme, Andrew Jackson, să negocieze mutarea triburilor amerindiene din estul râului Mississippi la vestul acestuia, eliberând aceste teritorii spre a fi

Douglass era fericit să se afle în fața unui astfel de asediu. Nimic din formalitatea care domina atmosfera din căminul lui Webb. Subiectele erau abordate din unghiuri incredibile. Rareori înainte toți vectorii conversației se concentraseră numai asupra lui. Webb urmărea totul din celălalt capăt al mesei.

Douglass se întreba dacă nu cumva îi întindeau o capcană, dar – pe măsură ce orele treceau – se simțea tot mai în largul său.

Constată cu surprindere că femeile rămaseră la masă alături de bărbați. În cea mai mare parte a timpului, Isabel păstrase tăcerea. Abia ciugulea din mâncare. Își umezea câte un deget și aduna firimiturile din farfurie. Avea un aer oarecum timid, deși – ori de câte ori intra în conversație – era tăioasă ca o lamă de cuțit. Lăsa să curgă repede ceva sânge, apoi se retrăgea. Douglass nu mai văzuse niciodată ceva asemănător. Se simți derutat atunci când, într-o discuție despre Charles Grandison Finney[31], se întoarse spre el ca să-l întrebe ce părere avea doamna Douglass despre problema rostirii rugăciunii în public.

Douglass simți că se încinge sub guler.

— Doamna Douglass?

— Întocmai, zise ea.

— Poziția ei e destul de clară în astfel de chestiuni.

Îl zări pe Webb foindu-se în scaun. Irlandezul ronțăia o margine a șervetului legat la gât.

— Fără îndoială se aliniază, adăugă Douglass.

Era sigur că Isabel nu intenționase să-l stânjenească, însă simțea fierbințeala persistându-i în trup. Broboane de

---

exploatate de către guvernul Statelor Unite ale Americii. Această mutare de populație s-a dovedit a fi catastrofală pentru cele cinci triburi - Chicksaw, Chocktaw, Muscogee-Creek, Seminole și Cherokee - care și-au părăsit pământurile, fiind nevoite să parcurgă mii de kilometri pe jos spre noua lor reședință, (n.tr.)

[31] "Charles Grandison Finney (29 august 1792 - 16 august 1875) a fost un preot american prezbiterian, lider al celei de-a Doua Mișcări de Redeșteptare din Statele Unite. A mai fost numit Părintele Redeșteptării Moderne, fiind oponent al vechii școli de teologie prezbită, adept al perfecționismului creștin și scriitor religios, (n.tr.

sudoare îi apărură pe frunte. Își așeză cu grijă ceașca de ceai pe farfurioară, ca să nu zăngăne, apoi declară că masa fusese delicioasă, își ceru scuze și se îndreptă spre scări, atingându-i umărul lui Webb în timp ce trecea pe lângă el.

Nu le mai scrisese Annei și copiilor de câteva zile. Avea să o facă chiar atunci.

Sus, în cameră, se zări în oglindă. Părul îi crescuse des, în sus – arăta mai african. Se hotărî să-l lase așa.

Ușa nu se încuia. Propti un scaun sub clanță. Scoase greutățile dintre cămășile cu care le învelea ca să le ascundă. Erau momente în care i se părea că încă se află într-o biserică din Tuckahoe. Bârnele încrucișate din lemn. Lumina singulară ce se muta de la est spre vest în timpul serviciilor religioase de dimineața. Un șoim cu coada roșie trecând în zbor prin fața ferestrei. Sunetul puternic al orgii. Mirosul de iarbă ce pătrundea prin marea ușă albă de la intrare.

Posibil ca Annei să îi facă plăcere să îi fie citite scrisorile lui o seară sau două, dar destul de repede după aceea avea să le pună pe foc. Era mulțumit să știe că scrisorile se vor transforma în fum: atât de multe lucruri se petreceau în viața fiecărui om.

Orașul era întunecat, însă nu simțea că-l oprimă la fel de mult ca Dublinul. Începea să aibă impresia că, deși în amurg, lucrurile păreau să se deschidă spre el. Clopotele bisericii sunau cu note înalte, de alamă. Pietele de pe Saint Patrick’s Street erau pline de lume. Lebede lunecau pe sub pasarelele ce traversau orașul. Shandon Steeple[32] se profila pe cer. Chiar și cartierele sărace arătau mai puțin groaznic. Era un oraș milostiv. Erau legiuni de săraci, dar – atunci când se plimba cu surorile Jennings pe chei – cerșetorii îi lăsau în pace. Bărbații țineau în mâini pipe de lut aprinse. Îi

[32] Shandon Steeple, cunoscută oficial drept biserica St. Anne, este cel mai celebru punct de reper al orașului Cork. Biserica este numită și „Mincinosul cu patru fețe", din cauză că cele patru ceasuri de pe turn arată o oră diferită. Numele de *Shandon* provine din vechea denumire în limba celtică *Sean Dun* (Vechiul Fort), (n.tr.)

ofereau lui Douglass un fum și-l băteau pe umăr.

Ceva din muzicalitatea accentului îl atrăgea nespus pe Douglass: avea impresia că locuitorii din Cork lungeau frazele asemenea unor hamace lungi ce se legănau leneș în vânt.

Se bucură atunci când Webb îl anunță, după șase zile lungi, că treburi urgente îl forțau să plece din Cork. Amândoi erau fericiți să scape unul de altul. Douglass se simțea eliberat uitându-se după trăsura ce se pierdea în depărtare. Era prima dată într-o lungă perioadă de timp când se simțea cu adevărat lăsat în pace. Se privea cu un aer detașat în marea oglindă, frumos ornată.

Trebuie să spun că, tot timpul petrecut aici, în Irlanda, m-am simțit tulburat. În loc de cerul albastru și strălucitor al Americii, sunt înfășurat în ceața pufoasă și cenușie de pe Insula de Smarald. Respir și iată că sclavul se transformă într-un om! Deși am văzut multe lucruri care ar putea face ca propriul meu popor să se teamă, sunt încurajat să-mi exercit propriul drept de exprimare. Respir liber aerul oceanului. Și, deși multe lucruri pe care le văd îmi împovărează inima, eu sunt, cel puțin temporar, eliberat din lanțuri.

Se plimba pe malul râului Lee, cu mâinile încleștate la spate. Un nou stil de mers pentru el. Cu pași mari în public. Cu atitudinea unui om care gândește. Îi plăcea această postură, găsea că-i reda încrederea în sine. Auzi tropăitul unui cal în spatele său, pe pavaj, și sunetul blând al harnașamentului trosnind. Isabel coborî și merse alături de el, cu mâna mângâind gâtul calului. O peliculă lucioasă de sudoare acoperea trupul animalului.

Barje pluteau pe râu. Barje cu porumb. Barje cu secară. Barje cu vite. Barje cu sare. Barje cu porci. Oi trimise la abatoare în jos, pe râu. Mici butoaie cu unt. Făină de ovăz. Saci cu făină. Cutii cu ouă. Coșuri pline cu curcani. Fructe conservate. Sticle cu sifon și apă minerală.

Priveau tăcuți cum se scurgea acel fluviu de alimente. În

spatele bărcilor, stoluri de pescăruși se năpusteau să ciugulească resturile care rămâneau în spate.

Trecură pe lângă o prăvălie cu articole de navigație, o librărie, un atelier de croitorie. Mai jos, pe chei, ea trase calul mai aproape, de parcă i-ar fi oferit protecție.

— Nu pot s-o găsesc.

— Poftim?

— Femeia pe care ai întâlnit-o pe drum.

Pentru un moment, nu-și aminti la ce se referea Isabel – poate erau doar niște vorbe aruncate accidental –, însă apoi își aduse aminte. Era mare păcat, îi spuse el, deși cu siguranță acel copil fusese deja înmormântat.

— Ai făcut tot ce-ai putut, zise Isabel.

El știa că nu era așa: nu făcuse absolut nimic. Fusese numai un martor tăcut.

— Nimic nu e mai rău, zise ea, decât un mic coșciug.

El răsuci în minte aceste cuvinte. Încuviință din cap. O plăcea, începuse tot mai mult, în ultimele zile, să se gândească la ea ca la o soră mai mică. Era ciudat să gândească astfel – ochii ei verzi, mersul stângaci, foșnetul rochiilor ei simple –, dar așa o simțea: ca pe o soră. Stăruitoare. Curioasă. Sâcâitoare. Explora noi idei împreună cu el. Aveau puține limite. Ce credea el despre ideea creării unui stat nou, Liberia? Ce despărțea răzbunarea de un act de justiție? Avea vreun plan în vederea returnării, împreună cu Garrison[33], a banilor primiți de la bisericile frecventate de stăpânii de sclavi?

Era mai tăcută atunci când discuția revenea la cele ce se petreceau în jurul lor. Se oprea la jumătatea frazei. Răsucea îngrijorată brățara de pe mâna stângă. Cu privirea pierdută. Cu vocea sugrumată.

Existau suficiente alimente pentru a fi hrăniți de trei sau patru ori mai mulți locuitori ai Irlandei, spunea ea. Însă acestea erau expediate la bordul vapoarelor peste tot în lume, spre India, China, Indi- ile de Vest. Întreaga cămară era golită de imperiu. Își dorea să poată face ceva în

[33] William Lloyd Garrison, jurnalist american care a contribuit la succesul campaniei de abolire a sclaviei în Statele Unite (n.tr.)

privința aceasta. Adevărul nu poate fi apărat păstrând tăcerea. Chiar și propria ei familie avea depozite pline de alimente mai jos, pe malul râului. Sticle de oțet. Stocuri de drojdie de bere. Orz pentru malț. Chiar și cutii cu gem de fructe. Însă nu puteau fi pur și simplu distribuite. Existau legi și vămi și drepturi de proprietate. Plus alte lucruri mai complexe. Alianțe de afaceri. Contracte extinse. Taxe. Nevoile săracilor. Crearea unor iluzii.

Îl izbea faptul că Isabel purta cu ea toate rănile unei vieți privilegiate. Poate că și el, la fel ca ea… Răsfoia Noul Testament. *Tuturor celor cărora li s-a dat mult li se va cere mult.* Și, dacă el ar vorbi în numele irlandezilor săraci, ce s-ar întâmpla? Ce fel de limbaj ar putea folosi? Cui i s-ar adresa?

Politicile continuau să-i creeze confuzie: cine era irlandez, cine era britanic, cine era catolic, cine era protestant, cine stăpânea pământul, copilului cui i se scurgeau ochii de foame, casa cui fusese incendiată și distrusă până-n temelii, terenul cui aparținea și de ce… Cea mai simplă cale de a interpreta toate acestea: britanicii erau protestanți, irlandezii – catolici. Unii cârmuiau, alții zăceau sub talpa lor. Dar unde își avea locul Webb? Și unde și-l avea Isabel? Bucuros s-ar fi alăturat dorințelor de libertate și dreptate, totuși trebuia să rămână total credincios cauzei sale. Trei milioane de voci. Nu putea să se pronunțe împotriva celor care-l invitaseră acolo. Nu putea să-și asume mai multe sarcini. Trebuia să analizeze tot ce conta. Iar ceea ce-i depășea indicele de toleranță era dreptul de proprietate asupra unui bărbat sau unei femei. Irlandezii erau săraci, dar nu sclavi. Venise acolo ca să reteze frânghiile care mențineau sclavia în America. Uneori se simțea istovit de nevoia de a-și păstra în mod neabătut această cale. Era conștient că o minte inteligentă trebuia să accepte contradicțiile. Iar recunoașterea complexității trebuia echilibrată cu nevoia de simplitate. El încă era un sclav. Un fugar. Dacă se întorcea la Boston, putea fi oricând răpit, dus în sud, legat de-un copac, biciuit. De *stăpânii* săi.

Un întreg spectacol datorat faimei sale. Timp de mai

mulți ani, încercaseră permanent să-l reducă la tăcere. Acum, nu mai puteau. I se oferise șansa de a vorbi liber despre tot ce-l ținuse legat în lanțuri. Și avea să continue s-o facă până când inelele lor aveau să zacă risipite la picioarele sale.

Acum știa ce-l mânase să vină acolo – șansa de a explora lucrurile, care-l făcea să se simtă atât liber, cât și captiv. Nu era ceva la care s-ar fi putut aștepta să fie pe înțelesul chiar și al celui mai asuprit dintre irlandezi. Cum era să fii total înrobit, să n-ai nici măcar dreptul la propria liniște a minții.

Trupul său, mintea sa, sufletul său serviseră ani la rând profitului obținut de alții. Avea propriul său popor față de care se angajase. Trei milioane de oameni. Ei erau moneda libertății sale. Ce povară în plus ar fi însemnat încercarea de a-i sprijini și pe irlandezi? Agonia lor, ambiguitățile lor. Erau destule ale sale.

Barjele trecuseră.

O mare de alimente, plutind prin fața lui.

Soarele apunea deasupra acoperișurilor de ardezie ale orașului Cork.

Uneori, povestea ceva anume publicului. Stăpânii de sclavi din America foloseau butoaie de tot felul. Mai ales pline cu Bourbon. Cu ulei de măsline. Cu vin. Băteau în lemn cuie lungi de șase inci[34]. Câteodată, puneau în interior și cioburi de sticlă. Sau tufe cu țepi. Pe urmă își aduceau *sclavul* – rostea cuvântul pe un ton profund – sus pe deal.

Pentru cele mai mici abateri. Poate fata uitase să încuie ușa de la grajd. Sau poate spărsese o farfurie. Sau poate se uitase pieziș la stăpâna casei. Sau poate uitase o cârpă de vase murdară. Nu conta. Trebuia să fie pedepsită. Asta era ordinea naturală a lucrurilor.

Cam pe la jumătatea relatării, îi dădea sclavei un nume: Mary. Simțea o tăcere profundă așternându-se peste irlandezii prezenți. Mary, repeta el.

Iar *stăpânii* – cuvântul țâșnea sălbatic de pe buzele lui – o forțau pe Mary să aducă butoiul din hambar. Era

[34] Țol sau inci (2,54 centimetri) (n.tr.)

rostogolit prin praf, pe drumul plin de gloduri, până sus, în vârful celui mai apropiat deal. Îi aduceau și pe ceilalți sclavi ca să asiste. Deseori, stăpânii rosteau cu glas răstit versete din Cartea Sfântă. O forțau pe Mary să intre în butoi. Îi împingeau capul în jos, strivindu-i umerii în interior. Cuiele îi sfâșiau carnea.

Cioburile îi intrau în tălpi. Țepii se-nfigeau peste tot în ea. Stăpânii băteau capacul. Legănau butoiul în spate și-n față câteva minute. Și recitau din nou versete din Biblie.

Pe urmă, butoiul era împins în jos, pe deal.

Se adunau mulțimi enorme. Li se adresa oamenilor alături de părintele Mathew[35]. Descoperise un limbaj comun cu cel folosit de mișcarea de temperanță[36]. Ziarele continuau să-l numească negrul O'Connell. Afișe cu chipul său erau lipite peste tot prin oraș. Faima sa continua să se răspândească zi după zi. Participa la picnicurile organizate de cele douăzeci și patru de doamne, membre ale Societății împotriva Sclaviei din Cork; erau încântate să-l vadă șezând sub un imens stejar, cu un elegant șervet albastru la gât, în murmurul unui izvor care curgea în spatele lui. Femeile își desfăceau panglicile bonetelor și ridicau fața spre soare. Îi sorbeau fiece cuvânt. Pe urmă plecau cu toții, cărând coșurile de picnic și umbrelele, mergând pe pajiștea acoperită de iarbă înaltă până la un pod din lemn. Acolo, Douglass îndrăznea să-și scoată pantofii și ciorapii, aventurându-se în apa rece ca gheața. Femeile întorceau capul, chicotind. Apa îi înnegrea manșetele pantalonilor.

Reporterii se dădeau peste cap ca să discute cu el. Pagini întregi din ziare erau dedicate discursurilor sale. Primise donații de sute de lire ca să le trimită la Boston. Vânduse peste două mii de exemplare din cartea sa. Următorul lui popas urma să fie Limerick, apoi Belfast. De

[35] Theobald Mathew (1790-1856), fost cleric catolic irlandez reformator, cunoscut sub numele de părintele Mathew. S-a născut la Thomastown, lângă Golden, ținutul Tipperary, la 10 octombrie 1790. (n.tr.)

[36] Mișcarea de temperanță din Irlanda a militat pentru reducerea consumului de alcool. Din această influentă mișcare făceau parte atât lideri religioși catolici, cât și protestanți, (n.tr.)

acolo va pleca în Anglia, unde își va negocia eliberarea, va plăti răscumpărarea și se va întoarce în America un om liber.

Se simțea foarte inspirat. Întotdeauna folosise citate din spusele altora, dar când vorbea acum, vocea sa era mult mai clar a sa proprie. Uneori și-ar fi dorit să vorbească pe o mie de voci, să le poate azvârli în tot atâtea direcții, dar avea una singură, iar aceasta servea unui singur țel: abolirea sclaviei. Într-o după-amiază, pe când trecea prin fața unei berării de pe Paul Street, auzi, aproape bucuros, pe cineva zicând că un *negru* tocmai trecuse pe-acolo – un *băiat negru* împuțit, oare n-avea o casă unde să se ducă, nu găsea banane pe acolo, nu știa că în Cork nu erau copaci în care să se dea huța, Cromwell îi tăiase deja pe toți, așa că șterge-o de-aci, *cioroiule.*

Se oprise, își umflase pieptul, nu cedase terenul – afișase o falsă furie, după care își continuase drumul îmbrăcat la patru ace, în vesta lui din păr de cămilă. *Negru. Negru împuțit.* Pentru prima dată, cuvântul era în mod straniu cât se poate de oportun. O cămașă veche pe care va trebui s-o mai poarte și pe viitor. Ceva de descheiat și de sfâșiat pentru ca, după aceea, s-o încheie încă o dată, și încă o dată, și încă o dată.

Cu câteva zile înainte de a pleca din Cork – o zi pe care avea s-o țină minte întotdeauna, liniștită, ca un drapel, un zmeu, o amintire –, auzi un ciocănit la ușa din Brown Street. Tocmai scria. Brațele îi erau stropite cu cerneală. Spatele îl durea, căci stătuse mult timp încovoiat deasupra mesei de scris. Împinse scaunul în spate și ascultă vocile care se auzeau venind de jos, apoi se reapucă de scris.

Spre seară făcu o baie, se îmbrăcă și coborî scările pentru dineu, în capătul mesei, lângă Isabel, stătea o femeie tânără. Nu părea în largul ei ocupând un astfel de loc. Cu capul tras între umeri, stângace, dar drăguță. Cu părul blond. Pielea foarte albă. I se păru o figură cunoscută, deși nu-și amintea unde o mai văzuse. Ea se ridică și își spuse numele.

— Bună seara, răspunse el confuz.

Peste masă se așternu tăcerea. Îi era clar că ar fi trebuit să spună altceva. Tuși, acoperindu-și gura cu pumnul.

— Ce plăcere să vă întâlnesc, madam! adăugă el.

Putea simți în încăpere o stinghereală tot mai mare.

— Lily pleacă în America, zise Isabel.

În acel moment, o recunoscu. Arăta foarte diferit acum, când nu purta uniforma. Părea încă și mai tânără. Își aminti silueta ei pe scară. Se pare că părăsise slujba sa la familia Webb și venise acolo de la Dublin.

— Va pleca din Cove peste câteva zile, mai zise Isabel.

— E minunat, reacționă Douglass.

— A venit pe jos până aici.

— Doamne sfinte!

— Tu ai inspirat-o. Nu-i așa, Lily?

— Eu?!

Se simți cuprins de un mic atac de panică. Putea zări roșeața întinzându-se pe fața tinerei. Arăta de parcă ar fi preferat s-o înghită pământul. El se întreba dacă plecase din casa lui Webb fără scandal. Cu siguranță nu dorea să provoace consternare. Dădu politicos din cap, încercând să-i evite privirea. Își aminti cu un junghi ascuțit în inimă cum îi șoptise ea *la revedere.* Era bucuros că nu se mai întâmplase și altceva din cauza prezenței sale la Dublin.

— Discursurile tale, zise Isabel. Ele au inspirat-o foarte mult. Nu-i așa, Lily?

Fata nu-și ridică ochii.

— La Boston? o întrebă Douglass. Asta e intenția ta?

Ea încuviință și ridică puțin capul: avea o strălucire surprinzătoare în ochi.

— Poate voi încerca să ajung la New York, spuse ea.

Un murmur de aprobare străbătu salonul. Douglass mâncă repede, în tăcere. Deși își ținea ochii fixați în farfuria sa, le vedea totuși din când în când pe Isabel și pe surorile ei copleșind-o cu atenția lor pe tânăra menajeră. O serveau cu diverse feluri de mâncare și-i turnau o băutură răcoritoare dintr-o cană mare.

Fata părea că se forțează să-și păstreze calmul, însă

arăta de parcă, în orice moment, putea lansa un torent de cuvinte sau, la fel de ușor, să izbucnească în lacrimi.

Când Douglass se ridică, scuzându-se – mai avea mult de scris –, ridică un pahar în cinstea lui Lily și îi spuse că-i dorește tot binele din lume, că în aventura sa avea să fie însoțită de Domnul și că și el, la rândul său, spera să se întoarcă în curând în țara sa natală, la soția și la familia sa.

Ciocniră cu toții paharele cu apă. Fata îi aruncă o privire scurtă: nu putea spune dacă era una de teamă sau de supărare. Urcă treptele. Apariția ei îl iritase. Ce se așteptau de la el? Cum ar fi trebuit să reacționeze? îi urase, desigur, numai bine, dar ce-ar mai fi putut adăuga? Poate că avea să-i recomande a doua zi o familie bine situată, care să-i ofere ceva de lucru. Poate că Garrison sau Chapman cunoșteau pe cineva. Sau ar fi putut să-i sugereze un cartier din oraș, unde să-i fie mai ușor. De ce, se-ntreba el, venise ea tot drumul până la Cork pe jos? Și pe o astfel de vreme?!

Se așeză la masa de scris și înmuie tocul în călimară. Avea multe de făcut, dar nu putu să scrie. Se răsuci fără odihnă sub cuvertură.

Păsărelele ciripiră furioase odată cu crăpatul zorilor. Întunericul se ridica ca un văl de pe Brown Street. Își auzi numele strigat de jos. Desfăcu perdelele. Isabel stătea printre bălțoace în mijlocul curții din spatele casei.

— Lily a plecat în miez de noapte, îl informă ea.

Douglass simți răceala pervazului. Un cocoș izbucni într-un cucurigu undeva, în spatele curții, și o găină se ridică în zbor.

— Poți veni cu noi, domnule Douglass? îl întrebă ea.

Avea un ton alarmat.

— Un moment, vă rog!

Mai avea de trimis câteva scrisori. De semnat corespondența, întâlniri de aranjat. De pregătit o dezbatere cu clericii de la catedrala din nord.

Trase perdelele și puse ligheanul pe marginea ferestrei. Își scoase cămașa de noapte și umezi un prosop. Apa era foarte rece. Simțea cum i se strânge pielea. Își auzi din nou

numele strigat de jos. Apoi, un nechezat puternic al calului scos din grajd. Bocănitul copitelor. Pe sub arcadă trecură două dintre surorile Jennings, Charlotte și Helen. Purtau jobene și mantale verzi de ploaie. Isabel apăru și ea după câteva secunde, cu mâna încleștată pe frâul calului.

Douglass se aplecă peste pervaz. Uitase pe moment că n-avea cămașa pe el. Le văzu pe cele două surori mai mici întorcând capul și chicotind.

Isabel aruncă harnașamentele din piele pe spatele cailor: îl rezervase pe cel mai voinic pentru el.

Blestemă în gând. O menajeră. O simplă menajeră. Deci plecase devreme. Și ce-i cu asta? Cu greu puteau da vina pe el. Totuși, dorea să le facă pe plac. Era incapabil să le refuze. Se trase înapoi de la fereastră, lovindu-se cu capul de ramă. Poate că tânăra nutrea o dorință nebună. De parcă... nu, nu era posibil... cu siguranță nu. Nu făcuse niciun gest nelalocul său. Absolut niciunul. Cu siguranță niciunul.

Se duse spre masa de scris și răsfoi hârtiile. Le așeză într-un teanc, apoi își trase cămașa și ghetele. Domnul Jennings îi dăduse o pelerină impermeabilă. De pescar. Pelerina și o pălărie neagră cu boruri late și fără formă. N-o mai pusese niciodată. Își văzu imaginea în oglindă. Ce absurd! Oricum, era obișnuit să se autopersifleze. Coborî bocănind scările și își vârî capul pe ușa bucătăriei. Domnul Jennings își lăsă brusc ceașca de ceai în jos, stropind masa groasă de lemn. Douglass făcu o plecăciune exagerată în fața lui și-i spuse că va lipsi câteva ore, că fusese luat ostatic – se părea că fetele sperau să dea de tânăra servitoare din Dublin și, dacă nu se întorcea până la căderea întunericului, îl ruga să trimită oameni care să-l caute, poate însoțiți de un Saint Bernard... Tata Jennings se lăsă pe spate în scaunul moale, învelit în piele, și izbucni în râs.

Douglass trase zăvorul de la ușa din spate, ieși afară pe sub arcadă și se duse spre intrare, unde-l așteptau fetele deja călare. Zâmbiră la vederea lui: pelerina, pălăria cu boruri largi.

Nu mai călărise de mult timp. Se simțea ca un prost în timp ce se urca pe cal. Se lovi puternic cu glezna de scară. Animalul era negru și musculos. Îi putea simți sub el spinarea puternică. Surprins, o văzu pe Isabel descălecând, pentru a reajusta harnașamentul pe burta calului pe care se urcase el. Fata avea o forță de care nu fusese conștient până atunci. Făcu un pas înainte și bătu afectuos calul pe gât.

— Vom merge pe drumul spre Cove, îl anunță ea.

Călăriră spre sud, de-a lungul cheiului, dincolo de temniță și de azilul săracilor. Surorile ei erau călărețe abile. Își țineau spatele drept. Isabel avea un stil mai agitat. Galopa în spatele diligențelor, cerceta interiorul lor, dădea înapoi, apoi își continua drumul. Cerceta împrejurimile, strigând-o din când în când pe Lily.

Străzile erau învăluite în ceața cenușie de octombrie. Vântul bătea rece peste râu, vestind apropierea iernii. Rafale de ploaie se revărsau deasupra lor. În fața spitalului pentru contagioși, un om înfometat gemea. Întinse implorator mâinile spre ei. Înainta în salturi lungi, arcuite, ca o maimuță. Îl depășiră. Subit, omul începu să se plesnească febril, de parcă ar fi fost atacat de albine sau de un acces de nebunie. Călăriră mai repede. O femeie țâșni de pe o alee lăturalnică, cerșind un bănuț. Fire de păr îi creșteau pe fața roșie, umflată de febră. Îndemnară caii să meargă mai repede. Dacă se opreau să-i dea de pomană, nu mai aveau nicio șansă să iasă din oraș.

Douglass era bucuros că-și pusese mantaua și pălăria. Își dădu seama după câteva mile că pălăria îi umbrea aproape complet fața, că nimeni de pe marginea drumului n-ar fi putut descoperi cine se ascundea sub ea.

Orașul părea că se oprește în dreptul unui depozit cu ziduri de cărămidă, dincolo de care se vedea o pădure. Drumul șerpuia printre parcele de verdeață. Depășiră o diligență, făcându-le cu mâna pasagerilor din dreptul ferestrei. Diligență avea pe acoperiș un morman de cutii și de valize. Părea pe punctul de a se răsturna. Întrebară câțiva pasageri despre fată, dar nimeni n-o văzuse.

Douglass își ținea pălăria bine trasă pe ochi.

— Grozavă vreme, zise el prin stropii de ploaie.

Nu-și putea masca însă și accentul american.

— Chiar așa, domnule, pentru un yancheu!

Surorile Jennings zâmbiră în timp ce se îndepărtau de diligență. Încercă să le depășească, dar fetele erau mai pricepute decât el: îl înconjurară, dându-i ghes să meargă mai departe.

În sate, funii subțiri de fum se-ncolăceau prin aer. Era uimit de felul în care puteau locui irlandezii săraci, în bordeie săpate în pământ. Le zărea de pe drum, încropite din bucăți de turbă, din iarbă și din ramuri. Câmpurile lor erau foarte mici. Însă erau atât de multe garduri vii! Din când în când, se mai ivea câte un zid de piatră. Copiii arătau ca niște umbre. Spectrali. Unii erau goi până la talie. Mulți aveau bube pe fețe. Niciunul nu avea pantofi în picioare. Li se vedeau oasele prin piele. Ce mai rămăsese din viața lor.

Îi trecu prin minte scena din Dublin, cu micul băiat care se lipise de umărul său. I se părea că trecuse o veșnicie de-atunci. Acum, nu mai era speriat de oameni. Nu atât pentru că se imunizase, cât mai ales pentru că devenise conștient că nimeni nu-i voia răul. Se-ntreba ce-ar fi fost dacă acel drum s-ar fi continuat cu unul din Baltimore, sau din Philadelphia, sau din Boston și cum ar fi reacționat oamenii acolo.

Își dorea acum s-o găsească pe Lily, să-i ureze o călătorie sigură peste ocean. Dădu pinteni calului. Văzură pe drum mai multe siluete, ca niște umbre, dar niciuna dintre ele nu era Lily.

În micile sate ploaia îi ferea de curiozitatea localnicilor. Călăriră mai departe înconjurați de frumoasele câmpuri scăldate de ploaie. Zgomotul copitelor părea a fi sunetul unui pistol. Pe cer se ivi un curcubeu. Făcură un popas sub un alun, unde cineva pusese o bancă joasă de lemn. Isabel scoase niște sendvișuri și un termos cu ceai dintr-un săculeț atârnat de șa. Adusese până și cești. Surorile sale se așezară pe bancă. Se potriveau bine cu Isabel, doar că

erau mai drăguțe și mai liniștite decât ea, de parcă ar fi respectat o lege ciudată ce urmărea crearea unui echilibru. Surorile spuseră că se aventuraseră destul de departe, că nu mai puteau continua drumul prea mult. Era aproape ora mesei de prânz. Nu aveau s-o mai găsească pe Lily acum.

— Avem timp destul, le liniști Isabel. E încă devreme.

— Soră-mea nu mai judecă bine. Din păcate, și-a pierdut mințile cu câțiva ani în urmă.

— Sunt zece mile până la Cove. Și zece înapoi, zise Helen.

— Se va întuneca.

— O, vă rog să ne continuăm drumul. Vă implor!

Drumul se aglomera tot mai tare, din cauza diligențelor și a cabrioletelor pline ochi cu bagaje. Oamenii priveau drept înainte. Copiii erau înfășurați în pături vechi, vărgate. Diligențele se legănau amarnic. Clopotele cabrioletelor sunau în gol. Caii trăgeau tare, de parcă ar fi vrut să ajungă mai repede la grajd. Ei erau preocupați să-și continue drumul.

Surorile Jennings galopară spre vest, apoi spre sud. Charlotte spuse că drumul era mai frumos și mai liniștit în partea aceea, deși continua la fel de întortocheat. Se mai zăreau oameni care, alături de familiile lor, se îndreptau spre sud, precum niște pâraie care alergau spre mare.

Îi întrebau pe toți cei întâlniți dacă văzuseră o tânără servitoare, dar în zadar. Cu cât se apropiau mai mult de ocean, cu atât numărul celor care emigrau devenea mai mare. Vânzătorii își instalaseră marfa de-a lungul gardurilor vii. Oamenii doreau să-și vândă până și ultimele lucruri. Douglass și surorile Jennings fură nevoiți să încetinească ca să-și poată croi drum prin mulțime. Totul era de vânzare. Viori, călimări, oale, pălării, cămăși. Tablouri atârnate pe tufele de pe margine. Perdele pe crengile copacilor. Bucăți de materiale imprimate cu o semilună, în culori odinioară atrăgătoare, acum stinse de trecerea vremii. O rochie frumoasă de mătase, brodată cu fir subțire de aur, era aruncată pe capra unei trăsuri.

Își mânară caii mai departe, spre stâncile care vegheau

deasupra portului.

Un om se îndreptă spre ei. Avea două bucăți de placaj prinse cu sfori de umeri, pe care erau scrise tarifele biletelor de călătorie spre Boston, New York, Newfoundiand. Le anunța și cu glas tare, de parcă ar fi intonat un cântec. Câțiva copii încercară să-l buzunărească. El îi alungă cu lovituri de picior.

Îmbulzeala era atât de mare, încât fură obligați să descalece și să-și tragă caii de frâu prin mulțime.

Un preot tânăr trecea printre oameni în căutarea celor bolnavi. Ca să le ofere ultimul rit. Pipăia mărgelele mătăniilor în timp ce trecea printre ei. Îi aruncă o privire lui Douglass. Nu se mai văzuseră niciodată până atunci, dar – pe moment – ambii se gândiră că se puteau recunoaște unul în celălalt și se opriră să-și spună ceva; niciunul însă nu scoase vreun cuvânt.

Preotul merse mai departe pe sub crengile verzi ale unui copac, pe care atârnau jalnic câteva hăinuțe de copil.

— Părinte, strigă Isabel după el. Mă scuzați, părinte!

Preotul se întoarse și păși spre ei. Avea niște ochi imenși, în care se zărea o oboseală cruntă. Înfășură strâns mătăniile în jurul degetelor. Fața era severă. Vocea amară. Nu, răspunse preotul, nu văzuse pe nimeni care să semene cu Lily. Își îngropă vârful piciorului în noroi, de parcă ar fi încercat s-o găsească acolo. Le întoarse apoi spatele și scuipă în mâini. Nu, repetă el pe un ton aspru.

Preotul merse mai departe, chemând oamenii în jurul său în irlandeză.

Isabel se cutremură și atinse gâtul calului. Douglass își scoase pălăria și trase de hățuri. Surorile păstrau o tăcere plină de venerație. Pale de vânt veneau dinspre ocean și se ridicau ca să-i întâmpine. Portul se curba în fața lor ca un semn de întrebare. Peste zece corăbii punctau apele golfului. O mică și tristă flotilă de catarge și de pânze strânse. Numele lor erau șterse de valuri.

Merseră alături de cai până la zece iarzi de marginea stâncii. Orașul se întindea dedesubt ca o ființă cuprinsă de spasme. Acoperișuri din trestie. Copaci încovoiați.

Diligențele târându-se ca niște mici insecte de-a lungul malului, spre piață. Douglass știa cât haos, câte dorințe, câte boli mișunau acolo jos. Totuși, era un loc plin de frumusețe. Orașul Cove își pleca genunchiul în fața apei. Păsări înfometate brăzdau cerul pe deasupra stâncilor, planând ca purtate de vânt.

Legă frâul calului de-un copac și se duse la marginea stâncii. Își scoase din nou pălăria. Vântul și ploaia se învolburau cu putere în jurul său. Îi luă o secundă ca să-și dea seama că Isabel se apropiase de el. Cele două surori rămaseră în urmă, aplecate deasupra cailor. Crestele valurilor se zbăteau, lovindu-se de malul de sub ei.

Isabel își înlănțui brațul de al lui. Își lăsă capul pe umărul lui. El era conștient că surorile îi urmăreau cu privirea. Ar fi vrut să se desprindă cu gentilețe de ea, dar ea continua să stea acolo, privind în jos spre oraș.

În curând urma să apună soarele și oceanul avea să se întunece, iar ținutul din jur avea să fie învăluit într-o ceață rece.

Se făcuse după-amiază când o descoperiră pe Lily. Înmuiată de ploaie și dârdâind pe chei. Capul îi era înfășurat într-un șal, iar trupul părea o mumie înfășată într-o haină udă. Își cumpărase biletul de vapor și aștepta să plece a doua zi de dimineață. Nu se uita la ei și avea o neliniște profundă întipărită pe față.

Douglass și cele două surori așteptară deoparte. Se uitară la Isabel în timp ce se apleca spre Lily. Cu o expresie rugătoare. Păreau că se roagă împreună.

Isabel adusese cu ea mâncare suficientă pentru câteva zile. Înfășurată într-o mică față de masă albastră. O legătură îndesată și strânsă bine. O vârî cu blândețe în mâinile fetei. Scoase din buzunarul hainei mai multe bancnote împăturite și le puse repede în palmele lui Lily. Douglass tremura de frig. O vedea pe Lily mișcându-și buzele, dar parcă nimic nu ieșea din gura ei. Ce-și spuneau ele? Ce spunea tăcerea lor? Deodată, dinspre o prăvălie din apropiere se auzi un urlet. Țipătul unei femei. Bufnetul unui

pumn. Râsete din casa de raport. Departe, la distanță, sunetul unei mandoline.

Isabel își scosese mănușile și insista să i le dea lui Lily. Apoi își desfăcu haina, scotocind pe sub gulerul rochiei. Cumva după o broșă. I-o dădu și pe aceea lui Lily. Fata zâmbi. Isabel se aplecă spre ea și o luă în brațe, șoptindu-i ceva la ureche. Lily încuviință din cap și își trase șalul mai bine pe cap. Ce gânduri îi treceau prin minte? Ce decizie aprigă o făcuse să ajungă acolo?

Douglass se simțea de parcă prinsese rădăcini în pământ. Avea senzația că nu mai putea să-și tragă picioarele-n sus. Tânjea după căldura unui foc. Își trase gulerul în sus și tuși în interiorul acestuia. Căldura respirației sale i se risipi pe față. *O negresă.* A *fugit. O cheamă Artela.*

Isabel se întoarse spre ei și își chemă surorile. Ele îi aduseră și calul. Rochia ei lungă era plină de noroi pe tiv. Își frecă tălpile de pavaj și se săltă serioasă în șa, dând pinteni calului pentru a-și face drum prin mulțimea de pe străzi. Străbătură cu toții orașul, până dincolo de o prăvălie unde se organizau licitații, apoi merseră mai departe.

Preotul le văzu siluetele conturându-se sus, pe deal. O parte din sutană îi era acoperită de o dâră lungă de noroi, după ce alunecase și căzuse. Ținea încă mătăniile în pumn, dar nu la fel de bine strânse, așa că acestea se zbăteau pe șoldul său. Isabel ridică mâna ca să-și ia rămas-bun, însă preotul nu-i răspunse. Îi urmărea cu privirea ca un metronom, numai capul rotindu-i-se în timp ce trupul îi rămăsese înțepenit în loc. Pe urmă se îndepărtă și el, pășind prin iarba udă spre focurile aprinse de emigranți.

Caii erau transpirați de epuizare. Înaintau nervoși prin întuneric. Trecuse deja de miezul nopții când ajunseră acasă. Domnul Jennings îi aștepta în curte. Le pregătise mâncare, băuturi calde și pături. Cu toții se agitau prin curte.

Când Douglass își puse piciorul pe pavaj, genunchiul aproape că îi cedă. Primi o lumânare și o pătură. Se târî în

interior. Umbra sa se multiplica peste tot pe scări.

Nu putu dormi toată noaptea. Spre ziuă, coborî în liniștea bibliotecii. Îl dureau genunchii. Își simțea umerii de parcă ar fi fost înnodați de gât. Intră pe nesimțite în încăpere. Isabel era așezată pe un scaun dintr-un colț, în beznă. Ridică ochii spre el atunci când intră: pentru el devenise un ritual să se urce pe scară și să se plimbe de-a lungul rafturilor pline de cărți. Rămase un moment nemișcat în cadrul ușii, apoi păși în interior și o luă în brațe. Numai atât. Îi presă capul de umărul lui, cu mâna așezată pe ceafa ei. Ezită un moment. Ea suspina. Când se trase înapoi, umărul cămășii sale era ud.

În ultima dimineață petrecută la Cork, Frederick Douglass se urcă singur într-o cabrioletă. Calul părea să-l asculte. Ținea ușor frâul în mâini. Se duse în sud-vestul orașului și se plimbă pe malul oceanului. Era liniște. Niciun vapor cu emigranți. Mareea se retrăsese și plaja arăta ca desenată, cu un șir de dune mici și ondulate de nisip. Ca un ecou perfect, una după alta, se întindeau până departe, spre orizont. Nu se vedea marea. Numai un nor. Dorul de casă îl străpunse ca un junghi: peisajul îi amintea atât de mult de Baltimore...

Când puse piciorul jos, apa țâșni în părți de sub gheată. O urmă efemeră. Terenul părea mobil sub el. Ridică piciorul, urmărind cum se scurge apa și cum revine nisipul la loc. Era un lucru pe care îl putea face mereu, să lase urmă după urmă.

Nisipul părea să se întindă pe mai multe mile în jur, dar Isabel îl sfătuise să fie atent – zona era renumită pentru mareele ce avansau rapid, fără zgomot. Apa se putea insinua în secret, apoi se năpustea spre el și îl înconjura – și atunci urma să fie prins în capcană. Îi era greu să-și imagineze așa ceva. În ochii lui Douglass, totul arăta extrem de pașnic.

Se aplecă și, în nisipul mustind de apă, descoperi niște crabi pedalând din picioare. Ridică unul și-l puse în palmă. Creatura era aproape translucidă, iar ochii mici i se mișcau

încet. Posibil să fi fost un crab lăutar. Se trăgea spre vârful degetelor lui, ezitând, apoi se întorcea. El își ridică brațul în aer și crabul se grăbi s-o ia în sus. Douglass îi dădu drumul în nisip, unde fugi să se ascundă. Cât de repede dispăruse…

Văzu în depărtare mai multe femei culegând scoici. Aveau eșarfe lungi înfășurate în jurul capului și purtau coșurile de paie legate la spate. Căutau ceva de mâncare. Citise în ziare că boala cartofului se răspândea tot mai mult și că prețul fainii se dublase în doar câteva zile, în timp ce rezervele de porumb erau mai mici decât oricând. Toți sperau ca recolta din anul următor să nu fie și ea distrusă.

Douglass merse de-a lungul malului. Un vapor cu un catarg înalt se vedea la orizont. Îl urmări cu privirea până ce dispăru. Când întoarse capul spre locul în care văzuse femeile, acestea păreau să fi fost înghițite de pământ. Numai capetele eșarfelor fluturau în vânt. Din când în când, reapăreau și se aplecau din nou, culegând ritmic orice lucru comestibil pe care îl puteau găsi.

1998
Parahelium

Bărbatul iese din liftul din metal strălucitor. Traversează holul pardosit cu marmură, îndreptându-se spre ușa batantă. Are șaizeci și patru de ani. E zvelt. Cu părul grizonant. Mușchii îi sunt puțin tensionați de la partida de tenis din ziua precedentă.

Un costum bleumarin, puțin boțit. Un tricou albastru-deschis pe dedesubt. Pantalonii cu crețuri pe ei. Nimic îndrăznеț, nimic extravagant. Chiar și mersul are ceva liniștit în el. Pantofii bine lustru- îți calcă apăsat podeaua. Duce în mână o mică valiză din piele. Face un semn cu capul spre portar, care se apleacă să-i ia bagajul: numai un costum, o cămașă, trusa de bărbierit, încă o pereche de pantofi. Sub celălalt braț strânge o geantă diplomat.

Trece rapid prin hol. Își aude numele rostit în șoaptă din diferite colțuri. Portarul, un vecin mai în vârstă de pe canapeaua din hol, un spălător de geamuri. Este ca și cum ușa turnantă a captat cuvintele și începe să le depene. Domnul Mitchell. Senatorul. George. Sir.

În fața clădirii de apartamente e trasă o limuzină neagră. Așteaptă lenește, numai cu un mic tremur al țevii de eșapament. Simte o mare ușurare. Niciun reporter prezent. Niciun fotograf. Numai ploaia puternică din New York, atât de diferită de cea din Irlanda: grăbindu-se, nerăbdătoare, dând umbrelele peste cap.

Iese din clădire. E după-amiază. Dincolo de marchiză i se deschide o umbrelă, în timp ce ușa automobilului se dă rapid în lături.

— Mulțumesc, Ramon.

Are mereu un moment de teamă că s-ar putea ca cineva sau ceva să-l aștepte în interiorul automobilului. Niște vești. Niște rapoarte. Niște raiduri. Nicio capitulare.

Se strecoară în mașină și se așază pe bancheta din spate, lăsându-și capul să se sprijine de pielea răcoroasă. Întotdeauna este conștient de acest moment, în care simte că se poate întoarce, că se poate reinventa. Cealaltă viață. De sus. În așteptare. Recent, fusese subiectul mai multor comentarii apărute în ziare: tânăra și frumoasa lui soție, copilul abia născut, procesul de pace. Este încă uimit să constate că, după atâția ani, continuă să trezească interes. Că e fotografiat. Prelucrat prin morișca electronică. Caricatura sa din paginile ziarelor – o figură serioasă cu ochelari. Tânjește după o perioadă lungă de liniște. Să fie lăsat să stea acolo, pe banchetă, cu ochii închiși. Să fie lăsat să aținească puțin.

Ușa din față se deschide și Ramon se strecoară în interior, se apleacă, scutură umbrela și se uită peste umăr.

— Ca de obicei, domnu’ senator?

Aproape două sute de zboruri în ultimii trei ani. Unul la trei zile. De la New York la Londra, de la Londra la Belfast, de la Belfast la Dublin, de la Dublin la D.C.[37], de la D.C. La

[37] Washington, District of Columbia, capitala Statelor Unite ale Americii

New York. Avioane de linie, avioane particulare, chartere guvernamentale. Trenuri, automobile, taxiuri. Își trăiește viața în două trupuri, două garderobe, două camere, două ceasuri.

— JFK, da. Mulțumesc, Ramon.

Automobilul se pune în mișcare, apoi pătrunde pe Broadway. O senzație cunoscută îl încearcă, de lucru pierdut subit, de tristețe, amărăciunea de a fi închis într-un vehicul, faptul că pleacă.

— Numai un moment, Ramon, îi spune el șoferului.

— Domnule?

— Vin imediat.

Automobilul rulează încet până se oprește. Deschide ușa, coboară, uimindu-l pe portar în timp ce trece grăbit prin holul de marmură. Urcă în lift, pantofii lui lustruiți păcănind, lăsând în urma lor dâre de ploaie.

Etajul nouăsprezece. Sticlă și tavane înalte. Ferestre întredeschise. Șiruri lungi de rafturi albe cu maldăre de cărți. Covoare persane elegante. Un lampadar aprins devreme într-un colț. Se mișcă cu iuțeală pe parchetul brazilian. Izbit de lumină, chiar și cu ploaia care cade afară. La sud de Columbus Circle. La est de Central Park. La vest de Hudson. Poate auzi de jos flașnetarii care vin duminica. Muzică de jazz.

Heather se află în camera fiului lor, aplecată deasupra mesei pe care îl schimbă, cu părul strâns în sus. Nu-l aude intrând. El rămâne în ușă, privind-o cum trage marginile scutecului. Ea se apleacă și-l sărută pe fiul lor pe piept. Își desface cocul și se apleacă din nou deasupra copilului. Îl gâdilă. Bebelușul râde.

Senatorul continuă să stea în ușă până când ea își dă seama că e acolo, în spatele ei. Îl strigă, ridică băiatul de pe masă și îl înfășoară într-o păturică. Zâmbind, se duce spre el cu scutecul murdar încă în mână.

— Ai uitat ceva?

— Nu.

O sărută. Apoi pe fiul lor. Se joacă cu degețelele lui. Îi

(n.tr.)

simte pielea pufoasă de pe piciorușe.

Ia scutecul – cald încă – și îl aruncă în coșul de gunoi. Se gândește că viața e capabilă să producă cele mai extraordinare ciudățenii. Un scutec cald. La șaizeci și patru de ani.

Heather îl conduce până la lift, îl prinde de revere și îl trage aproape de ea. Mirosul de bebeluș de pe mâinile ei. Cablurile liftului parcă jelesc.

Ea se teme cel mai tare de faptul că el ar putea să devină ținta glonțului unui asasin.

Atât de multe crime au loc pe neașteptate. Tânăra catolică și soldatul britanic prăbușit peste copilul ei, șuierul unui glonț pătruns în spatele lui. Omul din taxi cu oțelul rece înfipt în gât. Bomba lăsată în fața barăcilor din Newtownards. Fata din Manchester aruncată șase metri în aer, cu picioarele retezate în timp ce zboară în sus. Femeia de patruzeci și șapte de ani unsă cu smoală și fulgi, legată de un stâlp de pe șoseaua Ormeau. Poștașul orbit de-o scrisoare cu exploziv în ea. Adolescentul cu șase găuri de glonț în genunchi, glezne, coate.

Când îl însoțise în Irlanda de Nord, în luna iulie a anului trecut, Heather fusese îngrozită văzând oglinzile pe roți care erau plimbate pe sub automobilul lor înainte ca ei să se urce în el. George îi spusese că nu era decât o formalitate, nimic de care să-i fie teamă. El avea un comportament aparte, o demnitate caracteristică jumătății de secol, nesocotind pericolele.

Îi plăcea să-l urmărească când se afla într-o mulțime. Felul în care putea să uite de el însuși, dând interlocutorilor senzația propriei lor importanțe. Avea încredere în oameni, era un bun ascultător. Nimic fals sau legat de politică în acest lucru. Pur și simplu era felul său de a trata lucrurile. Se topea printre ei. Înalt, plecat de spate, cu ochelarii săi. Nici chiar croiala elegantă a costumului său nu mai conta. Uneori îl căuta cu privirea, descoperindu-l înghesuit într-un colț, discutând cu cei mai ciudați oameni. Avea o înclinație

subită de a-și apropia pe câte cineva. O mână pe braț. Un hohot de râs neașteptat. Garda lui de corp era mereu într-o criză de nervi. Nu conta cine era. Sigur că era și o slăbiciune a sa: incapacitatea de a spune nu. Îi era mult prea greu să întoarcă spatele cuiva. O politețe demodată. *Aerul său* specific zonei New England[38]. Vedea cum petrecerea intra în derivă: ca un mic bazin cu apă care, pe neștiute, aluneca într-o parte. Tot mai mulți oameni se înghesuiau în jurul lui. Spre sfârșitul seratei, îl vedea încercând să vâslească afară: acel înotător asediat fără speranță, acum timid, gata să plece, obosit, încercând să se smulgă din adâncuri, totuși nedorind să dezamăgească pe nimeni.

Ea își ține piciorul în ușa liftului o secundă mai mult decât ar fi trebuit. Apoi, ușa se închide și el pleacă și tot ce mai poate ea să audă sunt cablurile controlate electronic ale liftului care coboară prin inima clădirii. Va reveni acasă în două săptămâni. În duminica de Paște. Îi promisese.

Mai aude țârâitul slab al soneriei liftului venind de dedesubt.

Traficul din dreptul Centrului Lincoln. La intersecția bulevardelor. Toată agitația zonei. Dansatori traversând piața grăbiți. Cântăreții ambulanți sub copertină, cu picăturile de ploaie prelinse pe trombon.

Îi plăcea să se afle aici, în West Side, deși uneori și-ar fi dorit să trăiască mai departe, în est, numai ca să ajungă mai ușor la aeroport. O chestiune simplă, practică: să scape de un drum de o jumătate de oră, să poată sta un pic mai mult alături de ea și de Andrew.

Ies pe Broadway. La stânga, pe Sixty-Seventh Street. Se întorc pe Amsterdam și o iau spre centrul orașului. Dacă Ramon prinde unda verde, pot merge cu viteză, iar bulevardul se va transforma într-o linie de copertine galbene. Dincolo de catedrală, spre est, prin Harlem.

---

[38] Regiune din nord-estul Statelor Unite, formată din actualele state Maine, New Hampshire, Vermont, Massachusetts, Connecticut și Rhode Island. în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, Noua Anglie a fost locul de naștere al literaturii, precum și al filosofici americane, (n.tr.)

Vârtejul fețelor și al umbrelelor. Pe 124th Street. Pictura murală cu Bobby Sands1 pe zidul de lângă comisariatul poliției. Intenționase să afle cine o pictase și de ce. Ciudat să ai așa ceva la New York. *Saoirse*[39] scris cu litere strălucitoare peste fața grevistului foamei. Un cuvânt învățat în ultimii câțiva ani. Străzile Belfastului erau, de asemenea, pline de picturi murale – înfățișându-i pe King, Kennedy[40], Cromwell, Che Guevara, regina Angliei –, pictate pe frontoane și pe pereți.

Rapid, o intersecție și un viraj. Podul Triborough. Zărește apa. La distanță, undeva în sus, pe fluviu, se află Yankee Stadium. Subit, își amintește de Fenway Park, la treisprezece ani: marea întindere verde, grozavă și liniștită, în timp ce urcă în sectorul de la nivelul al treilea, prima dată pe un stadion de baseball, cu prinzători ca Birdie Tebbetts, Rudy York și Johnny Pesky. Un băiat de la țară. Prima dată în oraș. Urmărindu-l pe marele Ted Williams cum accelerează și înscrie. Botezat cu afecțiune Puștiul, Bocănilă, Splendidul Așchiuță.

Îi șuieră încă în urechi primul gol înscris în lumina reflectoarelor. Fuseseră niște zile bune. Cu mult timp în urmă, deși nu foarte departe.

Se lasă pe spate, simțind răceala banchetei. În toți acești ani, călătorise în toate felurile, în cavalcade, procesiuni, parade, dar ceea ce-i place cel mai mult este această liniște. Să zbori pe sub radar. Măcar pentru o oră-două.

Își deschide geanta diplomat. Într-o clipă se află în cealaltă parte a podului. Ramon scoate o legitimație și o arată controlorului de taxe rutiere. Uneori, polițiștii încearcă să arunce o ocheadă în interior, dincolo de geamul fumuriu, ca și cum ar vrea să vadă ce e pe fundul unei ape. Pentru a evalua importanța capturii. Mă tem că sunt numai eu.

---

[39] Bobby Sands, naționalist irlandez, membru al mișcării Armata Republicană Irlandeză (IRA). Fiind arestat, a declarat greva foamei, (n.tr.)

[40] Danny Kennedy, politician unionist, fost adjunct al șefului Partidului Unionist din Ulster (UUP) (n.tr.)

Membrii aparatului său de lucru se află deja la Belfast și la Dublin. El refuzase să se lase înconjurat de agenți de securitate în timp ce era acasă, la New York, Washingtron, Maine. Nu vedea de ce-ar fi fost nevoie. Oricum, partea adversă cu greu ar fi putut băga o bombă sub mașina de tuns iarba.

Are mult de lucru. Un raport de la Stormont. Un memorandum intern privind dezafectarea de echipament militar. Un dosar trimis de MI-5 despre eliberarea unor deținuți. Toate istoriile secrete. Dorințe străvechi. Violența unor oameni slabi. Este sătul de toate acestea, obosit de permutări. Tot ce vrea e un cer clar, senin. Dă dosarele deoparte pentru moment și privește ploaia newyorkeză cum bate da- rabana-n geam. Totul în nuanțe de cenușiu și de galben. Blocurile de ciment din Queens. Reclamele de neon pe jumătate stinse. Turnurile de apă înclinate, cu lemnul putrezit. Trenurile suspendate mișunând pe deasupra. E un oraș primitiv, conștient de lipsurile sale, de cămașa pătată, de placa din locul dinților de altădată, de fermoarul uitat deschis. Dar e orașul lui Heather. Ea ține la el. Vrea să locuiască aici. Iar el trebuie să recunoască cu părere de rău că există și ceva atrăgător la acest oraș. Nu-i la fel ca Maine, dar nimic nu seamănă cu Maine.

Auzise odată că un om știe de unde vine atunci când știe cu certitudine unde ar vrea să fie îngropat. El știe deja unde – sus pe o stâncă, cu vedere spre mare, pe insula Mount Desert, în verdeață; cu linia orizontului vizibilă, cu stânci ascuțite, cu valuri mari spărgându-se până sus. Ar vrea un mic dreptunghi de iarbă deasupra micului golf, cu un gard mic și alb în jur. Câteva roci ascuțite la cap. Să-și semene sufletul în pământul roșu, accidentat. Să mă lase să mă odihnesc acolo fericit, să fiu prezent atunci când se ridică oalele cu homari spre suprafața apei încrețite de culmile valurilor, cu pescărușii unduind în zbor. Dar, Doamne, te rog să mai ai puțină răbdare. Cel puțin încă douăzeci de ani. Chiar treizeci. Și, de ce nu, treizeci și cinci! încă o mulțime de dimineți. Ar putea chiar să atingă sfârșitul secolului.

Aude șuierul apei de ploaie sub roți. Ramon apasă tare accelerația când e pe autostradă. Se îndreaptă spre Grand Central Parkway. De pe un culoar pe altul. Un bufnet înfundat, atunci când trec prin pasajele subterane. Apoi, afară, spre Van Wyck. Nu mai e loc de întors. Lumina se estompează printre acostamente în ploaia de după-amiază.

Paștele e la două săptămâni distanță.

Ultima șansă.

Și vis pacem, para bellum.[41]

Ieri, în Central Park, în lumina galbenă a soarelui, ea prinsese la perfecțiune un revers, de parcă ar fi tăiat aerul cu racheta, astfel că mingea plutise o secundă și apoi aterizase imediat dincolo de plasă. Ea se strecurase în față, râzând mulțumită de cât de îndrăzneață fusese acea lovitură, rotirea perfectă spre spate, în timp ce el se prăbușea peste plasă. De jur-împrejur, tot orașul o aplauda – ovațiile veneau dinspre frunze și pomi, și clădiri, iar un uliu cu coada roșie se rotea pe deasupra terenului, în timp ce câțiva nori se profilau pe albastrul cerului; o dădacă în fundal, plimbând căruciorul, în timp ce el era cuprins de o dorință nebună de a da un telefon la Stormont pentru ca scorul să rămână egal.

Când mașina trase la bordură, îi dădu lui Ramon un cadou.

Trei bilete pentru ziua de deschidere. La Mets. Sectorul doi. Nu departe de poartă. Du-te cu băieții tăi, Ramon. Să țină minte. Spune-i lui Bobby Valentine să mai slăbească chinga.

Îl cunosc atât de bine la JFK, încât se simte ca și cum ar fi trecut în spatele ghișeului și ar fi negociat de acolo. Drepturile pe care le aveai în calitate de pasager. Banii returnați. Întârzierile.

Stewardesele îl îndrăgesc, pentru că e liniștit și modest.

---

[41] Dacă vrei pace, pregătește-te pentru război (în lb. latină în text, n.tr.)

De la distanță arată ca un om care se confundă cu peisajul cenușiu, dar de aproape e fluid și clar. Rezerva lui are o undă de flirt în ea.

Cei de la ghișeul agenției British Airways îl conduc dincolo de controlul vamal, spre zona VIP. Niciun fel de detector metalic. Niciun fel de control. Și-ar dori să poată trece prin controale ca orice călător normal, dar angajații BA insistă întotdeauna să-i acorde o atenție specială.

Pe aici, domnule senator, pe aici! Culoarul spre zona VIP e întortocheat și pereții au pete de vopsea. Cât de ciudat e să vezi niște pereți atât de prost zugrăviți. O culoare mov care-ți provoacă greață. Plinta e spartă și zgâriată.

Îl conduc prin intrarea din spate în suita care lucește aurie. Două fețe îi zâmbesc plăcut la intrare. Fete cu eșarfe roșii, albe, albastre. Cu un perfect accent englezesc. De parcă ar servi toate vocalele deodată de pe limbile lor frumoase.

— E minunat să vă vedem din nou, domnule senator Mitchell!

— Bună ziua, doamnelor!

Și-ar fi dorit ca ele să nu-i rostească numele atât de tare, dar încuviințează din cap și aruncă o privire spre numele de pe matricolele lor. O idee bună să își folosească prenumele. Clara. Alexandra. Le mulțumește amândurora și aproape că aude roșeața cum freamătă, cuprinzându-le fața. Se uită peste umăr, micul ticălos din el, și e condus mai departe, spre capătul celălalt al suitei. Aici s-a întâlnit de-a lungul vremii cu staruri de cinema, diplomați, miniștri, industriași, mai mulți jucători de rugby, scufundați până peste cap în vin. Figuri minore, cu o glorie publică efemeră, cu Rolexurile etalate afară din manșete. El nu e prea interesat să se afle în lumina reflectoarelor. Nu are nevoie decât de un fotoliu, unde să nu fie deranjat, să se poată ridica și să își întindă picioarele la nevoie. Recent, la insistențele lui Heather, se apucase să facă yoga. Inițial, se simțise cam prost. Câinele jos pe labe. Poziția delfinului. Într-un picior ca barza. Însă yoga se dovedise folositoare, relaxându-l extraordinar, de parcă i s-ar fi desfăcut toate

șuruburile. În tinerețe fusese mult mai puțin suplu. Mai căpătase și o anume agilitate mentală. Poate sta așezat în poziția lotus, cu ochii închiși, o poziție foarte utilă pentru meditație.

Descoperă un loc care-i convine în colțul cel mai îndepărtat al salonului, unde ploaia curge decorativ prin întunericul de afară; se poziționează cu fața spre fereastră și o lasă pe tânăra sa însoțitoare să-i aranjeze fotoliul ca și cum ea l-ar fi ales. Mâna ei pe ceafa lui.

Își plasează geanta diplomat ca o stavilă între ei. Trebuie să păstreze distanța inclusiv pentru decor.

— Domnule senator, pot să vă aduc ceva de băut?

Devenise un adept al ceaiului. N-ar fi crezut asta niciodată. Apucături surprinzătoare. Totul începuse în nord. Iar acum nu mai putea scăpa de acest obicei. Ceai la micul dejun, ceai la prânz, ceai după-amiaza, ceai înainte de culcare, ceai între alte ceaiuri. Făcuse o artă din asta. Alegea ceainicul potrivit. Lăsa apa să curgă până când se răcea. O fierbea bine. Încălzea ceainicul. Punea frunzele. Lăsa să treacă timpul necesar pentru ca ele să-și lase aroma. Udatul ceaiului, cum spuneau irlandezii. Nu-i plăcea alcoolul și, de multe ori, ceaiul îi ținea tovărășie într-o seară lungă. Cu fursecuri. Sau cu biscuiți, cum spun ei. Fiecare om are propriul său viciu. Al lui cu greu ar fi zguduit cerul sau iadul. Biscuiți digestivi Mevities.

— Lapte și trei bucăți de zahăr, te rog!

E atent să nu-i urmărească șoldurile legănându-i-se în timp ce traversează salonul. Se lasă în spate pe fotoliu. Dar, Doamne, cât e de obosit! Are în geanta diplomat mai multe pilule de dormit prescrise de un amic doctor, dar nu-i place ideea. Poate doar într-o situație de urgență. Un ziar mai mucalit scria despre el: *Un anume calm la Stormont.* Simte deja zilele dificile care aveau să urmeze, pozițiile schimbate, căutările semantice, încercarea nervoasă de a atinge un echilibru. El și echipa sa le fixaseră un termen. Nu-l vor depăși. Promiseseră acest lucru. O linie finală. Altfel, procesul se va târî în continuare ani întregi. Alți treizeci de ani de rutină. Clauze și note de subsol. Sisteme

și subsisteme. Viziuni și reviziuni. De cât de multe ori fusese totul scris și rescris? El și echipa sa îi lăsaseră să-și epuizeze toate mijloacele limbii. Zi după zi, săptămână după săptămână, lună de lună. Scoși din sărite de plictiseală. Să tot discute învăluiți de acel nor de vitriol până la atingerea unui fel prag, când aveau să-și dea seama uluiți că fusese posibilă o astfel de situație.

Uneori, părea că se joacă de-a v-ați ascunselea cu sine însuși. Deschizi ușa și dai buzna. Numeri din nou până la douăzeci. Indiferent dacă ești gata sau nu, te iau cu lopata. Fugi repede și te ascunzi. Pretinzi că nu știi unde ești.

În copilărie, obișnuia să se joace cu frații săi în casa mică din Waterville. Se ascundea în dulapul de sub scară, unde mama lui ținea curmale în borcane. Un miros familiar. Borcanele erau înșirate sus, pe rafturi: micul său Liban, înghesuit și curat. O mică rază de lumină venea dinspre hol și pătrundea în interior, permițându-i să vadă ceva prin întuneric. Se ghemuia într-un colț, sub rafturile de lemn, așteptând să fie prins. Frații lui îi știau atât de bine obiceiul, încât, odată, îl lăsaseră să aștepte ore-n șir, doar ca să-l scoată din țâțâni, și el, ca să-i enerveze pe ei, rămăsese complet nemișcat în dulapul de sub scară până la masa de seară, când veniseră să-l ia în sfârșit. Cârcei și dureri în membre, totuși ușor victorios.

Trecutul reapare în cele mai ciudate moduri, ca un somon care sare sfâșiind suprafața apei. Casa din Waterville – departe, pe malul râului Kennebec. Fumul morii, lunecând în jos, pe deasupra apei. Bușteni uriași sosind, agățați cu țapina, scoși șiroind de apă din râul cenușiu. Vaietul gaterului. Rumegușul purtat de vânt. Sirena locomotivelor perforând timpanele. Orașul parcă nu dormea niciodată. El distribuia ziare. Avea o bicicletă cu ghidonul spart. Sărea peste estacada de cale ferată. Știa toate drumurile lăturalnice și trecerile. Monedele zornăiau în buzunarele sale. Îi plăceau zilele în care suprafața râului se acoperea cu gheață, minunându-se de tot ce putea cără apa pe dedesubt: apă sub apă. Îi vedea pe lucrătorii din fabrici venind acasă la capătul unei zile lungi de lucru, după

ce își dăduseră și sufletul din ei. Dimineți cu ninsori proaspete, albăstrui. Spre seară, zăpada era neagră din cauza zgurii.

Crescuse purtând hainele fraților săi. Mama lui zâmbea când vedea cămășile trecând de la unul la celălalt, de parcă tinerețea era o ștafetă. Când nu mai era nicio nevoie de ele, le împacheta și le ducea la Armata Salvării, o prăvălie de pe Gilman. *Ya hadi,* rostea ea. Dă-ne binecuvântarea ta!

Horatio Alger, prietenul lui, era un băiat cu multe calități. Mama lui – o libaneză, muncitoare într-o fabrică de textile. Tatăl său, orfan, era portar la un colegiu. O copilărie tipic americană. Uneori, ziarele obișnuiau să ia peste picior astfel de lucruri. După terminarea colegiului, avusese parte de o viață agitată. Prejudicii, contracte, documente, ciocănelul judecătorului. Ar fi putut destul de lesne să ajungă avocat, cu papion la gât, sau un judecător de provincie, cu locuința în suburbiile unui oraș. Citea avid scrierile lui Webster și Darrow. *O pledoarie pentru armonie și pace. Nu opune rezistență răului.* Mistere elucidate de fapte. Ca avocat, ura să piardă. Nicio virtute pe locul secund. Profita de oportunități. Procuror, candidat la postul de guvernator, judecător federal. Cincisprezece ani la Washington. Șase ani liderul formațiunii majoritare din Congres. Al doilea cel mai puternic om din America.

Știuse cum să dea cu banul și să-i asculte pe cei care îl sfătuiseră cum să câștige: era uimit uneori că banul putea ateriza pe partea sa zimțată. Vietnam. Grenada. El Salvador. Kuweit. Bosnia. Mexic. Toate acele timpuri în care logica rămânea cocoțată pe cant. Îngrijirea sănătății. NAFTA. Pactul privind poluarea. Dividendele ocazionale ale schimbării.

Pe urmă se pensionase, gata să-și urmeze propria cale, să practice dreptul, să respire ușurat, să lase în urmă blițurile aparatelor de fotografiat. Refuzase chiar să fie numit în Curtea Supremă. Până când președintele îl sunase din nou. Șarmul degajat al lui Clinton. Țelurile lui ambițioase prezentate ca pe ceva ușor de atins. George, îți cer o favoare, îi spusese președintele. Două săptămâni în

Irlanda de Nord. E numai o conferință pe teme comerciale. Asta-i tot. O mică vacanță peste apă. Senatorul fusese atras de idee. Avea să se ducă pentru două săptămâni, nu mai mult. Înainte să se dezmeticească trecuse un an, apoi trecuseră doi, apoi trei. Umbrele lui Harland și Wolff[42] căzând peste Belfast. Locul în care fusese construit odinioară *Titanicul.* Speranța vagă că va putea să dea o mână de ajutor în a întoarce din drum lungul și albastrul ghețar plutind deasupra apelor adânci ale istoriei Irlandei.

Privește acum pe geam și vede șirurile de avioane, micile vehicule în mișcare, lucrătorii de pe piste, semnalând cu bastoanele lor cu neon. Toată această lume, mereu în mers spre un loc anume. Toți în grabă. Legile fatale ce ne guvernează propria importanță. Câți oameni se aflau acum la bordul avioanelor, în zbor? Privind disprețuitor peisajul cețos și confuz de jos. Cât de ciudat i se pare să-și zărească chipul în geam, ca și cum s-ar afla concomitent atât în interior, cât și în exterior. Băiețelul privindu-l pe bărbatul în vârstă, din nou tată, surprins că se află acolo. Modul în care viața vine cu lucruri neașteptate. Mereu neterminate.

Fusese întrebat de multe ori, de către reporteri, dacă poate explica ce se întâmplă în Irlanda de Nord. De parcă ar fi putut pescui o frază din aer, pentru a face o declarație concisă valabilă de-a pururi, îl îndrăgește pe Heaney. *Două găleți sunt mai ușor de cărat decât una singură. Indiferent de ce ai de spus, nu spune nimic.* Breșe temporare, calm intermitent, mari fracturi în peisaj. Nu reușise nici măcar să-i adune pe reprezentanții tuturor partidelor politice în aceeași încăpere, darămite să rezume întreaga situație într-o frază. Este unul dintre lucrurile deosebite caracteristice irlandezilor, felul în care contrag și extind în același timp limbajul. Felul în care îl ciopârțesc și-l adulează. Felul în care până și tăcerile lor prind culoare. Stătuse ore întregi la o masă, ascultându-i pe oameni răsucind cuvintele, când pe față, când pe dos, fără să pronunțe măcar o dată cuvântul

[42] Harland and Wolff Heavy Industries, firmă bazată pe construcții maritime, localizată în Belfast, Irlanda de Nord. Majoritatea vapoarelor firmei White Star Line au fost construite de către această firmă, (n.tr.)

pe care-l căutau. Meandrele lor maniace. Devierile și balansul. Și apoi, dintr-odată, îi auzise rostind cu emfază *Nu, nu, nu!,* de parcă limba era compusă dintr-un singur cuvânt care avea vreun sens.

Paisley[43]. Adams[44]. Trimble[45]. Meguinness[46]. Aruncă în mijlocul lor un cuvânt și pasul următor e să-i vezi aprinzând fitilul.

Ahern[47]. Blair[48]. Clinton. Mowlam[49]. Hume[50]. Robinson[51]. Ervine[52]. Major[53]. Kennedy[54].

---

[43] Ian Richard Kyle Paisley, Baron Bannside, politician și lider religios din Irlanda de Nord. în calitate de lider al Partidului Democratic Unionist, a fost ales, împreună cu Martin McGuinness, prim-ministru și respectiv viceprim-ministru, la 8 mai 2007. (n.tr.)

[44] Gerard „Gerry“ Adams, politician republican irlandez, președinte al partidului politic Sinn Fein (n.tr.)

[45] William David Trimble, Baron Trimble, politician britanic, primul prim-minis- tru al Irlandei de Nord din 1998 până în 2002, lider al Partidului Unionist din Ulster între 1995 și 2005 (n.tr.)

[46] James Martin Pacelli McGuinness, politician irlandez, membru al partidului Sinn Fein, care a servit ca viceprim-ministru al Irlandei de Nord (n.tr.)

[47] Patrick Bartholomew „Bertie" Ahern, politician, fost membru al partidului irlandez Fianna Fail, care a servit ca Taoiseach al Irlandei între 1997 și 2008 (n.tr.)

[48] Anthony Charles Lynton „Tony" Blair, politician britanic, lider al Partidului Laburist între 1994 și 2007 și prim-ministru al Marii Britanii din 1997 până în 2007 (n.tr.)

[49] Marjorie „Mo“ Mowlam, politician, membră a Partidului Laburist și membră a cabinetului britanic în calitate de secretar de stat pentru Irlanda de Nord (n.tr.)

[50] John Hume, fost politician irlandez din Derry, Irlanda de Nord, membru fondator al Partidului Social Democratic și Muncitoresc, colaureat al Premiului Nobel pentru Pace în 1998, alături de David Trimble (n.tr.)

[51] Peter David Robinson, politician britanic, fost prim-ministru al Irlandei de Nord și lider al Partidului Unionist Democratic (n.tr.)

[52] David Ervine, politician unionist irlandez, liderul Partidului Unionist Progresiv (PUP) (n.tr.)

[53] Sir John Major, politician britanic, prim-ministru al Marii Britanii din 1990 până în 1997 (n.tr.)

[54] Danny Kennedy, politician unionist, fost adjunct al șefului Partidului Unionist din Ulster (UUP) (n.tr.)

McMichael[55]. O distribuție grozavă. Aproape shakespeareană. Iar el stă pe margini, cu ele Chastelain[56] și Holkeri[57], așteptând momentul în care distribuția își va lansa săgețile. Sau nu.

Trebuie să admită că zilele petrecute în nord avuseseră un caracter palpitant. Ca un dans pe sârmă. O nesăbuință care-i plăcea. O a doua adolescență. Sub stele. Era gata să-și facă apariția, în costum și cravată, cu mâinile ridicate-n sus, de parcă s-ar fi predat. Fâșia costieră unu, fâșia costieră doi, fâșia costieră trei. Îi displăceau laudele, strânsul mâinilor, bătăile false pe spate, gesturile de admirație față de răbdarea sa, de controlul său. El vrea să combată tenacitatea fanaticilor. Știe că e ceva pe potriva propriei sale forme de violență – modul în care nu se dă bătut în ruptul capului și continuă să lupte. Ca un terorist care s-ar ascunde toată noaptea într-un șanț cu apă. Frigul și umezeala ar pătrunde în ghetele trăgătorului, cățărându-i-se în sus, pe spate, de-a lungul șirei spinării, trecând prin craniul său și strecurându-se afară prin pori – atât de frig, atât de groaznic de frig, veghind, așteptând, până când stelele se sting și o rază de lumină vestește sosirea dimineții. I-ar fi plăcut să depășească tenacitatea omului din șanț, să reziste în fața frigului, a ploii și a noroiului, ca și în fața perspectivei de a primi un glonț, să rămână acolo jos, printre trestii, sub apă, în întuneric, să respire printr-o tulpină lungă de trestie. Să stea până când frigul n-ar mai conta. Oboseala să învingă tergiversările. Să-i răspundă la respirație cu respirația sa. Teroristul să înghețe atât de tare, încât să nu mai poată apăsa pe trăgaci. Și apoi să-l vadă cum se târăște descurajat dincolo de deal. Să-i slăbească ticălosului toată rezistența și pe urmă să-l vadă cum iese afară din șanț și-i mulțumește, și-i dă mâna; apoi, să îl escorteze în jos, pe poteca mărginită de spini,

[55] John McMichael, lider al Mișcării Loialiste din Irlanda de Nord (n.tr.)
[56] John de Chastelain, general și diplomat canadian, negociator al acordului de pace din Irlanda de Nord (n.tr.)
[57] Harri Holkeri, fost prim-ministru al Finlandei, negociator al acordului de pace din Irlanda de Nord (n.tr.)

împungându-l în spate cu vârful cuțitului lui senatorial.

— V-am adus ceaiul, domnule!

Își împreunează palmele în semn de mulțumire. Ea îi așază în față o tavă de argint cu sendvișuri mici, tăiate egal, biscuiți și nuci acaju.

— Niște nuci[58]1, domnule senator?

— O, da!

Se străduiește din greu să-și stăpânească un zâmbet, dacă nu chiar un hohot de râs. Ar dori să-i spună că avusese parte recent de mult prea mulți găgăuți, însă e posibil ca ea să nu priceapă sau s-o ia ca pe o grosolănie, așa că zâmbește stăpânit și ridică ceașca de ceai, lăsând-o să pună nucile pe masă. Într-adevăr, avusese de-a face cu o mulțime de tembeli. Membri ai forțelor paramilitare, politicieni, diplomați, funcționari de stat. Pe poligonul reprezentat de Irlanda de Nord. Își dă seama că în acel conflict sunt implicate șase, șapte, opt părți, poate chiar mai multe. Ca un licurici care scoate scântei la intervale regulate. Un context care se suprapune unui alt context. Nu-i nimic de câștigat în nord: nici petrol, nici teritorii, nici măcar vreun automobil DeLorean[59] al timpurilor noastre. El nu e plătit pentru munca sa: numai cheltuielile îi sunt decontate, asta-i tot. Nu are niciun salariu. Desigur, un efort considerabil pe plan politic, al lui, al președintelui, ceva pentru posteritate, poate chiar o mențiune în istorie, deși sunt căi mult mai simple de a obține așa ceva, vanități mai simple, marote mai abordabile.

Este foarte conștient că unii dintre ei au impresia că-l pot ține-n lanț la nesfârșit. Marioneta judiciară. Pace și justiție. Dar asta nu-l deranjează absolut deloc, nici măcar atunci când vede una dintre cele mai crude caricaturi publicate vreodată în ziare, cu el posomorât, bălăngănindu-se în sfori. Sau reacțiile lor batjocoritoare. Dar există ceva

[58] Nuts - nuci în engleză, dar și proști sau găgăuți (n.tr.)

[59] În trilogia *Back to the Future,* DeLorean este automobilul transformat în maşina timpului de către „Doc“ Emmett Brown. în film, zăpăcitul „Doc“ creează maşinăria pornind de la un DeLorean DMC-12. Rezultatul este o maşină de neuitat, care a rămas în istorie datorită succesului ce a transformat seria *înapoi în viitor* într-un adevărat cult. (n.tr.)

deosebit de feroce în el: și-a câștigat dreptul de a face o breșă în întuneric, de a cotrobăi alături de ei prin cele mai îndepărtate colțuri.

Irlandezii, la rândul lor, se tem mai ales de faptul că negociatorii ar putea tergiversa la nesfârșit, însă el nu va permite așa ceva, o interminabilă curgere a râului[60]. Va avea peste optzeci de ani când Andrew se va duce la facultate. Tatăl va fi luat drept bunic. Strămoși îndepărtați. Toate acele străvechi fantome. În ziua în care s-a născut Andrew, în Irlanda de Nord s-au născut șaizeci și unu de copii. Șaizeci și una de căi pe care o poate lua o viață. Gândul încărcat de regret i se înfige ca lama unui cuțit în spate. Fiul său are acum doar cinci luni și el poate număra pe degetele de la mâini zilele petrecute alături de el. Câte ore fusese nevoit să stea în locuri dezolante, ascultându-i pe oameni certându-se din cauza unei singure virgule sau pentru plasarea unui punct, când tot ce își dorea el era să se întoarcă grabnic acasă, să-și vadă copilul foarte mic? Uneori îi privea cum discută, spunând prea puține lucruri sau mai nimic. Cuvintele plimbate de colo-colo, ca zmeiele pe cer. Logica dispărând pe după nori. Târâți de curenți, înăuntru și în afară. Prins în valul mișcător al vocilor lor. Auzea anumite expresii și ele îl purtau pe deasupra copacilor înspre ceea ce irlandezii din nord numesc cealaltă parte.

Afundat în cuvinte. Așezat în sala în care se desfășurau ședințele plenare, așteptând. Într-o atmosferă fragilă. Masculi înghesuiți unii în alții. Manifestând permanent o anume solicitudine, obișnuiau să ridice mâna în semn de protest, declarând că nu meritau atâta stimă, deși clar le era pe plac.

În unele zile și-ar fi dorit să poată goli sala de toți bărbații și să o umple în schimb cu femei. Șocul extraordinar produs de trei mii două sute de mame. Cele care căutau înfrigurate prin molozul supermarketurilor rămășițele soților uciși în atentate. Cele care continuau să

[60] Riverrun - referire la romanul Veghea lui Finnegan de James Joyce (n.tr.)

spele cu mâna așternuturile de pe patul fiului pierdut. Cele care puneau încă o ceașcă cu ceai pe masă, în caz că se producea un miracol. Cele elegante, cele mânioase, cele inteligente, cele cu părul strâns în plase pe cap, cele epuizate de toate aceste dispariții. Ele purtau doliu – nu cu fotografii în mână sau jelind în public sau bătându-se cu pumnii-n piept, ci cu durerea întipărită-n ochi. Mamele și fiicele, și copiii, și bunicii, în egală măsură. Ele nu purtau războaie, dar sufereau de pe urma lor. Oase și sânge. De câte ori auzise asta? Cât de des existau două feluri de a spune un singur lucru? Fiul meu a murit. Se numea Seamus. Fiul meu a murit. Se numea James. Fiul meu a murit. Se numea Peader. Fiul meu a murit. Se numea Pete. Fiul meu a murit. Se numea Billy. Fiul meu a murit. Se numea Liam. Fiul meu a murit. Se numea Charles. Fiul meu a murit. Se numea Cathal. Fiul meu se numește Andrew.

Afară ploaia bate-n geam. Cărucioarele cu bagaje sunt împinse grăbit dintr-un loc în altul. El ia un fursec și suflă în ceașcă, să se răcească ceaiul. Duminică seara, în Irlanda. Miercuri seara, la Londra. Joi, la Washington DC, la firma lui de avocatură. Vineri seara, la New York. Duminică pleacă din nou spre Anglia și Irlanda.

Uneori, e cuprins de senzația că nu se mișcă deloc: mii de mile în avioanele presurizate, aceeași ceașcă de ceai în același salon VIP de la aeroport, același oraș, același automobil elegant.

Se întreabă ce s-ar întâmpla dacă avionul ar întârzia. Cât de ușor ar putea ajunge acasă! Apoi s-ar urca în lift, ar băga cheia în ușă, ar aprinde lampa și ar devenit celălalt bărbat, care-l interesează în mod egal.

Este condus ultimul la îmbarcare. Un privilegiu deosebit. De parcă n-ar trebui să fie văzut. Un gând interesant: să poată fi invizibil. Să posede o influență anonimă.

La Washington este întotdeauna recunoscut. O mână îndesată în a lui, un ghiont amical, o bătaie pe spate. Pe coridoarele puterii. Nu-i plăceau galele, petrecerile în

grădină, covoarele roșii. Blițuri, conferințe de presă, camere de luat vederi. Lucruri necesare, dar obositoare. Și la New York era recunoscut, dar nimănui nu părea să-i pese. Orașul era atât de tupeist, încât îl obseda numai propria sa existență. În Maine se simțea ca acasă, printre oameni la fel ca el.

Și aici, sus, în această națiune plutind printre nori și în aer, îl cunosc cu toții. Personalul se grăbește să-i agațe haina în cui, să-i așeze micul bagaj de mână în compartimentul de deasupra capului. Aruncă o privire-n jur și, cu mulțumire, constată că locul de alături este liber. Nu mai e nevoit să salute persoana de lângă cu o ușoară înclinare a capului sau să-i adreseze un zâmbet silit, în semn că-și cere scuze. Își poate începe acum rutina. Locul de la fereastră. Geanta diplomat lipită de piciorul său. Labele picioarelor ușor extrase din pantofi – deși încă îi mai păstrează, îi va arunca mai târziu. Ideea de a-ți scoate pantofii înainte de decolare îi sună cam necioplit.

Stewardesele circulă pe culoarul dintre scaune. O tavă, niște clești. Întinde mâna după șervetul alb, își tamponează fruntea cu el, apoi își curăță bine degetele. Cât de repede se răcește acel șervet cald. Numai de data asta ar dori să aibă la el unul dintre acele afurisite de telefoane portabile. Cum le spun ei? Celulare. Mobile. De mână. Să poată suna acasă. Dar refuzul lui de a accepta unul se transformase într-o chestiune de onoare. O idee de care se agață, un mod demodat de a-și da cu pumnii-n piept. Trăise aproape șaizeci de ani fără un astfel de lucru: n-avea rost să înceapă acum. Ar fi realmente ridicol. Toți asistenții săi au câte unul. Echipa sa de negociere. Toți reporterii. De mai multe ori, exact înainte de decolare, împrumuta un mobil de la cineva din avion, numai ca s-o mai audă puțin pe Heather. Vorbea cu mâna căuș peste telefon, ca să nu deranjeze.

Un meniu îi alunecă în poală, dar știe pe de rost alegerea făcută pentru luna aceea: cremă de homar, salată verde, pui cordon bleu, tăi- ței asiatici, mușchi de vită, risotto de ciuperci. Se pare că britanicii vor să-și câștige o mai bună reputație pe plan culinar. Tot ce e mai bun. Sunt

niște oameni duri și intransigenți, deși, în ultimul an și ceva, se mai înmuiaseră cumva. Stânjeniți de tot ce au făcut în Irlanda în decursul secolelor. Gata să se retragă. Să iasă de acolo cu coada pe sus. Se vor spăla pe mâini într-o clipită, numai că nu vor s-o facă în fața întregii lumi. Par uimiți că Irlanda de Nord încă există. Cum fusese posibil să creadă că țara asta le-ar fi putut fi de folos? Acum, totul se rezuma la mândria lor. Mândrie odată cu creșterea imperiului, mândrie odată cu decăderea lui. Vor să fie siguri că pot face pasul în spate, păstrând un grad de demnitate. Un strigăt de încurajare. Pe ei! Ta-ra! Voaiori ai propriilor experiențe. În prezent, la o răscruce majoră. Iar irlandezii de mai jos, din sud, sunt confruntați cu o dilemă exact opusă. Stânjeniți de faptul că teritoriul le-a fost răpit. Secole de dorințe de recuperare. Ca și cum ai tânji după o femeie măritată. Și acum, subit, ea e aici, o poți înhăța, dar nu mai ești sigur deloc că încă o mai dorești. Un alt gând. O altă zestre. Igrasia din încăperea unde e stocat trecutul. Unioniști, naționaliști, loialiști, republicani, plantatori, galezi. O galerie nesfârșită plină de chipurile lor. O încăpere după alta. Tablou după tablou. Bărbați pe cai voinici. Drapele în bătălie. Asedii și maluri de râu. Un talmeș-balmeș de abrevieri ale teroriștilor.

Inițial, nu reușise să distingă accentele. Consoanele sonore. Cu muchii dure și ascuțite. I se părea o limbă total diferită. Ei veneau la microfon. Trebuia să se aplece în față, ca să încerce să descifreze ce spun. Punctuații mici reflectând amărăciunea. Ah! Ai! Sigur! Nu e vina noastră, domnule președinte! Șase din douăzeci și șase, nu se poate. Au smuls nenorocita de ușă lovind-o cu piciorul, asta au făcut! I-au făcut vânt pișăciosului de Peader din elicopter! Cu tot respectul datorat, domnule senator, noi nu discutăm cu asasinii! Dacă domnul președinte ar vrea să știe care-i situația, de ce nu vine măcar o dată la Shankill?

Aruncau pe podea conținutul a nenumărate sertare. Dar, curând, îi ajunsese din urmă. Putea să facă diferența între un accent din Belfast și unul din Dublin, între Cork și Fermanagh și chiar între Derry și Londonderry. Întreaga

geografie translatată la nivelul cuvintelor. Istoria din spatele fiecărei silabe. Bătălia de la Boyne[61].

Enniskillen[62]1. Duminica însângerată[63]. Fiecare mic detaliu avea o cheie. Gary era un Prod[64]. Seamus un Taig[65]. Liz locuia pe Shankill Road. Bobby pe The Falls. Sean se dusese la St. Columba. Jeremy la Campbell. Bushmills, o denumire pentru whisky-ul preferat de protestanți. Jameson, cea a whisky-ului consumat de catolici. Nimeni nu conducea un automobil de culoare verde. Cravata ta n-a fost niciodată oranj. Te-ai dus să-ți faci vacanța la Bundoran sau la Portrush. Arborează-ți drapelul. Alege propria otravă. Alege propriul călău.

Sfinte Dumnezeule, ce mai pânză de păianjen întortocheată! Una pe care mai bine s-ar culca. Una care necesita o eternitate ca să-ți găsești odihna.

Cu toate acestea, începuse să-i placă pe cei mai mulți dintre ei: politicieni, diplomați, negociatori, funcționari publici, agenți de securitate, chiar și megafoanele din fața porților. Fiecare dintre ei cu o anumită partitură. Cu o anumită generozitate. Cumva, toate rufele murdare înșirate la vedere. Cineva îi spusese că un bun irlandez e acela pregătit să se abată din drumul său cincizeci de mile numai ca să audă o insultă – și chiar o sută de mile, dacă era una

[61] Bătălia de la Boyne a avut loc la 11 iulie 1690 (după calendarul gregorian), între cei doi rivali la tronul Angliei, Scoției și Irlandei: catolicul Iacob al II-lea și protestantul William al III-lea sau William de Orania, care îl detronase pe Iacob în timpul Revoluției Glorioase din 1688. Bătălia a constituit o tentativă eșuată a lui Iacob de a-și recâștiga tronul. Datorită importanței sale simbolice, este una dintre cele mai cunoscute bătălii din istoria insulelor britanice. Este comemorată chiar și în zilele noastre de către membrii protestanți ai *Orange Institution,* (n.tr.)

[62] Oraş din comitatul Fermanagh, Irlanda de Nord, parte a unei campanii ample de a aduce provincia Ulster sub control englezesc. în 1594 a avut loc asediul castelului din Enniskillen. (n.tr.)

[63] Duminica sângeroasă - eveniment care a avut loc la 30 ianuarie 1972 în Derry, Irlanda de Nord. Armata britanică a omorât 14 locuitori după o manifestație a Asociației pentru Drepturi Civile din Irlanda de Nord, (n.tr.)

[64] Peiorativ folosit pentru protestanți (n.tr.)

[65] Peiorativ folosit pentru romano-catolici (n.tr.)

cu adevărat bună. Autopersiflare. Uitare. Conștientizare. Ceva legat de certurile lor nesfârșite îl atrăsese în oala cu lipici și rămăsese acolo. Caracterul lor complex și confuz. Limitele inițiativei sale. Fascinația față de imposibil. Dorea să fie alert și să învețe tot ce se putea. Și exista întotdeauna o cheie în orice moment anonim. Femeile de la cantină. Îl salutau dând din cap, prinzându-i privirea. Zâmbetul trist. Marile lor amăgiri. Cum se înclinau spre el. *Dumnezeu să vă binecuvânteze, domnule senator, dar e încercarea unui nebun!* Ei bine, fie ce-o fi, dar eu voi continua să particip.

Nu putea să spună că nu știa ce gândeau ei despre el atunci când venise prima dată – un fraier liniștit. Arabul. Yankeul. Judecătorul, înălțimea sa în haine de lucru. Mohammed. Mahatma. Ahab. Zelosul. Îl botezaseră, nu se știe din ce motiv, Sârbul. Pe el nu-l interesa să joace un rol de irlandez sau de libanez. Nu era de el să dea dovadă de o inimă simplă, ancestrală: dorea ca prezența sa acolo să fie cel mai mic continent posibil.

Totuși, era sigur că unii ar fi dorit să aibă măcar o izbucnire de mânie. Sau să se poticnească cumva. Să spună ceva greșit. În acest fel, o parte din vină ar fi trecut de pe umerii lor pe ai lui. Însă el concepuse modalități de a se topi în fundal, de a păstra tăcerea, de a-i privi pe deasupra ochelarilor. Îi displăcea propria importanță în acest proces. Ceilalți făcuseră posibil să se ajungă aici: Clinton, Reynolds, Hume, Major. Tot ce dorea el era să se încheie un acord. Să-l tragă pe pământ, de sus, din locul de unde plutea asemenea uneia dintre acele mașinării greoaie din prima parte a secolului – cutii din aer, lemn și sârme, cu ajutorul cărora reușiseră să treacă oceanul.

O geană roșie de soare afară, pe fereastră. Ghemotoace de nori risipiți pe cerul dimineții. Dedesubt, Londra. Vâjâitul și luminile avionului. I se umflaseră picioarele în timpul zborului. Întinde mâna și își scoate puloverul din compartimentul de deasupra.

Se simte puțin stânjenit de faptul că Heather e cea care se ocupă acum de garderoba lui. Ea cunoaște un croitor persan, care îi face costumele la două rânduri. Îi ia ceva timp să-l tragă pe el. Cam cât ți-ar lua să spui „făcut la croitor”. Puloverele le are de la Cenci sau dintr-un magazin asemănător. Se simte confortabil în ele. Mici aduceri aminte. Ciudat cum e stimulată dorința de distanță. Își poate trage puloverul pe el și se regăsește instantaneu pe Sixty-Seventh Street. Tot atât de ciudat cum viața se poate remodela cu atâta ușurință. Poate că eșecul care-l roade cel mai tare e legat de prima sa căsătorie. Pur și simplu n-a funcționat. Amândoi depuseseră eforturi, el și prima sa soție, și rezistaseră cât de mult putuseră. Însă eșuaseră – ce s-a stricat a rămas stricat. Cenușa nu se mai transformă în lemn. Inițial se temuse că fiica sa mai mare ar fi putut să-l vadă cu noul său costum și cu noile cravate și că n-ar fi scos niciun cuvânt despre asta, doar că tăcerea ei ar fi pătruns până în miezul eșecului.

Își trage jacheta pe el. Înaintează. Pas cu pas. E cel de-al șaselea pasager care debarcă din avion. Îi lăsase pe alții să treacă înaintea lui. Trupul său parcă aparține vag de cabina avionului. Aerul acela din spatele călcâielor.

Când ajunge cam la jumătatea culoarului, îl surprinde o mână care-l prinde de cot. O bombă? Un asasinat? O încălcare a deciziei de încetare a focului? însă e un tânăr cu ochii albaștri și cu un inel pe-o nară. Trebuie că ocupase un loc din față. I se pare vag familiar. Poate e un pop-star sau ceva asemenea. Sau cineva din lumea cinematografului. *Vă urez noroc, domnule senator, ne rugăm pentru dumneavoastră.* Cu un accent englezesc. I se pare ciudat să audă că acel tânăr se roagă. Femeile în vârstă din Irlanda de Nord obișnuiau să îi spună așa ceva. În timp ce-și potriveau plasele de păr, cu degetele pe care erau înfășurate mărgelele albe ale mătăniilor.

Își extrage brațul din mâna tânărului și avansează pe culoar. Dar, Dumnezeule, cât urăște să facă asta! Cine va fi acolo ca să-l întâmpine? Ce fel de detalii legate de securitate de această dată? întotdeauna sunt tot mai

severe de partea aceasta a iazului. Sau, pur și simplu, aveau să-l conducă până la un alt terminal. Siluetele lor se conturează la capătul culoarului. O tânără cu păr scurt și blond ridică mâna în semn de salut: își amintește numele ei, deși s-au întâlnit numai de două ori. Lorraine. Și doi noi agenți de securitate. Vin spre el, pășind iute. Nu se poate citi nimic pe fețele lor, niciun colaps subit. Nicio durere întipărită pe ele. Mulțumesc Domnului pentru asta!

— Cum a fost zborul, domnule?

— Mulțumesc, perfect!

Un mic schimb de replici, dar de ce s-ar plânge? Agenta s-ar sinchisi cu greu să-i aducă vreo pernă. Coboară repede scările spre automobilul care-i așteaptă, apoi se îndreaptă spre terminalul doi.

— Ne pare rău, domnule, dar avionul dumneavoastră are o întârziere de treizeci și cinci de minute, îi comunică ea.

Lorraine are agățate de cingătoare trei telefoane mobile. În mers le leagănă cu stil și grație, prinzându-și degetele mari sub curea: Vestul sălbatic al telecomunicațiilor.

În salonul British Midiand au o zonă rezervată pentru el. Ceai, patiserie, iaurt. Ea îi întinde un memo și el îl parcurge rapid. Un raport despre Ahern și Blair. Concesii cu privire la organismele propuse din nord-sud. O clauză dintr-un document-cadru de acum trei ani. Statutul consiliului și autoritatea sa. Se pare că un acord provizoriu e în cărți în legătură cu fâșia costieră doi.

Pe moment, își permite luxul unui zâmbet. Ora două la New York. Heather și Andrew dorm.

Nordul se ivește dedesubt. E surprins de lumina soarelui de dimineață. Porțiuni de-un galben viu pe întinderile acoperite cu noroi. Câmpuri late, acoperite cu iarbă deasă. Un loch și o pășune. Un estuar argintiu și un loch imens. Un nor mic, rătăcit de turmă, care alunecă spre vest. Avionul coboară și apare orașul Belfast, întotdeauna mai mic decât s-ar aștepta. Brațele înalte ale macaralelor de pe șantierul

de construcții navale. Labirintul de străzi laterale. Terenurile de fotbal. Apartamentele. O paragină iritantă. Apoi, din nou, dincolo de acele locuri, o masă incredibil de verde. Nu mai văzuse, până atunci, acel pământ atât de bine luminat: o zi clară cu numai câțiva norișori de dimineață. E obișnuit cu potecile mărginite de tufe cenușii, de ziduri înalte. Avionul se îndreaptă spre aterizare pe deasupra lochului Neagth. O tristețe vagă când atinge pista, o tensiune la baza gâtului.

Pe iarba de dedesubt umbra avionului se tot micșorează până atinge mărimea adevărată, apoi dispare. *Bun venit pe aeroportul Belfast International. E posibil ca lucrurile din cușetă să șefi mișcat în timpul zborului.* Stewardesele se agită să-i aducă haina. E din nou condus afară printre cordoanele de securitate, pe lângă o mică cafenea și un chioșc, unde aruncă o privire rapidă spre titlurile ziarelor înșirate pe mici plase de metal. Nimic despre distrugeri. Un semn bun.

Afară, plutește un miros vag de pământ de fermă îngrășat cu bălegar. Trei automobile așteaptă. Gerald, șoferul său, îl salută înclinând capul și vine să îi ia geamantanul.

În mașină, Gerald îi întinde o foaie cu câteva numere pe ea. O mică zbatere în piept că s-ar putea să fie vreo veste rea, dar sunt numai rezultatele la baseball, copiate de mână de pe Reuters. Le parcurge rapid. Ziua de deschidere. Ah, da! Salut și aleluia! Au câștigat cei de la Sox.

— Un start bun, spune el.

— Așa este, domnule senator. Oakland? Unde-i asta?

— Foarte departe de aici. În California.

— Da, la soare.

— Gerald, ai grijă să-mi aduci mereu vești bune!

— Voi face tot ce pot, domnule senator.

Convoiul de mașini traversează aeroportul și se îndreaptă spre autostrada M2. Câmpuri și garduri vii și ferme din loc în loc. Nu e mult trafic până în apropiere de oraș. Ar putea să se afle în orice mare oraș american, cu

deosebirea că, atunci când ridică ochii înspre cer, vede drapelele fluturând pe deasupra cartierelor de locuințe, ca desenate pe linia orizontului, revendicându-l, colorându-l. Unioniștii preferă Steaua lui David, republicanii – drapelul palestinienilor. Mici războaie, mari teritorii.

Scrisă pe un zid de pe șoseaua din apropiere de Ballycloghan, cu litere mari, albe, pe fond gri, apare o nouă mostră de graffiti: *Nu te vom uita niciodată, Jimmy Sands.*

Vederea acesteia aduce un zâmbet amar până și pe fața lui Gerald în timp ce depășesc locul, pentru că, bineînțeles, ei nu-l vor uita niciodată pe *Bobby.*

În primele zile – când procesul era abia la început – obișnuia să-și conducă mașina spre clubul de tenis Stranmillis, mergând pe malul Laganului.

Nouă sau zece terenuri în aer liber, toate acoperite cu gazon artificial, presărat cu nisip rugos. Dur pentru glezne. Dar îi plăcea să bată mingea acolo, înainte și-napoi: juca cu mai tinerii funcționari publici. La început erau grijulii să nu-l bată, până când își dăduseră seama că avea ceva de neînfrânt în el. Juca fără oprire, se lupta pentru orice minge, un jucător de fund care acoperea bine acea linie, lovind tot timpul mingea peste plasă. Din fotografii nu reieșea asta, dar era un bărbat foarte vioi.

Luxul care vine odată cu vârsta înseamnă renunțarea la vanitate: putea juca ore nenumărate prin burnița irlandeză. Purta pantaloni scurți, albi și șosete lungi, iar deasupra o bluză de trening albastră. După aceea, folosea ocazia să-și râdă pe sub mustăți de el însuși, proptit în fața oglinzii din vestiar.

Într-o dimineață devreme, fu surprins în timp ce ieșea de pe terenul aflat cel mai la nord, îndreptându-se spre un grup de femei adunate în fața clubului. Mergea liniștit printre acestea. Pe băncile din spate erau arborate diverse bannere: TURNEUL JUCĂTOARELOR DE TENIS DIN ÎNTREAGA IRLANDĂ. Îi plăcea această noțiune. Cel puțin, ele puteau juca tenis împreună. Privirea îi fu atrasă de o femeie bătrână aflată într-un scaun cu rotile, în spatele terenurilor.

O femeie robustă, cu un păr de un cenușiu uimitor. Trebuie să fi avut cam nouăzeci de ani, dar stătea țeapănă în scaunul său. Avea un aer aparte de generozitate. Se oprea la capătul fiecărui teren și scria ceva pe plăcuța de afișaj cu un Creion, după care le striga pe jucătoare și pe arbitri. Avea o voce cântătoare. I se păru că distinge un accent american, dar nu era prea sigur.

Se întoarse mai târziu în ziua aceea, la capătul unei serii de ședințe plenare la Stormont. Gâlceava obișnuită. Ziua îi stinsese tot focul interior. Turneul era încă în toi. Își desfăcu cravata, își scoase haina și se alătură publicului care urmărea finala.

O văzu pe femeia din scaunul cu rotile poziționată în spatele terenului. Avea un pled scoțian de lână pe genunchi. Încuviința din cap după fiecare punct înscris și bătea din palme la sfârșitul jocului: tare, cu putere, animată. N-ar fi putut spune de partea cărui jucător era, dacă era un suporter. Din când în când râdea tare, lipindu-și capul de umărul tinerei de lângă ea. Mici ropote de aplauze izbucneau în amurg.

Acestea erau momentele cele mai pe placul său. Refugiul în anonimat. Fragmente de viață obișnuită. Irlanda fără război.

Meciul se încheie într-un ropot de aplauze politicoase și însoțitoarea împinse scaunul cu rotile al bătrânei. Aceasta întinse mâna după un mic pahar de plastic cu șampanie.

Rămasă singură un moment, el observă că o roată a scaunului se agățase de marginea gazonului artificial și se îndreptă spre ea.

— Lottie Tuttle, îi spuse ea, întinzându-i mâna.

— George Mitchell.

— O, știu cine sunteți, domnule senator, v-am văzut de dimineață cu reverul acela teribil.

El își lăsă capul pe spate și izbucni în râs.

— Sunteți americancă?

— Doamne sfinte, nu!

Termină șampania din micul pahar.

— Sunt din Canada. Să zicem.

— Să zicem?

— Din Newfoundiand.

— Frumos loc.

— Mă numeam Lottie Ehrlich pe atunci. Cu mult timp în urmă.

— Înțeleg…

— Realmente mă trag din druizi.

Ea râse și, împingând roata din stânga, răsuci grațios scaunul pe rotile. Acum era conștient de elementele irlandeze din accentul ei.

— Locuiesc lângă peninsulă. În Strangford.

— A, da, zise el. Am auzit de acest loc. Lângă loch.

— Adevărat, zise ea râzând din nou. Ar trebui să ne faceți o vizită, domnule senator. Veți fi foarte bine primit. Avem o căsuță mică lângă apă.

— Ei bine, sunt destul de ocupat acum, Lottie.

— Sperăm că veți putea pune capăt acestui dezastru, domnule senator.

— Și eu sper.

— După aceea, veți putea să vă perfecționați reverul.

Lottie zâmbi și se îndreptă spre câștigătoarea turneului ca să vorbească cu ea. Își propulsa singură scaunul pe rotile, iar la un moment dat întoarse capul spre el zâmbind.

— Realmente, domnule senator, problema dumneavoastră este că nu vă proptiți bine pe piciorul din spate.

Se mai văzu cu ea de câteva ori după acea primă întâlnire. Lottie venea des la club. Toată lumea spunea că fusese o jucătoare bună odinioară. Își pierduse nepotul în timpul conflictului, cu mai mulți ani în urmă. Senatorul nu întrebase niciodată cum pierise băiatul: nu dorea să se implice într-o situație în care ar fi fost nevoit să aleagă de partea cui se situa, cine era de vină, cine era ucigașul, cine pusese bomba, cine folosise glonțul de cauciuc, al cui guvern.

Ce-i plăcea în special la Lottie Tuttle era insistența ei de a-și propulsa singură scaunul cu rotile.

O văzu într-una dintre dimineți cum se îndrepta singură

spre mijlocul unui teren. Purta o fustă albă și largă și o bluză de asemenea albă. Chiar și racheta ei era veche, cu un cadru de lemn frumos și fileu din catgut colorat în alb și roșu. O femeie tânără se afla de partea cealaltă a fileului, de unde îi servi câteva mingi. Jucară astfel o jumătate de oră. Lottie reuși să dea numai trei sau patru lovituri și, după aceea, se duse epuizată în spatele terenului, își înfășură brațul umflat într-un prosop cu gheață, apoi ațipi învelită cu o pătură.

Trebuie să facă față provocării la Stormont[66]. Șiruri de clădiri scunde. Nu arată precum un palat. Ei spun că e mai degrabă un gulag. O denumire bună. Adecvată.

Automobilul său se apropie încet. Mulțimea e adunată afară, în fața porților. Lumânări aprinse pe o parte, drapele pe cealaltă. Așezat pe bancheta din spate, își ține capul plecat. Zărește, totuși, în spatele mulțimii, un om purtând o pancartă și simte un fior de entuziasm: *Se produce incredibilul.*

Aleluia, gândește el, în timp ce porțile se deschid și automobilul trece printre ele în lumina blițurilor care erup prin ferestre.

Din parcare o ia pe jos spre clădire și urcă treptele câte două: deși suferă încă din cauza diferenței de fus orar, vrea să aducă cu el un suflu nou de energie în clădire.

Sunt acolo cu toții: nordul, sudul, estul, vestul. Unioniștii la un capăt al coridorului, republicanii la celălalt. Guvernul irlandez, în sălile de jos. Britanicii, în cele de sus. Tinerii diplomați făcând curse între ei. Moderații, și ei prin jur. Tinere și drăguțe observatoare din partea Uniunii Europene trec grăbite de colo-colo, ținând în mâini carnete de note. Se aude clămpănitul tastaturilor. Miros de cafea arsă.

Calcă cu grijă, dar plin de energie: strângeri de mâini, schimb de priviri, saluturi scurte din cap, zâmbete. Tim.

[66] Suburbie a Belfastului, fost sediu al Parlamentului Irlandei de Nord (1922-72) și, începând cu 1998, al Adunării Irlandei de Nord, precum și locul în care se află castelul Stormont, fostă reședință a prim-ministrului Irlandei de Nord, iar din 1998 biroul prim-ministrului provinciei (n.tr.)

David. Maurice. Stewart. Claire. Seamus. Charles. Orla. Rory. Françoise. Bună dimineața. Îmi pare foarte bine să vă văd. Raportul va fi gata până la prânz, domnule senator.

Un pas săltat. De-a lungul coridorului cenușiu, mohorât. Intră într-o mică sală de baie. Își schimbă repede cămașa. Își trage repede mânecile. Urăște ideea că s-ar putea ca cineva să-l vadă gol. Se apleacă spre oglindă. Părul îi e mai alb decât ar trebui să fie. Și cam rărit pe creștet.

Își trece repede pieptănul prin păr, își trasează cărarea, apoi se stropește pe față cu puțină apă rece. Un nume de râu îi trece subit prin minte, nu știe de ce: Kennebec. E un cântec pe care l-a auzit odată, la un dineu din Dublin. *Plutește pe frumosul râu, plutește ușor pe el și ascultă glăsuirea veselă și clară a ciocârliei venind spre noi de pe mal.* Irlandezii au niște melodii grozave, deși cântecele lor de dragoste sunt triste, în comparație cu cele de război, care sună mai vesel. Le-a ascultat deseori, târziu în noapte, intonate în barurile hotelurilor, sunetul lor navigând până sus, în camera lui.

Membrii aparatului său tehnic îl așteaptă în anticamera biroului. Martha. David. Kelly. Și ei au cearcăne negre din cauza nesomnului.

Sună jos, în hol, invitându-i pe de Chastelain și pe Holkeri. Urmați de propriile aparate tehnice, atât irlandezi, cât și britanici. Un lung șir de oameni foarte obosiți.

— Cum a fost zborul, domnule senator?

— Perfect, răspunde el.

Ei zâmbesc puțin strâmb și încuviințează din cap: sigur că n-a fost perfect. Au toți propriile povești legate de război. Zboruri amânate. Aniversări uitate. O conductă de apă spartă pe Joy Street.

O invitație la nuntă anulată la Newcastle-upon-Tyne. Un cauciuc spart pe drum de la Drogheda. O nepoată bolnavă în Finlanda. Există un numitor comun în viețile lor separate. Sunt cu toții sătui de acest proces, însă termenul-limită îi face să se trezească.

— Deci, spuneți-mi, îi întreabă el, în ce punct ne aflăm?

Tot ce au ei este un proiect de șaizeci de pagini, două

guverne, zece partide politice, mai puțin de două săptămâni. Fâșia costieră unu. Fâșia doi. Fâșia trei. Nimic bătut în cuie. Urzeala incredibilă a limbii. Toți acei mici ciucuri încă în suspensie. Cei mai mici dintre atomi. Nodurile prost legate. Există posibilitatea unei anexe. Zvonul cu privire la o nouă redactare. O propunere de amânare. Pe ce poziție se situează acum cei de la Londra? Sau cei de la Dublin? Sau cei din labirint? Sau i se spune Long Kesh?[67]

A fost înaintată și o propunere de transcriere a discuțiilor din ședințele plenare. Ce se înțelege cu adevărat prin *negocieri de substanță?* A cercetat echipa de securitate afilierea politică a angajaților cantinei? Circulă un zvon cu privire la o fermă de la granița cu Tyrone, unde au fost ascunse lăzi întregi de grenade propulsate de rachete. Cineva a lăsat să transpire un raport al MI-5, dat publicității de *Times* la Londra. Vă rog, ar putea cineva să scoată din uz *The Sunday World?* Paisley organizează un protest în fața porților. Ați auzit că Mo Mowlan și-a scos din nou peruca? Poți crede c-au încercat să aducă un înregistrator pe bandă magnetică în Stormont, ascuns într-o canapea? Din închisoare vin zvonuri despre încercări de asasinat. O bombă de 220 de kilograme a fost dezamorsată la Armagh. Cineva a aruncat un cocteil Molotov în curtea unei grădinițe catolice. Coaliția Femeilor a apelat la calm și la decență. Lumina din biroul lui David Trimble a ars până la patru și jumătate dimineața. Cineva ar trebui să aibă grijă ca graffitiul despre Sands din Ballycloghan să fie șters. Singurul lucru care funcționează fără greșeală sunt aparatele de fotocopiat. Aveți grijă, cuvântul *proiect* trebuie să apară clar de-a curmezișul fiecărei pagini. Oare au fost aduse clarificări legate de consiliul ministerial nord-sud?

Sar cu toții jos de pe pervazurile pe care au stat așezați, plutind puțin prin aer până-n mijlocul încăperii. Fiecare cu un anume stil în zbor.

---

[67] Membri ai Armatei Eliberării Naționale (INLA) închiși în Labirint (închisoare cunoscută și sub numele de Long Kesh) (n.tr.)

Spre amiază, rămas singur, aprinde lampa de pe biroul său. Un smoc mic de raze înclinate de lumină. Biroul fusese curățat. Fotografiile șterse de praf. Documentele puse unele peste altele, formând un morman înalt. Luminița roșie de pe robotul telefonic e aprinsă. Parcurge mesajele, șapte în total. Penultimul e de la Heather. Trebuie că a sunat la miezul nopții. *Ascultă,* zice ea. Sunetul somnului copilului tău. *Ascultă.* Respirația ușoară a lui Andrew. De două ori la rând, apoi a treia oară.

Șaizeci și unu de copii.

Își desface butonii de la manșete, apoi își suflecă mânecile, sună la recepție și cere încă un ceainic plin.

În timpul unei veri petrecute în Acadia, învățase să joace șah. O mișcare după alta. Schimb de piese. Menținerea pe poziție. Pauză. Schimbul incredibil între rege și tură îl uimise. Trebuia să mute regele mai întâi în cele două pătrățele. Îl fascina marginea tablei de șah. Era și o zicală: *Calul la margine este hain.*

Învățase să țină calul pe muchie, în siguranță, până când, spre sfârșitul jocului, putea să-l mute de-a lungul întregii table, la opt pătrățele distanță.

Timp de trei zile, el și aparatul său de lucru stau la Europa. În centrul Belfastului. Ei îi spun „hotelul din plăci melaminate”. Palatul din bucăți. Bucăți din zidul său spulberate de douăzeci și șapte de ori în ultimii câțiva ani. Hotelul cel mai atacat cu bombe din Europa. Dintr-un anume motiv, este totuși hotelul preferat de jurnaliști și e în relații apropiate cu majoritatea lor. Obișnuiesc să-și petreacă timpul în barul cu pian, de dimineață până seara. I-a văzut, deseori, în fața primului pahar plasat în fața lor, pozând cu un aer degajat, impenetrabil. Stau în spatele barului ca și cum ar fi fost forțați să vină acolo și să bea. Ca o obligație. Și apoi, băutura dispare subit din primul pahar pentru ca, după o jumătate de duzină, să uite de toate. Ce s-a întâmplat la Sarajevo, fără îndoială. Srebrenica. Kosovo.

De parcă în Irlanda de Nord s-ar fi simțit retrogradați și ușor melancolici. Însăși ideea de proces de pace le stârnește tuturor emoții. O parte misterioasă din ei tânjește după un eșec epic. Ies aproape în fiecare seară în căutarea unor butoaie aprinse cu smoală și a fetelor cu genunchii facuți praf de gloanțe. Sau, alteori, caută o scurgere de informații, o urmă de scandal, ceva sectarism sexual. Când intră în hol, îl imploră să le furnizeze un citat. El îi înțelege, le înțelege dorința de-a avea un miez al relatării. De a furniza lumii propria versiune a evenimentelor. Evită cât poate reporterii trimiși de tabloide: *the Sun, the Mirror, the News of the World.* E atent alături de cine se urcă în lift, ca să evite vreo fotografie surprinzătoare luată de ei.

Ei îl consideră un om provenit dintr-un alt secol, politicos, rezervat, judicios, un american de modă veche – totuși, nu e decât o altă formă de deghizare: dedesubt intuiesc că este omul sfârșitului de secol XX, așteptând să-i vină timpul, așteptând momentul său. Nimeni nu reușise să-l ghicească pe deplin – dacă e mânat de teama de rău sau de perspectiva binelui sau dacă se află într-o complicată situație de mijloc. Mister. Tăcere. Somn.

Sus, apartamentul său e mic și întunecat. Patul e îngust. Cuverturile sunt lustruite de atâta folosire. Dar, cel puțin, are un bol cu fructe proaspete pe masă și flori. Liliac înflorit de Paște: un ghiont gentil.

Geamantane pe podea. Haină. Cămașă. Curea. Pantaloni. Heather nu e lângă el ca să facă ordine. Se întinde epuizat, tremurând după efortul din acea zi. Îi pare rău că cei doi agenți de securitate trebuie să-i păzească ușa. I-ar plăcea să-i invite în interior, să poată sta relaxați, cu picioarele pe masă, să-și toarne ceva de băut din minibar. Sunt oameni buni cu toții, însă slujba lor e să stea treji noaptea întreagă la ușa cuiva, să păzească pe cineva obișnuit să doarmă oriunde, oricând.

Camerele de hotel îi adâncesc sentimentul de însingurare. Urmele lăsate de cei care-au stat acolo înaintea sa.

Una dintre asistentele lui își pierduse o lentilă de

contact, care se rostogolise pe podea lângă una dintre ferestrele din sufrageria de jos. Se așezase în genunchi, căutând printre plăcuțele de lemn. Praf, fire din covor. Își găsise lentila agățată de o bucățică de tapet. Dar, când o prinsese între degete, remarcase pentru prima dată că tapetul era mai nou decât cel de sus, de pe pereți. Un pătrat perfect, însă hârtia fusese prost lipită. O parte din tapet începuse să se jupoaie. Văzuse dedesubt o pată ca de arsură, o negreală ștearsă, roșcată acum. Foarte probabil, o bombă cu gaz explodase acolo în urmă cu câțiva ani. Vechile hieroglife ale violențelor.

Auzise că femeile din Belfast obișnuiau să pună pături ude în dreptul ușii, pentru orice eventualitate.

Își trage propria pătură în sus, pregătindu-se să se culce. Are cu el un fel de garderobă mobilă, care-l însoțește peste tot, un set de fantome la pândă. Își găsește pijamaua și o îmbracă grăbit. E ușor apoi să adoarmă, chiar dacă numai pentru câteva ore.

Hume. Trimble. Adams. Mowlam. Mallon. Memichael. Cooney. Hill. Donoghue. Mewilliams. Sager. Unul după altul, toți vin la el în birou. Aerul îngrijorat al bărbaților și al femeilor. Fiecare are ceva de pierdut. Aceasta – după cum a descoperit el – e o parte a spiritului lor de sacrificiu. Capacitatea de a accepta eșecul. Costul a ceea ce-ar putea lăsa în urmă.

Acum sunt relaxați în preajma lui. Îi știu obiceiurile. Lui nu-i mai place să se așeze în spatele biroului. A rupt-o cu acel teritoriu. În schimb, le iese în întâmpinare și se așază la mica masă de lângă fereastră, înconjurată de patru scaune din lemn.

Odată cu fiecare nou vizitator, cere o nouă provizie de fursecuri și un ceainic fierbinte. Le toarnă ceaiul el însuși. Unul dintre micile sale gesturi. Nu e sigur dacă e un expedient, dar îi place ritualul. Tăvile goale sunt stivuite pe biroul său. Și asta e o parte a rutinei sale. Nu vrea să fie deranjat în timpul convorbirilor. Decență sau afișaj: nu e sigur care dintre acestea.

Duce apoi tăvile jos, la cantină, unde femeile cu părul prins în plase se grăbesc spre el agitate și pline de scuze.

— Ce v-o fi venit, domnu' senator?!

— Dați-le naibii de tăvi, domnu' senator!

— Of, nu trebuia să faceți asta. Nu-i treaba dumneavoastră!

— Dacă n-aveați o nevastă, v-aș fi țucat!

— Poate veniți la mine acasă și-mi faceți bucătăria lună, domnu' senator. Ăsta da proces de pace, v-o spui io!

Dacă e goală cantina, se așază pe un scaun într-un colț. Îi place să le privească, să audă cântecele lor, să simtă toată agitația. Ele îi amintesc de femeile din Maine. De chelnerițele din restaurantele ieftine de la marginea drumului. De femeile din gheretele de încasare a taxelor pe autostradă, cocârjate în spatele unui ghișeu cu sticlă fumurie.

Una dintre ele, care se ocupă de pregătirea ceaiului, Claire Curtain, are o cicatrice pe partea stângă a frunții sub forma unei potcoave perfecte. Într-o după-amiază se prinsese că el o privește și îi spusese cu veselie că era urma lăsată de o bombă – obișnuia să meargă să asculte muzică de fanfară și în apropiere se afla un regiment călare; bomba explodase în timp ce mergea pe un bulevard mărginit de copaci. Fusese lovită la cap, rana lăsând pe frunte o cicatrice cu forma unei potcoave. Își mai amintea că, în momentul în care își revenise după contuzie, văzuse copitele cailor atârnând în copaci.

Coridoarele zumzăie. Dinspre mulțimea adunată afară se aud slab scandări. Huruitul nervos al elicopterelor deasupra. Urcă scările din spate până la biroul său, cu un pachet de biscuiți Mevitie's Digestive ascuns sub haină.

Cu o vară în urmă, Gerald îl dusese la o fermă de pe Plantation Road, din Derry. Fusese la o conferință organizată la Coleraine și era încă devreme: nu-l așteptau să revină la Belfast înainte de miezul nopții.

Inițial, ar fi vrut ca Gerald să-l ducă pe coastă și apoi să urce spre promontoriu; șoferul în schimb o luase spre sud,

pe niște drumuri lăturalnice, întortocheate, spre meleagurile sale natale.

Castanii își arcuiau coroanele pe deasupra șoselelor. Câmpuri cu oi și vite la pășune. Umbrele tufelor și ale copacilor care se lungeau în lumina apusului. Locul îi amintea de Maine-ul inferior: aceeași vegetație luxuriantă, cu ploi din abundență.

Trecuseră pe lângă o pădure tânără, sădită cu grijă. Gerald îi arătase vechea sa școală, câmpurile, clubul de box. Era ora nouă sau zece seara, dar cerul era încă luminos, cu păsări trecând în zbor pe deasupra căpițelor de fân.

— Ați mai fost pe aici, domnu' senator?

El scuturase din cap în semn că nu. Trecuseră peste un deal mic și Gerald trăsese mașina în fața unei porți vopsite în albastru. Jos, sub ei, în vale, se vedeau bolovani răsturnați de-a curmezișul râului. Stejari enormi erau încovoiați deasupra apei. O serie de garduri vii se pierdeau spre orizont, mărginind ferme la mare distanță. Pe malul râului erau vizibile urmele lăsate de roțile de tractor.

Gerald se dăduse jos din mașină și se sprijinise de poartă, cu bărbia prinsă-n palme. Un fuior de fum se ridica în aer: un foc de lemne, o ciudățenie într-o seară de vară atât de caldă.

— În copilărie locuiam pe partea cealaltă, îi spusese Gerald.

Îi arătase mica fermă pitită într-un luminiș, printre stejarii falnici.

— Sor-mea e acolo acum.

Știa ce dorea Gerald să spună. „Nu-i nicio problemă", se gândise senatorul. Era seara târziu, dar o oră putea să mai treacă.

— Ar trebui s-o suni, Gerald!

— Of! E acolo cu copiii ei. Sigur ar face un atac de cord.

Șoferul se foise în tăcere, ca și cum aștepta un răspuns. Dar se lăsase tăcerea. Lumina se stingea lent deasupra câmpiilor. Senatorul întinsese mâna spre poarta albastră. Când împinsese zăvorul, poarta scârțâise și căzuse apoi la

loc. Țâțâna era ruginită. Câteva așchii albastre căzuseră jos, în iarbă.

— Vreau numai să-mi întind puțin picioarele.

Era ciudat cât de denivelat putea fi câmpul: din poartă i se păruse drept și neted. Bulgări de pământ. Movile vechi de gunoi de grajd. Buruieni țepoase și tari. Pășise spre copacii uriași și nemișcați. Li- păia prin noroi cu pantofii lui buni.

Gerald strigă după el și auzi bufnetul ușii unui automobil închizându-se. Bâzâitul surd al motorului. Se uită în spate și văzu mașina lunecând încet, cu acoperișul puțin vizibil pe deasupra gardului viu.

Auzi din nou claxonul. Ridică mâna în semn de salut, dar continuă să meargă pe câmp. Umbra sa cădea oblic în lumina tot mai stinsă a serii. Spre nord, cerul căpăta acum toate culorile, iar la mare distanță era vizibilă aurora boreală. În nuanțe de roșu, verde, purpuriu. Simțea manșetele pantalonilor măturând iarba. Mici stropi de noroi săreau în urma pașilor săi.

Ajuns la râu, se gândi un moment că ar trebui să se întoarcă pe drumul pe care venise. Sunetul puternic al unui claxon. Niciun automobil însă. Nu-l mai putea vedea. Își desfăcu cravata. Bolovanii folosiți pentru traversarea râului erau alunecoși. Studie adâncul apei. Ultimele raze de soare formau cercuri luminoase pe suprafața râului. Avea impresia că vede țâșnind un roi de pești minusculi. Se agăță de-o ramură și se încovoie puțin, gata-gata să cadă în apă, dar cumva ateriză în siguranță pe bolovanul din mijlocul râului.

Agitând frunzele căzute pe el. Miros de mușchi, de trestii și de păstrăvi. Îl trecu un fior de entuziasm la gândul că mai puteau exista momente ca acela. Ridică ochii spre stejarii enormi. O geană de lumină pe cer. Se prinse de smocurile de iarbă lungă de pe malul celălalt și se trase-n sus. Un picior îi alunecă în apă. O umflătură rece în jurul gleznei. Se cățără repede pe malul abrupt. Pantoful ud îi rodea călcâiul. Auzi din nou claxonul la o oarecare distanță.

Cam la cincizeci de metri de casa fermei, o zări în curtea

din spate. În dreptul sârmei pentru rufe. Printre niște cioplituri gri din piatră și două mașini abandonate. Era tânără și purta un șorț în față. Părul îi era strâns într-un coc negru la spate. Sârma pentru rufe se întindea treizeci de metri de-a lungul curții. Albă, prinsă între două prăjini înalte. Un coș mare stătea sprijinit de șoldul ei. Aduna niște cearșafuri imense, albe. Sora lui Gerald.

Mergea de-a lungul sârmei și desfăcea cârligele din lemn unul după altul, apoi le prindea în păr.

Soarele se contura imens, acum pe linia orizontului, spre vest: cearșafurile împrumutau nuanțe purpurii.

Auzi cum sună la distanță telefonul din casă: țârâitul părea purtat prin aer. Sora lui Gerald se aplecă și puse coșul cu rufe pe dale. Păși obosită spre intrare. În prag se opri puțin, ca să-și tragă sufletul. Țârâitul se opri.

Câteva secunde mai târziu, auzi un țipăt venind din casă și o văzu alergând cu părul prins în cârlige și cu șorțul învolburat către sârma cu rufe, de unde smulse ultimele cearșafuri, aruncând în jur priviri sălbatice.

Automobilul lui Gerald venea pe alee, claxonând. Senatorul ieși de sub copaci. Gerald coborâse geamul și acum zâmbea.

— Fă cunoștință cu domnul senator, îi spuse el.

— Ah, sigur, uită-te la pantofii lui, zise ea. Ce i-au făcut bietului om?!

— E numai greșeala mea, zise senatorul.

— Eu sunt Sheila.

— Ce plăcere să vă cunosc!

— V-a lăsat să mergeți peste câmp?

— N-aș spune asta.

— N-a avut niciodată prea multă minte Gerry al nostru…

Îl prinse de cot și-l conduse spre casă. El își curăță bine pantofii pe covorașul închis la culoare de la intrare, apoi păși în ciorapi pe un coridor pardosit cu gresie. Un val de căldură venea dinspre o sobă mare, roșie. Miros de mâncare pregătită recent. Pe rafturi, tot felul de vase simple. În camera din față, trei copii stăteau liniștiți în fața unui televizor. Un spectacol cu diferite jocuri. Erau în

pijama. Sheila îi strigă. Vocea ei era clară și autoritară. Copiii închiseră televizorul și se ridicară în picioare, întinzându-se ca să-i dea mâna. Cu pistrui. Cu părul blond-deschis. El se lăsă pe un genunchi în fața lor, îmbrățișându-i pe după umeri.

Îi întrebă cum îi cheamă: Cathal, Anthony, Oria. Un junghi de regret îi trecu prin inimă: le arătă o fotografie a lui Andrew, dar ei nu părură să înțeleagă gestul; priveau numai, fără să spună nimic.

Pe urmă fu condus la masa din bucătărie și auzi șuierul subțire al ceainicului deja aprins. Gerald stătea vizavi de el, cu mâinile împreunate și cu un zâmbet larg pe față.

În capătul celălalt al încăperii, fluturașii de noapte se înghesuiau pe buza lămpii aprinse. Pereții erau acoperiți cu un tapet cu desen floral. Pe o măsuță văzu un șir de fotografii. În mai multe dintre ele, apărea un tânăr frumos cu părul lung. La un moment dat, acesta dispăru: omul ajuns la o anumită vârstă plecase. Senatorul fu năpădit de teamă: oare cumnatul lui Gerald era implicat în tulburări? Poate fusese un asasinat. Poate o condamnare. Un schimb de focuri. Deținut. Simți o undă de teamă înțepenindu-i umerii. Poate că făcuse ceva complet greșit mergând peste acel câmp, intrând în acea fermă unică, scoțându-și pantofii. Poate că unii aveau să spună că se dăduse de partea cuiva. Nu mai era sigur deloc cum ar fi putut să iasă din acea situație. Tot timpul petrecut în Irlanda avusese grijă să facă cele mai potrivite alegeri. Cât de simplu era totuși să calce-n strâchini…

Niște faruri luminară tavanul. Noaptea cădea atât de repede… Automobilele circulau pe șoseaua din apropiere. Poate fuseseră urmăriți. Poate cineva făcuse fotografii. Sigur perdelele erau desfăcute puțin. Se întoarse cu spatele spre fereastră. Își ridică mâna ca să-și ascundă fața. Lumina unui alt set de faruri străbătu încăperea. Blestemă în gând și își înnodă degetele strâns.

O văzu pe sora lui Gerald îndreptându-se spre el. Era micuță, slabă, suplă. Îi putea vedea acum mai bine fața. Avea ceva dur în privire. Simți cu surprindere un miros de

sudoare venind dinspre ea. Sheila întinse mâna spre măsuță. Se opri un moment și atinse una dintre fotografii.

— L-am pierdut cu șase ani în urmă, zise ea.

— Mă scuzați?

— Pe soțul meu.

— Îmi pare rău.

— În Marea Nordului.

Sheila aruncă o privire iute spre copiii ei, așezați pe covor în apropiere de fereastră.

— Lucra pe o platformă petrolieră.

Vorbi apoi mai încet:

— Nu discutăm despre asta în fața copiilor.

El se simți cuprins de un val de ușurare. Simți dorința de a-i mulțumi. Sheila intuise teama sa. Ar fi vrut s-o prindă de mână. Fericirea că greșise. Confirmarea acestui fapt. Dar ce-ar fi putut să spună? își închipuise tot ce putea fi mai rău. Irlanda. Întotdeauna tot ce era mai rău.

Aruncă o privire afară pe fereastră.

— Gerald, n-ai vrea să tragi draperiile?

Ar fi vrut să se sprijine de spătarul scaunului și să se relaxeze. Printre ceștile de ceai și farfurii. Putea să fie cinic a doua zi: era timp întotdeauna pentru asta.

Ridică ceașca spre buze. Mereu se forma deasupra ceaiului o peliculă rece. Se uită spre ceasul de pe poliță de deasupra căminului.

Era aproape zece și jumătate. Sheila puse din nou ceainicul la fiert. Senatorul își întinse picioarele în fața sa. Auzi copiii mișcându-se prin jur, șoptindu-și ceva. Părea că ceva îi amuza. Faimosul lor vizitator. Accentul american? Statura sa? Poate modul în care-și înmuia biscuiții în ceai? Chicoteau acum și văzu o undă severă trecând peste fața Sheilei. Îi privi fix pe copii și se făcu liniște. Parcă o mică cortină se lăsase și peste ochii ei.

Sheila tăie încă o felie de chec cu fructe. Gerald băgă în priză încălzitorul electric. Mai avea ceva de povestit. Senatorul aruncă din nou o privire spre ceas. La ora unsprezece se va ridica și își va lua rămas-bun. Copiii chicotiră din nou.

Întinse mâna pentru a o da cu ea, dar în loc de asta Sheila îl trase spre ea ca pe un membru al familiei. Se gândi că-l va săruta pe obraz.

— Vreți să vi-l țes? îl întrebă ea la ureche.

— Îmi pare rău, nu înțeleg.

O altă șoaptă.

— Vă veți scoate pantofii la Stormont, nu?

Se uită în jos și văzu că ciorapul din piciorul său drept era găurit. Ea râdea acum, cu fața ridicată spre el.

— Va dura numai un minut, îi zise ea.

Mai târziu, în acea noapte, vorbind la telefon cu Heather, o auzi cum se prăpădește de râs și, trei zile mai târziu, într-un pachet expediat expres, deschis și examinat de serviciile secrete, găsi cinci perechi de ciorapi noi, gri, niciuna pentru sâmbătă sau duminică, pur și simplu pentru că dorea ca el să fie atunci acasă.

În a cincea seară se mută la un alt hotel. Circulau zvonuri despre un atac cu bombă. Altele despre o încercare de asasinat. Așa că de dimineață își împachetează pijamaua, periuța de dinți și hainele, iar seara echipa de agenți de securitate îl mută vizavi, la Hilton, pe malul apei. De acolo se va duce la favoritul său, The Culloden.

O chestiune minoră. De fapt, tot timpul și-l petrece în birourile de la Stormont. Pe acele coridoare întunecate.

Vorbește la telefon cu Blair și cu Ahern. De asemenea, cu președintele Clinton. O scrisoare cu cele mai bune urări sosește de la Nelson Mandela. O notă scrisă de mână de la Vaclav Havel. Seara târziu, el și cu Holkeri se plimbă-n sus și-n jos pe holuri. Raze subțiri de lumină se strecoară pe sub uși. Șoapte prin umbrele din spate. Așteaptă să-i fie aduse noi proiecte de fraze, paragrafe, documente întregi. Își aduce aminte că somonul înoată în direcția greșită, împotriva curentului. De Kennebec. De meandrele sale. De vârtejul iute din dreptul morii. Dâre de lumină printre bulboane, ca și printre undele staționare.

Când sosește curierul diplomatic de la Londra, duminică

seara – cu o întârziere de două zile –, inima îi sare din piept. Fâșia costieră doi. De la Ahern și Blair. Știe chiar din momentul în care citește documentul că nu va fi acceptat. Discută cu ele Chastelain și cu Holkeri, însoțiți de aparatele lor de lucru. O undă de îngheț plutește prin atmosferă. Își amintește de un poem de Frost din timpul școlii. *Cred că știu ale cui sunt aceste răni.* I se pare că aude din nou acele versuri, venind intermitent din depărtare. *Mile de străbătut până adorm.* Sunt momente în care ar dori să poată aduce o simplificare absolută în procesul de pace. Să nu mai fie o chestiune de tocmeală.

Citise nenumărate volume privind filosofia non-violenței. Despre cum trebuie înțeleasă pacea în toate dimensiunile ei morale. Coexistența reală a tuturor celor care există. Calea de mijloc exclusă. Depășirea crizelor de personalitate. A trufiei bazate pe superioritate culturală. Tensiunea între conștiința individului și responsabilitatea colectivă. Nevoia de a anunța oficial, tot timpul, lucruri deja spuse.

Mai târziu, în conferința de presă, își ridică mâinile ca să-i calmeze pe cei prezenți. E un gest pe care îl practicase îndelung. Un adevărat act artistic: își ridică palmele cu degetele întinse, dar nu în dreptul feței, suficient de mult cât să-i domolească pe participanti la convorbiri. Capacitatea de a abate o întrebare fără să pară că o respinge. Lasă o pauză lungă înainte de a da un răspuns. Vorbește pe un ton egal, cu mult calm. Rotește privirea peste tot prin sală. Lent. Judicios. Încearcă să nu-și tot potrivească ochelarii pe nas – un gest mult prea artificial. Știe deja că sunt gata să dea vina pe el. Să invoce faptul că a întârziat, greșelile făcute, lipsa de atenție. Nu contează. Negocierile trebuie să continue.

Adresează mulțumiri celor câțiva prim-miniștri și oficialilor guvernamentali. Ei merită o mulțime de laude. Efortul uriaș. Energia. Concentrarea. Ardoarea. Eleganța lor. Îi îndeamnă pe toți să continue. Sub dictatura bunului-simț. Convorbirile sunt în curs. Vă puteți reformula întrebarea? Această afirmație, domnule, nu este corectă.

Blițurile izbucnesc. Sună un telefon mobil. Sala e

străbătută de un val de râsete nervoase. Continuă să dea răspunsuri vage. Merge pe vârfuri în jurul adevărului. E atent ca politețea să nu degenereze în furie. Misiunea lui e să elimine confuziile. Revine din nou la formulări simple. Reiterează motivul pentru care se află cu toții acolo. Populația Irlandei de Nord a așteptat suficient de mult timp.

Acum mai au nevoie de semnături. După aceea, vor negocia pacea. E conștient că vor urma ani de altercații. Nu există o baghetă magică. Tot ce dorește e ca vârful peniței să se proptească pe hârtie. Dar acum își dorește mai mult decât orice să iasă din sala unde se desfășoară conferința de presă, afară, la lumina soarelui, într-o dimineață fuzionată cu seara dinainte, astfel încât să poți avea în același timp răsărit și apus, est și vest. În astfel de momente își dă seama că e un om căruia îi plac cuvintele încrucișate, pijamalele, papucii. Tot ce-și dorește cu adevărat e să ia avionul spre New York, să intre în holul apartamentului de pe Sixty-Seventh Street, să profite de a doua sa șansă, de acea liniște reală pe care i-o conferă faptul că e tată.

Îi trimite lui Heather un e-mail, ca să-i spună că va sosi în curând acasă. Cel mai târziu, în duminica de Paște. E atent la felul în care îl formulează, în caz că e interceptat. Nicio înfloritură. Nicio mărturisire de dragoste. Apasă butonul *Send* și apoi se duce să se plimbe prin Lady Dixon Park, în miez de noapte, printre trandafiri, rostogolind ocazional câte o pietricică cu vârful piciorului, cu echipa de agenți de securitate urmându-l pas cu pas.

Câteva zile mai târziu, ziarele publică o fotografie a sa. În ediția de Paște. Senatorul rostogolind o pietricică cu vârful piciorului. În semiîntuneric. Departe de orice sursă de lumină. Chiar în Vinerea Mare.

În Irlanda de Nord, nimic – nici măcar ce-i evident – nu scapă vreodată atenției.

E ca și cum și-ar imagina că vizitează un siloz gol. La început stă pe fundul său, complet în întuneric. Mai multe siluete se conturează pe acoperiș. Se uită-n jos, cu ochii

adumbriți, apoi încep să toarne boabe peste el: cuvintele. Inițial, ca o ploicică. Plini de trufie, istorie și resentimente. Zdrăngănind prin gol. El se ridică în picioare și sunetul metalic se schimbă în jur, până când începe să cadă ca o ploaie torențială și trebuie să se țină bine și să lovească cuvintele în lături, ca să-și creeze un mic spațiu în care să poată respira. Aerul se umple în jurul său de paie tocate și de praf. De pe propriile lor câmpuri. Ei își revarsă și își vântură amărăciunea adunată și, în tăcere, tot ce face el e să le azvârle fără încetare acele cuvinte, să le respingă. Refuzul de a se lăsa înecat în ele. Dar ceea ce nimeni nu a remarcat, nici măcar el însuși, e faptul că cerealele continuă să se acumuleze și silozul să se umple, însă și el se ridică odată cu nivelul boabelor, iar sunetul începe să fie și el diferit, cuvânt după cuvânt căzând în jurul său, zidindu-se dedesubt. Și acum – în vârful silozului – reușește să se agațe și să se șteargă de praf și stă acolo, pe picior de egalitate cu cei care au răsturnat boabele, uimiți de limbajul care se află acum adunat sub ei. Se privesc unii pe alții. Au trei căi de a se da jos de pe siloz. Se pot prăbuși în grâu sufocându-se în el, pot sări de pe margine și abandona totul sau pot învăța cum să-l semene treptat la picioarele lor.

Un zvon în acea dimineață plutește prin aer. E îmbrăcat într-un palton gros, gri, cu un fular la gât și o pălărie simplă de fetru pe cap. Nu poartă una cu fundul turtit, de teamă c-ar putea fi interpretată drept un semn de partizanat. Cererile confuze ale procesului de pace. Se află în automobilul care se îndreaptă spre Stormont; îl bate pe umăr pe Gerald exact când acesta frânează.

— Sunteți sigur, domnule senator?

Vede agenții de securitate cum se grăbesc să-și ocupe pozițiile în momentul în care coboară. Aerul înghețat îi înțeapă obrajii. Zorii vestesc ploaia. Lasă ușa automobilului întredeschisă, în caz de nevoie. Bărbați și femei stau în jurul butoaielor, încălzindu-și mâinile. Ridică capul atunci când îl zăresc. Aduseseră cu ei maldăre de lumânări, care

stătuseră aprinse toată noaptea. Rezemate de zid, șiruri peste șiruri de buchete de flori. Cum de e posibil să discute despre morți? își imaginase nenorocirile prin care trecuseră acești oameni. Un fel de tărâm al stafiilor. Câte nopți stătuseră ei în fața acelor porți, așteptând? Prăvăliași. Instalatori. Muzicieni. Măcelari. Tinichigii. Profesori. Nenorocirile și dificultățile îndurate. Se simte în largul său printre ei. O adolescentă cu ochii triști. Un bărbat trăgându-și jos de pe cap gluga jerpelită, ca să-i vorbească. Da, domnu' senator. Cum vi se pare? Cam frig pentru domnia voastră! Reporterii își fac drum prin mulțime. O femeie cu vălul musulman pe cap: chiar și ea are un vis irlandez. O dorință plutește prin frigul mușcător. Se ridică un susur de murmure.

Se oprește lângă mulțimea adunată. Nu e prea sigur dacă e ea sau nu. Îi vede fața la distanță. Încearcă s-o vadă pe deasupra capetelor. Mulțimea e agitată. Ea este la marginea baricadelor, într-un scaun cu rotile. Înfășurată în câteva pături. Își face loc cu blândețe printre oameni și se duce spre ea.

— Bună dimineața.

— Bună dimineața, domnule senator.

Pe moment, numele ei îi scapă. De la Stranmillis. Își pierduse nepotul.

— Nu jucați tenis astăzi?

— Mă gândesc să vin să văd ultimul set.

— O, da, speram asta, răspunde el.

— Oricum, joc și set câștigat, domnule senator.

— Până acum.

— S-o faceți pentru noi, spune ea și, după o pauză, adaugă: Vă rugăm!

El încuviințează din cap. Pătura scoțiană e trasă în sus până la gât. Are cel puțin nouăzeci de ani. Cum de e posibil să stea afară pe frigul ăsta? E izbit de o idee: cât de ușor i-ar fi să spună da, da, va face ca lucrurile să meargă, va depune toate eforturile pentru ca procesul de pace să funcționeze. Deși, acum, nu depinde de el. Nu e ceva al său: e proprietatea altora.

— Îți mulțumesc că ai venit, Lottie!

— Vă urez mult noroc, domnule senator!

— Îți mulțumesc!

— Domnule senator! Fiica mea, Hannah. V-ați întâlnit cu ea?

— Desigur.

Realmente o versiune mai tânără a lui Lottie. Cam de cincizeci-șaizeci de ani. Energică, perspicace.

— Nu vă putem mulțumi suficient de mult, domnule senator, zice Lottie.

— Pentru nimic, răspunde el.

— O, e mare lucru, sigur că e!

Lottie răsucește scaunul rulant, își scoate mănușa și îi întinde mâna, spunându-i:

— Nu știți cât înseamnă asta, domnule senator.

— Voi face tot ce pot.

E condus înapoi spre automobil și, dintr-un motiv ciudat – nu e sigur de ce –, se așază pe bancheta din față, alături de Gerald, și își proptește palma de tabloul de bord, de parcă ar fi o graniță ce trebuie traversată, un loc de unde nu e cale de întors. Automobilul alunecă printre porți și bariera cade în spate. *Nu știți cât înseamnă asta.* Poate că ea are dreptate: poate că petrecuse tot acest timp fără să știe cu adevărat ce însemnau toate aceste lucruri. Iar acum, însemnau totul. Va avea grijă ca acest lucru să se întâmple. Până la sfârșit. Nu va da înapoi. Aude un alt strigăt în spatele său, o scandare și un bubuit de *lambeg,* toba irlandeză.

Coboară în fața clădirii. Îi spune lui Gerald să se ducă acasă și să se odihnească, dar știe că șoferul său va rămâne în parcare, cu scaunul lăsat pe spate, cu radioul mergând, în timp ce aburul de la motor se adună pe parbriz, tot răsucindu-se în acel spațiu strâmt, căutând să se odihnească puțin.

Urcă scările în clădirea posomorâtă de birouri. De-a lungul coridoarelor se simte o presiune. Înaintează, strânge mâini, strânge umeri, îi știe pe nume. Sunt politicoși, respectuoși – și speriați. E posibil să fie și câștigători, și

perdanți. Un lucru valoros. O dată la o mie de ani. Pace.

Urcă scările spre etajul trei. Pe casa scării plutește o duhoare de fum de țigară. Când intră în biroul său, crapă puțin geamul.

Spre prânz, vine o știre. Un asasinat în Derry. Un membru al forțelor paramilitare. S-au dat declarații. Comunicate de presă.

Oameni dedați violențelor. O reacție fără rost. Trevor Deeney. În timp ce se afla în mașină alături de soția sa. Fusese împușcat de la mică distanță. Din ce cauză? Există vreodată o cauză? Vor fi represaliii. Moarte ucigașilor. Fratele lui Deeney deschisese focul într-un bar numit *Soarele răsare.* Un șir nesfârșit de ironii. Își reazemă fruntea de birou. Legați de o roată, nu ne vom sfărâma.

Și vispacem.[68]

Întinde mâna după telefon. Nu putem lăsa ca așa ceva să se întâmple, spune el. Trebuie să dăm o declarație incisivă. Să tragem o linie. Să nu arătăm teamă.

Para bellum.[69]

Trece din birou în birou. Redactează comunicatul de presă. Sunt cu toții de acord: nimic nu ne va deraia acum. Am ajuns prea departe. Ajunge. Nu ne predăm. Ne-am asumat acel dicton. E al nostru. Nu. Nu abandonăm.

Mai târziu, aude că mama lui Bertie Ahern murise la Dublin. Totuși, Taoiseach[70] va sosi cu elicopterul mâine după-amiază. Și Blair urmează să sosească însoțit de escorta sa. Brokerii de putere. Conducătorii. Oamenii împovărați cu această moștenire. Vor fi toți adunați într-un singur loc. Într-o singură clădire. Totul amorsat. Se aude că vor fi prezenți și o mie de jurnaliști. O mie. E uluit. Din toate colțurile lumii. El trebuie să coordoneze acest sfârșit de partidă. Nimic altceva nu mai contează. Stă așezat în spatele biroului și deșurubează capacul stiloului. *Nu intră în discuție sub nicio formă vreo pauză sau vreo întrerupere.*

---

[68] Dacă vrem pace, (n.tr.)

[69] Să ne pregătim de război, (n.tr.)

[70] Denumire a prim-ministrului Republicii Irlanda (din 1b. galeză vorbită în Irlanda, însemnând lider) (n.tr.)

Inteționez să le spun părților că nici măcar nu voi lua în considerare o astfel de cerere. Nu va exista nicio pauză, nici pentru o săptămână, nici măcar pentru o zi sau pentru o oră. Fie ajungem la un acord, fie declarăm că am eșuat să ajungem la un acord.

Deschide fereastra mai mult. Vântul bate dinspre mare. Toate acele vapoare în depărtare. Toate acele generații care au dispărut. Șapte sute de ani de istorie. Prefigurăm viitorul atunci când ne imaginăm trecutul. Înainte și înapoi. Peste ape. Trecutul, prezentul, viitorul care ne scapă. O națiune. Totul permanent schimbat datorită prezentului. Elasticul încordat al timpului. Până și violențele sunt stopate. Chiar și acestea. Uneori, tot pe căi violente. *Nu știți cât înseamnă asta, domnule senator.*

În următoarele două zile mai mult nu va dormi, mai mult nu va mânca. Nici nu se va duce la hotel. Refuză să părăsească biroul. Va dormi lângă birou. Se va spăla la chiuveta din mica toaletă. Va lăsa apa să curgă. Va extrage săpun lichid din distribuitor. Își va spăla mâinile cu grijă, metodic. Își va stropi ceafa cu apă. Va străbate coridorul. Se va întâlni cu Hume și cu Trimble. Va asculta cu atenție fiecare cuvânt rostit de ei.

Ambii, oameni cumsecade. Piloni ai procesului. El urmează să petreacă câteva ore la telefon cu Clinton, trecând în revistă fiecare fațetă a procesului. Un vis al tuturor. Se aud mai mulți pași pe coridor. Proiect scris și rescris. Îi va ruga pe funcționari să nu lase să transpire vreun document. Va sta de strajă el însuși lângă aparatul de fotocopiat. Ca să păzească notele. Mai mult, va număra copiile făcute. Va circula în sus și-n jos pe scări. De la cantină la biroul său și viceversa. Vizitator după vizitator. Lideri de partid. Reprezentanți. Diplomați. Înalți funcționari. Va avea impresia că poartă aceeași conversație de o duzină sau două de ori. Se va opri câte o secundă, întrebându-se dacă nu cumva a spus exact același lucru și înainte. Sângele i se va ridica în obraji. De stânjeneală. Va fi în căutarea unor căi noi de a spune același lucru. Va asculta știrile care ar putea anunța o nouă revoltă, un alt asasinat,

explozia vreunei bombe. La radio. La televizor. Chiar și în fața porților. Fără să apară vreuna. Numai cio- cănitul constant la ușa sa. Tăvi cu sendvișuri. Ceainice pline. Va auzi sirenele urlând prin dreptul ferestrei. Urale și huiduieli. Note strecurate pe sub ușă. Rugăciuni spuse în șoaptă. Tăvi cu mâncare neatinse. Claire Curtain. Lottie Tuttle. Sheila Whelan. Toate componentele acestor zile. Dorința sa de a dormi, aproape la fel de puternică precum dorința de a face pace. Ar trebui s-o sune. Oare a sunat-o? Să-i audă vocea. Respirația. Andrew. Somn.

Femeile de la cantină își termină treaba la zece seara și, după aceea, propriii săi asistenți coboară în goană scările ca să aprindă soba, să fiarbă apa, să pună frunzele de ceai. Vor ridica ceainicul și vor turna, vor ridica și vor turna. Toate aceste amintiri vor avea gustul ceaiului.

Blair are un stil de a devia brusc. Costum de bun gust, cravată. Neorânduială la Ahern. O supărare preocupată. Amândoi năvălesc în interior, ocupând birourile respective. La etajul doi. La etajul trei, întâlnire după întâlnire. Telefon după telefon. Blair îi mărturisește că se simte de parcă ar fi înghesuit într-un cheson. O presiune care se acumulează lent. Începe să fie prea mare. E o senzație împărtășită, dar cu ce cuvinte ar putea fi descrisă? Sigur există un cuvânt sau o expresie care să o definească. Senatorul nu-și poate aduce aminte. E mort de oboseală acum. O durere înfiptă între umeri. Tot caută cuvântul, dar în zadar.

Ora patru dimineața. Biroul lui Blair. Masa de lucru este curată și meticulos organizată. Un pix în echilibru pe marginea unei cești de cafea. Cămașa prim-ministrului e deschisă la gât. S-au potrivit din nou într-o chestiune legată de limbaj. Britanicii și nuanțele lor. Irlandezii și semnificațiile lor nesfârșite. Cum de-a fost posibil să fie despărțiți numai de o mare atât de mică?

Îl vede pe Blair trecându-și mâinile prin păr. I se pare un gest ciudat. Părul prim-ministrului e ud. Și obrajii îi lucesc.

Cumva s-a bărbierit recent? A reușit să facă un duș? Dacă da, unde și cum? E sigur că nu-i niciun duș în clădirea aceea? Nu poate fi. În lunile petrecute acolo senatorul n-a văzut niciunul și nici n-a auzit c-ar exista așa ceva. Dacă ar fi existat, n-ar mai fi fost nevoie de camere de hotel. Totuși, un duș? Râvnește să facă și el un duș acum. Numai ideea în sine... Apa, cum cade. Pielea curată. Ar trebui să întrebe direct, totuși e din nou o chestiune de bună-cuviință. De etichetă. E probabil nepoliticos să pătrunzi pe un teritoriu atât de personal al prim-ministrului? Acum, trebuie să se concentreze. Să se concentreze. Problema deținuților. Și a celor reținuți de poliție. Și limba. Opt sute de ani de istorie. Cum se face că ei pot manipula cuvintele acum? Care-i modul cel mai adecvat de a forța mâna unioniștilor? Va accepta Adams să ia parte alături de ei? Ar putea Ahern să-i șoptească ceva la ureche lui Meguinness? Cum ar arăta textul final? Unde-i Hume?

Pe sub ușa lui Trimble se zărește încă o geană de lumină. Intruziunea lucrurilor obișnuite. E ostenit. Groaznic de ostenit. Încă nu-și poate scoate din cap ideea că părul lui Blair e ud.

Părăsește biroul lui Blair la cinci patruzeci și cinci și, la șase dimineața, își expediază asistenții să cerceteze clădirea. Revin triumfători. Există, într-adevăr, un duș. De care n-au știut nimic tot timpul acesta. La etajul trei. Singurul din clădire. Realmente incredibil! într-o debara atât de mică, încât abia ai loc să intri în ea. Senatorul se duce sus, se dezbracă, intră, își reazemă capul de faianță. E alunecoasă și murdară. Nu-i pasă. Apa curge șiroaie peste umerii săi. E caldă și-l lovește tare peste față. Un cheson, într-adevăr. *Stratageme.* Ăsta e cuvântul pe care-l caută. *Stratageme.*

Se șterge cu cămașa și iese pe coridor cu pasul puțin mai vioi, cu ciorapii lăsând urme ude pe podea.

În Vinerea Mare, după-amiaza devreme, Gerald îi dă un plic. Extrage hârtia din interior. Se reazemă de spătarul scaunului. Uitase complet. Ei bine, acum știe. Joacă *The*

Sox. Au dreptul la ultima lovitură.

Aude un strigăt vesel de jos, aplauze pe coridor, de parcă întreaga țară ar fi auzit știrea.

Un ciocănit răzleț în geam îl face să se întoarcă. Afară plouă ușor. Stropii izbesc geamul diagonal și rămân nemișcați o clipă, de parcă s-ar mira că întâmpină un obstacol în cale. Se rostogolesc în jos. Se unesc și se scurg mai departe. Traversează camera și se apleacă să desfacă zăvorul, deschizând fereastra larg. Aerul umed invadează biroul. Zgomotele străzii. Mai multe claxoane. Urale în fața porților. Se aud mașinile rulând la distanță, apoi tăcere. Ar vrea să păstreze acest moment, să se înfășoare în această tăcere, să fie mărginit de ea. Întinde mâinile afară. Picăturile de ploaie îi ating ușor încheieturile.

Senatorul aude telefonul sunând și o bătaie domoală la ușă, din ce în ce mai insistentă.

Uralele de pe coridor se aud tot mai tare.

Se sprijină cu palmele de rama ferestrei. Ca să facă față unui asemenea moment fericit, poate c-ar trebui să-i mai diminueze importanța. Șaizeci și unu de copii. Știe acum că își va relua viața obișnuită, cu zile plictisitoare și cu felurite încurcături, și că vremurile acestea tulburi vor da buzna peste el atunci când se va aștepta cel mai puțin, însă pentru moment – cel mai scurt moment – se poate spune că s-a întâmplat un lucru imposibil.

Senatorul își sprijină fruntea de răceala geamului.

— Intră, strigă el.

Pleacă spre aeroport în zorii duminicii de Paște. O zi luminoasă. De parcă ar fi fost special aleasă pentru această sărbătoare. Iese din hotelul Culloden, coboară treptele, se îndreaptă spre automobil. Simte oboseala din ochi, de pe față, de pe umeri. Tot trupul său tânjește după un alt loc.

Un elicopter vâjâie pe cer. Pomii se unduie la distanță. Fragmente de nori albi lunecă pe cerul albastru.

Câțiva jurnaliști îl așteaptă pe aleea din fața hotelului. De la *Irish Times. The Independent. Die Zeit. Le Figaro.* Se

referă la ele ca la acordurile din Vinerea Mare. Se duce spre ei, cu mâinile în buzunare. Încă poartă costumul albastru și cămașa descheiată la gât, dând la iveală o bandă de piele bronzată în contrast cu porțiunea mai palidă de jos. Are la dispoziție numai zece minute. Știe ce vor ei: o discuție între patru ochi. Fintan. Dirk. Lara. Dominique. Întotdeauna prenumele. Merg cot la cot pe aleea acoperită cu pietriș. Praful cenușiu i se așterne pe pantofi. E uimit cât de calme îi sunt răspunsurile. Da, trebuie să ne păstrăm calmul. Adevărata treabă abia acum începe. Sunt liniștit și optimist. De fapt, sunt plin de speranță. Ne-am dat seama în timpul negocierilor că putem realiza ceva. Acum, e rândul oamenilor din nord și din sud. Adevărata natură a democrației este capacitatea sa de a spune *Da* chiar și atunci când cei de la putere spun *Nu.* Au fost momente când aveam impresia că ne clătinăm pe buza prăpastiei.

O clipă e tentat să-i spună unuia dintre jurnaliști că pe holurile din Stormont a fost un vârtej de bucurie, că putea auzi dopurile sticlelor de șampanie pocnind jos, în cantină, că și-a sprijinit capul de cabina de duș și a plâns de bucurie. Totuși, trebuia să păstreze buna-cuviință. Să păstreze aparențele. Să dea dovadă de cumpătare. De pași atenți. Cu toții am fost prinși pe picior greșit anterior.

Adevăratul verdict, le spune el, va fi dat de istorie. El le aparține oamenilor obișnuiți acum. N-am fi putut realiza pacea dacă n-ar fi existat dorința de a o avea. Nimic n-ar fi fost posibil dacă n-ar fi existat mai întâi dorința. Toată lumea a colaborat. Nu, nu e nevoie de curaj ca să împuști un polițist în ceafă. Curajul înseamnă să te întreci în arena democrației. Dar să nu pretindem că am ajuns la final. Și iar să nu credem că abia am început. N-a fost o așteptare, nu. A fost o convingere. Generații de mame vor înțelege asta. Nu găsesc deloc că e ceva sentimental, nu, niciodată. E ușor să fii cinic. Un optimist e un cinic plin de curaj.

Vocea îi tremură puțin. Gândiți-vă la asta, le mai spune el. E suficient de simplu. Suntem forțați să ne schimbăm pentru că suntem forțați să ne aducem aminte. Și suntem forțați să ne amintim atunci când suntem forțați să ne

confruntăm. Șaizeci și unu de copii.

Ridică ochii spre elicopterul care se rotește pe deasupra. Face un viraj ușor și dispare în spatele șirului de pomi. Simte ca o lovitură surdă-n piept, dar zgomotul rotorului se estompează și elicopterul dispare la orizont.

Jurnaliștii îi adresează mulțumiri. Îi strâng mâna. El se îndreaptă spre Gerald, care-l așteaptă rezemat de automobil, cu un zâmbet schițat pe față. Șoferul are o hârtie în mână. Senatorul o ia și o vâră în buzunar. Se va uita pe ea în avion.

Automobilul rulează pe șosea. Imaginea ștearsă a gardurilor vii trecând prin fața sa. Depozite la distanță. Șiruri de acoperișuri. Drapele. Cântul fluierelor, eșarfe strălucitoare. Ecoul tobelor *lambeg.* De ajuns acum – armele de foc, cântecele triste, beretele negre. S-a terminat, toate sunt duse acum. Oricine m-a adus aici va trebui să mă ducă înapoi, acasă.

Acum e dimineață la New York. Va lua avionul spre Londra, pe urmă spre casă. Va ajunge la amiază. Va coborî primul din avion. Va uita pe moment de toate aparențele. Va trece prin vamă și o va zări acolo, sprijinită de barieră, așteptându-l. Cu părul ei negru, cu pale de nuanțe de gri pe alocuri. Cu ochelarii de soare sus, pe cap. Cea mai elocventă dintre primiri. Îl va lua pe Andrew în brațe. Se va apleca spre el. Îi va prinde pe amândoi în îmbrățișarea sa.

Sau va suna înainte și va vorbi cu ea. Ea îl va aștepta în holul de marmură de la intrare. Cu mâinile proptite-n geam. Cu fiul său în hamul agățat pe piept. Își va ridica călcâiul în spate, în aer. La fel ca femeile prinse în alte războaie. Va țâșni prin ușile batante – patru trimestre pline de dorință.

Sau o va surprinde total. Va sosi fără să-i trimită nici măcar un cuvânt. Va străbate drumul de la aeroport, va merge repede de-a lungul culoarului, va trece de ușă, în lumina scăzută, și-l va zări pe Ramon așteptându-l cu șapca turtită pe cap. Autostrăzi. Poduri. Semaforul pe verde. Traficul nebun ca un șarpe galben. Pe sub arcada sub care se află ghișeul de plată a tarifului pentru autostradă. Peste pod. Ramon va pătrunde adânc în Harlem, va accelera spre

vest, apoi va coti spre sud, pe Broadway. Familii întregi plimbându-se prin lumina puternică și galbenă a soarelui. Femei tinere alături de câinii lor în lesă. Copii cu șepci de baseball. În apropiere de Centrul Lincoln automobilul va încetini, căutând ieșirea de pe autostradă. Ramon va trage elegant la scară. Senatorul își va lăsa geanta diplomat pe bancheta din spate. Fără reporteri, vă rog! Fără aparate de fotografiat! Fără carnete de note! Va împinge ușa batantă. O serie de saluturi din cap și zâmbete, îi va cere portarului să nu sune sus. Niciun anunț. Vrea să-i facă o surpriză. Cel puțin, o clipă. Speră ca ea să nu audă clopoțelul liftului. Va băga ușor cheia în broască și se va strecura prin încăpere, călcând ușor pe covor, ducându-se spre dormitor, unde îi va vedea dormind, un pui de somn la amiază. Se va opri puțin ca să-i privească. Părul ei ciufulit. Trupul ei lung și zvelt întins pe cearșaf. Bebelușul sprijinit de ea. Își va scoate pantofii, haina, vesta. Va ridica cuvertura de pe pat. Duminica de Paște. Se va strecura alături de ei. Răceala feței de pernă. Un mănunchi de raze de soare plutind prin încăpere. Se vor trezi și vor izbucni în râs. Va simți o pișcătură. A ei. Curba ușoară a șoldului ei.

Se vor duce apoi la plimbare în rezervația Sheep Meadow. Iarba răcoroasă. Zgârie-norii imenși și cenușii profilați dincolo de copaci. Să se poată simți din nou mic și neînsemnat. Soarele apunând pe partea de vest a Manhattanului. Întunericul împins înapoi, la loc.

Automobilul își continuă drumul. Iese acum din Belfast și pătrunde în zonele rurale. Lumina cade pe câmpurile în pantă. Unele sunt îngrădite, altele nu.

Există întotdeauna loc pentru cel puțin două adevăruri.

Cartea a Doua

Dar asta nu e povestea unei vieți.
E povestea tuturor vieților împletite la un loc,

Suprapuse în succesiune, înălțându-se
Din nou, din mormânt după mormânt.
Wendell Berry, din *Înălțare*

1863-89
Casa de gheață

Stătea la fereastră. Era cea de-a o sută douăzeci și opta zi de când îi vedea pe oameni murind. Veneau în jos, pe drum, în căruțe trase de cai. Nu mai văzuse niciodată până atunci o asemenea baie de sânge. Până și caii păreau că nu pot crede ce se întâmplă. Praful stârnit de copitele lor, bătând pământul. Ochii lor imenși și triști. Roțile scrâșnind. Linia de căruțe întinsă departe, pe drum, printre copaci. La rândul lor, copacii păreau că se întind până în plin război.

Coborî scările prin ușile deschise, ieșind în căldura sufocantă de afară. Căruțele erau aliniate pe drum. O liniște ciudată. Oamenii erau atât de epuizați, încât nici nu mai puteau să țipe. Gemeau ușor, mici spasme de durere încrețindu-le fețele. Cei care stăteau proptiți în sus păreau adormiți. Cei lungiți erau atât de înghesuiți, respirând la unison, încât arătau ca un singur trup. Sânge și membre contorsionate. Pantaloni de piele putreziți. Cămăși de flanelă împuțite. Carne despicată: obraji, brațe, globul ochilor, testicule, piepturi. Scândurile căruțelor erau negre de sânge. Picura și pe roți, de parcă vieților lor mergeau în cerc, tot rotindu-se sub ei.

Un soldat avea pe mânecă trese de sergent și o mică harfa aurie cusută pe rever. Un irlandez. Ea îngrijise atât de mulți dintre ei… Era rănit la gât. Rana îi era acoperită cu o bucată murdară de pânză. Fața îi era mânjită în diferite grade de negreală de la praful de pușcă. Dinții, negri și ei, de la mușcatul cartușelor. Gemea și capul i se legăna într-o parte. Îi curăță rana cât de bine putu. Din gâtul lui ieșea un hârâit trist. Știa că urma să moară în câteva minute. Mici

umbre negre treceau peste fața lui. Își ridică privirea. Vulturii zburau pe deasupra capului. Planau fără nicio bătaie din aripi. Ridicați de curenții calzi de aer. În așteptare. Îi trecu prin minte că ar fi fost mai bine să-l sugrume pe omul grav rănit.

Îi atinse pleoapele. Putea simți cum viața i se scurgea pe sub degetele ei. Nicio nevoie să-i mai oprească respirația. Era ca și cum o mică cortină roșie cădea asupra lui. Atât de mulți așteptau să le vină rândul, să beneficieze de ajutorul ei.

Cineva o prinse de cot. Doctorul era mic de statură și rotofei. Trebuiau să-i ridice pe oameni din căruță, îi spuse el, și să-i întindă pe iarbă. Avea la gât un papion stropit cu sânge. Un șorț de cauciuc peste tunică. Mai erau încă doisprezece infirmieri care îngrijeau ră- niții, printre care patru femei.

Îi ridicau pe soldați cât de blând puteau și îi așezau pe iarbă, pe urmele lăsate de alții întinși acolo cu numai câteva ore în urmă. Peste tot iarba purta urmele războiului.

Doctorii îi cercetau pe muribunzi. Îi alegeau pe cei care mai puteau fi salvați. Soldații gemeau, întinzând rugător brațele. Tot ce-și dorea ea era să-i vadă spălați, curați. Celelalte ajutoare aduseseră mai multe hârdaie de lemn pline cu apă și bureți. Ea băgă un prosop într-unul dintre ele.

Lily traversase ea însăși o întindere de apă mai mare decât ar fi vrut să-și aducă aminte. Îi trecea adesea prin minte că ar fi putut folosi toată apa din Atlantic ca să-i spele pe răniți.

Îi cărau pe cei vii pe brancarde. Devenite alunecoase de atâta sânge. Răniții zăceau absenți în paturile lor. Spitalul era improvizat într-o fostă fabrică de sticlă. Unii dintre ei salvaseră niște obiecte și le înșiraseră în jurul paturilor. Vaze frumos lucrate, pocaluri colorate. Găsiseră acolo și o mică cantitate de vitralii, realizate pentru bisericile din Missouri, însă multe fuseseră deja vândute.

Uneori se auzea un zgomot de sticlă spartă, când vreun soldat cădea din pat sau își pierdea mințile sau se zvârcolea printre cearșafuri sau răsturna măsuța de lângă pat. Dedesubt, mari foi de sticlă erau încă depozitate în subsol. Fuseseră acolo și câteva duzini de oglinzi, însă le ascunseseră, pentru ca oamenii să nu se poată vedea în ce hal arătau.

Lily plecase din St. Louis odată cu fiul ei. Să fie aproape de regimentul său. El avea șaptesprezece ani. Un păr des, de culoare castanie. Odinioară un băiat timid, se înrolase entuziasmat de perspectiva unui război.

Ea mersese pe jos mai multe zile și găsise spitalul într-un grup de mici clădiri, nu departe de câmpul de bătaie. La început, lucrase la spălătorie. Ridicaseră în spate o mică colibă, construită din bușteni, cu o prelată în picaj servind drept acoperiș. Sub prelata umflată de vânt văzuse un șir de șase butoaie de lemn, patru ce urmau să fie umplute cu apă caldă, două cu apă rece. Purta mănuși lungi și ghete groase. Rochia îi era stropită de noroi la spate. Poala era neagră și îngroșată de sânge. Spăla cearșafuri, prosoape, bandaje, uniforme medicale, bluze rupte, bonete militare. Un tambur de lemn agita lucrurile prin apă. Alte două erau folosite pentru a stoarce murdăria din fibre. Mânerul se rotea fără încetare. Mâinile ei erau pline de bășici.

După ce răsturna apa, stropea butoaiele cu apă de var. Se spunea că poate elimina mirosul de sânge. Atârna lucrurile sus, pe sârmă, la uscat. Noaptea, veneau coioții din pădurea apropiată. Uneori săreau și rupeau hainele de pe sârmă. Zărea apoi fâșii de pânză albă risipite printre pomi.

După optzeci și șase de zile, o femeie neagră preluase spălătoria. Lily fusese adusă în spital să le ajute pe infirmiere. Primise o jachetă neagră, brodată, și o rochie subțire de bumbac. Purta părul strâns într-un coc la ceafa și o bonetă deasupra, pe care era prinsă emblema Uniunii.

Curăța ploștile, schimba cearșafurile, umplea saltelele cu paie curate, înmuia vată în camfor. Freca cu nisip

sângele de pe mesele de operație. Însă duhoarea continua să fie de nesuportat. Duhoare de excremente și de sânge. Tânjea după vechea ei slujbă, când înșira pe sârmă hainele spălate, însă era apreciată ca o asistentă bună și chirurgii o preferau. Făcea și cusături de bază și trata oamenii de febră. Le aducea apă la pat și le golea oalele de noapte. Îi prindea de subsuori și-i ajuta să-și schimbe poziția. Îi bătea pe spate când se luptau să expectoreze flegma neagră. Curăța după crize groaznice de diaree. Le ducea la gură paharele cu apă rece. Îi hrănea cu fulgi de ovăz, fasole, supă, grăsime galbenă de cal. Le dădea rubarbă contra febrei. Le ignora dorințele, fluierăturile. Pentru soldații care-și pierdeau mințile, erau pregătite căzi cu gheață. Erau băgați în ele și ținuți acolo până când își pierdeau cunoștința. Le ținea capul sub apă și simțea cum îi îngheață încheieturile mâinilor.

Unii soldați îi șopteau obscenități atunci când se apropia de ei. Aveau un limbaj abject. Erecțiile le stârneau furia. Ca să-i liniștească, le spunea că e o quakeră, deși n-avea nimic de-a face cu asta. O implorau să-i ierte. Le atingea fruntea, apoi trecea mai departe. Strigau după ea: *Soro!* Ea nu întorcea capul.

Lily îi ajuta pe chirurgi în timpul operațiilor urgente: trebuia să ascută marginea fierăstraielor cu care retezau membrele. Era nevoită să facă asta de două ori pe zi. Le băga soldaților câte o bucată de cauciuc în gură. Trebuia să le apese umerii. Ei scuipau cauciucul și ea îl vâra din nou. Le ținea pungi pline cu cloroform în dreptul nasului și gurii. Totuși, continuau să urle. Sub mese erau căzi mari de lemn, în care se scurgea sângele. Membrele erau puse în găleți: brațe alături de bucăți de șold, degete lângă glezne. Curăța podeaua și o dezinfecta cu săpun carbolic și cu apă. Ștergea mopul prin iarbă. Vedea pământul devenind roșu. Spre seară, se ducea în spatele clădirii și vomita.

Puțini soldați stăteau acolo mai mult de o zi sau două. Erau trimiși apoi la un alt spital, mai departe de câmpul de luptă. N-avea idee cum ar mai fi putut oamenii aceia să lupte din nou, când abia se târau înapoi, acasă. Fuseseră

mecanici, maiștri, chelneri, bucătari, tâmplari, fierari. Acum erau pe jumătate morți.

Uneori, erau aduși câteva zile mai târziu și aruncați într-un șanț lung, săpat în pădure. Își punea la nas o batistă înmuiată în camfor, ca să poată suporta duhoarea.

Lily încerca să-și găsească fiul, deși timid, de parcă ar fi curățat o rană. Știa că, dacă îl vedea, era foarte probabil să nu-l mai vadă mult timp. Thaddeus Fitzpatrick. Cu trupul său scund și voinic. Cu fața plină de pistrui. Cu ochii lui foarte albaștri. Astfel îl descria străinilor: ca și cum tot trupul i-ar fi fost clădit în jurul ochilor. Tatăl lui, John Fitzpatrick, dispăruse cu multă vreme în urmă. Fusese nevoită să-i preia numele de familie. Oricum, un nume nu însemna mare lucru. El aparținea celui care-l purta. În St. Louis, unde lucrase ca menajeră, era cunoscută ca Bridie. *Bridie, schimbă lenjeria. Bridie, mătură cenușa. Bridie, dragă, vino să mă piepteni.* Numele unei femei se poate schimba. Acum, era cunoscută ca Lily Fitzpatrick. Uneori, ca Bridie Fitzpatrick. Totuși, în mintea ei, era Lily Duggan: dacă avea vreo amintire, asta era. Sunând a Dublin. Un nume ce aparținea unei vieți pline de libertăți. De cenușiu și de pietre. În America, poți uita absolut totul, exceptând numele tău originar.

Thaddeus primise numele tatălui ei, Tad. Îl crescuse singură, mai întâi la New York și apoi la St. Louis. Un băiat micuț și chipeș. Învățase să citească și să scrie la școală. Avea talent la aritmetică. La doisprezece ani, intrase ca ucenic la un constructor de garduri. Propriul ei fiu, bătând în pământ stâlpi de gard. Visa ca ei doi să se mute în prerii. Să meargă spre vest. Spre locuri unde să ningă mult. Cu cedri înalți. Cu pășuni nesfârșite. Dar războiul îi ținuse pe loc. Se va duce să lupte împotriva tiraniei, îi spusese el. De patru ori mințise că este mai mare ca să fie încorporat. De patru ori fusese trimis acasă, în uniforma lui cusută de mână. De fiecare dată mai sigur pe el decât înainte. Era ceva vitriolic în cavalerismul lui. Părea că nu e conștient de asta. Odată, o lovise. Cu pumnul. Se repezise spre ea și-i crăpase pielea de deasupra ochiului. Fiul tatălui său. Se

așezase apoi posomorât la masa din bucătărie. Nu spunea niciodată că-i pare rău, dar atunci rămăsese mut o săptămână-două, până când furia îl scosese din nou din casă. Umerii îi erau încordați sub uniformă. Pantalonii erau atât de lungi, încât îi țâra prin noroi.

Pe străzile din St. Louis se auzea muzică. Trompete. Mandoline. Tube. Fluiere. Oameni cu papion la gât se perindau pe malul fluviului Mississippi, momindu-i pe băieți să meargă la război. Alții purtau săbii și eșarfe de ceremonie. Glorie. Bărbăție. Datorie. *Să sfărâmăm acest jug. Să trezim această națiune, să fie conștientă de propriul său destin. Băieții să se ducă la barăcile din Benton!*[71] Le ofereau băieților câte șaptezeci și cinci de dolari la înrolare. El avea cumva impresia că războiul va dura numai două săptămâni, o adevărată distracție pentru un tânăr. Își pusese lucrurile în raniță și intrase în rândul soldaților uniunii. Cu fața serioasă. Spre stânga. Spre dreapta, pe latură și marș.

Tobosarii le imprimau ritmul. Flamura regimentului flutura semeț în aer. Primul regiment din Minnesota. Regimentul douăzeci și nouă de infanterie din Iowa, format din voluntari. Regimentul zece de voluntari din Minnesota. Frânturi de imn se auzeau pe deasupra trupelor. *Soarele coboară jos pe cer, Lorena, contează prea puțin acum, Lorena, valul vieții se sparge atât de repede și dispare, Lorena.*

Deși nu își prea punea speranțele în Dumnezeu, Lily se ruga pentru siguranța fiului ei și, mai ales, să nu-l vadă în vreuna dintre căruțe. Și, atunci când se ruga să nu-l vadă niciodată astfel, se-ntreba dacă nu cumva îl sortea să zacă pentru totdeauna pe câmpul de bătaie. Și, când se ruga să

[71] Benton Barracks, tabără militară din St. Louis, înființată de generalul-maior John C. Fremont după preluarea conducerii Departamentului pentru Teritoriile de Vest, în anul 1861. John Charles Fremont sau Fremont (21 ianuarie 1813-13 iulie 1890) a fost un general, explorator și politician american, primul candidat propus de Partidul Republican pentru funcția de președinte al Statelor Unite care s-a pronunțat împotriva sclaviei, (n.tr.)

vină înapoi acasă, se întreba ce grozăvii ar fi putut aduce odată cu el, dacă venea într-adevăr. Cercuri în alte cercuri. Modele săpate pe o cruce.

Ieși din salon și coborî scara până afară, în noapte. Nu-i plăcea imensitatea întunericului. Îi reamintea prea mult de ocean. Asculta țârâitul monoton al lăcustelor. Stilul lor repetitiv părea o altă formă de rugăciune.

Venise la începutul anului 1846, străbătând tot drumul de la Cove. La șaptesprezece ani. Opt săptămâni pe apă. Oceanul se învolbura și gemea. Lily își petrecuse o mare parte a timpului ghemuită pe priciul ei. Alături de alte femei și copii. Priciurile erau înghesuite unele în altele. Noaptea auzea șobolanii de apă scurmând pe sub paturi. Mâncarea era raționalizată, dar – datorită grijii lui Isabel Jennings – ea nu suferise de foame. Grație celor douăzeci de lire sterline primite de la ea. Orez, zahăr, melasă, ceai. Pâine din făină de porumb și pește uscat. Își păstra banii bine cusuți în manșeta bonetei.

Purta un șal și o rochie de stambă, avea o pereche de pantofi, mai multe batiste și ață, un degetar și ace. Precum și broșa cu ametist albastru pe care i-o strecurase Isabel în mâini în acea după-amiază târzie, când fusese rebegită de ploaie. Prinsă bine sub centură ca să nu poată fi văzută. Se ghemuia și mai tare pe priciul ei.

Vântul era înnebunitor. Rafalele puternice izbeau tot timpul vaporul. O îngrozea când acesta urca mugind pe creasta valului. Avea răni la cap din cauză că se tot lovea de muchiile de lemn. Febră și foamete. Uneori, se ducea pe punte. Un coșciug lansat la apă de pe marginea unei bărci. La impactul cu apa se sfărâmase, lăsând vederii un picior. O apucase greața. Coborâse din nou dedesubt, în întunericul ca smoala. Zilele se topeau în nopți, nopțile în zile. La un moment dat, auzise un strigăt. Cineva zărise pământul. Un suspin de ușurare. Dar fusese o alarmă falsă.

New Yorkul își făcuse apariția ca o pată de sânge. Soarele apunea în spatele depozitelor și al clădirilor sale înalte. Zărise niște bărbați pe chei printre pasagerii

dărâmați. Unul le adresase răstit câteva întrebări. Numele. Vârsta. Locul de naștere. Haide, vorbește naibii odată, striga el. O împroșcaseră cu o pulbere contra păduchilor și o lăsaseră să plece. Lily își croise drum pe mal printre hamali, ofițeri de poliție, cerșetori. O duhoare se ridica din apa uleioasă a portului. Tot felul de cioburi. De resturi crude. Murdărie. Întâlnise numai câțiva americani în toată viața ei – pe toți în casa lui Webb, din Dublin, oameni plini de demnitate, precum Frederick Douglass –, dar la New York arătau mai mult ca niște umbre. Negri ghemuiți stăteau înghesuiți unii în alții. Ce libertate mai era și asta? Unii purtau încă semne făcute cu fierul roșu. Cicatrice. Cârje. Bandaje. Trecu pe lângă ei. Femeile din docuri – femei albe, negrese, mulatre – arătau vulgar, cu buzele vopsite strident. Aveau rochiile săltate deasupra gleznelor. Orașul nu se potrivea deloc cu ce-și imaginase Lily. Niciun fel de trăsuri elegante sau de camioane de bere. Niciun bărbat cu papion la gât. Nicio cuvântare la marginea apei. Numai câțiva irlandezi je- goși, strigând după ea tot felul de lucruri jignitoare. Și germani tăcuți. Italieni care stăteau la pândă. Mersese prin mulțime ametită. Copii în zdrențe din bumbac cenușiu. Câini la colțuri. Un stol de porumbei coborât din cer. Se îndepărtase de strigătele căruțașilor și de bocetul cadențat al cerșetorilor. Își trăsese mai bine șalul în jurul umerilor. Inima îi bătea tare pe sub rochia subțire. Mersese pe străzi, îngrozită de tâlhari. Pantofii îi erau murdari de excremente de om. Își legase mai bine boneta. Ploua. O usturau bășicile de la picioare. Străzile păreau pline de febră. Cărămidă peste cărămidă. Voce peste voce. Trecuse prin fața unor clădiri abia luminate, unde se vedeau femei cosând. În dreptul ușii prăvăliilor se aflau bărbați cu joben pe cap. Băieți stând în genunchi așezau dale de piatră. Un grăsan rotea maneta unei flașnete. O fetiță tăia bucățele de hârtie. Mersese grăbită mai departe. Un șobolan țâșnise în fața ei. Dormise la un hotel de pe Fourth Avenue, unde ploșnițele se ascundeau sub tapetul jerpelit. Se sculase, prima ei dimineață în America, în zbieretele unui cal bătut cu o măciucă de lemn

chiar sub fereastra ei.

La subsol încă mai erau foi de geam, fabricate din cel mai fin și mai clar nisip. Își zări fața în ele: în vârstă de treizeci și șase de ani acum, era slabă, încă blondă, cu șuvițe albe pe la tâmple. Avea cearcăne negre sub ochi și gâtul cu vene proeminente.

Într-o seară văzu un soldat brunet la subsol: spărsese lacătul ușii și rearanjase foile de geam, formând un fel de cutie în jurul său. Stătea așezat în acel coșciug din sticlă, râzând ca un nebun. Ea știa că era intoxicat cu laudanum.

A doua zi dimineață, foile de geam erau perfect rearanjate, puse cu grijă într-un colț, iar soldatul era în linie, gata să se întoarcă pe câmpul de bătaie. Se gândi că era unul dintre cei care aveau să supraviețuiască.

— Caută-mi fiul, îi zise ea.

Soldatul se holbă la ea.

— Numele lui e Fitzpatrick. Thaddeus. E cunoscut ca Tad. Are o harpă cusută pe gulerul uniformei.

Soldatul încuviință din cap în final, dar privirea lui se opri într-un punct de dincolo de ea. Era sigură că n-auzise nici măcar un cuvânt din ce-i spusese. O comandă răcnită și el porni la drum printre ceilalți oameni chinuiți. Își ridicaseră poalele pelerinelor, își frecaseră cănile de cositor, mormăindu-și rugăciunile. Acum, erau din nou la drum.

Se obișnuise de-acum cu ei, cu felul în care acești soldați dispăreau printre pomi într-o mutenie deplină, de parcă erau niște accesorii ale muschetelor lor.

Ridică mâna spre lampa atârnată, aprinse un băț de chibrit și dădu foc fitilului. Lampa răspândea o lumină albăstrie-gălbuie. Puse apărătoarea cu oglindă și ieși afară din salon, cu o pată de lumină dansând în fața sa. Se opri pe scări, afară. Noaptea se deschidea larg în fața ei. O briză ușoară în căldura sufocantă. Copacii mai negri decât însuși întunericul. Se auzeau țipetele bufnițelor venind dinspre coroanele copacilor și liliecii care treceau în zbor pe sub

streșinile fostei fabrici. La distanță, lătratul coioților. Câte un sunet din spitalul aflat în spatele ei: un țipăt, ronțăitorul unei măsuțe pe role care era împinsă la etajul de sus.

Lily scoase o pipă din buzunarul jachetei și o scutură, folosind o crenguță. Trase cu lăcomie fumul în plămâni. O mică alinare. Prinse pipa între dinți și își îmbrățișă genunchii cu brațele, așteptând.

Recunoscu trosnetul roților căruței lui Jon Ehrlich. El trase de hățurile cailor în dreptul spitalului. O salută și îi aruncă frânghia legată de ham, ca să o lege de inelul de fier de lângă ușa ce ducea spre subsol. Devenise o rutină. Jon Ehrlich, în vârstă de cincizeci de ani, poate chiar mai mult. Purta un chipiu cu cozoroc de piele, o haină și o cămașă ca de tăietor de lemne, chiar și în miez de vară. Firele albe le înlocuiau pe alocuri pe cele blonde. Era gârbovit de atâta muncă, deși păstra încă o forță ascunsă. Era taciturn și, când vorbea, avea un accent scandinav cadențat.

Adusese în căruță opt lăzi cu gheață. Avea un contract cu unul dintre doctorii spitalului și aducea gheață de la depozitele ridicate departe, în nord. Gheața era împachetată cu grijă.

— Doamnă, spuse el, atingându-și cozorocul cu două degete. Ce se mai aude?

— Anume?

— Vești. Despre băiatul tău.

— O, răspunse ea, niciuna.

El dădu din cap și se duse în spatele căruței, apoi desfăcu frânghiile și le lăsă să se târască prin noroi. Sub scânduri se formase o mică băltoacă.

Scoase cuiul din balama și lăsă să cadă ușița de lemn din spate. Cu ajutorul unui cârlig lung, de fier, trase lăzile în jos. Se propti bine și săltă pe rând lăzile cu gheață în spinare. Genunchii i se îndoiră sub greutate și gemu abia auzit. Povara îi accentuă mersul șchiopătat.

Îi lumină calea, ca un loch galben de lumină. În jos, pe scări, dincolo de foile de geam. Străbătură subsolul, în timp ce umbrele se multiplicau pe pereți în jurul lor. El se luptă

să țină lada în spate. Avea mărimea unui cufăr de vapor. Îl putea auzi respirând greu și sacadat, împinse ușa pivniței unde era stocată gheața. În interior, bucăți de carne erau atârnate de cârlige. Șiruri de materiale medicale aliniate pe rafturi. Borcane cu fructe. Răceala o izbi ca un val. El intră în pivniță și așează blocurile de gheață unele peste altele, într-un colț. Cele vechi se mai topiseră pe la colțuri și nu mai erau atât de drepte. Era greu să le proptească unele deasupra celorlalte. Curând, aveau să dispară.

Împinse noua ladă spre perete. Repetă aceleași mișcări de opt ori. Tăcerea se așternu între ei. Haina de tăietor de lemne era udă din cauza gheții și a sudorii.

Jon Ehrlich scoase o pereche de clești din buzunar și deschise lăzile una după alta. Rumegușul și paiele căzură pe podea. Extrase bucăți mari de gheață, una după alta, apoi le curăță cu mâinile înmă- nușate. Bucățile abia aduse erau tăiate perfect. O tentă ușoară de bleu pe la margini și apoi un alb solid în interior. Le aranjă una peste alta. Cu cât erau mai bine lipite unele de altele, cu atât aveau să dureze mai mult, spunea el. Ea rămase într-un colț privindu-l cum trudește, apoi urcă în bucătăria salonului, ca să-i aducă ceva de băut. Când reveni, el era deja așezat afară, pe scară, în așteptare. Avea deschisă o carte jerpelită. Dinspre el venea un miros de sudoare. Ea se uită la carte. Literele pe care le vedea nu însemnau nimic pentru ea.

— E o Biblie?

— Da, doamnă.

În timp, Lily căpătase o neîncredere față de bărbații care purtau cu ei o Biblie. Avea impresia că aceștia credeau că se regăsesc cumva în acele scrieri. Îi văzuse în biserici din New York și din St. Louis tunând și fulgerând acele învățăminte în fața celorlalți enoriași.

— Nu spun că sunt de acord cu fiecare cuvânt scris acolo, zise Jon Ehrlich, dar pe unele le pot înțelege.

Închise cartea, atinse cozorocul, apoi se duse la căruță și dădu bice cailor. Căruța scârțâi zgomotos, acum că era goală.

— Noapte bună, doamnă.

— Lily, zise ea.

— Da, doamnă.

Ea se întoarse în pivniță și ridică unul dintre blocurile mai vechi de gheață, pe trei sferturi topit. Acum avea lățimea unei tăvi de ceai și era lunecos la atingere. Îl duse sus, în salon, unde o așteptau două infirmiere de serviciu pe timpul nopții. Ele puseră gheața în mijlocul mesei și o tăiară cu un cuțit bine ascuțit, în mici bucăți și așchii pe care le puteau da răniților să le mestece.

În unele după-amiezi, o urmărea cu privirea pe negresa bătrână care spăla sângele de pe uniforme în colibă. Prelata se umfla și pocnea în vânt, în timp ce ea muncea în tăcere, fără niciun cântec religios sau de pe plantațiile de trestie de zahăr, numai cu pocnetul prelatei punctând arșița. Femeia ridica numai ochii din când în când, spre șirurile de oameni care formau un du-te-vino, cărând cadavre.

Îl recunoscu după picioare. Fu adus împreună cu alți soldați. Erau lungiți pe spate în căruțe, cu brațele și cu picioarele încolăcite, ca o hidoasă broderie. Era așezat aproape în vârful maldărului, dar fața nu i se vedea clar. N-avea nevoie să-i întoarcă fața. Știu imediat. Își rupsese glezna pe când era copil. Degetele mari de la picioare erau noduroase. Scobitura gleznei. Masase acel picior. Îl spălase de murdărie. Îi dăduse cu unguent pe tăieturi.

Broderick, infirmierul, îl scoase pe Thaddeus în brațe din căruță și îl întinse pe iarbă. Îi acoperiră fața cu o batistă. Mușteleîncepuseră să se adune deja.

— Îl vom înmormânta acum, doamnă.

Ea scutură din cap și îi ajută să care un soldat sus, pe scări. Broderick își scoase chipiul și i se alătură. Se trudiră apoi cu un altul și un altul. Lily îi aranja în pat și le tăia uniformele cu foarfecă. Îi întreba cum îi cheamă. Le curăța rănile teribile. Ei îi povesteau despre bătălie, despre cum fuseseră seceraţi de liniile de uniforme gri. Cum dăduseră cu caii peste ei. Despre ceața care se ridicase. Bufnetul

copitelor. O trompetă redusă la tăcere la jumătatea notei. Loviturile surde ale gloanțelor în trunchiurile copacilor.

Ea răspundea la toate cererile lor. Băga și scotea mâna tot timpul din ligheanul cu apă.

Mult mai târziu, după ce toți cei în viață fuseseră pansați, aruncă o privire pe fereastră spre șirul de cadavre, în așteptare pe iarbă. Movile de carne. Numai hainele aveau să mărșăluiască din nou. Jachete, cizme, nasturi. Rămase mult timp tăcută pe scară, apoi își întipări pe față o expresie dură. Ieși afară pe iarbă și îngenunche alături de el; îi luă batista de pe față și-i atinse obrazul și bărbia, simțind cum inima i se strânge la răceala de sub mâna ei. Îl dezbrăcă. „Sper că spiritul tău ascultă ce spun acum. Când te vei ridica la cer, alături de Dumnezeu, sau când vei coborî alături de diavol, poți să-i blestemi pe amândoi din partea mea. Această teribilă industrie de sânge și de oase. Acest război nebun, care lasă mamele singure/* Îi descheie nasturii de la cămașă. Îi puse palma deasupra inimii. Fusese împușcat puțin mai jos, sub braț. De parcă mâinile sale fuseseră ridicate ca să se predea, dar glonțul reușise oricum să se strecoare. O rană mică, însă suficient de mare ca să i-l răpească.

Lily îi curăță rana cu săpun și apă rece dintr-un lighean. O bandajă la fel ca la răniți și apoi îi trase trupul pe iarbă.

Fără lună. Întuneric deplin. Bufnetul copitelor cailor. Jon Ehrlich coborî din căruță. Purta o pălărie cu boruri mici și ghete. Ea îl aștepta ca întotdeauna pe treapta de jos a scării. Când îl văzu că se apropie, aprinse lampa. Vremea începuse să se schimbe, iar în aer se simțea un suflu înghețat.

— Lily, spuse el, atingând borul pălăriei.

Ea se întoarse să-l ajute să scoată din căruță prima ladă. O împinse înainte și o ținu dreaptă, astfel ca el s-o poată sălta în spate. Omul își încordă genunchii și preluă greutatea pe umeri. Aplecat sub povară, ca de obicei. Ea merse în fața lui, spre pivniță, cu lumina răspândită în jur, într-un semicerc mișcător prin fosta fabrică de geamuri.

Câțiva șoareci scurmau într-un colț, dincolo de foile de geam. Lily se opri în fața pivniței cu gheață. Își întoarse fața.

Când el apăsă mânerul rece de metal și deschise ușa, zări băiatul întins pe bucățile de gheață rămase. Uniforma curată, spălată și cârpită, șireturile încheiate, emblema cu harpa prinsă la piept. Părul spălat și pieptănat.

— Doamne sfinte, exclamă Jon Ehrlich.

Dădu drumul blocului de gheață pe podea și își atinse cartea din buzunarul jachetei. O auzi pe Lily gemând ca un animal rănit, de parcă ar fi fost tăiată, sfârtecată de-o săgeată sau de-un cuțit. Veni spre el cu capul aplecat, cu o privire sălbatică. El se feri. Ea se întoarse. Își făcu vânt cu brațul și-l lovi puternic în piept, plină de durere. Jon Ehrlich se trase în spate, oftând din greu. Își propti bine picioarele în pământ. Nu se mai mișcă. Ea îl lovi din nou, cu toată puterea pumnului. Plânse și țipă și continuă să-l lovească cu pumnii-n piept până când, epuizată, își lăsă fruntea pe umărul lui.

Mai târziu, aproape spre dimineață, îl îngropară pe Thaddeus la o distanță de două sute de iarzi de spital, în prezența unui preot militar. Era ca o urmă de ebrietate în rugăciunile sale. Câțiva oameni se adunară la ferestrele spitalului, privindu-i. La est se ivea un mănunchi slab de raze de lumină.

Ea știa că avea să plece cu Jon Ehrlich. El nu îi puse nicio întrebare când o văzu urcându-se în căruță, îndreptându-și faldurile rochiei. Rămase dreaptă, cu privirea ațintită înainte. Auzea foșnetul ierbii în boturile cailor: mestecând-o și strivind-o în dinți.

Lily îl însoți pe Jon Ehrlich acasă la el, la nord de marele fluviu. Primi botezul în credința protestantă, care nu i se părea prea diferită de alegerea ei de a nu mai crede în nimic. Nu mai fusese la biserică, la niciun fel de biserică, încă de pe vremea când se afla la Dublin. Chiar și atunci, o făcuse din obligație. Acum stătea în rândul al doilea al stranei din față. Primise o Biblie și o bucată de dantelă

comemorativă. Serviciul religios era concis, cu unele cuvinte rostite în norvegiană, însă majoritatea în engleză. Pastorul îi întrebă dacă, printre cei prezenți, era cineva dornic să renunțe la rău și să-l accepte pe Domnul ca salvator divin. Jon Ehrlich o bătu pe mână. Da, reac- ționă ea și se duse în față. Cu capul plecat. În așteptare. Auzi una sau două *aleluia* rostite prin biserică. Fu condusă spre ușa din spate, afară, spre un mic pârâu cu păstrăvi, locul de adunare al congregației. Toți începură să intoneze în cor: *Scoate-mă din această vale întunecată, fă-mă un spic prins în acest snop de pace.* Fu condusă apoi printre trestii, în apa puțin adâncă a unui râu. O barză își luă zborul, izbind speriată apa cu aripile și lăsând mici vârtejuri în urmă. Pastorul îi spuse să-și prindă nările cu degetele. O apucă de ceafă. Când o scufundă, nu simți nimic în afară de răceala apei.

N-avea idee ce însemna să fii protestant – era ceva ce lipsea din educația ei, deși își aducea aminte clar de întrunirile quakerilor din casa de pe Great Brunswick Street, cu Webb în camera din față, cu mâinile unite în rugăciune și cu discursul său lung și dezlânat despre soartă, pace și frăție. Nu-i povestise lui Jon Ehrlich despre cele întâmplate atunci. Se temea că el ar fi putut să-i întoarcă spatele. Omul avea un suflet bun. Nu merita să-l facă gelos. Viața ei în Irlanda era acum la foarte mare distanță: nu mai avea nevoie de ea, se desprinsese de tot ce fusese atunci.

După botez se căsătoriseră și plecaseră împreună spre cabana pe care Jon o avea pe malul lochului. Lily Ehrlich. Coborâse din căruță pe pământul tare și se uitase în jur.

— Traiul meu e foarte modest, îi spusese el.

Un teren plat. Un loch cu ape liniștite. Mai multe lochuri mici înșiruite la distanță. Mai multe magazii din lemn înghesuite la margine de drum. Roiuri imense de țânțari. Caii își scuturau nervoși coamele ca să-i alunge.

— Cel mai bine ar fi să intri-n casă, o îndemnase el.

Ea avea un zâmbet liniștit. Adunându-și fustele, arăta ca un boboc de floare. Se înclină în fața lui.

— Să te întinzi puțin!

— Era și timpul, răspunse ea.

Pentru prima dată în mult timp, izbucnise în râs.

El împinsese ușa de perete ca ea să poată intra. Mici particule de praf dansau strălucind prin aer. Un pat în colț, cu patru stâlpi din lemn de pin, bine legați cu bucăți de frânghie răsucită. O privise în timp ce-și scotea rochia în fața lui, dându-și jos apoi ghetele și desfăcându-și bretelele. Hainele îi căzuseră apoi grămadă la pământ.

Deși era un bărbat mai în vârstă, se gândise ea, Jon se comporta vioi și entuziast. Rămăseseră lungiți alături, gâfâind, ea proptindu-și obrazul de umărul lui. Îl trezise când afară era încă întuneric. El se întorsese spre ea și îi zâmbise.

— Chiar și Cartea Sfântă zice că nu-i nimic greșit în asta.

Lily avea treizeci și șapte de ani când îl născu pe primul dintre cei șase copii pe care îi concepu cu Ehrlich: Adam, Benjamin, Lawrence, Nathaniel, Tomas și singura lor fată, Emily, cea mai mică, născută în 1872, la șapte ani după terminarea războiului.

Imediat după răcirea vremii, lochul începu să înghețe. Jon Ehrlich se ridică din pat și se îmbrăcă în căldura slabă ce venea încă dinspre sobă, ieși din cabană și, așa cum făcea în fiecare zi, testă gheața. Când aceasta avea o grosime de zece centimetri, putea să mențină greutatea unui om. Mergea pe gheață de la un capăt al lochului la altul, stând cât putea de aproape de mal. Lily îi vedea silueta din ce în ce mai mică, îndepărtându-se de ea, înalt și slab cum era, cu șchio- pătatul mult diminuat.

Vântul bătea cu putere, răscolind zăpada de pe mal și formând vârtejuri mici prin aer. Copacii se conturau la distanță ca o linie întunecată. Îi luase cu el și pe fiii săi mai mari.

Tatăl și fiii mergeau în cercuri, încercând duritatea gheții. Ca niște ulii, cum spunea el. Cercurile lor se apropiau tot mai tare de centrul lochului. De fiecare dată după ce termina o spirală, Jon Ehrlich ridica piciorul și bătea tare cu călcâiul, ca să vadă cât de groasă era gheața. Lily îi

vedea pe cei doi băieți mai mari ai săi, Adam și Benjamin, procedând la fel. Tăcerea era curmată de pocnetul înfundat al bocancilor. Ea se gândea temătoare că i-ar putea vedea dispărând sub apă, că lochul i-ar putea înghiți cu tot cu fularele și căciulile lor, iar gheața s-ar reface imediat deasupra lor. Dar ei continuau să meargă meticulos în cerc. Știau cât de groasă era gheața după felul cum suna sub bocancii lor.

A doua zi de dimineață, plecară să facă copci. Jon Ehrlich folosea în acest scop un burghiu spiralat. Din oțel, cu vârful ascuțit. Când sucea mânerul, lui Lily i se părea că bate untul. Mici așchii de gheață săreau în toate părțile. Merse pe gheață cu băieții, sfredelind o copcă după alta, la circa opt metri distanță. Suprafața lochului arăta ca o tablă de șah. Aplecați deasupra fiecărei copci, vârau în apă un băț subțire, ca să controleze dacă era suficient de adâncă. Apa gâlgâia inundând în jur. Strat după strat. Apa din jurul fiecărei copci se unea cu cea din jurul următoarei, ca o foaie subțire, după care îngheța imediat.

În timp ce zilele treceau, ei își refăceau drumul peste gheață, călcând pe propriile urme, și spărgeau din nou pojghița așternută deasupra copcilor. Apa se ridica din nou. Lily le aducea mâncarea la marginea lochului: bucăți de pâine cu șuncă și sticle cu lapte înfășurate în șervete legate cu sfoară. John Ehrlich obișnuia să bea și să își șteargă apoi gura cu mâneca. Adam și Benjamin, cu ochii la tatăl lor, procedau la fel. Curând, Lawrence, Nathaniel și Tomas se duseră și ei pe loch.

Se înapoiau apoi la cabană și se strângeau în jurul focului făcut de Lily. Jon Ehrlich se spăla în lighean, apoi se așeza sub lumina unui felinar. Un om cu două vieți. Își punea ochelarii și citea tare din Cartea Sfântă. Seara târziu, el și Lily se duceau împreună să vadă cât de mult se îngroșase gheața. Nu purtau patine. Nu doreau să lase urme pe gheață, deși Jon Ehrlich știa că o vor face mai târziu.

Sfredeleau gheața și aceasta se îngroșa tot mai tare, zi după zi, sezon după sezon. Când ningea, procesul era mai

rapid și erau nopți în care gheața creștea cu până la opt centimetri.

Siluetele lor întunecate se mișcau prin imensitatea albă. Când gheața de pe loch ajunse suficient de groasă, aduseră cu ei un cadru greu de lemn. Cadrul era prevăzut cu o muchie de fier. Zăpada se depunea în șanțurile săpate de ei. Șir după șir, acestea își făceau apariția la marginea de vest a lochului. Lui Lily i se părea că cineva o privește pe sub tot atât de multe sprâncene albe.

După ce curățară zăpada, Jon Ehrlich și fiii săi neteziră asperitățile, apoi marcară niște dreptunghiuri mari, fiecare de mărimea unei jumătăți de ușă. Începură să le taie apoi cu un plug pentru gheață. Lamele erau fixate în șanțuri și plugul era tras de un cal puternic. Așchii de gheață erau spulberate prin aer. Când terminară, începură să taie blocurile cu fierăstraie, până la capăt. Cea mai bună gheață trebuia să fie tare și pură și să arate ca un cristal.

Podeaua depozitelor era acoperită cu fărâme de coji de copac. N-aveau ferestre. Pereții erau dubli. Spațiul dintre peretele interior și cel exterior era umplut cu rumeguș, care asigura o bună izolare. Blocurile de gheață erau puse unele peste altele, atât de bine încât cu greu puteai strecura o lamă între ele.

Acesta era unul dintre marile mistere pentru Lily: cum de putea gheața să țină atât de mult timp, chiar să și treacă primăvara.

Veni înghețul. Ei continuară să cultive lochul. După un timp, până și fata cea mai mică, Emily, venea să-i ajute să ridice calupurile de gheață. Foloseau cârligele de la capătul unor prăjini lungi ca să le tragă afară de pe loch, unde calul aștepta liniștit să-și facă partea sa de treabă. O mică mișcare a încheieturii putea expedia bucata de gheață la zeci de metri distanță de-a lungul lochului. Lily o urmărea cu plăcere pe Emily ghidând bucățile de gheață peste loch, cu mișcările ei complicate.

Când afluenții se dezghețară, duseră gheața la St. Louis,

la bordul unei barje care scârțâia din toate încheieturile sub greutatea sa. Calupurile erau împachetate în lăzi și acoperite cu paie, ca să nu se topească. Elanii bocăneau pe malurile râului. Șoimii migratori se înălțau în albastrul cerului.

Jon Ehrlich conduse barja dincolo de bancurile de nisip, spre port, depozitând gheața într-o pivniță de pe mal. Un vânzător de gheață din Carondelet Avenue se afla acolo ca să inspecteze marfa. Mai multe bancnote noi fură numărate. Era o afacere bună, de parcă însăși reconstrucția punea lucrurile în mișcare. Hoteluri. Restaurante. Prăvălii în care se vindeau stridii. Oameni bogați în case elegante. Chiar și sculptori care doreau să-și vadă operele fasonate din mari blocuri de gheață.

El mai închirie un perimetru pe un mic loch din fundul provinciei. Experimentă noi metode de izolație. Dezvoltă un sistem de tobogan. Dădu drumul blocurilor să plutească printr-o rețea întortocheată de canale. Desenă mai multe tipuri de pârghii și de macarale pentru locurile de înmagazinare. Primi o cerere de a furniza gheață în jos, pe Mississippi, în orașe aflate la mare distanță, cum era New Orléans. Construiră o casă nouă pe malul celălalt al lochului, cu ferestre mari spre răsărit, pentru ca soarele să pătrundă dimineața. Și o afumătoare. Bucăți de șuncă și jamboane erau atârnate în cârlige. Plante medicinale: nard, cimicifugă, siminichie, anason. Lăzi pline cu cartofi dulci. Butoaie adânci cu unt. Jeleu de mere. Compot de piersici.

Lily nu mai văzuse niciodată cantități atât de mari de alimente. Trecea prin dreptul rafturilor pline, cuprinsă parcă de amețeală.

Duminica, încărcau cu provizii căruța trasă de cai și se duceau la biserică devreme, astfel încât să le poată distribui membrilor congregației. Jon Ehrlich o conducea, bătând ușor cu hamurile spatele cailor. Respira cu greutate. Vârsta își spunea deja cuvântul. Ca și cum trupul începea să simtă răceala gheții. Totuși, continua să descarce alimentele. Lily nu se simțea deloc atrasă de ideea de a merge la biserică, cu excepția faptului că acest lucru o mai

scutea de treburile zilnice, însă era bucuroasă să distribuie alimentele. Cu mult timp în urmă, fusese martora unei teribile perioade de foamete. Nu mai dorea să vadă așa ceva. Familii de irlandezi, germani și norvegieni se aliniau în dreptul ușii din spate. Cu un aer de mândrie, ca și cum nu aveau să mai necesite prea multă vreme acest ajutor.

Jon Ehrlich veni acasă într-o seară caldă de primăvară a anului 1876 și opri caii în fața depozitelor. Fusese o călătorie lungă. O săptămână pe drum. Trecu prin curtea acoperită cu dale noi, cărând o pânză mare, înrămată. O strigă pe Lily. Ea nu răspunse. El se duse la ușă și o deschise cu piciorul, strigând-o din nou. Ea ieși din bucătăria din spatele casei, târșâindu-și papucii pe podea.

— Ce-i cu gălăgia asta, în numele Domnului?

El ridică tabloul ca să i-l arate. Inițial, i se păruse că aduce cu el un pachet obișnuit. Ea se apropie. Îl privi încă o dată, apoi privi tabloul. Malul unui râu din Irlanda. Un pod arcuit. Un șir de pomi stufoși. O căsuță la distanță.

Lily nu știu ce să spună. Întinse mâna și atinse rama tabloului. În timp ce îl privea, i se părea că se uită afară, pe fereastră. Nori. Apa învolburată. Gâște în zbor, profilate pe cer.

— E pentru tine.

— De ce?

— L-am cumpărat de la St. Louis.

— De ce?

— E țara ta, îi răspunse el.

Îl cumpărase de la un artist despre care se spunea că e faimos. Asta auzise la piață.

— Cei de-un neam cu tine, adăugă el.

Lily se dădu un pas înapoi. Mâinile îi tremurau. Îi întoarse spatele.

— Lily!

Se uită după ea cum iese pe ușă și se duce spre loch. Primele insecte de primăvară roiau ca un nor în jurul ei. Se așeză pe malul lochului cu capul în mâini. El n-o putea înțelege. Sprijini tabloul de masă, lângă ușă. Îl lăsase fără cuvinte. Se gândea că va trebui să se scape de el a doua zi.

Noaptea târziu, stăteau întinși în pat unul lângă celălalt, cu cei doi copii mai mici, Emily și Tomas, dormind la picioarele lor. Tremurând, ea se întoarse mai întâi cu spatele, apoi se răsuci din nou spre el. Nu mai spusese asta nimănui: era copilul unor bețivi din Dublin. Încercase să uite. Nu se aștepta s-o judece și nici nu dorea milă. Tatăl ei fusese un bețiv. Maică-sa obișnuia și ea să bea. Uneori, avea impresia că până și șoarecii din casă erau dedați băuturii, că până și ușile beau, la fel și pragurile ușii și acoperișul. Crescuse dormind între ei doi, mama și tatăl ei. O casă de închiriat. Capul patului zgâlțâindu-se. Pe urmă pierduse un copil. Avea numai paisprezece ani. Fusese expediată să muncească într-o casă ca servitoare. Viața ei însemnase un adăpost prin subsoluri, printre excremente de șoareci, sau în casa scării și polonice de supă. Avea liberă o jumătate de zi pe săptămână. Când înota prin noroi, pe străzile întunecate, ca să cumpere tutun. Era singura ei alinare.

Nicio parte a Irlandei nu semăna, nici măcar pe departe, cu tabloul adus acasă de Jon Ehrlich. Țara pe care i-o cumpărase el era de nerecunoscut, poate cu excepția unei călătorii de la Dublin la Cork, cu mult timp în urmă. Fugise din casa de pe Great Brunswick Street. Mersese și tot mersese pe jos. Cincisprezece, șaisprezece, șaptesprezece zile, spre sud, prin Wicklow, Waterford, peste munți, până la Cork. Era o fată simplă pe atunci. Asta fusese tot. Urmase o dorință, își amintea coroanele copacilor, lumina schimbătoare de pe câmp, văile, malurile râurilor, vântul aruncându-i stropi grei de ploaie peste față, foametea tot mai mare, peste tot pe acel pământ, mirosul greu ce plutea pe deasupra oamenilor, bărbați, femei, copii.

Acum, un tablou. Dintre toate lucrurile. O pictură. I se părea că-i transmite ceva care-i scăpase până atunci. Clopotul catedralei din Dublin. Țipătul unui cal. Sackville Street. Un pescăruș care zbura deasupra râului Liffey. Totuși, nu-și putea aminti sunetele auzite pe când era copil: se tot răsuceau și își pierdeau forma în mintea ei. De ce numai anumite momente o revizitau? Ce le făcea să dea

buzna? își apăsa acum fața de pieptul lui Jon Ehrlich. Nu știa ce să facă cu astfel de gânduri. Se simțea de parcă o despicase ceva. Fosta fată Duggan – partea ce pierise din ea – nu concepuse niciodată că ar fi putut avea ceva numai al ei, ca să nu mai vorbim de-un astfel de tablou. Vechi de patruzeci și opt de ani. Se afla acolo de peste treizeci de ani. Devenise americancă. În ce moment de cotitură se oprise și apucase pe o altă cale, fără să știe? în ce moment căpătase viața ei un sens? Nu putea spune. Da, fusese o fată simplă. O servitoare. Într-o casă cu lucruri care nu erau simple deloc. Ascultând discuții ciudate. Idei de democrație, credință, sclavie, benevolență, imperiu. Erau lucruri pe care nu le putea înțelege pe deplin, dar îi sugerau altfel de locuri. Așa că plecase. N-avea idee unde avea să se ducă. N-am avut niciun plan, Jon Ehrlich. Pur și simplu, am pornit-o la drum. Uite-te la mine acum. Un tablou. Tu îmi aduci un tablou. Îmi pui în brațe un tablou.

Își îndesă din nou fața în pieptul lui. El nu prea știa ce ar fi putut să-i spună, văzând-o cum plânge. Dar ea se încolăci pe lângă el și, epuizată, căzu într-un somn profund.

Tabloul fu așezat pe polița căminului. Uneori, i se părea că o vede pe Isabel Jennings plimbându-se pe malul râului, cu rochia lungă fluturând elegant în jurul ei. Mai era și Richard Webb, în picioare pe podul arcuit, uitându-se în jos, la apa râului, la curgerea ei avântată, adâncit în toate frustrările sale. Mai erau și zile în care își lăsa mintea să se îndrepte spre Frederick Douglass: el nu prea pătrundea în tablou, mai degrabă se mișca în afara lui, așteptându-și rândul, poate venind spre ea de pe dealul ce se contura departe sau de pe drumul din spatele casei. Amintirea lui, în timp ce trăgea de greutăți, o uimea. Fața lui în ploaie, în ziua în care ea plecase. Palmele lui albe. Își amintea cum îl văzuse dispărând în trăsură pe Great Brunswick Street și apoi sus, în camera lui, cu prosopul aruncat nepăsător peste chiuvetă. Aplecat deasupra mesei de scris, purtând cămăși albe, înfoiate.

Auzise că Douglass era acum membru al partidului fostului președinte Abraham Lincoln. Ținând cuvântări

despre acordarea dreptului de vot oamenilor de culoare. Era un om foarte admirat, dar și hulit în egală măsură. Căpătaseră libertate, dar cu ce costuri? în Irlanda, se gândea la el ca la un gentleman înalt și autoritar, aflat la comandă, dar aici era dominată de nesiguranță. Nu c-ar fi fost împotriva negrilor. De ce-ar fi trebuit să fie? Nu era nevoie de așa ceva. Erau și ei bărbați și femei. Și ei se luptaseră, muriseră de foame, fuseseră uciși, apoi plantaseră, culeseseră, semănaseră. Totuși, exista o comoție prea mare în legătură cu ei. Lily auzise că irlandezii se revoltaseră la New York. Oameni legați de stâlpi de telegraf. Copii arși într-un orfelinat. Bătăi sălbatice pe străzi. Nimic nu era simplu. Și atât de multe posibilități. Anii ei petrecuți în umbră. Propriul ei fiu, care luptase de partea unioniștilor. Murise pe câmpul de luptă, exact pentru cuvintele pe care Douglass le rostea în fața irlandezilor cu toți acei ani în urmă. Și totuși, Thaddeus nu menționase niciodată cuvântul *sclavie* sau *negri* sau *libertate.* Dorise numai să lupte. Asta fusese tot. Orgoliul lui de-a avea parte de o moarte glorioasă.

Erau momente în care se ducea spre sud, la St. Louis, sau spre nord, tot drumul spre Des Moines, când vedea negri pe străzi și simțea o senzație de neplăcere. Încerca să-și înăbușe pornirea. Totuși, o simțea cum stăruie, vagă, la distanță.

La biserică, își pleca de fiecare dată capul și se ruga să fie iertată. Rugăciuni vechi. Își amintea incantațiile. Deschidea Biblia în fața ei. Se gândea c-ar fi trebuit să învețe să citească, însă tăcerea i se părea încărcată de puritate. Încerca să-și amintească cuvintele lui Douglass din salonul de pe Great Brunswick Street, dar, în loc de asta, mintea ei aluneca spre acei oameni peste care trăsese cearșafurile pentru ultima oară: căldura albastrului de sub pleoapele lor, în timp ce trupul lor căpăta nuanțe de cenușiu.

O privea pe Emily sorbind cuvintele tatălui ei. La șapte ani, atentă la degetul lui bătătorit alunecând pe pagină.

Cartea lui Iov. Apocalipsa. Cartea lui Daniel. Era fericită să-i vadă astfel. Spațiul liber de lângă patul lui Emily începea să se umple cu tot felul de cărți aduse de la școală. I se părea ciudat să vadă acest copil, atât de diferit de ea însăși, din carnea și sângele ei.

Deseori, Lily o găsea pe fetiță adormită, cu șuvițele de păr lung risipite printre pagini, ca un fel de semn de carte.

Auzi un țipăt reverberând afară. Lily nu se gândi la nimic grav. Se ducea spre bucătărie dinspre afumătoare. Desfăcu un borcan cu mălai, presără puțin pe masa de lemn, apoi se sprijini de sobă. Simțea căldura radiind dinspre ea. Împinse cu genunchiul una dintre ușile sobei. Întinse mâna spre un borcan cu lapte bătut. Un alt țipăt sfâșie aerul.

Țipetele veneau din apropierea magaziilor, unde era depozitată gheața. Rămase nemișcată. O altă serie de bufnituri surde, apoi tăcere. Se duse spre fereastră. Cerul era de un albastru foarte pal. Un alt zgomot, spart și continuu, un geamăt, ca o capitulare lentă. Vocea lui Adam plutind peste nămeți.

Lily ieși în fugă. Aerul rece o înțepa. Zăpada îi izbea picioarele. Dinspre magazii nu se mai auzea nimic. O liniște înghețată.

Dincolo de grajduri și tobogan. Strigându-i pe nume, în timp ce mergea. La magazii, zări rumeguș plutind prin aer. Depăși colțul. Scândurile erau sfărâmate. Cuiele sărite din butuci. O balama mare de fier zăcea pe pământ. În nămete era înfipt un singur cârlig pentru gheață. Frânghia de la scripeți zăcea aruncată pe pământ.

Un mic șiroi de sânge curgea printre bucățile de gheață căzute și peretele de lemn. Se duse mai întâi la Benjamin, apoi la Adam, și din nou la Benjamin. Trupul mic al băiatului, complet strivit de-un singur bloc. Împinse greutatea de pe pieptul lui, îi atinse obrazul cu buzele. Nu mai respira deloc. Îi îndepărtă rumegușul de pe frunte. Făcu același lucru și cu Adam. Nu strigă. Putea auzi celelalte blocuri de gheață continuând să se miște și să alunece deasupra ei, dar mai încet acum, ca și cum și-ar fi exprimat

cumva respectul. Își făcu loc printre scândurile prăbușite și se aplecă deasupra soțului ei.

Jon Ehrlich încercă să dea din cap, dar un clăbuc de sânge i se ridică la gură. Ea împinse blocul de gheață sfărâmat de pe picioarele lui. Nu te duce. Să nu îndrăznești. El își mișcă puțin capul. Ochii i se roteau disperați. Să nu mori dip cauza mea.

Ea era sigură că-l văzuse dând din cap și apoi auzi un gâlgâit în gât. Lily putea simți viața scurgându-se din el, cumva ca o ușurare, de parcă se topea. Se ridică din genunchi, își puse mâinile în cap și slobozi un bocet ascuțit.

Pe trei laturi, magazia era încă în picioare. Lemnele jucau și gemeau. Lochul din toată acea gheață. Apa gata să se miște. Trecu peste scândurile căzute și se aplecă din nou deasupra lui Benjamin.

Își petrecu brațele pe sub umerii fiului ei cel mic și încercă să tragă băiatul mort de sub sfărâmături. Bocancul lui era prins de o bucată de stâlp. Putea simți bocancul rupându-se, în timp ce trăgea de el ca să-l scoată afară. Trase din nou. Gheața se mișcă și ea.

Parcă-l auzea râzând. Se aplecă deasupra lui. Din nou, un râs. Of, Benjamin! Of! îi prinse capul, dar acesta cădea într-o parte. Îl scutură. Ridică-te, ridică-te, ești viu! Ochii lui erau imenși și surprinși și nemișcați. Ea se propti pe călcâie, târându-se pe pământul dur. Ajunse la Adam. Își lipi fața de buzele lui. Nicio suflare. Nicio urmă de căldură. Încă un hohot de râs, era sigură de asta. Dar de unde, de la cine? îl auzi din nou, de data asta de la distanță. Respirația i se opri. Din casă. Ceilalți copii ieșind din cabană. Vocile lor înalte, cristaline. Lily se ridică și trecu dincolo de colțul magaziei. Apucă o furcă. Duceți-vă înapoi în casă, le strigă ea. Nathaniel, pune un lemn pe foc! Fato, curăță porumbul! Să nu mai ieșiți afară! Vin și eu acum! Vin imediat! Mă auziți? Tomas? Lawrence? Acum, continuă ea. Hristos cel sfânt. Acum. Vă rog!

Emily o privea cu ochii mari. Înțepenită.

— Du-te, țipă Lily la ea. Du-te!

Ea se întoarse să tragă trupurile dintre sfărâmături. Trei

sferturi din magazie, deși încă în picioare, trepida ușor, amenințând să se prăbușească peste ea.

Întinse trupurile afară, pe pământ, pe soțul ei și pe cei doi fii ai lor, apoi se duse înapoi în casă. Avea nevoie de bucăți de pânză ca să le acopere ochii. Lily împinse ușa cabanei. Băieții îngroziți stăteau înghesuiți în cămară. Emily la fereastră, privind afară. Lily o strigă pe fiica ei. Niciun răspuns. O strigă din nou. Emily, repetă ea. Nicio mișcare. Se duse spre ea și o întoarse cu spatele la fereastră. Ochii copilului parcă n-o vedeau, erau goliți de viață.

Lily o plesni cu putere peste față și îi spuse să se îmbrace, că are treabă cu ea. Copilul nu se mișcă la început, apoi se ridică și își lipi fruntea de gâtul lui Lily. Mamă, rosti Emily.

Două seri mai târziu, Lily Ehrlich aduse un tâmplar ca să repare partea dărâmată a magaziei și să fixeze blocurile de gheață. Vremea era foarte urâtă. Vântul bătea înghețat și cu putere. Loviturile ciocanelor se auziră toată noaptea.

Curând, veni un dezgheț. Era nevoită să învețe să miște singură blocurile de gheață. Să le ducă spre barje care să le transporte în jos, pe râu.

Stătea lungită pe pat, înconjurată de cei patru copii rămași. Băieții erau suficient de mari acum, se gândi ea. Emily o putea ajuta la contabilitate. Era posibil să supraviețuiască. Se uită afară spre loch. Lumina lunii parcă suspina deasupra lui. Îl trezi mai întâi pe Tomas, apoi și pe ceilalți doi. Ieșiră afară în noapte și coborâtă spre hambar, în timp ce nori de aburi se formau în întuneric în jurul gurii lor. Mai întâi, vom pregăti căruțele, le spuse ea. Aveți grijă să hrăniți caii.

Broșurile sosite fuseseră expediate de o companie din Cincinnati. *Schema de alfabetizare MeGuffey. O ocazie extraordinară. Poți învăța singur în doar 29 de zile. Garantat va merita banii.* N-avea nici cea mai mică idee ce să facă cu ea. Cuvintele arătau pentru ea ca o serie de mici

bucle. Cum putea învăța să citească dacă din capul locului nu știa să citească? Cum se așteptau ca ea să învețe ce nu învățase de la început? Ochii îi înotau în lacrimi. Se simțea gâtuită. Ascunse broșurile în fundul unui raft.

Închirie o șaretă și se duse în sud pentru două zile, tot drumul spre St. Louis. Clădirile i se păreau extrem de înalte. La ferestre fluturau rufele puse la uscat. Bărbați cu pălării Stetson își legau caii de stâlpi. Auzi un fluierat dinspre stația de cale ferată. Lily întrebă unde se află librăria. Un băiat îi arătă direcția. Trase de clopoțelul de la ușă. Răsfoi cărți printre rafturi, speriată c-ar putea fi văzută. Cuvintele de pe cotoarele cărților nu-i spuneau nimic.

Un vânzător găsi ce căuta, undeva sus, pe rafturi accesibile numai cu ajutorul scării. Știu că era ce căuta după desenul de pe copertă. El îi împachetă cartea într-o hârtie maro și o legă cu o sforicică.

Acasă, Emily își trecu degetul mic pe sub semnele de pe pagină. Acesta e un *I.* Acesta e un *W.* Acesta e un *A*. Acesta e un *S*. Acesta e un *B.*

La trei ani după moartea lui Jon Ehrlich, Lily avea un grup de câțiva bărbați care lucrau – doi norvegieni, doi irlandezi și un breton, ca șef de echipă. Lucrau acum și fiii ei. Lily arăta ca o siluetă subțire și mică pe gheață, puțin povârnită de vârstă, răvășită de durere, dar vocea ei încă putea fi auzită foarte clar. Cumpărase cele mai noi unelte: topoare late, cuțite de tot felul, pluguri de gheață, harnașamente. Fierăstraiele lăsau în urmă o dâră de scântei albe. Caii se încordau în nori de aburi. Magaziile fuseseră reconstruite și bine ancorate.

După școală, Emily îi ajuta și ea să tragă blocurile mari de gheață peste suprafața lochului.

Lily se ducea în oraș o dată pe lună. Era o călătorie foarte obositoare. Uneori, un singur drum dura chiar și trei zile. Lily se tocmea permanent în biroul de deasupra prăvăliei din Carondelet Avenue. Știa ce preț voia și mai știa și la ce preț vindea negustorul gheața. Și o scotea din minți prăpastia dintre cele două prețuri.

Scoase stiloul lui Jon Ehrlich din micul portofel argintiu și își puse semnătura pe document. Învățase să miște stiloul astfel încât urma lui să semene cu un nume. Negustorul de gheață se scărpina cu degetul mare la baza nasului. Era slab și ager, de parcă fusese croit cu un fierăstrău nou.

— Știi să scrii?

— Sigur că știu. Drept cine mă iei?

— N-am vrut să spun nimic cu asta, doamnă Ehrlich.

— Ei bine, sper că nu!

Ieși afară și merse de-a lungul fluviului Mississippi. Văzu femei mai tinere plimbându-se în haine elegante: purtau pălării cu boruri mari și rochii înfoiate. Vapoare cu aburi și ambarcațiuni cu zbaturi. Comerțul era intens pe tot fluviul. Băieții care distribuiau ziare strigau ceva în legătură cu aurul și căile ferate. Un balon cu aer cald plutea pe deasupra fluviului, alunecând spre vest. Un bărbat călărea o mașinărie, înainte și înapoi, în apropiere de clădirea operei. Cu o roată enormă în față. Privitorii îi spuneau *velociped.* Mai mulți tineri cu pălării largi de cowboy își legau caii în fața birturilor. Ei nu se mai uitau aproape deloc după ea, dar lui Lily nu-i păsa. Avea spatele înțepenit de durere după anii petrecuți pe gheață. Căpătase un mers târșâit. Păstra trei rochii elegante pentru întâlnirile de afaceri. În restul timpului, hainele ei erau simple, întunecate la culoare, cu o urmă de doliu permanent în ele.

În cel de al patrulea an fără soțul ei, negocie un preț cu șeful de echipă din Brittany. Îi vându cabana, contractul de concesiune și tot echipamentul. Primul lucru pe care îl împachetă fu tabloul pe care i-l dăruise Jon Ehrlich. Luă apoi toate cutiile, mobila, scaunele, farfuriile, cărțile. Încărcară patru căruțe. Puse tabloul în față. Traseră apoi în fața noii lor case de pe Florissant Avenue. Aleea curbată din față era acoperită cu pietriș din piatră de calcar. Casa avea două etaje, era construită din cărămidă roșie și avea tavane înalte și scări late. Un covor albastru-deschis, festonat cu o ghirlandă de trandafiri. Agăță tabloul în capul scării, apoi se apucă imediat să facă negoț cu gheață. Firma *Middle Lake Ice.* Gheața din mijlocul lochului. Un pictor englez îi desenă

un logo pe ușile depozitului. Ea se simțea măgulită de accentul lui. El se înclina în fața ei și ea se înroșea toată, stânjenită. Un englez, dintre toți. Care se apleca în fața ei. Lily Duggan. Bridie Fitzpatrick. Odinioară, căruțele cu morți se rostogoleau prin fața ei. Sub fulgii de zăpadă.

O uimea faptul că acum nu mai avea nevoie nici măcar să atingă gheața. Asta o făceau alții, care o scoteau din lochuri mai departe, în nord, în Missouri, Illinois, Iowa. Ea cântărise foarte bine costurile. Salariile, transportul, partea care se topea. Logica uimitoare a banilor. Ușurința cu care puteau să-și facă apariția și viteza cu care puteau fi pierduți. La St. Louis aranjă să obțină o linie de credit de la Wells Fargo Bank, de pe Fillmore. Se ducea la funcționarii băncii, care o cunoșteau personal. Ce mai faceți, doamnă Ehrlich? Ce plăcere să vă revedem. Pe stradă, bărbați și femei o salutau politicos, înclinând din cap. Asta o speria puțin. Își ținea poala largă a rochiei cu mâna și bâlbâia un timid bună ziua. În prăvăliile cu alimente îi erau prezentate cele mai bune bucăți de carne. Pe Market Street se afla o prăvălie cu pălării. Lily cumpără una cu un desen flamboaiant și cu o pană de struț, dar când o aduse acasă și se zări în oglinda lungă și ovală, își dădu seama că nu suporta să fie văzută cu așa ceva pe cap. O puse înapoi în cutie și nu se mai uită la ea a doua oară.

Cererile veneau cu toptanul. Din partea spitalelor. De pe vapoarele cu aburi. De la restaurante. De la negustorii de pește. De la cofetării. Existau chiar și din partea unor hoteluri, care începuseră să pună gheață în băuturi.

După șase ani, Lily Ehrlich fu în stare să-l trimită pe cel mai mare băiat al său în viață, Lawrence, la universitate, în Chicago. Apoi, pe Nathaniel și pe Tomas. În iarna anului 1886, Emily împlini paisprezece ani. Își petrecea cea mai mare parte a timpului sus în dormitorul ei, devotată cărților. Lily crezuse mai întâi că fiica ei era copleșită de singurătate, însă apoi descoperise că fetei nu-i plăcea nimic mai mult decât să tragă draperiile, să aprindă o lumânare și să citească o carte. Piesele lui Shakespeare. Scrierile lui Emerson. Poezii de Harte, Sargent, Wordsworth. Camera

era atât de plină de cărți, încât Lily nu mai vedea tapetul de pe pereți.

Experiența proprie cu cărțile nu durase prea mult: însă era mama lui Emily. Asta însemna suficient de mult.

Lily împărți afacerea cu gheață în iarna lui 1887. În trei părți egale pentru fiii ei. Lawrence se înapoie acasă de la universitate, purtând un costum gri și papion și cu un accent specific estului. Cei doi băieți mai mici erau mai interesați de aburii care se înălțau deasupra șantierelor de cale ferată: vindeau părți din ea, își ridicau degetul la borul pălăriei, apoi își luau la revedere. Nathaniel se duse spre vest, la San Francisco, iar Tomas spre est, la Toronto. Emily nu primi nimic: nu din cauză că era disprețuită, ci dintr-o simplă convenție. Acest gând nici măcar nu-i trecuse prin cap lui Lily. Mama și fiica cumpărară o casă mai mică pe Gravois Road. În față, cultivau plante într-o grădină. Preferau să stea singure mult timp. Duminica, se îmbrăcau să meargă la biserică: mănuși lungi, pălării cu boruri largi, văluri albe trase peste ochi. Uneori, erau văzute plimbându-se împreună pe promenadă. Emily nu avea prea mulți admiratori. De fapt, nici măcar ea nu se aștepta la vreunul. Cu greu putea fi considerată o fată drăguță. Cărțile îi acaparau tot timpul. Erau nopți în care Lily o chema pe Emily să vină să doarmă cu ea, apoi dădea cuvertura de o parte, se propteau bine în perne și citeau împreună. *M-am născut la Tuckahoe, lângă Hillsborough și la circa douăsprezece mile de Easton, în districtul Talbot, Maryland.*

Acea casă de pe Great Brunswick Street părea acum foarte departe de Lily, pierdută în tumultul atmosferei și al obiceiurilor ei zilnice. Înșiși anii păreau că dăduseră uitării ce fusese ea odată. Umbrele a patruzeci de ani.

Nu era expertă în haine fine, însă pentru acea ocazie îmbrăcase o rochie poloneză[72] lungă, purpurie, cu o mantie bine croită. Broșa de ametist era prinsă sus, la gât. Părul ei

[72] Rochie cu un corsaj strâns pe corp și o fustă lungă, despicată într-o parte, mărginită de un volan, lăsând să se vadă dedesubt un jupon brodat (n.tr.)

încărunțit era vârât pe sub borul rotunjit al unei bonete mov.

Coborî încet din trăsură și o luă șovăitor de braț pe Emily, care purta o rochie simplă de alpaca. Era o seară rece. Tocmai se lăsase întunericul. Era derutată de mișcarea luminilor și de lumea din jurul ei. Intrară în hotel. Dincolo de coloanele de granit. Portarul le aruncă o privire scurtă. În interior se auzea un pian, ale cărui sunete pluteau prin hol. Simțea acum o durere surdă peste tot în trup, în mâini, genunchi și glezne.

Lily aruncă o privire spre marele ceas înrămat în lemn, de lângă ferestrele boltite. Mult prea devreme. Peste tot, în jur, femei purtând șaluri și rochii lungi, scumpe. Câțiva bărbați în smoking. Mult zgomot și agitație. Mici grupuri de negri discutau prin colțuri. Mai ales bărbați. Toți foarte bine îmbrăcați.

Înaintă puțin. Era o provocare pentru ea. Era sigură că o studiau. Ocoli un perete acoperit cu zăbrele din lemn și descoperi o suită de tablouri înfățișând peisaje, pe care pretinse că le admiră. O trase pe Emily mai aproape.

— Să taci din gură acum, îi zise ea.

— Dar, mamă, n-am scos un cuvânt!

— Să taci oricum!

Pe câteva panouri mari din lemn din holul hotelului figura numele lui. Sub el scria: *Asociația națională a femeilor sufragete.*

Mici grupuri de femei se plimbau pe sub candelabre, discutând cu o mină serioasă. Lângă bar pluteau în aer nori de fum de țigară. Sunetul îndepărtat al paharelor ciocnite.

Pianistul începu să cânte o altă melodie. Lily se întoarse spre Emily și-i îndesă după ureche o șuviță de păr rebelă.

— Mamă!

— Liniște!

— Uite-l acolo! exclamă Emily.

Lily îl văzu în partea opusă a holului. Douglass avea acum șaptezeci și unu de ani. Părul încărunțit era încă țepos și abundent. Purta o jachetă neagră și o cămașă albă, cu guler scrobit. În buzunarul de la piept – o batistă albă.

Haina stătea bine întinsă pe el, deși se gârbovise ușor. Continua să fie atrăgător: era mai solid, cu umerii mai lați, părea mai în largul său. Era înconjurat de un grup de opt-zece femei. Aplecate puțin în față, sorbindu-i cuvintele. Părea că păstrează distanța, însă la un moment dat își făcu mâinile căuș și spuse ceva, iar femeile izbucniră în râs, ca și cum formau cu toții un mecanism care mergea ca pe roate.

Douglass își roti privirea peste hol. Lily nu putea fi absolut sigură, dar parcă ochii lui întârziaseră o secundă mai mult asupra ei. Poate și din cauza unor persoane ceva mai agitate aflate în spatele ei. Când se întoarse să-l vadă din nou, el traversa deja holul, îndreptându-se spre sala de conferințe a hotelului.

Holul se golea în urma lui. Ca un curent. Ca o undă de lumină. Ca și cum toți se zoreau să-l urmeze cumva. Simți că ezită. Din nou, ca la șaptesprezece ani. Stând în fața casei lui Webb. Luându-și rămas-bun de la el, în lumina zorilor din Dublin. Tremuratul mâinilor. Atât de neobișnuit. Scârțâitul roților trăsurii. Mai apoi, majordomul, Charles, îi certase pe servitori. Cum îndrăzniseră?! Cele mai mici momente: revin, durează, nu dispar șterse de timp. Bufnetul copitelor pe dalele de piatră. Modul în care o privise el pe când pleca. Felul în care se purtase dimineața devreme. Jocul posibilităților. Am puține lucruri sau nimic de făcut aici. O încăpere mică la mansarda casei. O serie de scări în spate. Eu, numai bună să le fiu servitoare. La fel ca oricare altă posesiune a lor. Plecase pe întuneric. Rușinea simțită la Cork, la masa de seară a familiei Jennings. El n-o recunoscuse. La fel și în docuri. Rămăsese călare pe cal. Nu însemnase pentru el nimic mai mult decât ștersul de praf al cărților, spălatul covoarelor, o mătură peste scândurile podelei, un metru de stambă. Dar ce dorise ea de fapt? La ce se așteptase? Auzea caii mestecând paie. Pescărușii care se năpusteau. Ploaia căzând. Nu îndrăznise să-l privească drept în ochi. Ploaia torențială scăldându-i fața. Un destin. Se urcase pe vapor și plecase. Totul părea o învălmășeală. Era atât de tânără. Simțise o ușurare auzind sirena vaporului.

Lily o luă pe Emily de braț și traversară împreună încăperea. Doi polițiști erau postați în dreptul ușii sălii de conferință, agitându-și bastoanele. Le aruncară o privire, fără să spună însă vreun cuvânt. Sala era aproape plină. Șiruri de femei erau așezate pe scaune pliante, cu rochiile învolburate în jurul lor.

Rămaseră undeva în spatele sălii. Lily își scoase mănușile și își lăsă palma peste mâna lui Emily, cu degetul mare strângându-i încheietura.

O femeie palidă, într-o tunică simplă, neagră, îl prezentă pe Douglass publicului. Un ropot de aplauze țâșni prin aer. El se ridică de pe un scaun din față și urcă scările scenei. Se mișca greoi, dar masca bine acest lucru. Păși spre pupitru. Se propti cu palmele de el, se uită spre public. Era recunoscător că i se oferise această ocazie, începu el, bucuros să se afle într-un oraș care însemna atât de mult pentru o democrație adevărată, ale cărei obiective le promovase adesea și el. Vocea îi tremura puțin.

Se opri un moment, apoi se trase din spatele pupitrului, ca și cum ar fi vrut ca lumea să-l vadă în întregime. Pantofii bine lustruiți, pantalonii negri, jacheta curbată pe talie. Avea pielea mai deschisă decât ținuse ea minte. Își întindea larg brațele în lături, făcând câte o pauză. *Când va fi scrisă adevărata istorie a luptei împotriva sclaviei, femeile vor ocupa un spațiu larg în paginile sale.* Vorbea de parcă spunea acele lucruri pentru prima dată, de parcă le descoperise exact când păși pe scena aceea, împărtășindu-le acum publicului ca pe un secret. *Lupta împotriva sclaviei ocupă o parte specială în lupta pentru propășirea femeii.* Un murmur străbătu mulțimea. O doamnă înaltă se ridică și aplaudă. Mai multe femei o urmară. Se auzi apoi un strigăt. Un om de pe un rând din față agita o carte prin aer. *Trimiteți negrul acasă!* Izbucni o încăierare. Lovituri cu mâinile și cu picioarele. Polițiștii escortară protestatarul afară. Patru femei ieșiră odată cu el. Douglass își ridică mâinile, cu palmele albe întinse. Se așternu tăcerea. *Când un mare adevăr se răspândește în lume, nicio putere de pe pământ nu-l poate reține, nu-l*

poate circumscrie în niște limite, nu-l poate înăbuși. Ea avea impresia că vede în el o întreagă orchestră, o gamă întreagă de instrumente și de sunete. Vocea lui era puternică și penetrantă. *Este menit să se răspândească până când devine al întregii lumi.*

Continua să se plimbe pe scenă, înăuntru și în afara unui con de lumină. Pantofii săi băteau podeaua din lemn. *Un astfel de adevăr este și dreptul femeii de a beneficia de o libertate egală cu cea a bărbatului. Ea s-a născut astfel. A beneficiat de asta încă dinainte de a înțelege ce înseamnă. Baza rațională pentru o guvernare adecvată se află în sufletul feminin.* Lily o simțea pe fata ei strângând-o de mână, tot mai tare cu fiecare secundă. Fire de praf pluteau prin aer în jurul lui Douglass, circulând animate în sus și-n jos: i se părea că până și praful are o anume semnificație.

El își ridică mâna spre frunte, de parcă ar fi încercat să-și amintească o idee nouă. Închise ochii, ca și cum s-ar fi rugat.

Lily se gândi că el ar fi putut rămâne astfel, că ea, la rândul ei, ar fi putut rămâne fixată pentru totdeauna în indiferent ce descoperise mintea lui. Se duse spre scară. El o atinse când coborî. Ea își simți inima ușoară. Peste tot în jurul ei femeile erau în picioare, iar aplauzele răsunau în hol însoțite de strigăte entuziaste; dar Lily rămase pe loc, iar ceea ce simțea era ceva incomparabil, singular, deși ceva normal – toate momentele de viață strânse ca un mănunchi într-unul singur, în momentul acela, ușa închisă a camerei lui, o mică geană de lumină pe sub ea, tot mai strălucitoare în întuneric. Acum înțelegea că ea era cea care străbătuse toată acea distanță, călătorise tot acel drum și deschisese o ușă, iar în încăperea respectivă se afla propria ei fiică, propria ei istorie în carne și oase, în întuneric, aplecată sub lumina unei lămpi vechi, citind.

Când termină, Douglass fu condus rapid afară din hotel. O trăsură îl aștepta, calul bătând nerăbdător cu copitele în dalele de piatră. Noaptea devenise sufocantă. Semiluna trona cerul de deasupra orașului St. Louis. Lămpile cu gaz

sfâșiau întunericul în fâșii inegale.

Un grup de protestatari format din bărbați în cămăși traversate de bretele late se adunase la capătul străzii. Polițiștii erau postați în linie în fața lor, la braț, nepăsători.

Lily îl văzu pe Douglass ridicând capul și uitându-se spre ei, de parcă l-ar fi amuzat ceva. Ținea de mână o doamnă albă, conducând-o cu gentilețe spre trăsură. Cea de-a doua soție. Strigătele de pe stradă deveniră tot mai asurzitoare, în timp ce Douglass orchestra spectacolul manierelor sale elegante.

Se înclină în fața consoartei și se duse pe partea cealaltă a trăsurii, apoi își arcui umerii și se urcă și el. Calul era înalt și elegant. Își ridică copitele și fornăi pe nas.

Lui Lily îi trecu prin cap pentru o clipă că ar fi trebuit să se ducă spre el, să se aplece în dreptul ferestrei, să-l salute, să-i spună cum o cheamă, să-i ceară să-și amintească de ea – însă rămase în umbră. Ce-ar fi putut să-i spună? Ce-ar fi putut să însemne pentru el numele ei? Poate că ar fi simulat că o recunoaște sau poate că nu și-ar fi amintit deloc. O avea pe fiica ei. Pe fiii ei. Gheață de ridicat.

Auzi sunetul dogit al harnașamentului și scârțâitul roților în noapte. Își prinse rochia cu o mână și cu cealaltă o luă pe Emily de braț.

— E timpul să mergem acasă, îi spuse ea. Haide!

1929
Rugăciune de seară

La început, când se punea pe scris, simțea un nod în gât, astfel că uneori nici nu putea să vorbească. Adevărata înțelegere a lucrurilor se afla undeva imediat sub suprafață. O cuprindea un dor teribil de casă ori de câte ori se așeza cu o foaie de hârtie albă în față. Imaginația era dată deoparte pe fondul presiunii vieții de zi cu zi. Emily Ehrlich nu supraviețuise bazându-se pe o teorie sau pe o formulă,

ci datorită unor momente de pace interioară, când simțea că-și ia avânt, ca un alergător sărind cu bucurie gardurile. Absorbită în cel mai înalt grad.

Cele mai bune momente erau acelea în care mintea ei parcă făcea implozie. Timpul dispărea. La fel și lumina. Infinitul conținut în călimara ei. Un semn negru, tremurat, picurat din capătul peniței.

Ore de pierdere și de evadare. De nebunie și de eșec. Mâzgălind câte un cuvânt, mânjind mijlocul paginii cu cerneală până când nu se mai putea citi nimic, rupând pe urmă foaia în fâșii lungi și subțiri.

Căutarea înfrigurată a unui cuvânt adecvat, de parcă ar fi răsucit mânerul unui lanț într-o fântână. Aruncând găleata-n jos, în galeriile minții. Scoțând apoi o găleată goală după alta, până când, în final, într-un moment neașteptat, se prindea de ceva tare și căpăta greutate, iar ea sălta cuvântul, apoi arunca din nou găleata, pescuind mai departe în golul acela.

Cabina de clasa întâi era mică și albă. Cu două paturi. Vedere spre port. Flori proaspăt tăiate într-o vază de cristal. O notă de bun venit din partea căpitanului. O lustră proiectată astfel încât să nu se zgâlțâie.

La megafon se auzeau tot felul de anunțuri, rostite de vocea monotonă și nazală a stewardului: orele de masă, avertismente cu privire la statul prea mult la plajă, evenimente organizate la club.

Nu se sinchisiseră niciodată prea mult de aparențe, dar în prima seară mama și fiica își conjugară forțele când se îmbrăcară.

Apa era calmă, dar – chiar și așa – mica legănare făcea dificilă sarcina de a se coafa reciproc. Emily proptise de hublou o mică oglindă rotundă. Părul ei încărunțise. Cel al lui Lottie era tuns scurt, după cum era la modă. Dincolo de imaginea lor, puteau zări mișcarea luminilor de pe vas reflectate în mare.

Greutatea pe care o căra Emily o trăgea mult în jos.

Avea cincizeci și șase de ani, dar erau momente în care, privindu-se în oglindă, i se părea că ar trebui să adauge cel puțin un deceniu. Gleznele îi erau tot timpul umflate, la fel încheieturile mâinilor și gâtul. Purta pantofi cu două mărimi mai mari. Se sprijinea într-un baston din lemn negru de porumbar, cu un mic mâner de argint și un manșon de cauciuc în vârf. Fusese confecționat pentru ea de un artizan din Quidi Vidi. Înainta timid, conștientă de spațiul pe care-l avea de străbătut, ca și cum trupul ei abia aștepta să confirme disconfortul, spațiul pe care-l traversa.

Lottie – înaltă, cu părul roșu, plină de încredere – purta o rochie lungă de tafta și un colier la baza gâtului, o podoabă nu prea scumpă. Avea douăzeci și șapte de ani și era o apariție timpurie: părea că e deja prezentă dinainte de a ajunge într-un loc. Mama și fiica erau rareori despărțite una de alta. Ca prinse pe o orbită. Opuse, dar bine legate între ele.

Înaintară timid spre sufragerie, în timp ce Emily se sprijinea de brațul fiicei sale. Se opriră puțin la intrare, surprinse de vederea unei balustrade curbate înfășurate în ghirlande de flori. Un spectacol opulent peste tot în jur. Bărbați tineri, în costume închise la culoare și cămăși cu gulere scrobite. Femei zvelte, cu pene în păr, cu gâtul încordat, cu brațele întinse elocvent. Oameni de afaceri strânși în grupuri, fum de trabuc încolăcindu-se deasupra lor.

Se auzi sunetul unui clopot, urmat de aclamații. Vaporul se afla destul de departe de mal. Un val de toasturi antiprohibiționiste era în plină desfășurare. Chiar și aerul părea deja îmbibat, după mai multe pahare cu gin.

Fură conduse spre o masă la care stătea doctorul vasului – un canadian chipeș, cu un cârlionț de păr negru exact în mijlocul frunții, cu o față îngustă și brăzdată. Purta o cămașă bine croită, cu mânecile prinse în jartiere. Se înclină în fața lor. Abordă pe rând subiecte ca Lomer

Gouin[73] și Henry George Carroll[74], micile oscilații ale bursei de valori, prețul porumbului, anarhiștii din Chicago, Calvin Coolidge[75] și afecțiunea sa față de baronii tâlhari, Pauline Sabin[76] și cererea ei de abrogare.

Masa era servită pe farfurii elegante de porțelan. După câteva pahare cu tărie, doctorul începu să se bâlbâie. De pe scenă se auzea muzică de jazz. Sunetul legănat al unei trompete. Clapele ca niște valuri lunecând ale unui pian. *Wolverine Blues. Muskrat Ramble. Stack O'Lee Blues.*

În timp ce Emily scria ceva repede în carnetul ei de note, Lottie se duse din nou în cameră, în căutarea noului său aparat de fotografiat, un Leica argintiu. Emily spera ca fiica ei să poată fotografia vasul, cu luminile sale strălucitoare prin micile galaxii de fum.

Era prima lor vizită în străinătate. O călătorie de cel puțin șase luni. Emily avea să trimită articolele, pentru publicare, unei reviste din Toronto, iar Lottie să facă fotografiile. Europa clocotea de tot felul de idei noi. Picturi expuse la Barcelona. Bauhaus la Dessau. Freud la Viena. Cea de-a zece aniversare a traversării oceanului de către Alcock și Brown. Big Bill Tilden, marele campion de tenis de la Wimbledon.

Aduseseră cu ele puține lucruri în cufărul de lemn, în speranța că se vor putea mișca mai ușor din loc în loc.

---

[73] Sir Jean Lomer Gouin (19 martie 1861 - 28 martie 1929), politician canadian, cel de-al 13-lea premier al provinciei canadiene Quebec, ministru al cabinetului în guvernul federal al Canadei și cel de-al 15-lea locotenent guvernator al Quebecului (n.tr.)

[74] George Carroll (31 ianuarie 1865 - 20 august 1939), politician canadian, jurist și cel de-al 16-lea locotenent guvernator al Quebecului, din 1929 până în 1934 (n.tr.)

[75] John Calvin Coolidge, Jr. (4 iulie 1872 - 5 ianuarie 1933), cel de-al 30-lea președinte al Statelor Unite ale Americii (1923-1929), fost avocat republican din Vermont, Coolidge, care a făcut carieră în politică în statul Massachusetts, devenind guvernator al acestui stat (n.tr.)

[76] Pauline Sabin (23 aprilie 1887 - 28 decembrie 1955), lidera mișcării de abrogare a prohibiției din partidul republican. A pus la New York bazele Organizației Femeilor pentru Reforma pe Plan Național a Prohibiției (WONPR). (n.tr.)

Câteva schimburi de haine, ceva echipament de vreme rea, două copii ale aceluiași roman de Virginia Woolf, carnete de note, role de film, medicamente pentru artrita lui Emily.

Zilele erau lungi. Orele treceau greu. Oceanul se întindea în jur, maiestuos și cenușiu. La distanță, linia curbată a orizontului. Mama și fiica stăteau pe punte și priveau cum soarele apune roșu în spatele lor.

Citeau romanul de Woolf în tandem, înaintând prin el aproape pagină cu pagină. *Vocea sa avea o tristețe extraordinară. Pe de-a-ntregul pură, pură și pasionată, țâșnind afară în lume, solitară, fără răspuns, zdrobindu-se de stânci – așa suna ea.* Ce îi plăcea cel mai mult lui Emily era ușurința cu care părea că e scris textul lui Woolf. Cuvintele lunecau atât de ușor unele după altele. Sensul unei întregi vieți era transmis prin intermediul lor. Și totuși, în mâinile lui Woolf, era o manifestare plină de modestie.

Uneori, Emily se întreba dacă nu cumva îi lipsea adevăratul har. Scrisese tot felul de articole timp de trei decenii. Două cărți cu poezii, publicate de un editor din Noua Scoție și apoi uitate. Articolele sale stârniseră un mare interes, însă se întreba adeseori dacă nu cumva avea doar o idee foarte vagă despre o mulțime de lucruri și o idee de neclintit despre doar câteva. Ca și cum ar fi dezvoltat o imunitate față de lucrurile profunde. Faptul că acum scurma numai la suprafață. Că patina pe un ciob de sticlă. Poate că răsturnase câteva canoane meschine – o mamă necăsătorită, jurnalist la un ziar –, dar nu i se părea deloc suficient. Își petrecuse mulți ani încercând să-și făurească un loc al ei, însă acum era mult prea bătrână și destul de obosită ca să se mai întrebe de ce ar fi contat. O senzație de greutate o apăsa tot timpul.

Era ceva ce și-ar fi dorit, ce părea de neatins. Dar n-ar fi putut spune ce anume era. Avea sentimentul că exista ceva mai mult, o pagină de dat, un capăt de linie, avântul unui cuvânt, o ruptură în obiceiurile sale. O invidia pe tânăra Woolf. Măiestria englezoaicei și promisiunile de viitor ce se desfășurau în fața sa. Abundența de voci. Capacitatea de a

trăi diferite vieți.

Poate că motivul călătoriei lor era să scape de rutină. Să adauge un ritm nou zilelor ei. Ea și Lottie trăiseră, una alături de alta, o mulțime de ani în hotelul Cochrane. Camera lor era mică, dar amândouă puteau circula în voie, fără să se deranjeze una pe alta, chiar și legate la ochi.

Pe punte, meciuri de badminton în plină desfășurare. Emily remarcă arcul făcut de fluturaș, felul în care înțepenise în zbor, răsucindu-se apoi rapid ca propulsat de o forță magnetică din interiorul vasului, pentru ca pe urmă, lovit în direcția opusă, să lenevească puțin, să se anime, purtat de-o pală de vânt, și să fugă din nou înainte.

Lottie ieși din cabină îmbrăcată într-o fustă lungă, agitând prin aer o rachetă de împrumut. Părea străbătută de un curent viu. Așa fusese mereu. Fără aere, fără mofturi, dar energică aidoma unui piston. Nu era drăguță, dar asta nu conta. Era tipul de femeie tânără al cărei râs putea fi auzit până departe. Găsi repede un partener pentru un meci dublu mixt.

Un chelner patrula pe punte cu o tavă cu băuturi pe care o ținea sus, deasupra capului. Doi sârbi, soț și soție, se plimbau ținându-se de mână; după cum spuneau, se întorceau după o experiență de ceva timp în America. Doi mexicani, frumos îmbrăcați, băteau puntea, fiecare sub un desiș de păr lucios. O fanfară exersa la probă. Emily urmărea umbra coșului mișcându-se de-a curmezișul punții, călătorind lent dinspre o margine spre alta.

Se gândea cu uimire la faptul că, în urmă cu optzeci de ani, mama ei călătorise la bordul unui adevărat coșciug, în care oamenii mureau pe capete din cauza febrei, și iat-o acum pe ea alături de propria fiică, mergând spre Europa la clasa întâi, pe un vapor pe care gheața era produsă de un generator electric.

Ieși din restaurant, cu bastonul lovind sonor podeaua de scânduri. Peste apă pluteau perdele variabile de întuneric. Luna nu se vedea.

Sclipirea stelelor luneca pe vârful valurilor înalte. Luminile păreau că se ridică din ocean. La distanță, apa părea cu mult mai închisă la culoare decât cerul. Puntea era udă de spumă. Din când în când, motoarele se mai calmau și vaporul înainta rapid într-o liniște profundă.

Urcă cu greu scara spre cabina ei. Un steward o ajută. Își luă rămas-bun de la el și își strecură în pat trupul încolțit de dureri. Mai târziu, în noapte, auzi voci pe culoar. Parcă pluteau, apoi se împleteau, dispăreau și reapăreau. Auzi râsete și din nou tăcere pentru un moment, apoi pocnetul unor uși închise, o bușitură la distanță ce părea că vine de undeva de sus, dinspre punte, de parcă cineva dansa, un pahar spărgându-se și mai multe voci aduse de curent. Își răsuci perna, încercând să găsească partea răcoroasă.

În final, auzi ușa deschizându-se. Își ținu respirația. Lottie băuse. Emily o auzi cum își lasă rochia să cadă pe podea. Cum deschide cufărul. Un picior gol străduindu-se să-și mențină echilibrul. Un chicotit ușor.

Apoi o văzu pe fiica ei strecurându-se în pat.

Nu avusese parte niciodată de prea multă dragoste. Nici măcar de un soț. Numai de un bărbat apărut în viața ei și dispărut la fel de repede. Vincent Driscoll. Un editor de ziar din St. Louis. O frunte înaltă și lucioasă. Degete pătate de cerneală. În vârstă de patruzeci și doi de ani. Cu o fotografie a soției în portmoneu. Emily era secretara secției de publicitate. Cu bluzele încheiate bine, până sus, și o broșă de ame- tist. Douăzeci și cinci de ani. Nutrea ambiții. Trimisese un articol despre mișcarea femeilor creștine în favoarea temperanței. După care bătuse la ușa redactorului-șef. Driscoll îi spusese că are un stil feminin. Cu multe înfloriturи și plin de amănunte. El obișnuia să folosească propoziții scurte, clare și dur formulate. Își petrecuse brațul pe după talia ei. Păruse cuprins de o mândrie cinică când constatase că ea nu-i îndepărtează mâna.

O dusese la Planters House. Comandase stridii la grătar, cotlet de căprioară și un vin Chateau Gruaud Larose. Sus, în

cameră, bretelele îi căzuseră ușor de pe umeri. Trupul lui alb și grăsuliu se cutremurase.

Ea scrisese încă un articol, apoi altul. El i le corectase. Îi spusese că o învață să crească. Inundațiile de primăvară de pe Mississippi.

Explozia unui boiler pe Franklin Avenue. Un urs împușcat la grădina zoologică Forest Park. Tom Turpin și melodia sa *Harlem Rag,* muzică cântată de negrii de pe Targee Street. Îi editase articolele cuvânt cu cuvânt. Într-o zi, în 1898, deschisese ziarul ca să-și vadă primul articol publicat acolo: un comentariu pe tema moștenirii lăsate de Frederick Douglass, mort în urmă cu trei ani. Scris de ea cuvânt cu cuvânt. Sub el, numele autorului: V. Driscoll. Se simțise ca lovită cu leuca. Se clătinase. La hotel, Driscoll își trăgea pe el un costum alb, scump. Nu putea încheia nasturii decât cu un efort evident. Buza de jos îi tresălta. Publicarea articolului în ziar ar fi trebuit s-o încânte. Cum de îndrăznea?! Ar fi trebuit să-i mulțumească! îi oferea acces la propriul său nume. Chiar și numai colaborarea cu el ar fi trebuit să fie suficientă pentru ea. Ea mersese pe malul râului sub un cer roșu. Îi auzea pe puștii care vindeau ziare strigând numele lui. Articolul scris de ea. Se dusese spre pensiunea în care locuia, pe Locust Street. O cameră mică, cu o chiuvetă emailată și un portprosop din lemn. Cele câteva haine pe care le avea zăceau fără viață într-un garderob sculptat din lemn. Un mic birou rabatabil putea fi coborât de pe perete. Masa o ținea numai pentru cărți. Lovi hârtia cu vârful peniței. Avea suficient timp.

Apoi urcase scările redacției ziarului. Împinsese hârtia pe biroul lui. El ridicase ochii spre ea și strânsese din umeri. V. E. Driscoll, îi zisese din nou. O concesie. *E* pentru Emily. Secretul lor.

Focuri de artificii scânteiau deasupra orașului St. Louis. Secolul XX însemna o explozie de culoare. În camera de hotel, ea își lăsase gleznele să alunece în adâncitura din spatele genunchilor lui Driscoll. El ridicase cearșaful de pe pat ca pe un steag alb. Rămăsese de atunci cu un cuvânt întipărit în minte pe veci: *lat* – fruntea lui lată, talia lată,

silueta sa lată. Aștepta. Nu era sigură ce. Îi venea să vomite. Felul în care își exercita controlul asupra ei. Felul în care o domina. Felul în care ea îi permitea acest lucru. Pe stradă, numele lui Driscoll era strigat în gura mare de toți distribuitorii de ziare. Emily îl părăsise, începuse apoi să simtă în ea o agitație. Greață, dimineața. Luase în greutate. Era uluită. Se gândise să meargă la un doctor, apoi decisese să n-o facă. Nu va exista un tată, iar ea era o femeie cu mult înaintea vremurilor, suferise pentru asta, dar nu-i păsa, convențiile n-o subjugau.

Ciocnirea ei cu dragostea făcuse mai multă lumină cu privire la natura sa decât orice altă experiență reală. Tot ce-și dorea, își spunea ea, era să-și folosească propriul nume. Numele ei adevărat. Conform spuselor lui, o femeie jurnalist nu-și găsea loc într-o redacție de ziar decât dacă se ocupa de rubrica mondenă. Niciodată nu avusese însă loc. Ea își atinsese pântecul. Menționase o sarcină. El se albise. Copilul ar putea avea o voce puternică în această lume, îi spusese ea. El își sprijinise ușor palma pe uriașul birou de lemn, dar încheieturile îi erau albe de încordare. O acuzase: ăsta era șantaj. Ea așteptase cu o sfială prefăcută, își încleștase degetele în poala rochiei. O fotografie cu copiii lui pe birou. El bătuse cu creionul în ramă. Numai inițialele, precizase veninos. Avea să continue să scrie sub supravegherea lui și să primească o a doua rubrică, semnată E. L. Ehrlich. Suna suficient de masculin. Ea trebuia să se împace cu ideea. Avea să fie rubrica ei. *L* de la Lily.

Născuse copilul la începutul iernii în 1902. Noaptea, când bebelușul dormea, scria din nou, meticulos, frază după frază. Dorea ca articolele ei să fie succinte și să aibă ritmul unor poeme. Împingea cu râvnă cuvintele în josul paginii. Scria și rescria. Competițiile acerbe din Rosebud Cafe, unde muzicienii loveau cu putere clapele pianului. O întrunire a anarhiștilor în subsolul unei clădiri cu apartamente de închiriat din Carr Square. Luptele cu pumnii din apropiere de casa vânzătorilor de ziare de pe Thirteenth Street. Avea obiceiul să facă diverse digresiuni,

astfel că, uneori, se avânta într-o analiză a rutelor păsărilor migratoare de-a lungul râului Missouri sau a excelentei prăjituri cu brânză pe care o servea un restaurant german de pe Olive Street.

Îi plăcea singurătatea. Uneori, de-a lungul anilor, mai întâlnise bărbați interesați de persoana ei. Un vânzător de covoare persane. Un căpitan de remorcher. Un supraviețuitor în vârstă al Războiului Civil. Un tâmplar englez care construia un sat eschimos pentru Expoziția Mondială. Dar, în general, gravita în jurul singurătății. Le privea spatele hainei în timp ce plecau, crețurile făcute între omoplați. Rămânea să se plimbe singură, cu fiica ei, pe malul râului. Respirațiile li se împleteau. Rochiile lor se mișcau în armonie. Își găsise un apartament pe Cherokee. Își cumpărase o mașină de scris. Tasta la ea întreaga seară. Scria rubrica pentru Driscoll. Nu-i păsa. Începuse chiar să-i placă să populeze mintea lui îngustă. Pentru propria ei rubrică se simțea gata să-și întindă toate cartilajele. Se simțea copleșită de fericire. Pieptăna părul ca o flacără al fiicei sale. Erau zile de mare ușurare, de parcă ar fi ieșit la suprafață de pe fundul unei fântâni.

În 1904, Driscoll fusese găsit prăbușit peste birou. Un masiv atac de cord. Al treilea la rând. Și-l amintea cum se cutremura în vestonul său alb, care plesnea pe el. Funeraliile fuseseră organizate în soarele strălucitor din St. Louis. Ea sosise purtând o pălărie neagră cu boruri late și mănuși lungi. În spatele celorlalți participanți, ținând-o pe Lottie de mână. Spre sfârșitul aceleiași săptămâni, fusese chemată în birourile conducerii. Inima îi bătea puternic. Va primi înapoi dreptul de a semna cu numele propriu rândurile scrise de ea însăși, dreptul ei. Așteptase destul. Avea treizeci și unu de ani. Aceasta era șansa ei. Atât de multe articole de scris. Expoziția Mondială făcuse orașul să strălucească. Clădirile erau tot mai înalte. Atât de multe lucruri noi pe străzi. Va prinde toate acestea. Urcase scările. Proprietarii ziarului o așteptau cu mâinile împreunate. Unul dintre ei se juca absent cu brațul ochelarilor, mângâindu-și lobul urechii. Făcuse o grimasă

când ea se așezase. Începuse să vorbească, dar ei o opriseră. Driscoll lăsase o scrisoare pentru ei în sertarul biroului său. Ea simțea cum încep să-i tremure buzele. Îi citiseră cu glas tare scrisoarea. Driscoll pretindea că toate articolele semnate de ea erau de fapt scrise de el. Cuvânt cu cuvânt. Fiecare virgulă. Cadoul lui de despărțire. O palmă peste față.

Era uluită de cât de amănunțit își planificase răzbunarea. Nu i se va mai permite niciodată, îi spuseseră șefii, să lucreze din nou. Ea încercase să scoată un cuvânt. Ei închiseseră dosarele pe care le aveau în față. Unul se ridicase și îi deschisese ușa. O privise ca și cum nu era nimic altceva decât un cal care trecea.

Se dusese pe malul râului, cu fața ascunsă sub pălăria mare. Și mama ei se plimbase pe acolo cu mulți ani în urmă. Lily Duggan. Apa purtată de apă. Emily se înapoiase apoi acasă, în apartamentul său de pe Cherokee. Își smulsese pălăria de pe cap, aruncase lucrurile lor într-un geamantan, lăsând acolo mașina de scris. Se mutase din St. Louis la Toronto, unde locuia fratele ei, Tomas, inginer de mine. O cameră pentru două luni. Soția lui nu era de acord. Nu dorea să aibă prin preajmă o mamă nemăritată. Emily și Lottie luaseră trenul spre Newfoundiand: oceanul nu înghețа acolo.

Închiriaseră o cameră la etajul patru al hotelului Cochrane. După două zile ciocănise la ușa ziarului *Evening Telegram.* Primul articol pe care îl scrisese era, de fapt, un portret al lui Mary Forward, propri- etăreasa hotelului. Mary Forward se plimba prin jur cu claia ei de păr grizonant, cu brățările care îi alunecau spre coate atunci când își ridica părul de pe ceafă. Hotelul era descris în imagini pline de culoare. Noii căsătoriți – băieți și fete, muncitori la ferme, cu mâini groase și agile -. Așezați în sufrageria unde se servea micul dejun. Pianul la care se cânta indiferent de oră. Balustradele arcuite ca niște semne de întrebare. Mary Forward fusese atât de impresionată de articol, încât îl înrămase, agățându-l deasupra barului. Emily mai scrisese apoi încă unul. Despre o goeletă eșuată pe stânci. Un altul

despre un director de port, care nu fusese niciodată pe mare. O lăsau să le semneze în plin. Se strecurase pe sub pielea orașului. Se simțea confortabil acolo. Bărcile de pescuit. Micile clopote ce sunau deasupra apei. Pericol de furtună. Prindea întreaga paletă de culori de pe lungul cheiului. Nuanțe de roșu, de ocru și de galben. Vâna constant cele mai adecvate cuvinte. Tăcerile, blasfemiile, certurile. Localnicilor nu le prea plăceau nou-veniții, dar Emily le amintea de vremuri vechi și se integrase perfect în mijlocul lor. La fel și Lottie.

De-a lungul anilor, Emily publicase versuri, colaborând cu o editură din Halifax. Cărțile se răriseră tot mai mult, dar nu mai avea nicio importanță pentru ea; existaseră o vreme, își găsiseră un raft pe care să stea. La fel și rubricile săptămânale: poate că nu avusese parte de dragoste, însă avea un număr de volume care să-i umple viața.

Dimineață, Emily își dădu jos picioarele din pat. Lottie încă dormea. O șuviță de păr îi căzuse peste față. Se ridica și cobora ușor în ritmul respirației ei. Un miros vag de gin în cameră.

Emily își trase ciorapii în sus, deasupra gleznelor, și cu greu își băgă picioarele în pantofi. Întinse mâna să-și ia bastonul, apoi se aplecă deasupra lui Lottie, sărutând-o pe fruntea caldă. Fiica ei se foi puțin, fără să se trezească însă.

Culoarul era liniștit. Merse pe lângă peretele alb. Se opri și se sprijini de el ca să-și recapete răsuflarea. Nu putea să precizeze cauza golului pe care-l simțea în interior. Vaporul se ridica deasupra valurilor gemând. Se gândi că poate o încerca o durere de cap.

Un tânăr steward o ajută să urce scările. Aerul proaspăt o calmă pentru moment. Apa cenușie se întindea nemărginită, luând forme precum desenul unui copil.

Vaporul era prins în ape foarte agitate. Un fluierat se auzi prin aer. Umbrelele erau închise și depozitate, scaunele de pe punte – stivuite cu măiestrie.

Cumva, o chitară de lemn de arțar rămăsese uitată pe puntea superioară. O pată de ploaie pe gâtul ei întunecat.

Ea o ridică și se îndreptă spre scări. Ar fi vrut s-o returneze proprietarului. O durere ascuțită și fierbinte îi fulgeră fruntea. Se simți epuizată. Scăpă bastonul, care alunecă pe scări. Se prinse de balustradă. Se lăsă în jos, încet. Avu grijă să nu lovească chitara de scări în timp ce vaporul valsa.

De pe culoar veni miros de vomă. Un anunț trunchiat se auzi la megafon. Ultimul lucru pe care și-l aminti fu vibrația corzilor chitarei și un alt val care lovi vasul în plin.

Emily se trezi când doctorul vasului se aplecă deasupra ei. O consultă cu un stetoscop. Îi luă apoi pulsul. O mică oglindă era prinsă de fruntea lui. Când dădu să se ridice, își zări fața plutind în ea. Se strădui să se ridice și să vorbească. Vedea lumea ca prin ceață.

Lottie se agita în spate, rozându-și unghiile. Silueta ei înaltă, ochii de un albastru pal, părul tuns scurt.

Doctorul își plimbă palma pe brațul lui Emily, căutând umflături mai ales în zona gâtului. Un atac cerebral, se gândi ea. Murmură ceva. Doctorul o liniști, punându-i o mână pe umăr. Purta o verighetă pe mâna stângă.

— Vă veți face bine, doamnă Ehrlich!

Simți cum trupul i se încordează. O văzu pe Lottie aplecându-se și spunându-i ceva doctorului. El dădu din umeri, fără să zică nimic, apoi își scoase stetoscopul de după gât. Se întoarse spre șirul de dulapuri din spatele său, luă o sticluță cu pilule, numără câteva într-o mică farfurie argintie, apoi le răsturnă într-un borcănel de sticlă.

Rămase la infirmerie timp de trei zile. O deshidratare severă, îi spusese doctorul. O posibilă presiune prea mare asupra inimii. Când aveau să sosească la Southampton, ar fi trebuit să facă mai multe investigații. Lottie rămase lângă ea toată ziua.

Îi puse o compresă rece pe frunte. Se întrebă dacă nu cumva o parte din ea se îmbolnăvise tocmai pentru că dorea să petreacă cât mai mult timp în prezența fiicei sale. Dorința de a nu o pierde. De a o ține alături de ea. De a trăi în interiorul acelei piei alternative.

Pe când se aflau la o zi depărtare de Anglia, o duseră sus pe punte. O pată maronie prin ceață. O formă neclară mai întunecată. Lottie îi spuse că era coasta Irlandei. Promontoriul Corkului dispăru în spatele lor – vaporul lăsă o urmă fosforescentă.

La Southampton îi dădu câțiva șilingi unui hamal ca să care mai repede cufărul. Nu se va duce la spital. Făcuseră deja aranjamente ca să meargă cu un automobil la Swansea. Nu avea să schimbe nimic acum.

O văzu pe Lottie pe schela de acces la bord, dând mâna cu doctorul vasului. Deci asta a fost. Asta a fost tot. Simți o tristețe vagă.

O luă de braț pe Lottie și coborâră amândouă de pe vas. Parcă călca în gol. Se opri un moment ca să-și recapete răsuflarea, apoi își aranjă pălăria și se îndreptară amândouă către șoferii care așteptau pe chei. Un Ford vechi. Un Rover. Un Austin.

Un tânăr solid cu o față bine rasă se îndreptă spre ele. Le întinse o mână și se recomandă. Ambrose Tuttle. Purta uniforma RAF albastră, o cămașă albastră și pantaloni evazați la glezne. Creștetul lui ajungea la umărul lui Lottie. Se uita în sus la ea, ca și cum o vedea mergând pe picioroange.

Le făcu semn spre un Rover maroniu, cu roți spițate și cu un ornament înalt, de argint, pe capotă.

— Vă așteaptă Sir Arthur, le spuse el.

— E mult de mers?

— Mă tem că da. Nu vom ajunge înainte de căderea nopții. Vă rog să vă așezați cât mai confortabil. Drumurile sunt pline de hârtoape.

Când se aplecă să ridice cufărul de călătorie, lăsă vederii o fâșie de piele de la mijloc. Emily se așeză pe scaunul din față. Lottie – pe bancheta din spate. Automobilul acceleră și părăsi zona docurilor. Ieșiră din oraș în lumina strălucitoare a soarelui și înaintară pe sub coroanele stufoase ale castanilor.

Drumul le zgâlțâi din toate încheieturile. Din când în când, treceau prin umbra câte unui tunel format din coroanele arborilor. Gardurile vii erau înalte și verzi și fasonate. Păreau că ademenesc automobilul să treacă printre ele.

Circulau cu aproape patruzeci de mile pe oră. Emily se uită la fiica ei, în spate, cu vântul fluturându-i marginea bluzei. Albastrul cerului se schimbase prea puțin de la prânz. Șoseaua era mai mult goală. Se gândi că regiunile rurale din Anglia arătau cât se poate de ordonat. Nu semănau deloc cu Newfoundiand. Câmpurile aveau forme geometrice ascuțite. Puteai vedea departe, la mare distanță, vechile autostrăzi îngustându-se spre orizont. Aveau parcă o calitate imperială – arătau înregimentate, manierate. Diferite față de cum se așteptase ea. Nicio mină de cărbuni, niciun morman de zgură, nimic veștejit.

Era greu să vorbească în zgomotul făcut de motor. La marginea Bristolului, se opriră să bea un ceai. Ambrose își scoase bereta de pe cap, dând la iveală un ciuf de păr blond și creț. Vorbea cu un accent curios. De Belfast, le spuse el, dar Emily se gândi că, după felul în care o spusese, trebuie să fi fost un copil privilegiat. Accentul lui era mai mult englez decât irlandez. Avea un fel de pedanterie muzicală.

Făcea parte de câțiva ani din RAF, divizia de comunicații, dar nu reușise să treacă la zbor. Se bătu cu palma peste stomac, de parcă asta i-ar fi oferit o scuză.

Cerul se întunecă. Lottie citi cu voce tare instrucțiunile de pe o hartă imensă bătută de vânt. Ambrose se uită în spate la ea, de parcă Lottie ar fi putut să-și ia zborul subit sub o parașută de intrigi.

Când se lăsă întunericul, Ambrose reduse viteza Roverului, negociind cu grijă virajele și îndreptându-se spre un alt drum lung, mărginit de tufe. Se apropiară de Wales. O serie de dealuri scunde, ca o femeie culcată pe o parte.

Spre căderea serii se rătăciră. Opriră la marginea unui

câmp și urmăriră un dresor de șoimi exersându-și talentele: pasărea antrenată la capătul unei sfori, bucla din ce în ce mai lungă, astfel ca ea să își poată învăța limitele. Planã puțin, apoi ateriză superb pe mănușa dresorului.

Fură forțați să rămână la Cardiff peste noapte. Un hotel ponosit. Aerul avea miros de mare și de furtună. Emily se simțea din nou cuprinsă de febră, cu capul ușor. Lottie o ajută să urce scările și se strecură în pat alături de ea.

A doua zi dimineață, merseră pe șoseaua care urma coasta. Soarele se ridica în urma lor, risipind ceața. Copiii le făceau cu mâna de pe malul șanțurilor, băieți cu pantaloni scurți, gri, fete cu șorțulețe albastre. Unii erau desculți. Câțiva bicicliști rulau pe lângă ei, stropiți cu noroi și arătând rahitici. O bătrână flutură un baston prin aer și strigă ceva într-o limbă pe care n-o înțelegeau. Căpițe aurii aliniate pe un câmp.

Cei trei se opriră apoi lângă un pârâu îngust și împărțiră un termos cu ceai fierbinte, bând pe rând din capac și scuturând ultimele picături în iarbă. Emily merse încet pe malul apei. Auzi râsul puternic al lui Lottie plutind prin aer. Dincolo de un cot, lângă un pâlc de arbori, Emily zări un om în vârstă, cu cizme lungi de pescar. Avea o undiță, dar nu făcea nicio mișcare, ci doar stătea în apă până la șold, așteptând. De parcă i-ar fi crescut rădăcini în acel pârâu. Ea ridică mâna să-l salute, însă privirea lui parcă trecea dincolo de ea. Era mulțumită să fie o anonimă. Știa acum că avea să discute singură cu Brown.

Omul din pârâu se întoarse, dar încă nu-și aruncă undița. Ca și cum s-ar fi aflat acolo ca să pescuiască lumina. Ea ridică din nou mâna și el dădu din cap. Mai mult din obligație decât din prietenie, se gândi ea.

Când se întoarse, îi văzu pe Ambrose și pe Lottie îngrămădiți unul în altul, împărțind o țigară.

Casa se afla în suburbiile de vest ale orașului Swansea. La marginea apei. Se putea ajunge la ea pe o alee lungă, mărginită de garduri vopsite în alb. Mare, din cărămidă

roșie, cu mansardă. Emily numără trei coșuri. Pietrișul scârțâi sub roți. Automobilul se opri. Niște corbi își luau zborul de pe streșini. Ramurile lungi ale unui castan băteau în acoperișul casei.

Soția lui Brown, Kathleen, apăru în ușă ca s-o întâmpine. Avea părul negru și o mină serioasă. Drăguță, într-un stil conservator. O conduse pe Emily într-un salon cu pereții din panel. Casa era mobilată cu bun-gust. Perdele lungi, cafenii mărgineau cele două ferestre franțuzești[77]1 care permiteau accesul spre grădina bine îngrijită din spate. Vântul părea interesat de tot ce se afla în interiorul casei: intra prin geamurile deschise și flutura perdelele, parcă adulmecând prin cameră. Fotografii pe rafturi. Una cu Alcock și cu Brown împreună cu regele Angliei. O alta alături de Churchill. Cărți pe teme de aviație rânduite pe rafturi. Volume mari legate în piele maro și bej. Câteva trofee din cristal și certificate înrămate. O duzină de trandafiri galbeni, uscați, cu petale stropite cu roșu, într-o vază mare de pe masă.

Emily se lăsă greoi pe un scaun de lângă fereastră. O singură ceașcă și o farfurioară lăsate pe covor la marginea canapelei, uitate acolo. Pe marginea farfurioarei niște firimituri. Se uită cu interes prin jur – camera, pajiștea verde de afară, marea argintie. Fusese necesar să trimită o groază de scrisori la RAF ca să-l poată găsi pe Brown. Circulau zvonuri despre consum de whisky, fracturi, eșecuri. Că era invidios pe celebritatea lui Lindbergh[78]. Că se pierduse cu firea. Uitându-se la fotografii, o izbi ideea că el s-ar fi putut afla în pragul dezintegrării.

Sus, la etaj, auzea scârțâitul podelelor și bocănitul unor pași grei. Un zgomot de parcă cineva împingea mobila în lături. Uși închizându-se.

Kathleen băgă capul pe ușă. Soțul ei avea să coboare

[77] Ferestre lungi până la podea cu mai multe ochiuri de geam, care se deschid în părți la fel ca ușile (n.tr.)

[78] Charles Augustus Lindbergh, Jr. (4 februarie 1902 - 26 august 1974), cunoscut și ca „Lucky Lindy“ *(Norocosul Lindy)* sau „The Lone Eagle" *(Vulturul solitar),* a fost un pilot american de origine suedeză, unul dintre pionierii zborurilor de lungă durată, devenit faimos pentru primul zbor solo transatlantic, efectuat non-stop, în 1927. (n.tr.)

într-o secundă, căuta ceva, le transmitea scuzele sale. Părul ei neted și ondulat, ca suprafața unei ape.

După câteva minute, Kathleen se ivi din nou și o servi pe Emily cu ceai și biscuiți pe o tavă neagră de lac. Un desen pe farfurioară. Circular. Fără început, fără sfârșit. Îi amintea de mersul său energic pe câmpurile din St. John, din urmă cu zece ani. Firele de iarbă încastrate în manșete de gheață.

Urmărindu-i pe aviatori pregătindu-se noaptea. Zgomotul motoarelor ambalate ale lui Vimy. Urletul lor. Aerul dislocat care culca iarba. Mici stropi de noroi risipiți în aer.

De undeva se auzi vocea unui copil. Emily își trase scaunul mai aproape de geam, uitându-se la coama dealului pierzându-se în mare, cenușie, vălurită.

O tuse joasă o trezi din reverie. Ușa era deschisă. Silueta lui Brown se profila pe fundalul luminat. Ca o umbră. Un puști stătea în fața lui, purtând un costum scrobit de marinar. Părul lui era pieptănat cu grijă. Pantalonii scurți – bine călcați. Șosete lungi cu elastic la capete. Brown închise ușa. Îl vedea acum mai bine în penumbră. Purta un costum din tweed, cu o cravată bine strânsă sus, la gât. Își lăsă mâinile pe umerii băiatului și-l împinse înainte. Băiatul, bine crescut, îi întinse mâna.

— Îmi face plăcere să vă văd.

— Și mie. Cum te cheamă?

— Buster.

— Oh, e un nume minunat! Eu sunt Emily.

— Am șapte ani.

— Și eu am avut odată, dacă poți să crezi asta.

Puștiul aruncă o privire în spate, spre tatăl său. Mâinile lui Brown strânseră umerii băiatului, apoi bărbatul îl bătu ușor pe spate și copilul fugi spre fereastra franțuzească. O împinse larg și un miros puternic de mare dădu buzna în încăpere.

Se uitară după băiat, cum trece în fugă prin grădină spre un teren de tenis, unde sări peste fileul atârnat și dispăru în spatele unui șir de garduri vii.

— Un băiat foarte drăguț, domnule Brown.
— Ar alerga toată ziua, dac-ar fi lăsat. Teddy.
— Mă scuzați?
— Teddy e în regulă.
— E o plăcere să te revăd, Teddy, îi zise ea.
— Fiica ta?
— Vine puțin mai târziu.
— O fată remarcabilă, din câte îmi aduc aminte.
— A făcut niște fotografii de-a lungul coastei.
— Presupun că a mai crescut de atunci.

Brown îmbătrânise considerabil în deceniul care trecuse de la zborul său peste ocean. Nu era numai părul rărit sau greutatea adăugată. Avea un aer de epuizare, pe care se străduia să-l ascundă. Pungi sub ochi. Pielea gâtului atârnând. Se bărbierise atent – obrajii lui erau de un roz aprins –, dar se tăiase pe gât și mici stropi de sânge se scurseseră spre guler. Își pusese un costum elegant, însă trupul său nu părea să se simtă prea bine în el.

Cumva, părea că se dezintegrează, dar – desigur – nu mai mult decât ea, se gândi Emily.

O prinse ușor de cot și o conduse spre canapea, apoi o ajută să se așeze și trase alături un mic scaun de răchită. Se aplecă spre mica masă acoperită cu sticlă și umplu ceștile cu ceai, apoi făcu un gest spre ceainic de parcă răspunsul s-ar fi aflat acolo.

— Mă tem că sunt destul de neglijent.
— Poftim?

El își pipăi buzunarul din interiorul jachetei și scoase de acolo o scrisoare mototolită și pătată de apă. Ea o recunoscu imediat. Un plic albastru. *Familiei Jennings, 9 Brown Street, Cork.*

— Am fost atât de prins. După zbor. Și, nu se știe de ce, am pus-o foarte bine.

Ea își dădu seama că asta căutase el la etaj: mobila împinsă pe podea, sertarele deschise, ușile pocnind. Nu că ea ar fi uitat de scrisoare – pur și simplu își imaginase că-și găsise drumul spre Brown Street sau că poate se pierduse pe drum: ea și Lottie nu primiseră niciodată un răspuns.

— Am uitat s-o pun la poștă. Îmi pare teribil de rău!

Plicul era încă lipit. Se uită la propriul ei scris. Cerneala se decolorase puțin. Îl ridică spre buze, de parcă ar fi vrut să-l guste. Apoi îl îndesă în coperta carnetului ei de note.

— Chiar nu-i nicio problemă, zise ea.

Brown își studia picioarele, de parcă s-ar fi întrebat nervos unde aveau să aterizeze.

— Este un articol aniversar, zise Emily.

— Nu înțeleg.

— Ce vreau eu să scriu. Este un articol cu ocazia celei de-a zecea aniversări.

— O, da…

Brown își acoperi gura cu pumnul și tuși.

— Adevărul este că n-am făcut prea mare lucru între timp. Nu mai zbor acum, după cum știi. Sunt invitat pe la mese. Mă tem că mi-am făcut din asta o carieră.

Brown se bătu peste buzunarul din interior: orice căuta, era clar că nu se afla acolo. Scoase o batistă și își tamponă delicat fruntea. Emily aștepta în tăcere.

— Sunt cel mai grozav invitat la mesele de prânz. Dar la mesele de seară cobor pavilionul. Numai la prânz mai pot traversa oceanul. Deși pot spune că detest aceste avioane mult prea moderne și atât de complicate. Aud că plănuiesc să servească și masa în ele. Poți crede așa ceva?

— Am văzut fotografii, răspunse ea.

— Carlinga e închisă. Piloții spun că parcă ai face dragoste cu pălăria pe cap.

— Mă scuzi?

— Presupun că nu mă vei cita, nu-i așa, domnișoară Ehrlich? Am fost cam grosolan. Dar sigur, ei bine, da… hai să spunem că există situații ideale în care ar trebui să porți o pălărie în astfel de ocazii.

Îi era cât se poate de caracteristic, își dădu ea seama, să-și scalde faima într-un val de ironii. Ea râse și se trase puțin înapoi, îndepărtându-se de el. Zilele lui de acum se rezumau la omagii aduse trecutului. Se gândi că probabil îl storsese cu totul pe Vickers Vimy în sutele de interviuri pe care le dăduse de-a lungul anilor. Totuși, subiectul nu era

niciodată epuizat cu totul. Va trebui să evite lucrurile prea evidente, să refacă drumul înapoi.

— Condoleanțele mele, zise ea.

— Scuzați-mă?

— Alcock

— O, Jackie, da…

— O tragedie, adăugă ea.

Ea și Lottie se aflau în sufrageria hotelului Cochrane când auziseră vestea. La numai șase luni după zbor. Alcock se prăbușise undeva în Franța. În timpul unui zbor spre un show aerian de la Paris. Pierdut într-un nor, fără să mai poată ieși din picaj. Căzuse pe un câmp. Fusese găsit inconștient în carlingă. Un fermier îl trăsese afară, dar Alcock murise câteva ore mai târziu. Purta la mână un ceas cu diamante. Fusese înmormântat cu el după câteva zile.

— Zece ani, zise Brown, de parcă ar fi vorbit undeva pe fereastră, jos pe pajiște, mergând spre mare.

Emily își sorbi ceaiul și se propti mai bine în perna moale a canapelei. Ceasul de pe polița de deasupra căminului ticăia. Umbrele întinse prin cameră dispăreau încet. Îi plăcea jocul razelor de lumină la picioarele lui Brown. Dorea să-l poarte înapoi, în timp, să-i ia toată povara de pe umeri, să poată resuscita momentul acelei experiențe de deasupra apei, să îi insufle din nou viață acelui zbor.

— Ești pacifist, zise ea.

— Cred că în felul în care sunt toți oamenii. Am făcut prea puține lucruri speciale, iar multe dintre cele întâmplate au fost un pur noroc.

— Admir asta.

— N-am niciun merit, cu adevărat.

— Ai scos războiul din acel avion.

Brown îi aruncă o privire, după care se uită spre grădină. Își plimbă mâinile pe deasupra bastonului de lemn și lovi ușor cu el marginea mesei. Părea că dorește să cântărească bine ce va spune.

— De ce nu mai zbori acum?

El îi zâmbi mânzește.

— Am îmbătrânit.

Ea păstră un moment de tăcere și își cufundă mâinile în poala rochiei.

— Facem compromisuri.

Sunetul unui râset din depărtare, venit de afară, izbucni în cameră, pluti puțin și dispăru.

— Presupun că sunt încă în aer în marea majoritate a timpului.

Începu apoi să-i povestească: despre sentimentul de mare ușurare atunci când se afla în zbor. Despre nopțile din lagărul de prizonieri, întoarcerea acasă, despre cât de entuziasmat fusese de Vimy, manevrarea vechiului bombardier, vibrația simțită prin tot trupul, fulgii de nea înțepându-i obrajii, linia fină a orizontului, dorința de a o vedea pe Kathleen, felul în care aterizase avionul, felul în care fusese prins între firele de papură, în mlaștină, surprins că este încă viu, mulțimile din Irlanda, revenirea acasă, balconul Aero Club din Londra unde stătuse, înnobilarea, premiul, ziua în care dăduse mâna ultima oară cu Alcock. Scrisese destul de mult, îi spuse el, și încă participa la evenimente, însă viața lui era, în mare, foarte liniștită acum, fericit să fie acasă alături de Kathleen și de Buster. Nu prea mai avea ce să ceară pentru că avea deja suficient.

Observă că el se simțea în largul său. Inițial, crezuse că e trist – mai devreme, când apăruse în ușă, parcă apărat de fiul său –, dar acum detecta în el o vibrație, o revenire la vechea sa personalitate. Acest lucru o bucura. Pe fața lui plutea un mic zâmbet, care pornea din ochi și-i trăgea ușor de buze în sus, până când fața i se încrețea, devenind familiară.

Ceaiul se răcise, dar îl turnă oricum în cești. Umbrele se lungeau în încăpere. El își atinse din nou absent buzunarul jachetei.

— Încă ceva, zise Brown. Dacă se poate.

Își înlănțui degetele de parcă ar fi dorit să rostească o mică rugăciune și se uită la ea. Întinse mâna după un biscuit și îl înmuie în ceai. Îl ținu un moment, până când acesta se rupse și căzu. Se aplecă apoi și-l culese cu o

linguriță. Câteva clipe păstrară tăcerea.

— Mă ierți.

— Cum?

— N-a fost o tragedie.

— Nu înțeleg.

— Jackie, spuse el. Jackie era în avionul său. Exact acolo unde își dorea să fie. N-ar fi văzut deloc o tragedie în asta.

Brown îndepărtă linguriță de gură și rămase pe gânduri cu ea sprijinită de bărbie. Ea și-ar fi dorit să fie și Lottie acolo, ca să imortalizeze acel instantaneu.

— Acolo sus… Altceva îți dirijează mișcările. Înțelegi ce vreau să spun?

Îl auzi cum trage cu putere aer în piept.

— Poate un copil, zise el. Poate că acesta e un echivalent. Poate că acesta e singurul lucru egal.

Avea privirea pierdută, undeva pe deasupra umărului ei. Când se întoarse, îl văzu pe băiat, pe Buster, în grădină. Apărea în cadrul ferestrei discutând cu cineva. Se răsuci și mai mult și-l văzu apoi pe Ambrose. Cu chipiul pus strengărește într-o parte pe cap. Ridica de jos fileul de pe terenul de tenis. Îl scutură de parcă ar fi fost plin de apă, apoi trase tare de el. Căzu din nou la pământ. Cei doi râdeau, bărbat și copil, deși – din cauza distanței – ei abia dacă auzeau ce spuneau.

Lottie stătea la marginea terenului, cu aparatul de fotografiat atârnat de umăr. Trase de plasă ca s-o întindă pe cealaltă parte, apoi se aplecă și culese de pe jos o rachetă de tenis.

— Fiica ta, zise Brown. Am uitat cum o cheamă.

— Lottie.

— Ah, da…

— Dacă îți faci puțin timp mai târziu ca să-i pozezi, ți-am fi amândouă recunoscătoare.

— Și tânărul cine e?

— Șoferul nostru. Angajat la RAF, la Londra. A condus o noapte întreagă ca să vină să ne ia din Southampton. Și ne-a adus aici.

— În acest caz, va trebui să-l invităm să ia masa de

prânz cu noi.

Ceașca de porțelan zăngăni pe farfurioară când Brown le așeză pe masă.

— E pilot?

— Și-ar dori să fie. Lucrează în comunicații. De ce?

— Când te urci în avion, știi uneori că nu toți vor mai ajunge jos.

Ceașca lovi zgomotos suprafața de sticlă a mesei și el își băgă mâna în buzunar. Chiar și prin stofă, degetele îi tremurau. Se ridică să iasă din încăpere.

— Mă scuzi, te rog? o întrebă Brown, apoi se duse spre ușă.

Se opri un moment, cu spatele încă întors spre ea.

— Am ceva de făcut.

Coborî din nou după cincisprezece minute. Avea cravata bine înnodată la gât și obrajii rumeni. Se duse direct spre Lottie și-i strânse mâna.

— Îmi face plăcere să te văd, tânără doamnă.

— Și mie, domnule. Vă deranjează să începem? E o lumină bună.

— O, da!

Lottie își trase aparatul jos de pe umăr. Îl conduse pe Brown afară, pe verandă, și îi ceru să se așeze pe un perete scund de piatră, în fața tufelor de trandafiri cu vedere spre mare. El își puse bastonul deasupra zidului, își mijii puțin ochii, uitându-se spre aparat, apoi scoase o batistă, o umezi și își lustrui vârful pantofului.

Cerul din spatele lui era un adevărat spectacol al norilor de ploaie cenușii, printre care se iveau bucăți de cer albastru. Un trandafir alb stătea aplecat deasupra umărului său.

— Așa, domnule Brown. O întrebare.

— Aha, cine știe câștigă!

— Vă amintiți ce culoare avea covorul de la hotelul Cochrane?

— Covorul? se miră el.

— De pe scări.

Brown își feri ochii de lumină cu mâna. Pe moment,

gestul lui îi aminti lui Emily de bărbatul văzut în Newfoundiand în urmă cu zece ani.

— Roșu, se aventură el.

— Și în sufragerie?

— E corect, roșu era?

Lottie schimbă unghiul, ca să prindă mai bine partea din penumbră a feței lui, mișcându-se încet pe lângă zid.

— Și numele drumului pe care mergeați? Ca să ajungeți la câmpul lui Lester?

— Înțeleg. O șmecherie a fotografului. Drumul portului, dacă nu mă înșel. Mai există acolo acele bărci pescărești?

— Oamenii încă vorbesc despre dumneavoastră în locul acela, domnule Brown.

— Teddy.

— Vorbesc cu multă apreciere despre dumneavoastră.

Emily o văzu pe fiica ei încărcând o altă rolă. Filmul terminat se rostogoli în buzunarul rochiei. De-a lungul anilor, ajunsese să fie foarte îndemânatică și extrem de talentată: putea să încarce aparatul în doar câteva secunde.

— Am o fotografie cu dumneavoastră pe când vă bărbiereați, îi spuse ea. Va amintiți de ligheanul de la capătul câmpului?

— Încălzeam apa cu un arzător Bunsen.

— Vă aplecați deasupra lui.

— Ca să fiu pregătit, în caz că ne luam zborul în seara aceea.

În timp ce vorbea, ea trase un scaun pe verandă, mai aproape de el. Fără să-l întrebe, îl conduse spre scaun. El o ascultă fără să se plângă. Formele norilor din spatele lui se schimbau tot timpul.

— Tu ne-ai făcut sendvișurile, zise el. În dimineața aceea.

Zâmbi larg. Ea schimbă obiectivul, apoi se ghemui jos, aproape de pământ, ca să aibă o perspectivă largă.

— Îmi pare teribil de rău în legătură cu scrisoarea!

— Mi-a spus mama.

— Am fost groaznic de neglijent.

— A trecut oceanul, domnule Brown.

— Chiar așa a făcut.

Ea își pregăti un alt unghi și îl rugă să-și schimbe puțin poziția pe scaun.

— Apropo, era verde.

— Nu înțeleg.

— Covorul. Era verde. La Cochrane.

El își dădu capul pe spate și râse.

— Aș fi putut jura că era roșu.

După câteva secunde, o minge de tenis lovită cu putere în aer ateriză în tufele de trandafiri din spatele lui Brown.

— Fii atent! îi strigă el lui Buster.

Brown traversă veranda și se cățără pe zidul jos. Încercă să găsească mingea cu ajutorul bastonului, lovind printre trandafiri. Fu necesar să încerce de mai multe ori. O mică frunză era lipită de minge.

Sări apoi de pe zid, se arcui în spate și aruncă mingea în sus cu o surprinzătoare agilitate. Ea îl fotografie în plină mișcare, cu frunza desprinsă de minge zburând în spatele lui.

— Asta e! exclamă Lottie satisfăcută.

La începutul după-amiezii, luară masa de prânz pe verandă: Brown, Emily, Lottie, Ambrose, Kathleen și Buster. O abundență de sendvișuri frumos tăiate. O prăjitură cu fructe, bine rumenită. Un ceainic ținut cald sub învelitoarea brodată.

Emily nu fu surprinsă când detectă un miros slab de whisky venind dinspre Brown. Deci din acest motiv ieșise din încăpere. Motivul pentru care fusese atât de în largul său în timp ce Lottie îl fotografiase. Dar de ce nu? Omul merita să simtă senzații noi.

Îl văzu că se apleacă spre Ambrose, atingând brațul tânărului cu mâna.

— Și ce se mai întâmplă dincolo? îl întrebă Brown. La Londra…

— Totul e perfect, domnule, zise Ambrose.

— Ai avut o misiune foarte importantă. Să le aduci pe

aceste doamne drăguțe.

— Întocmai, domnule.

— Ești irlandez?

— Din Irlanda de Nord, domnule.

— Foarte bine. Îmi plac irlandezii.

Ambrose avu un moment de ezitare, apoi tăcu. Brown se lăsă pe spătarul scaunului, dând din cap, și își lăsă privirea să rătăcească în depărtare. Pulpana jachetei sale se desfăcu. Ea zări recipientul argintiu. Kathleen atinse antebrațul lui Brown ca pentru a-l ține acolo, lipit de sol, de parcă din cauza alcoolului ar fi putut să decoleze. El dădu din cap spre ea de parcă i-ar fi spus: „Da, dragă, lasă-mă numai de data asta!”

Veranda era scăldată în lumina puternică a după-amiezii. La sfârșitul mesei, Buster fiigi spre terenul de tenis. Se înapoie cu trei rachete și cu o minge albă de tenis.

— Jucați tenis cu mine, vă rog, vă rog, vă rog!

Lottie și Ambrose se uitară unul la altul, se ridicară de la masă și, prinzându-l fiecare de câte o mână pe băiat, traversară împreună pajiștea.

— O! exclamă Brown.

Emily le urmărea mișcările așezată în fotoliul ei. Fixară mai bine fileul. Fiica ei bătu mingea cu racheta în sus și-n jos de mai multe ori, apoi o lovi peste plasă spre Ambrose. Stropi fini săreau din minge în lumina puternică a soarelui.

Brown dormea când ei plecară. Cuibărit în șezlong, cu o pătură trasă până la gât. O omidă sălta verde pe zidul de piatră. Pleoapele lui Brown se zbăteau. Emily îi atinse mâna, prinzându-i degetele în palma ei. Trupul lui tresări și păru că ar vrea să se trezească, însă pe urmă se răsuci pe o parte și expiră cu putere aerul printre buze.

Emily plecă de lângă el. Nu avea să scrie nimic despre alcool, era sigură de asta. Nu era nevoie. Ceva fără rost. Ar fi vrut în schimb să-i păstreze imaginea în care se arcuise prin aer, cu norii de ploaie în fundal. Să-i redea vechea demnitate. Să audă șuierul elicei, de când el zbura pe deasupra pomilor.

Îi aranjă mai bine pătura în jurul bărbiei. Suflarea lui ușoară pe degetele ei. Mici fire de păr care scăpaseră bărbieritului. Apoi se întoarse și îi strânse mâna lui Kathleen.

— Vă mulțumim pentru ospitalitate!

— Sunteți bine-veniți oricând!

— Soțul dumitale e un om deosebit.

— E obosit, asta-i tot, răspunse Kathleen.

Ambrose întoarse automobilul și apăsă accelerația. Coborî spre șosea pe sub castanii înalți. Avea să fie un drum lung până la Londra, le spuse el.

Emily privi în spate și îi văzu pe Kathleen și pe Buster stând pe treptele din fața casei. Kathleen avea brațele strânse în jurul fiului ei, bărbia sprijinită de capul lui. Pietrișul scârțâia sub roți.

Copacii se îndoiau pe deasupra drumului. Ramurile fluturau. O mică pală de vânt făcea frunzele să foșnească. Buster o luă la fugă și Kathleen se întoarse, apoi dispăru și ea în casă.

Când Emily se trezi peste câteva ore – în automobil, în întunericul tot mai dens. Nu fu surprinsă s-o vadă pe fiica ei dormind cu capul pe umărul lui Ambrose. Arăta de parcă își găsise deja locul în ceva croit anume pentru ea. Părul lui Lottie era răspândit pe reverul hainei lui.

Ambrose ținea volanul drept, conducând cât de atent putea ca să n-o deranjeze.

După patru luni erau căsătoriți. Ceremonia avu loc la Belfast, într-o biserică protestantă din apropiere de Antrim Road. Era septembrie, dar ziua semăna mai mult cu una de vară. Frunzele fremătau verzi în pomi. Un cârd de grauri se vântura prin aer.

Emily și Lottie sosiră într-un automobil alb, cu panglicile fluturând drept în vânt. Intrară prin porțile negre din fier forjat. Emily coborî ținând trena brodată a fiicei sale. Pentru moment, aproape că uită de baston. Numai o artrită ușoară. Traversă și intră în umbra din interiorul bisericii. Stranele erau pline până la refuz. Costume închise la

culoare și pălării elegante. Tineri în uniforme RAF. Fete în rochii lungi, vaporoase. Femei în vârstă, cu câte o batistă băgată strategic în mânecă. Familia lui Ambrose avea o fabrică specializată în confecționarea pânzei pentru aparatele de zbor. Mulți dintre angajați veniseră și ei. Bărbați cu aspect dur, în costume gri, cu pălăriile mici înghesuite în buzunare. Buchete de flori trimise de Short Brothers, de Vickers, unul sub forma unui planor Wellington. Emily fu așezată în strana din față, sărind în ochi din cauza singurătății sale; dar nu-i păsa. Tânărul pastor începu serviciul divin cu mâinile ridicate în aer, ca un om gata să ghideze un avion spre aterizare. Emily nu mai fusese de mulți ani la biserică. Urmări cu atenție tot ce se întâmpla. Îi plăcea ritmul vioi al accentului nordic.

Formară apoi un arc de flori, pentru ca tânărul cuplu să treacă pe sub el venind dinspre stranã. Ambrose părea stânjenit de atâta atenție. Avea obrajii roșii sub jobenul său gri. Lottie purta pantofi fără tocuri, ca să nu pară prea înaltă. Un nor de confetti se ridică deasupra lor. Cei doi se sărutară pe treptele bisericii.

După aceea, la hotel, Emily fu condusă spre o grădină mică. Tatăl lui Ambrose îi aduse un scaun. Stătea încadrată într-un pătrat de lumină, cu bastonul așezat în poală. Pe pajiște se aflau mai multe sculpturi în gheață. După-amiaza se topea încet în jurul ei. Nechezatul puternic al cailor înhămați în zori de zi, în Missouri. Paltonul mamei ei, bătut de vânt. Genele presărate cu promoroacă ale tatălui. Așchii de gheață. Furtuni în prerie. Lui Emily i se părea ciudat că viața putea să fie atât de bogată și totuși mintea ei revenea mereu la întâmplările din copilărie. Lottie pe culoarele hotelului Cochrane. Mergând pe Paton Street, în prima ei zi la Prince of Wales. Ziua în care Lottie descoperise pentru prima dată aparatul de fotografiat. Un Graflex zgomotos. La Wimbledon, unde – cu numai patru luni în urmă – urmăriseră împreună sferturile de finală, mamă și fiică, pe terenul central, iar Lottie se tot întorcea să-i spună ceea ce ea știa deja. Simțul ei fin de preîntâmpinare a unei crize. Circumferința lumii lui Lottie se schimbase. Acum avea să

se stabilească undeva. Se îndrăgostise. Emily simți pe moment o bucurie transformată în gelozie, urmată din nou de fascinația față de schimbările rapide din lume. Și, oricum, ce era o viață? O acumulare de mici incidente, fiecare aterizând apoi pe raftul său. Rafturi așezate în cele mai ciudate unghiuri. Lamele lungi ale unui fierăstrău de gheață, scoțând scântei dintr-un bloc de răceală. Ascuțitul lamelor, așezatul lor, amplasarea în mânere. Te apleci și faci o tăietură. Un salt scurt de cenușă fierbinte prin aer.

Dintr-odată, se simți recunoscătoare. Te trezești într-o dimineață în urletul viscolului, în nordul statului Missouri, și – puțin mai târziu – pe puntea unui vapor transatlantic de croazieră. Pe urmă ești singură la Roma și peste o săptămână ești la Barcelona sau în trenul care străbate Franța, sau înapoi la hotelul din St. John, urmărind un avion luându-și zborul, sau într-un magazin din St. Louis, privind cum cade ploaia, și după aceea, tot atât de subit, te afli într-un hotel din Irlanda, uitându-te la fiica ta cum traversează pajiștea, cum trece printre sculpturile în gheață și servește cu șampanie o sută de invitați veniți la nunta ei. Emily simțea saltul din viața ei aproape ca pe cel al unui stilou pe hârtie. Cerneala așternută pe o pagină. Marea surpriză când va fi lovită de următoarea congestie. Nemărginirea a toate acestea. E ceva în toate lucrurile asemenea unei călătorii de-a curmezișul cerului – șocul subit atunci când se schimbă vremea, apariția unui zid de raze de soare sau o ploaie cu grindină, sau starea de necesitate impusă de o masă imensă de nori.

Simți deodată nevoia de a-i scrie lui Teddy Brown și de a-i spune că acum înțelege pe deplin de ce n-a mai vrut să zboare.

Emily se ridică de pe scaun și merse pe pajiște. Vârful bastonului se scufunda în iarba moale. Se trezi înconjurată de câțiva văduvi din Belfast care îi oferiră ajutorul. Se aplecau înspre ea. Era surprinsă să-i vadă flirtând. Erau dornici să întâlnească o americancă, îi spuseră ei. Bărbați scunzi, cinstiți, care nu beau niciodată alcool. Și-i putea imagina cu eșarfele lor portocalii și cu pălăriile rotunde cu

borul mic. Ce va face acum? o întrebară ei. Înspre ce colț al lumii se va îndrepta? Se zvonea că locuise într-un hotel din Newfoundiand și, fără să o ofenseze, doreau s-o întrebe dacă așa ceva era potrivit pentru o femeie. N-ar vrea să găsească un loc unde să se așeze? Ar fi fericiți s-o ajute să-și găsească o locuință, dacă se hotăra să rămână în Irlanda de Nord. Era un loc frumos în Portaferry. Ar trebui să vadă micile văi din Antrim. Și plajele bătute de vânt din Portrush.

Se auzi apoi clopoțelul care anunța dineul. Emily se alătură părinților lui Ambrose, așezându-se la masa lor. El era un bărbat mic de statură, cu un râs generos, ea – o femeie voinică, cu părul bine strâns într-o plasă. Erau bucuroși că o fată din Newfoundiand intrase în familia lor. Multe rude le plecaseră în vest de-a lungul anilor: nu erau prea mulți cei care veneau în direcția opusă. O ascultară curioși când le spuse povestea lui Lily Duggan. O menajeră? Din Dublin? Spui că o chema Duggan? Se gândi pe moment că erau interesați să afle cât mai multe amănunte. Ele reveneau în mintea ei cu mare acuitate – hainele înghețate puse la uscat deasupra sobei, scrâșnetul gheții când blocurile erau trase pe deasupra lochului, o mănușă înroșită de sânge, privirea mamei sale după ce-l găsise pe tatăl ei mort. Apoi, domnul Tuttle se aplecă peste masă și o bătu cu blândețe pe mână, întrebând-o dacă Lily Duggan obișnuia să meargă la biserică; ea se lansă din nou în aceeași poveste, până când, în final, el o întrebă exasperat: „Era Lily Duggan protestantă sau nu?” Suna de parcă ar fi fost singura întrebare care merita pusă. Emily se gândi că ar putea lăsa întrebarea fără răspuns, că nu merita să adresezi această întrebare, dar se afla acum pe terenul lor și mai era și nunta fiicei sale, așa că le spuse că Lily se convertise ca să se poată mărita și văzu o undă de ușurare trecându-le peste fețe, ceea ce însemna că acum puteau discuta din nou cu sinceritate diferite lucruri. Mai târziu îl văzu pe tatăl lui Ambrose la bar, cântând *Soldații reginei.* Se ridică și merse ostenită spre hotel, ca să se ducă la culcare. Lottie și Ambrose o opriră pe scări. Era greu de crezut: domnul Ambrose Tuttle și doamna Lottie Tuttle. Cât

de ciudat era să-și aducă aminte că ea și Lottie își petrecuseră fiecare zi din viața lor împreună! Atunci, acela era un moment de eliberare. Și era cu mult mai simplu decât și-l imaginase. O sărută pe fiica ei și se duse spre scară, urcând-o cu greu. Se înnoptase. Se lăsă în voia somnului, cu părul argintiu răspândit pe pernă.

A doua zi se duseră să vadă Strangford Lough. Un mic convoi de vehicule. Afară din oraș. În anii care trecuseră, familia Tuttle cumpărase mai multe insule de-a lungul lochului. În mijlocul zonei băltoase, niște mici insule numite de ei *pladdies*[79]. Copacii îndoiți de vânt. Drumurile sinuoase de țară. Ambrose și Lottie primiseră cadou de nuntă cinci acri de pământ, cu o căsuță de vacanță. Frumoasă, cu acoperiș de trestie și cu o ușă din două părți, vopsită în albastru, deși cam dărăpănată. Pajiștea era acoperită de iarbă înaltă și avea ieșire pe malul lochului. La marginea apei, o colibă mică pescărească. Mai multe coțofene se legănau pe ramurile din vârful copacilor.

Se așezară la picnic în iarba sălbatică. Vântul bătea rece – îl simțea cum îi pătrunde prin haine.

Acum putea să plece, se gândi Emily. Să se întoarcă singură în Newfoundiand. Va trebui, tot singură, să facă față zilelor ce aveau să vină. Va scrie. Va găsi o temă interesantă. Va levita cu grație.

Lochul avea maree. Părea că se întinde la nesfârșit spre est, iar apele sale creșteau și dădeau înapoi de parcă respira. O pereche de gâște trecu în zbor pe deasupra lor, cu gâtul bine întins. Deasupra căsuței se ridicară mult în sus, apoi dispărură. Păreau că trag după ele toată culoarea cerului. Mișcarea norilor bătuți de vânt. Valurile se rostogoleau și loveau ritmic malul. Algele se legănau apatice în sus și-n jos pe vârful lor. I s-ar fi putut ierta gândul că se îndepărta deja de ei, pășind peste ocean.

1978

[79] Insulițe mici și joase de pe lochul Strangford (n.tr.)

Întuneric acolo jos

Este un jucător bun în toate privințele. Foarte puternic. Poate lansa o lovitură de dreapta din partea din spate a terenului. Dacă dorește, poate acoperi linia de fund din două sau trei salturi. Deși e mai mult decât un bun alergător. E foarte înalt. Capul îi e acoperit de o masă de cârlionți blonzi. Are un aer foarte degajat. Cămașa și șorțul atârnă pe el și are o expresie de câine bătut. Chiar și șosetele parcă stau pleoștite. O rușine pentru producători, firma Slazenger. Doamne, ce n-ar da ea acum să-l poată mâna cu blândețe pe nepotul ei, hăis-cea, ca pe bovine, să-l poată scutura bine, să-l vadă cum învie de cealaltă parte a fileului?! Când respinge mingea, o face destul de corect. Poate să dea o lovitură incisivă dacă vrea. Nici reverul lui nu-i prea rău. Lottie îl văzuse cum respinge cu multă artă o minge tăiată. Are un talent natural pentru joc, dar o predispoziție de a visa cu ochii deschiși. Încercase odată să-l facă să înțeleagă arta tenisului, vorbindu-i despre unghiuri, vectori, traiectorii, procentaje, un fel de aritmetică care-i venise atunci în minte, însă el nu apucase momeala. Are nouăsprezece ani și este un bun matematician, totuși nu va lua niciodată cu asalt terenurile de la Wimbledon.

Nu poate spune nici ea că ar fi Billie Jean King, totuși poate să țină piept la fileu, lovind cu putere mingea înainte și înapoi. Mai ales într-o după-amiază de vară, cu lumină bună dinspre nord. Nouă seara. Soarele va apune peste o jumătate de oră.

Simte cum i se zgâlțâie tot corpul când respinge un voleu trimis de el. Îi simte toată traiectoria – de la degete, prin încheietură, cot și umăr. Nu e un fan al acestor noi rachete de metal. Pe vremea ei erau în formă de coadă de pește, de evantai, cu partea de sus plată. Din lemn presat. Lucrate artizanal, imaculate. Acum sunt numai fire subțiri și cadre de metal. În una dintre aceste zile va reveni la vechea și credincioasa ei rachetă Bancroft. Se apleacă în spate și extrage o altă minge din găleată, apoi o expediază

pe linia de mijloc, spre Tomas, un pic la stânga lui. O privește voios cum trece în zbor pe lângă el. Ar trebui să-i spună să se mai trezească, deși e suficient că a venit acolo împreună cu bătrâna lui bunică, cu fusta ei albă, lungă până la genunchi, ca să lovească mingea. Numai și simplul fapt că-l vede e o plăcere pentru ochi. E un lungan chipeș, cu fața dulce a lui Hannah și cu privirea ageră a tatălui său olandez, plecat dintre cei vii de mult. Are un pic și din Ambrose. Cârlionții. Obrazul puțin bucălat. Ochii de un verde-închis. E cu atât mai important cu cât el nici măcar nu-și dă seama: dacă i-ar spune că poate frânge inimi, ar fi uluit. Mai degrabă ar inventa o teoremă a dorinței. Nu-i nicio tânără în jur care nu și-ar da sufletul pentru el, totuși îl poți găsi mai degrabă în biblioteca universității, răsfoind cărți sau răsucind cifre prin minte. Ar vrea să transpună toate lucrurile în statistici, o creatură a predicțiilor și a posibilităților, dar în seara aceea, ea nu vrea decât să afle dacă el poate da lovitura de dreapta.

— Prinde-o bine! îi strigă ea. Numai șase au mai rămas. Ține-te bine pe piciorul stâng! Nu-ți stresa șoldul.

— În regulă, Nana!

— Gândește-te că e o știință a rachetei.

Lottie se apleacă să prindă o altă minge. Un mic junghi în spate. O șoaptă a geneticii. Stropi de transpirație i se strâng deasupra buzelor. Se îndreaptă. E uimită să-l vadă pe Tomas în spatele terenului, aplecându-se să-și tragă șosetele în sus, înalt de un metru optzeci și opt, și începând apoi să se salte pe vârfuri ca Björn Borg. Nu se poate stăpâni și izbucnește în râs. Rotește mingea albă între degete, o aruncă în aer și o lovește ușor spre el, cu un pocnet al filamentului, asigurându-se că e suficient de înaltă pentru ca el să se bage dedesubt, iar el chiar așa face, cu mult elan. Se așteaptă s-o rateze, să lovească în gol sau s-o arunce peste gard, dar el face conjuncția cu mingea și, mai mult decât atât, își răsucește încheietura deasupra ei, mișcare ce se transmite în umăr, apoi întinde piciorul în față, își mobilizează fiecare centimetru de lungime ca să execute mișcarea, iar mingea șuieră dincolo

de ea la o înălțime perfectă și cu o viteză adecvată și ea se întoarce s-o vadă aterizând. Deși amândoi știu că s-a rostogolit câțiva centimetri dincolo de linia terenului, ea strigă un pic cam tare: „În teren!”

Pe drumul de întoarcere spre Belfast, sunt opriți la un punct de control de pe Milltown Road. Șase soldați tineri, cu fețele proaspăt rase, în haine de camuflaj. Simte întotdeauna un fior de teamă în ceafă. Tomas coboară geamul de pe partea sa. Soldații spun că vor să controleze permisele auto. Nu e ceea ce ar trebui să facă un soldat, dar Lottie nu spune nimic. Sunt cam de-o vârstă cu Tomas. Au cămășile descheiate la gât și cam murdare. Pe vremuri obișnuiau să se îmbrace mai îngrijit: aveau insigne strălucitoare de alamă și centuri bine curățate.

Unul dintre ei se apleacă și o studiază prin geam. Simte un miros de tutun. Știe că nu-i o frumusețe cu fusta ei albă și largă și cu puloverul descheiat, dar îi zâmbește și-l întreabă: „Joacă cineva tenis aici?”

Soldatului nu-i place să glumească – nici punct lovit, nici egal –, așa că dă roată încet automobilului, controlează eticheta gomată cu R din spate, apoi atinge capota motorului ca să vadă cât e de încinsă, să-și dea seama de la ce distanță vin. De când pot stârni bănuieli o bunică cu nepotul ei? Unde ar putea fi ascunse lansatoarele de rachete? Cât de posibil ar fi ca ei să se ducă spre cascade sau la Shankill, unde să omoare pe cineva în bătaie?

Toți tac și soldatul le face semn cu capul să plece. Tomas bagă încet în viteză, ca să nu demareze în trombă, și se îndreaptă spre casa de lângă Malone Road.

De-a lungul anilor se cam dărăpănase, deși păstra încă un aspect frumos, reamintind de epoca victoriană. Din cărămidă roșie. Cu ferestre arcuite. Cu trei etaje. Perdele din dantelă cu un desen complicat.

Merg pe poteca îngustă printre ciorchinii de trandafiri, cu sacii de tenis agățați de umăr. Se opresc în dreptul treptelor crăpate și el se apleacă și o sărută pe obraz.

— Noapte bună, Nana, îi spune el și buzele lui îi ating urechea.

În aceste câteva luni preferase să locuiască în apartamentul de la subsol. Suficient de aproape de universitate și suficient de departe de tatăl lui vitreg. Îl urmărește cu privirea cum coboară cu pas vioi, părul lui blond și creț devenind tot mai întunecat în umbră.

— Hei, nu atât de repede!

Adoptase în mare accentul nordic, deși – fundamental – limbajul folosit de ea amintește de zilele petrecute în Newfoundiand, așa că sunt perioade în care cele două se împletesc și nu mai e sigură care predomină. Tomas se cațără înapoi pe scară, știind ce urma să vină. Ritualul de miercuri. Ea îi strecoară în mână o bancnotă de douăzeci de lire și îl povățuiește să nu-și cheltuiască toți banii într-o singură librărie.

— Mulțumesc, Nana!

Întotdeauna, un băiat liniștit. Preferă modelismul. Cărțile de aventuri. Benzile desenate. Pe când era copil, uniforma lui de școală era imaculată: cămașă, pantaloni, pantofi lustruiți. Chiar și acum, la universitate, hainele sale au chiar și atârnate o undă de eleganță în ele. I-ar plăcea ca într-o zi Tomas să apară acasă într-unul dintre acele tricouri jerpelite, prinse cu tot felul de ace de siguranță, sau cu un inel în ureche, ca să demonstreze că-i un rebel, dar știe prea bine că băiatul își va cheltui banii cu mult cap, fie cumpărându-și un telescop sau o hartă a cerului, fie alte lucruri practice. S-ar putea chiar să-i economisească, o idee nu prea bună în acel oraș abrutizat.

— Să nu uiți să le telefonezi mamei și tatălui tău!

— Tatălui meu vitreg.

— Spune-le că voi fi plecată în weekend.

— Ah, Nana, te rog!

Bietul băiat iubește căsuța de la Strangford Lough, dar urăște din tot sufletul faptul că e nevoit să petreacă un weekend la vânătoare alături de tatăl lui vitreg. Soțul lui Hannah este un boier de la țară și a instituit, de mai mulți ani, regula ca primul weekend din septembrie să fie dedicat

deschiderii vânătorii de rațe. Mai Tuttle decât înșiși membrii familiei Tuttle.

Tomas își ridică ochii exasperat, zâmbește, apoi coboară în salturi treptele spre apartamentul cu intrare din grădină. E sigură că-i mulțumit acum să poată pleca.

— Of! Și Tomas...?!

— Da, Nana.

— Găsește-ți o prietenă, ca să ai pe umărul cui să plângi.

— Cine spune că n-am găsit-o deja?

Zâmbește din nou și dispare. Ea aude cum se închide ușa de la subsol și urcă treptele ca să intre în casă. O floare de oraș. Una cățărătoare. Galbenă, cu un mijloc mic și roșu. Fiecare boboc conținând doza lui mică de violență.

Lottie se oprește în dreptul ușii cu vitraliu. Bagă cheia în broască. Vopseaua se desprinde de jur-împrejurul cutiei de scrisori, iar baza ușii a început să se crape. Îi e greu să-și închipuie, dar s-au scurs aproape cincizeci de ani de când a trecut pentru prima dată acest prag. Pe vremea aceea, casa era plină de argintărie fină și avea rafturi doldora de cărți și de obiecte delicate de porțelan marca Belleek. Acum, pereții sunt plini de funingine în lumina aprinsă a becului. Pătați cu apă. Tapetul se desprinde. Îl salută pe Ambrose cu glas tare, dar el nu-i răspunde. Ușa de la salon e întredeschisă. El e la birou, sub claia sa de păr alb, strălucitor. Ghemuit deasupra carnetului de cecuri și a mormanelor de hârtii răspândite prin jur. Surd ca un stâlp de telegraf. Îl lasă în pace și pășește pe podeaua care scârție, trece de câteva acuarele recent realizate de ea și de unele dintre vechile fotografii, apoi intră în bucătărie, unde dă drumul la chei pe masă, deschide robinetul, umple ceainicul, aprinde soba și așteaptă șuieratul aburilor. De ce nu câțiva biscuiți înveliți în ciocolată? Patru bucăți pe o farfurie, zahăr, cănița cu lapte, două linguriță.

Împinge ușor ușa cu cotul și pășește fără zgomot pe covorul uzat. Pe un raft din vecinătatea căminului sunt înșirate câteva trofee obținute la tenis. Toate la dublu mixt. Nu jucase niciodată la individual, întotdeauna îi plăcuse să

aibă un bărbat ca partener, deși era înaltă și puternică, dând uneori lovituri năucitoare din spatele terenului.

Putea trimite un rever exact pe linie. Îi plăcea să meargă după meciuri la dineurile organizate la restaurantul clubului. Toasturi cu șampanie, hohote de râs, automobile înșirate la intrare ca o linie de licurici.

Ambrose pare uimit când ea lasă tava să alunece pe marginea biroului. Scapă din mână stiloul, care se duce de-a dura în poala lui. Mârâie nemulțumit, dar prinde stiloul în zbor. Ea îl sărută pe tâmpla răcoroasă, cu pielea bronzată. Va trebui să-l ducă la un dermatolog în una dintre zile. Are scalpul presărat de alunițe.

Biroul lui e o zonă vastă de îndatorare. Scrisori bancare. Cecuri anulate. Somații de la creditori.

Își sprijină bărbia pe capul lui și-i masează ușor umerii, până când el se mai destinde un pic și se lasă pe spate, sprijinindu-se de ea. Îi simte mâna așezată pe fund și e mulțumită să-l știe încă dornic și capabil de o aventură.

— Ce-i cu Stranmillis?

— E gata pentru terenul central. În orice zi de acum înainte.

— Un băiat bun.

— Am dat de un punct de control în drum spre casă. Ne-au urmărit cu viteză mare.

— Chiar așa?

— I-am pierdut la Crazy Prices. Pe poteca dintre tarabele cu fructe.

— Te mai pot prinde încă, îi spune el. Nu poți scăpa așa de ușor.

O bate pe șold, ca și cum ar vrea să-și marcheze punctul de vedere, apoi se întoarce la carnetul de cecuri. Lottie toarnă ceaiul, cea mai grozavă artă irlandeză dintre toate. A învățat de-a lungul anilor să extragă cea mai plăcută aromă din frunze, să le lase să se înmoaie, să le aburească, pe urmă să toarne licoarea. Nici când trăia în Anglia turnatul ceaiului nu însemna atâta agitație. Se așază pe un scaun alături de el și trage cu ochiul peste umăr. Afacerile cu pânză erau falimentare de o bună bucată de timp. Acum

nimic altceva decât hale goale și găleți sparte și fantomele unor războaie de țesut vechi. Ei moșteniseră totul. Blestemul privilegiului. Paznicii unor ambiții aparținând morților.

Totuși, mai au suficient de mult în vistierie cât să se descurce. Pensia lui de la RAF. Căsuța de la Strangford Lough. Investițiile, economiile. Și-ar dori ca Ambrose să nu mai fie atât de îngrijorat, să poată să-l facă să râdă mai mult, să se ridice din fața biroului și să uite de el măcar o secundă-două, însă el nu-și poate alunga gândurile negre. Marele crah din ’29. Abia își scoseseră hainele de nuntă. Marea criză. Plecarea de la RAF, întoarcerea la Belfast. Pânză pentru harnașamentul parașutelor și aripile avioanelor. Planoare militare, avioane ușoare de recunoaștere. În scurt timp comenzile dispăruseră. Afacerea intrase în picaj. Apăruseră după aceea comenzi de pânză în cadrul efortului de război. La un sfat greșit, se aventuraseră în afaceri cu batiste de dantelă. Meseria ei de fotograf suferise și ea rău după război, parcă dizolvându-se în substanțele chimice ale timpului, un copil, o afacere, o căsătorie. Lottie lucrase pentru administrația fabricii în anii ’50 și la începutul anilor ’60, pliindu-se după o viață extrem de tristă, petrecută printre războaie de țesut și în sunetul singuratic al sirenei de după-amiază.

Soarbe și ultimele picături de ceai și își lasă brațul pe spătarul scaunului soțului ei. O pendulă bate ora în hol.

— Tomas al nostru s-ar putea să aibă o prietenă.

— Chiar așa?

— Poate că da, poate că nu.

— E o sugestie?

Ea râde, îl ia de braț și el se ridică. Puloverul lui, cămașa lui deschisă la gât, pantalonii atârnând pe el. În fiecare buzunar cară pixuri și vrafuri de hârtie, firimituri de ieri și de mâine. Smocul mic de păr cărunt de pe pieptul lui. Totuși, mai are o scânteie de drăcușor în el. O capacitate de a se simți mereu tânăr. Își înșurubează stiloul și închide registrele contabile, apoi ies împreună în întunecimea coridorului și se îndreaptă spre scară.

De două ori la bordul unui vas, o dată cu avionul. Călătoriseră împreună. Prima dată, ca s-o vadă pe mama ei, la hotelul Cochrane. Un vânt puternic bătea peste Atlantic. Stătuseră pe punte, înveliți în pături. Lottie se rezemase de balustradă, cu Ambrose în spatele ei. Nu îi păsase niciodată că ea era mai înaltă cu un cap decât el. Uneori, se temea că Ambrose ar fi putut nutri o părere de rău ascunsă de fiecare dată când își rezema capul de umărul ei, că erau blocați într-o interdependență care, cândva, putea degenera în amărăciune. Coborâseră la Boston și pe urmă luaseră trenul de-a lungul coastei de est. Mama ei deja nu se mai putea mișca: trăia așezată pe un scaun în camera ei, dar încă scria – mai mult piese de teatru. Mici piese scurte, nostime și ager concepute, interpretate de o trupă de pe Gilbert Street. Un teatru de emigranți. Macedoneni, irlandezi, turci. Mama ei stătea pe un rând din spate, cu căciulița ei tricotată pe cap, urmărind spectacolul cu palmele albe încleștate pe rochia închisă la culoare. Teatrul era o nouă formă de exprimare pentru Emily. Îi plăcea extrem de mult, deși scaunele erau mai mult goale. Într-o după-amiază se duseseră cu automobilul la Lesters Field și se plimbaseră prin iarba înaltă. Pista era folosită acum numai de oi care pășteau.

Cea de-a doua vizită fusese în 1934, la două luni după decesul mamei sale, ca să rezolve moștenirea. Lottie nu se simțise în stare să arunce cutiile cu hârtiile lui Emily. Le pusese într-un automobil și le dusese tot drumul spre nordul statului Missouri. Nu mai existau fermieri care să taie gheața. Ea și Ambrose dormiseră într-un mic motel de la marginea drumului. Lăsaseră cutiile pe treptele bibliotecii locale. Se întreba mereu ce se întâmplase cu ele. Probabil că fuseseră arse sau aruncate la gunoi. Când se întorsese la Belfast, își adusese cu ea negativele, privindu-l pe Alcock cum răsare din baia de substanțe chimice. Îi plăcea să-l vadă cum se ridică prin întuneric.

Ultima lor călătorie fusese în 1959, cu ocazia celei de-a treizecea aniversări a căsătoriei. Luaseră un avion de la

Londra la Paris, apoi de la Paris la Toronto și de la Toronto la New York, unde Ambrose făcea ceva afaceri cu negustorii de pânză de pe White Street. Își cheltuiseră o mare parte a economiilor pe bilete de clasa întâi. Își îndesaseră șervetele albe sub guler și priviseră pe hublou norii agitându-se în jur. Lottie era uimită că putea fi servită cu gin și tonic la douăzeci de mii de picioare deasupra pământului, în aer. Își aprinsese o țigară, se cuibărise alături de Ambrose și adormise cu capul pe umărul lui. Nu făcuse nicio fotografie în timpul acelei călătorii. Dorea să vadă cât de bine îi putea rămâne întipărită exclusiv în memorie.

Cerul parcă își ridică poalele pe deasupra Belfastului. De la fereastră vede acoperișurile până departe. Nesfârșitul peisaj de plăci de ardezie și de coșuri. Deși e un oraș trist, e ceva în el care o face să i se încarce bateriile dimineața devreme.

Își leagă cordonul de la halat. O ia în jos, pe scări, spre bucătărie. Simte răceala pardoselii acoperite cu linoleum. Își găsește papucii lângă sobă. Doamne, și papucii sunt la fel de reci! Ce-a mai rămas din vara trecută?! Deschide ușa sobei, râcâie printre cărbuni, se așază lângă o masă lungă și îngustă de lemn și privește grădina din spate, frecându-și picioarele unul de altul ca să le mai încălzească. Trandafirii sunt înfloriți și iarba e presărată cu picături de rouă. Există o legendă străveche care spune că, dacă te speli cu rouă pe față dimineața, vei rămâne veșnic tânăr.

Scoate două felii de pâine din cutie, le aruncă în noul prăjitor argintiu și umple ceainicul ca să prepare cafeaua. Toarnă mai întâi laptele și-l bate bine. Un amestec fin, spumos. Îi e teamă să deschidă radioul. Deși e tentată mereu să afle ce spume a mai făcut lumea în timpul nopții: ce revolte au fost prin oraș, ce alegeri au fost măsluite, ce amărât de barman a trebuit să curețe urmele asasinatelor. Nu trece nicio săptămână fără o calamitate sau alta. Asta este viața aici, începând cu zilele războiului. Un lucru remarcat de ea la femeile din Belfast, chiar din timpul războiului încă, este faptul că obișnuiau să poarte o batistă

din dantelă în manșeta rochiei. O modă și o declarație ciudată, dacă asta era. O privire aruncată spre încheietura mâinii, o mică și tristă capsulă a timpului. Începuse și ea să poarte una, dar moda dispăruse de-a lungul anilor. Mai puține manșete, mai puțină durere. Pe cerul acelor zile, parcă atârna un candelabru al violențelor. Ea și Ambrose se retrăgeau la Strangford, de unde urmăreau avioanele transformând cerul noaptea într-o uriașă floare portocalie.

Pocnetul prăjitorului o trezește: de ce sar atât de insistent? Feliile de pâine saltă precum săritorii cu prăjina sau ca deținuții evadați. Una dintre ele aterizează exact pe masă, lângă ea. Scotocește prin frigider, unge ambele felii cu unt, îndreaptă mâna spre borcanul cu gem și întinde un strat gros deasupra. Amestecă în cafea cu linguriță și o duce la masă.

Momentul ei preferat. Cocoțată pe un taburet de lemn, privind afară. O mică fereastră de liniște. Cerul luminându-se. Trandafirii care se deschid. Rouă sclipind în iarbă. Casa încă suficient de rece, astfel încât ea să știe că are ceva de făcut. În ultimii ani, lucrează la acuarele – o activitate plăcută; se scoală dimineața, câteva mișcări cu pensula și, destul de rapid, se face seară. Peisaje vaste cu oceanul, cu lochul, pasarela de peste apă, podul de frânghii de la Carrick-a-Rede. Și-a luat cu ea aparatul de fotografiat pe insula Rathlin, lucrând toată după-amiaza. Uneori pictează imagini din St. Johns, micul promontoriu prin care orașul are acces la ocean, Water Street, Duckworth Harbour Drive, toate acele case mici proptite sus, pe stânci, de parcă ar face o ultimă încercare de a-și aminti de unde vin.

Pocnetul bastonului lui pe podea. Huruitul țevilor de apă. Are grijă să nu exagereze. Nu vrea să-l stânjenească, dar – cu siguranță – el se deplasează tot mai greu în acest anotimp. Cel mai tare se teme de un bufnet pe podea sau să nu cumva să cadă peste balustradă sau, mai rău chiar, să se rostogolească în jos, pe scări. Urcă scara înainte ca Ambrose să iasă din baie. Un fior de teamă când se așterne tăcerea, dar el iese cu un aer ușor uimit întipărit pe față. I-a

rămas puțină spumă de ras pe o parte a bărbiei, iar cămașa îi e încheiată aiurea.

Ea dispare în dormitor. Agitația unei persoane care-și face prea multe griji. Își scoate repede cămașa de noapte. Își trage o pereche de pantaloni și un pulover. O privire spre oglindă. Are părul grizonant și pieptul mare. Plus un colăcel de grăsime în jurul cefei.

Scoate capul pe ușa dormitorului, ca să se asigure că Ambrose a coborât scara cu bine. Țeasta lui lucioasă saltă departe de ea, trece de balustrada de jos și se îndreaptă spre bucătărie. Vechile zile de la Grand Opera House, hipodrom, Curzon, Albert Memorial Clock. Ei doi călătoreau fantastic de mult pe atunci. Erau atât de tineri. Mirosul stofei lui de tweed. Tutunul turcesc pe care-l folosea. Balurile de caritate din Belfast, rochia ei fâșâind pe scări, Ambrose în spate, cu papion la gât, cu părul rebel, strălucitor, dat cu briantină. Ambii însuflețiți de muzica orchestrei. Zile bune. Când stelele erau agățate de tavan sau tavanul era format din stele. Din când în când, o tratau cu melodii canadiene. Irlandezii au un mare talent la muzică și pot intona câte o melodie pe orice temă. Unii dintre ei știau chiar cuvintele baladei preferate de Primul Regiment din Newfoundiand, ai cărui membri fuseseră sortiți pieirii în bătălia de la Bulge, la Beaumont Hamei.

Bătrâni soldați din alte războaie. Căpitani și colonei. Piloți și navigatori. Vâslași și parașutiști. Toți bărbați eleganți. Uneori, se adunau să galopeze în timpul câte unei vânători de vulpi prin munții Mourne. Pajiștile, vara. Scaune pliante. Turnee de tenis. Obișnuiau s-o strige *americanca,* spre marele ei necaz. Încercase chiar să se debaraseze de accentul ei, dar nu reușise niciodată. Își cususe pe poala fustei emblema roșie din Newfoundiand. Campionatele durau până la lăsarea serii. Dineele seara, organizate în marile reședințe din Belfast. Ore de pregătire în fața toaletei. Înclinată spre mica oglindă ovală, ca să-și fixeze o șuviță de păr. Să se machieze. Nu prea mult roșu pe obraji. Puțin rimei, însă un ruj roșu pe buze. Cum arăt, iubitule? Ca să fiu sincer, draga mea, arăți întârziată. Răspunsul lui

obișnuit, însoțit de un semn strengăresc cu ochiul și de brațul înfășurat pe talia ei. Când se întorceau acasă, stătea goală în fața oglinzii, desfăcându-și părul, în timp ce el arunca gulerul alb, tare, pe pat, iar noaptea era bună cu ei, întotdeauna bună.

Coboară scările cu pas sprinten. El e așezat în dreptul ferestrei, cu ceaiul și cu pâinea prăjită în față. Se apleacă să-i încheie din nou cămașa și reușește să șteargă și spuma de ras rămasă pe gât fără ca el să-și dea seama. Ambrose strânge ziarul de ieri și, cu un oftat, îl așază împăturit pe masă. Un atentat cu bombă în centrul orașului. Șaptesprezece oameni reținuți în urma unui val de arestări. Un băiat împușcat în genunchi, în zona Peters Hill. Un dispozitiv incendiar găsit ascuns pe fundul unui cărucior de copil.

— Măreții și credincioșii eroi ai Irlandei își dau din nou în petic, zice Ambrose.

Pe drumul spre loch, pare că și automobilul se relaxează. O biserică veche, un stol de mierle pe streșini, notițe privind organizarea de licitații lipite pe stâlpii de piatră, hambare pline cu nutreț, canistre de lapte la porți, ținut mlăștinos.

Trec de situl arheologic, peste micul pod care duce pe insulă, apoi de poarta înroșită de razele soarelui de dimineață.

Casa e așezată pe malul lochului, ascunsă printre copaci. Acoperișul de trestie a fost de multă vreme înlocuit cu unul de ardezie, dar restul aparține încă trecutului. Pereții albi văruiți, ușa mică albastră din două părți, vechile ghivece de flori din cupru atârnate la ferestre, șezlongurile decolorate, un clopoțel care anunță masa, agățat de un par, în spatele casei. Cât de multe zile își petrecuse ea aici, bătând cuie și vopsind pereții și chituind ramele ferestrelor? Un nou sistem de încălzire, care n-a funcționat din capul locului. Pompe și conducte. Role de material izolator. Sârme și fântâni săpate după apă. Inițial, fusese o căsuță cu două camere, extinsă treptat până pe malul lochului. Ea și

Ambrose munciseră aici împreună în anii de după război. Zile pline de liniște și de calm. Vânt și ploaie. Aveau fețele bătute de vânt, bronzate. Sus, pe scară, ca să fixeze plăcile de ardezie. Să curețe burlanele de scurgere. Casa de vacanță, folosită înainte numai vara, intra apoi în iarnă. Toate acele nopți uimitor de simple, când stătea lungită alături de el în dormitorul din spate. Cu vedere spre est, peste apă. Urmărind cum cad picăturile de ploaie.

Tomas trage de volan și oprește în fața casei. Puțin prea brusc. Ambrose se sucește pe bancheta din spate fără să se trezească. Cauciucurile alunecă pe pământul moale. În iarba înaltă de lângă hambar sunt parcate mai multe vehicule. Ginerele ei, Lawrence, a invitat mult prea mulți oaspeți. Așa să fie. E weekendul lui. Ritualul lui.

— Lasă-l pe bunicul tău să mai moțăie un pic!

Lottie se apleacă în spate și îndeasă mai bine pătura în jurul lui Ambrose. El îi răspunde cu un sforăit ușor. Pământul e frământat în jur. Băltoace și urme de cauciucuri. A uitat să-și ia cizmele și pantofii îi plescăie prin mocirlă când se duce în spatele automobilului.

— Tomas, băiete, dă-mi o mână de ajutor!

El se sprijină de marginea vehiculului și-i întinde mâna. Șuvițe de păr risipite pe frunte.

— Să-ți cumperi niște ștergătoare pentru ochi.

El o privește perplex, dumirindu-se numai atunci când ea îi îndepărtează buclele de pe frunte. Râde. Lottie îl încarcă cu bagaje, cărți, pături, făcându-i semn să intre în casă. Îl urmărește cu privirea cum merge prin iarba deasă și înaltă, spicele ei ude scuturându-i-se pe blugi. Poartă niște pantaloni largi, ca de elefant. Cămașa îi atârnă la spate. Niciodată nu încercase să fie în pas cu moda. Se luptă să care toate lucrurile și aproape că alunecă la un moment dat, dar își sprijină piciorul de pietrișul din fața ușii de la intrare și se-ndreaptă.

Se duce spre ușă – partea de sus e deschisă, cea de jos închisă – și se apleacă în interior. Pe jumătate înăuntru, pe jumătate afară. Cu bagajele proptite de marginea ușii. Chiar și de la distanță, Lottie o poate auzi pe fiica ei

întâmpinându-l voioasă. Un val de fericire se revarsă afară, prin ușă. Un șorț. Câteva șuvițe de păr atârnate peste ochii albaștri ai lui Hannah. Miros de tutun, când se îmbrățișează.

— Unde e tata?

— Sforăie. Mai lasă-l câteva minute!

— I-ai lăsat fereastra în jos?

— Sigur. Au început vânătoarea?

— Au plasat momeala la cinci dimineața.

— Ce-au făcut?

— Au început pe întuneric.

Și, ca la un semnal, Lottie aude primul foc din acel weekend. Urmat rapid de cel de-al doilea. Se-ntoarce și vede un stol de păsări izbucnind speriate pe deasupra casei.

În tinerețe, și Ambrose fusese un trăgător bun. Câțiva amici din domeniul textilelor erau invitați în weekendurile de toamnă. Lumina farurilor înșirate pe drum, abia vizibilă prin ceața alburie. Cizme. Pălării purtate de vânătorii de rațe. Stofe din tweed. Impermeabile verzi. Arme de vânătoare Browning vârâte în învelitori, aruncate pe umeri. Mergeau pe potecile de pe insulă, cu câinii alergând în spatele lor – labradori, aurii și negri. Putea auzi bufnetul pașilor pe prundiș, atunci când plecau. Reveneau târziu, după-amiaza, cu hainele îmbibate de un miros slab de praf de pușcă. Rațe sălbatice, rațe moțate, rațe cu- fundar cu ochii galbeni. Spuneau că trebuie să toarne coniac în apa fierbinte ca să extragă mai ușor alicele din carne. Când gusta din mâncare, nu se putea abține să nu-și amintească rațele în zbor.

Arthur Brown. Dumnezeu să-l odihnească în pace! Mai păstrează încă scrisoarea nedesfăcută primită de la el. Fiul lui, Buster, fusese doborât într-o misiune de zbor din timpul războiului. Cel de-al doilea măcel al secolului. Experimentul de pace eșuat. Își amintește de Brown acasă la el, în Swansea, așezat pe zidul scund, cu trupul arcuit spre spate, mingea în zbor și satisfacția întipărită de pe fața lui.

Micul dejun e punctat de împușcături ce se aud la intervale neregulate. Ea stă jos, în bucătărie, alături de Hannah, la masa acoperită cu o învelitoare în pătrățele albe și roșii. Tomas citește cocoțat pe un scăunel de lângă foc, în timp ce Ambrose se plimbă pe mal între două moțăieli.

E fericită că-și poate petrece ceva timp în compania fiicei sale: e ceva ce se întâmplă din ce în ce mai rar acum. Inevitabilul ceainic, unt, biscuiți. Crini aplecați într-o vază de pe masă. Un miros greu de tutun: Lottie nu-i dă atenție când se strecoară pe sub nasul ei.

Pe pervazul ferestrei se află un maldăr de plicuri nedesfăcute și un carnet de cecuri. Destinul i-a dăruit fetei sale două calități – o minte ageră și darul sau blestemul de a-și risipi banii. Așa a fost de când o știe: pe când era copil și locuiau pe Malone Street, venea acasă fără pantofi în picioare. Chiar și acum bagă întotdeauna câte un cec într-un plic pentru Crucea Roșie, Oxfam sau casa de copii din Shaftesbury.

— Ce naiba mai e și Amnesty International?

— Doar o altă gașcă de canadieni, mamă.

— Nu te urăște poștașul?

— Sunt pe lista celor puși sub urmărire.

Lottie saltă mănunchiul de plicuri în aer, răsfirându-le ca pe niște cărți de joc: bancnote ce dispar dincolo de deal.

— Tot ce știu am învățat de la tine, mami.

Nu-i nicio minciună. Nici ea nu era o zgârcită în tinerețe. Însă grija ei de mamă are prioritate. E imposibil să scape de ea. Prinde cecurile într-un elastic și încearcă să le ascundă în spatele unui ghiveci cu flori.

Petrec mai multe ore împreună, mișcându-se natural prin bucătărie, făcând schimb de linguri și de boluri, folosind prosopul de bucătărie de pe celălalt umăr. Situația de la fermă. Pulsul satului. Hannah, care își făcuse o afacere din creșterea câinilor de rasă.

Mâinile ei parcă îmbătrâniseră puțin. Are acum treizeci și opt de ani, o jumătate de viață, și e mamă la rândul ei. Pielea îi e brăzdată de vene în relief, mai ales la încheietura mâinii. Ce lucru curios, s-o vadă pe fiica ei îmbătrânind!

Acea moștenire ciudată.

— Sper că Tomas se poartă cum trebuie.

— Joacă tenis miercurea.

— E foarte bine pentru el.

O notă meditativă în vocea fiicei sale:

— Sper că nu te înnebunește cu acel nou aparat stereo al lui!

— Oricum, noi suntem surzi amândoi.

Hannah se întoarce și ia pâinea de pe sobă. Cu mâinile goale. Se frige la degete. Se duce la chiuveta din bucătărie și dă drumul apei reci să curgă peste arsuri.

— Mami, mă gândesc. Poate c-ar trebui să vorbești tu cu el... Poate va accepta să iasă, măcar de data asta... Lawrence m-a bătut la cap toată săptămâna.

— Dar tu ești mama lui.

— Îhî. Doar că el te-ascultă numai pe tine.

— Poate că ar putea să vâslească atunci când vor pune momeala.

— Da, ar putea face asta.

Îl spionează pe fereastră pe Ambrose, care rătăcește pe malul lochului cu pălăria lui maro îndesată pe cap. Iubise întotdeauna lochul. Apa se întinde dincolo de el, vastă și cenușie. Ea știe că Ambrose va intra în curând în casă, frecându-și palmele în căutarea căldurii sobei, luându-și în față un mic pahar cu coniac și un ziar, plăcerile obișnuite ale unui început de septembrie.

Vânătorii revin la masa de prânz călcând greoi pe alee, cu puștile legănându-li-se pe șolduri. Ea nu-i cunoaște pe mulți dintre ei. Sunt amici ai lui Lawrence. Un avocat, un consilier local, un artizan care face bărci.

— Unde e Tomas? întreabă Lawrence.

— În camera lui.

Lawrence are cămașa încheiată până sus, la gât. E un tip ciolănos. Are atârnați după gât doi cufundări. Aruncă păsările pe masă, apoi se duce și își umple pipa cu tutun, pe care îl îndeasă bătând mușchiul cu palma.

— Va veni cu noi mâine?

— Of, lasă-l în pace! exclamă exasperată Hannah.

— I-ar face tot binele din lume.

— Lawrence, te rog!

El își scoate puloverul și îl atârnă la marginea căminului, mormă- ind. Un om solid, cu o voce subțire. Se mai înveselește atunci când li se alătură amicilor săi aflați în salon.

După-amiaza târziu, Lottie și Hannah se luptă să porționeze fripturile de pasăre. Hannah își mișcă mâinile ca o expertă, rupând bucățile și așezându-le pe un platou, garnisite cu felii de măr și afine. Un adaos extravagant de culoare.

Bărbații sunt așezați cu toții la masă, cu excepția lui Tomas. Și-au scos jachetele, pe care le-au pus pe spătarul scaunelor. Pălăriile sunt aruncate pe marginea ferestrei. Se aud hohote de râs puternice. O zi plăcută. Zeflemele. O evadare.

E bucuroasă când îl vede pe Tomas ieșind din camera lui, la căderea întunericului, după ce oaspeții au plecat. Și-a tras pe el un pulover de pescar bătrân, mult prea mare, purtat cândva de Ambrose. Se plimbă prin jur cu un aer încă somnoros. Îl salută pe Lawrence, dând din cap când îl vede în celălalt capăt al salonului. O prăpastie între ei, tată vitreg și fiu. Întotdeauna, un strat de nori.

După masa de seară se duce să vâslească pe loch, să consulte stelele. Purtând cizmele lui lungi. Binoclul îi e agățat la gât. Îl văd cum își vede de treabă pe loch, cu smocul mic de raze de lumină al lanternei plimbându-se pe mal. E o lună mare și joasă și o adiere de vânt trece peste loch.

Când lovește apa cu vâsla, lumina țopăie în sus și-n jos, apoi devine nemișcată din nou.

Sâmbătă dimineața devreme, ea îl scoală pe Ambrose ca să meargă la vânătoare. Afară e încă întuneric beznă. Aerul rece îi înțeapă pielea obrajilor. I-a pregătit deja hainele. O cămașă călduroasă de corp și izmene lungi. O

jachetă groasă din tweed. Două perechi de ciorapi. Împăturiți pe micul scaun de lemn. Periuța sa de dinți e alături, dar niciun aparat de ras. Este singura zi din an în care Ambrose nu se bărbierește imediat ce se scoală.

Pe tavan joacă lumini ale mai multor lanterne. Ceilalți oaspeți se apropie pe alee. Trei, patru, cinci dintre ei în dimineața aceasta. Li- păitul cauciucurilor prin noroi. Vocea lui Lawrence printre ei. O șoaptă și o comandă pentru câini, ca să tacă. Fumul de țigară ridicat deasupra lor.

La bucătărie, ea și Hannah pregătesc micul dejun: numai pâine prăjită și ceai, nu e timp pentru vreo prăjeală. Bărbații au cearcăne negre, sunt morocănoși, obosiți. Se uită afară pe fereastră, sperând că se va lumina în curând. Își pun bateriile în lanterne. Își controlează alicele. Își strâng bine șireturile.

Silueta lui apare brusc în hol. Inițial, e aproape sigură că Tomas n-a dormit toată noaptea. Se mai întâmplase asta și înainte. Adesea stă afară toată noaptea, pe apă, cu hărțile cerului întocmite de el. Trece stângaci prin bucătărie, îi salută pe cei așezați la masă și își trage un scaun lângă Ambrose. Un ritual al recunoașterii. Mănâncă micul dejun cu toții, apoi Tomas se ridică odată cu Lawrence – fără să-și spună un cuvânt – și se duc în cămară, unde se află un seif cenușiu bine ferecat.

Lottie îi urmărește cu privirea în timp ce se mișcă în lumina crudă a unui bec fără abajur. Lawrence sucește rotița seifului, deschide, bagă mâna și se întoarce apoi spre Tomas. Ea îl vede pe nepotul ei ținând în mână o greutate neobișnuită. Aude tot felul de expresii: calibrul doisprezece, cinci gloanțe, încărcătură de 36 de grame de alice.

— Asta înseamnă că te duci cu ei? îl întreabă Hannah.

Vocea ei e uimitor de calmă, dar trupul o trădează: umerii prea drepți, mușchii gâtului încordați, ochii – o premoniție de lucruri rele. Aruncă o privire spre Lawrence. Acesta dă din umeri și își vâră pipa în buzunarul de la piept, de parcă de acolo va monitoriza totul.

— Cred c-ar trebui să-ncerc! spune Tomas.

— Atunci, trage pe tine hainele de lână.

Bucătăria pare cuprinsă de un vârtej. Se ivesc zorii. Oaspeții ies din casă. Tomas se apleacă să-și lege șireturile de la bocanci. Hannah îl prinde pe Lawrence de guler și îi șoptește aprig ceva. Apoi, ea și Lottie îl iau pe Ambrose deoparte, implorându-l să aibă grijă de băiat.

— Ne înapoiem la prânz.

E încă în halatul de casă și se uită după ei cum se îndepărtează. Un adevărat regiment. Urmele bocancilor în noroi. Câinii săltând răbdători în urma lor. Dispar după ce ies pe poarta roșie și, în timp ce siluetele lor se pierd în depărtare, soarele urcă pe cer.

Întreaga dimineață se aud bubuiturile puștilor. Cu ecou. Simte fiecare bubuit ca pe o lovitură în interiorul ei. Lottie își dă seama că-și pierde complet controlul. Are nevoie de multă voință numai ca să se plimbe agitată prin bucătărie. Ar vrea să-și curețe mâinile de făină și să iasă pe ușa din față, să alerge în jos, pe alee, spre malul lochului, să-i vadă ce fac, să le ducă sendvișuri, lapte, un termos. Nu-și poate fixa privirea pe nimic. Fiecare lovitură o determină să se uite afară pe fereastră. Un val de ceață cenușie.

Deasupra lochului cad perdele dese de ploaie. Vântul șuieră printre ramurile împletite. Sigur că acum furtuna îi va mâna spre casă. Închide radioul ca să audă mai bine. Bombele fac ce sunt menite să facă. Răsucește butonul și rămâne pe o stație cu muzică clasică. La ora fixă, chiar și asta se întrerupe. O bombă incendiară în Newry. Trei morți, doisprezece răniți. Niciun avertisment.

O urmărește cu privirea pe fiica ei, cum se mișcă de la masă spre sobă, de acolo la cămară și apoi la frigider. Hannah reușește să își ascundă îngrijorarea. Frământă aluatul și-l pune la dospit. Ca și cum căldura din cuptor ar putea împinge mai repede acele ceasului de deasupra sa. Discută puțin între ele. Și-a pus Ambrose o curea ca lumea? I-au dat lui Tomas cei mai groși ciorapi? Va sta Lawrence aproape de cei doi? Și-au luat cu ei vreo haină de ploaie? Când a fost ultima dată când au vânat o rață? Și-a luat cu el ochelarii? Oare a mai tras vreodată înainte?

E trecut de prânz când aud lătratul unui câine. Oamenii se apropie pe drum în ordinea în care au plecat. Ambrose și Tomas sunt departe, în coadă, separați de ceilalți de un val de iarbă verde median. Jachetele lor sunt negre de apă. Puștile atârnate de umeri. Calcă puțin obosiți.

Ea îi întâmpină în fața casei, trage zăvorul ușii, îi îndeamnă să intre.

Tomas își scoate jacheta și o atârnă pe vătraiul de fier de lângă foc, își bate călcâiele până când bocancii îi ies din picioare, apoi își scoate ciorapii groși, trăgându-i de pe degete, și-i pune lângă foc. Se așază, înalt și fără vlagă, pe scaun, ascunzându-se sub un prosop aruncat pe cap. Din bocancii și ciorapii lui se ridică un abur fierbinte.

— Tu ce-ai făcut, Nana?

Ea stă în picioare lângă foc, cu spatele sprijinit de polița de deasupra căminului. Va păstra mult timp în amintire acest moment – el așezat pe scaun, cu o mică flacără jucând pe bombeurile întunecate de apă ale bocanilor.

— Ei, ce zici, ți-a plăcut?

— Îhî, cred că da.

— Ai vânat ceva?

— Bunicul a doborât două bucăți.

Sunt unele clipe – peste luni și peste ani, poate chiar și peste un deceniu – în care Lottie își dă seama cât de ciudat e să nu-ți găsești cuvintele la timpul potrivit, cum viitorul îți arată ce întrebări ar fi trebuit să pui în trecut, cum și cât de ușor ar fi putut fi salvați de ele, în timp ce lucrurile și-ar fi putut urma calea normală. De câte ori nu se întrebase după aceea de ce nu se așezase atunci alături de Tomas, pentru a afla de la el ce anume îl făcuse să plece la drum în acea dimineață, ce anume îl ghidase să meargă pe mal, ce instinct îl determinase să meargă la vânătoare. De ce simțise nevoia să se ducă pe malul lochului, să se așeze pe vine în iarbă și să aștepte ca păsările și câinii să perturbe cenușiul și albastrul de acolo? Ce vorbise el cu Ambrose, ce tăceri se așternuseră între ei? Ce sunete auzise venind de peste apă? Care dintre câini preferase să rămână lângă el,

în așteptare? Cum de-și schimbase atât de ușor părerea? Și-ar mai fi dorit să poată înțelege ce idei îi trecuseră lui prin cap în primele ore ale acelei dimineți de septembrie. Fusese doar ceva la întâmplare, nesolicitat de nimeni, un alt element din marea dezordine a lucrurilor? Poate că, pur și simplu, nu dorise să-l vadă pe bunicul lui cum se duce singur la vânătoare. Sau o auzise pe maică-sa vorbind cu tatăl său vitreg despre el. Sau poate din cauză că tatăl lui vitreg voia cu atâta încrâncenare să participe și el. Sau poate că fusese numai din pură plictiseală.

Era permanent măcinată de aceste întrebări, fie că era oprită la un stop de pe Malone Road sau într-o măcelărie de pe Ormeau Road, fie în timp ce participa la o demonstrație pentru pace de pe Andersonstown Road sau stătea în penumbră, pe Sandy Row, sau în unul dintre marșurile în care oamenii purtau fotografii ale celor dragi, sau în zilele în care stătea în fața clădirii parlamentului, așteptând niște vești decente din interior, sau în timp ce se plimba pe marginea insulei sau pe terenul din spate al clubului de tenis din Stranmillis, sau cobora scările alături de Ambrose, adăugând zi după zi, oră după oră, câte ceva la întrebarea crucială: ce anume îl făcuse pe Tomas să accepte să meargă la vânătoare, cum devenise el parte a unei istorii în plină desfășurare, ce-l făcuse să-și schimbe poziția?

Nu-l întrebase niciodată. În schimb, îl văzuse atunci pe Tomas cum ridică prosopul – frecându-și părul cu el – și se întorsese fericită în bucătărie, unde aprinsese focul în sobă.

Frunze galbene sunt presărate pe pajiștea încă verde. Casa avusese de suferit după ce fusese lovită de coada unei furtuni puternice. Acestea sunt weekendurile care-i plac cel mai mult: vin cu automobilul de la Belfast, coboară pe alee, se opresc o secundă la poartă și aud zbârnâitul stâlpilor de înaltă tensiune de la capătul drumului de țară.

Parchează lângă hambar, pe partea ridicată a aleii, unde terenul e mai ferm, și calcă atent pe covorul de frunze, ca să nu alunece în timp ce se îndreaptă spre cele două jumătăți de ușă de la intrare.

Tomas e împușcat și moare la șapte săptămâni de la deschiderea sezonului de vânătoare. Dis-de-dimineață, când afară e încă întuneric. În mica sa barcă albastră, cu vâsle. În timpul noului său ritual de a lansa pe apă rațe de lemn drept momeală.

E trezită din somn de o primă împușcătură. Ambrose e alături de ea. Pieptul lui se ridică și coboară. Respirația lui neregulată în camera din spate a casei. Se mișcă puțin printre cearșafuri, apoi se întoarce spre ea. Bluza pijamalei îi e deschisă. Pe acolo se vede un mic triunghi de piele de lângă gât. Respirația îi miroase urât. Lottie se îndepărtează de el. Camera parcă e plină de praf. Sigur, inițial crede că i s-a părut. Nu fusese un zgomot care să se audă în timpul nopții. Poate că se desprinsese o cărămidă din horn: se mai întâmplase și înainte. Sau poate o placă de ardezie de pe acoperiș. Bâjbâie pe măsuța de lângă pat, să vadă cât e ceasul. Îl ridică în dreptul ochilor. Trebuie să-l sucească să-l vadă mai bine. Ora cinci dimineața. N-a fost o împușcătură. Prea devreme pentru asta. Poate a căzut ceva în hambarul de afară sau prin salon. Aruncă o privire pe fereastră. Ploaia cade șiroaie. Rama e rece când o atinge.

Pe urmă, aude o a doua împușcătură. Întinde mâna spre umărul lui Ambrose și rămâne așa preț de o secundă. Poate că a dormit prea mult. La urma urmei, draperiile sunt trase. Poate că s-a luminat afară. Se ridică din pat în cămașa de noapte. Găsește papucii pe podeaua rece. Se duce la fereastră. Trage draperiile. Afară e întuneric beznă. Sigur că își imaginează. Încearcă să vadă vreo mișcare pe loch. Nu e nimic. Numai forma întunecată a unui copac îndoit de vânt. Nu e nici lună, nici lumina stelelor. Nu e nicio barcă. Nicio mică lumină roșie. Nicio urmă că ar fi cineva acolo. Numai tăcere.

Trage draperiile și traversează camera. Lasă papucii din picioare lângă pat. Ridică marginea păturii și aproape că s-a strecurat din nou în pat când aude o a treia împușcătură.

Asta, se gândește ea, nu e nicio placă de ardezie. Nicio cărămidă căzută pe jos.

Cartea a Treia

2011
Grădina amintirilor

De mai mulți ani mă aflu în posesia unei scrisori nedeschise. A călătorit peste Atlantic, la bordul lui Vickers Vimy, cu aproape o sută de ani în urmă, cel mai subțire plic, o scrisoare nu mai mare de două pagini, posibil chiar numai de una. Plicul are cincisprezece centimetri lungime și unsprezece lățime. Odată era albastru-des- chis, însă acum e decolorat, plin de pete de fum și de altele, galbene și maro. Scrisul de pe plic aproape că a dispărut și abia mai e lizibil. Niciun timbru. E boțit pe margini și a fost împăturit de mai multe ori. Timp de foarte mulți ani, a fost băgat și scos din buzunare și din sertarele dulapurilor. La un moment dat, a fost netezit cu fierul de călcat, care a lăsat o urmă de arsură în colțul de sus, din dreapta, lângă ștampila indicând plata taxei poștale, și mai sunt și mici pete lăsate de apă, ca și cum ar fi fost purtat prin ploaie. Altfel nu apare niciun sigiliu, niciun semn, nicio formă care să te lase să ghicești ce ar putea fi în interior.

Scrisoarea a fost lăsată moștenire, trecând de la mamă la fiică și mai departe, într-o succesiune de vieți. Eu am aproape jumătate din vârsta scrisorii și n-am nicio fată căreia să i-o las și pot să spun că, de multe ori, am stat la masa din bucătărie studiind plicul îndelung, i-am pipăit marginile și l-am cântărit în palmă, încercând să ghicesc ce-ar putea conține, dar – la fel cum ne unesc războaiele – și misterul ne ține la un loc.

Îmi e rușine să spun că am trăit mult timp fără niciun scop deosebit și nu mi-am respectat promisiunile pe care

mi le făcusem mie însămi – câțiva ani ca asistentă medicală, un deceniu în Coaliția Femeilor, ceva agricultură pe insulă, câteva luni vânzând cosmetice, alți câțiva ani crescând câini de rasă. Am avut un copil la vârsta de nouăsprezece ani, pe care l-am pierdut când aveam treizeci și opt. Adevărul adevărat e că nu-mi doresc nimic mai mult pe lume decât să-mi țin din nou în brațe băiatul, acum mort – dacă aș ști că-l pot vedea pe Tomas cum vâslește, venind cu barca la mal, sau cum trece prin bucătărie cu bocancii în picioarele sale lungi, sau cum merge pe mal cu binoclul atârnat la gât, aș face bucăți scrisoarea și aș risipi toate viețile legate de ea peste Strangford și dincolo de el. Dar fiindcă lucrurile stau altfel, o prețuiesc. Dintre toate locurile, o păstrez în cămară. Pe raftul de mijloc, unde stă singură. Vârâtă într-o învelitoare veche de plastic. Constat că sunt adepta unei imaginații debordante. Căile vieților noastre se interconectează, ieșind la lumină în cele mai ciudate momente, pentru ca apoi să ne arunce din nou în bezna neagră. Retrăim viețile celor care au plecat înaintea noastră, ca pe o bandă Mobius[80] care te lasă perplex, până când ne întoarcem eventual acasă, în pielea noastră. N-am niciun fel de mustrări de conștiință pentru că scot uneori scrisoarea afară și o examinez cu grijă, poate-poate voi descoperi cea mai mică cheie de înțelegere a ei. *Familiei Jennings, 9 Brown Street, Cork, Irlanda.* Scrisul e cu înfloriturі, cu talent pentru curbe și forme, un adevărat viraj stilistic. Bunica mea, Emily Ehrlich, a fost cea care a scris această scrisoare, propria mea mamă a negociat trecerea oceanului, dar totul a început cu străbunica mea, Lily Duggan, dacă se poate spune că există într-adevăr un început. Străbunica a fost o servitoare care a emigrat din Dublin și care s-a mutut în nordul statului Missouri, unde s-a căsătorit cu un negustor de gheață.

[80] Banda lui Mobius, model al unei suprafețe cu o singură față, care se obține în practică prin lipirea capetelor unei benzi dreptunghiulare, astfel încât vârfurile de pe aceeași diagonală să se suprapună. A fost studiată inițial de Ferdinand Mobius și de Johann Benedict Listing, în 1858. (n.tr.)

Deseori mă întreb ce s-ar fi întâmplat dacă scrisoarea ar fi fost livrată la destinația sa din Cork, ce turnură ar fi luat evenimentele, ce șanse, ce accidente, ce curiozități ar fi generat. Poate că, după ce ar fi fost citită, ar fi fost pusă pe foc. Sau ignorată. Sau apreciată. Sau aruncată la gunoi. Sau lăsată să mucegăiască într-o veche mansardă, teritoriul unei veverițe sau al unui liliac.

Nedeschisă, scrisoarea este, desigur, cu mult mai puțin eficientă, cu excepția existenței unui evantai de posibilități și a micii șanse că ar putea conține ceva uimitor sau că ar putea da la iveală ceva de mult uitat și extrem de frumos.

Dar toate aceste lucruri nu sunt noutăți și nici vreo revelație. Pur și simplu n-ai cum să știi ce ar fi putut schimba sau cum s-ar fi interconectat sau îndepărtat viețile sau ce formă ar fi putut lua ele după ce plicul ar fi fost tăiat cu un cuțit. Atât de multe vieți sunt proiectate pe orbite lungi, schimbătoare. Esențial este faptul că, odinioară, îmi țineam fiul strâns la piept, simțindu-i suflarea pe urechea mea, iar el a fost ucis într-o dimineață ploioasă de octombrie, în întunericul teribil dinaintea zorilor, și trebuie să mărturisesc că sunt momente în care aș vrea să știu ce s-ar fi întâmplat dacă acest lucru nu ar fi avut loc niciodată și motivul pentru care s-a întâmplat în acel fel, și ce-ar fi trebuit să fac ca să-l împiedic să se întâmple. Și, mai presus de orice, aș vrea ca el să fie din nou aici, viu și înalt și caustic și dornic să mă protejeze în timpul ultimei furtuni.

Dimineață, după ce am primit vești de la bancă, un cârd de gâște din specia branta au aterizat în picaj pe loch, aducând cu ele jos, deasupra apei, propriul lor mister. Vin în fiecare an. Cu o regularitate de ceasornic. În număr foarte mare. În ultimii ani am văzut douăzeci sau treizeci de mii pe parcursul câtorva zile. Pe moment, cerul se întunecă din cauza lor, ca niște nori imenși în mișcare, pe urmă își strâng aripile și se așternca un covor pe apă și pe iarbă. Nu din motive decorative, ci pur și simplu de foame. Își fac cuiburi în mlaștini și pe insulițe și morene.

Am ieșit pe ușa din spate și m-am dus spre loch cu o

haină aruncată peste halatul de casă și cu cizme în picioare. Cu o cană de cafea în mână. Cu părul prins într-o plasă. Fără să-mi fac baia de dimineață. Foarte atrăgătoare, ce să zic! Mareea se retrăsese și stâncile de la marginea apei erau alunecoase din cauza algelor. Georgie s-a luat după mine până la malul apei, după care s-a întors în grădină și și-a lăsat capul pe labe, bătrână și obosită. Am simțit compasiune. Mi-am îndesat haina bine sub mine când m-am așezat pe o stâncă rece, la douăzeci de picioare de mal. Niciun suflet pe mai multe mile în jur. Păsările zburau sus, pe cerul vast. Coborau și se ridicau, apoi veneau ca o masă compactă spre mal, peste acoperișul nostru, dispărând în spatele meu, numai pentru a fi urmate la scurt timp de un alt cârd, dinspre Insula Păsărilor.

Se pare că gâștele au o memorie perfectă. Ele se întorc mereu, an după an, pe aceleași stânci. Își învață puii arta de a supraviețui pe loch. Tomas obișnuia să plece pe loch în barca albastră a bunicului său, când venea mareea. Urmărea zborul gâștelor pe cer timp de mai multe ore, chiar și atunci când ploua. Mi se părea că-i văd numai barca sau mantaua de ploaie verde plutind. Uneori se ridica să sucească o vâslă sau să-și fixeze binoclul spre un anume punct și corpul lui părea că se ridică direct din apă. Serile trebuia să ne ducem pe mal și să scuturăm clopoțelul care anunța masa ca să-l aducem acasă. Venea prin grădină cu vâsla pe umăr.

Apa se ridicase până la jumătatea cizmelor mele Wellington. Era prea rece ca să înoți în ea, deși – la șaptezeci și doi de ani – încă îmi place uneori să-mi trag pe mine un costum de baie jerpelit și să alunec în ea. Am mai stat încă o oră, urmărind gâștele cu privirea, până când stânca a fost aproape înghițită de apă și fundul meu mare a început să înghețe chiar și învelit în haină. L-am strigat pe fiul meu mort și i-am promis că nu voi permite ca banca să intre nici măcar în posesia unui fir de iarbă sau a unei picături de apă sau a unei plăci sfărâmate de ardezie de pe acoperiș. M-am ridicat înverșunată în hotărârea mea și m-am dus înapoi în casă, unde Georgie mă aștepta. I-am dat

să mănânce niște bucățele de carne de vacă, am adus turbă și butuci ca să fac un foc, apoi am citit o selecție de poezii de Longley.

După-amiază, am pregătit un mic pahar cu brandy fierbinte în care am pus cuișoare, dar – cum știam că era cam devreme – l-am aruncat în foc și cuișoarele au început să sfârâie acolo. Am adus scrisoarea din cămară și am pus-o pe raftul de deasupra căminului, alături de alte mărturii ale acelui zbor: fotografii, somații ale băncii și un ceas ticăind.

O poveste veche: ei vor pământul meu. Cinci acri de insulă într-un arhipelag de o sută altele. O casă mare, un adăpost pentru bărci, o colibă de pescar și un adăpost pentru câini construit de fostul meu soț, Lawrence. Pe insulă funcționa în trecut o fermă; creșteam câini de vânătoare de păsări și ogari și, un timp, a fost folosită pentru vânatul rațelor. Dar, după ce Tomas al nostru a murit, nicio împușcătură nu a mai bubuit în acel loc.

Când mă plimb, încă mai pot găsi cartușe vechi și pachete cu alice și cranii de păsări doborâte în zbor. Traiectoria unei păsări împușcate e un lucru incredibil. În timp ce e lovită dur în aer, cerul își continuă netulburat mișcările în spatele ei, dar pasărea se prăbușește fulgerată-n jos, ca un fir cu plumb. O bufnitură pe pământ, o împroșcare cu noroi sau cu apă atunci când cade în valuri. Iar câinii sunt încântați, adulmecând prin iarbă sau aruncându-se în apă.

În cele mai bune timpuri, aveam opt câini. Acum a rămas numai Georgie, o cățea labrador bătrână și credincioasă. Și ea e cam greoaie, dar e capabilă încă să facă mare zarvă atunci când vede o rață sălbatică.

Imediat dincolo de pod se află ruinele unei mănăstiri extrem de vechi în comparație cu prețioasa mea scrisoare. Un sit de patrimoniu. Plăci de alamă și garduri scunde de piatră, și mușchi, cățărat peste tot. Cărți sfinte au fost scrise aici în urmă cu o mie cinci sute de ani. Cu cerneală extrasă din sol. Pergamente din piele de vițel.

Nu vin prea mulți vizitatori aici, pe aceste drumuri lăturalnice și înguste, până la marginea lochului, iar eu mă port suficient de ursuz, rotind un băț în caz că ei se abat din drum și vor să treacă podul, ca să vină spre casa mea traversând limba de pământ noroioasă acoperită de flux.

Trei dormitoare, o bucătărie mare, un salon, o cămară și o verandă nouă, închisă, construită în anii ’80 sub supravegherea mamei mele, de parcă puteam uita complet de război stând acolo și admirând apa. Veranda e înaltă și lată, și plină de lumină. O bancă de lemn de-a lungul ferestrelor. Perne învelite în fețe imprimate cu hărți ale amiralității. În rest, casa e scundă, ca să nu uităm să rămânem umili. Scaune cu perne bătucite și tapițerie decolorată. Un șemineu afumat. Un dulap de cărți elegant, din mahon și sticlă. Fiul meu trebuia să se aplece ca să treacă prin cadrul ușii. Pereții sunt groși, dar un aer rece se strecoară pe la colțuri și insistă să rămână în interior. Ușile trebuie să rămână bine închise ca să se păstreze căldura focului din camera mare. Dați-mi orice sursă de lumină: de preferință lămpi tilley[81], felinare de furtună, abajurul înnegrit al lămpilor victoriene.

Tot timpul cad pe acoperiș scoici, lansate de păsările care zboară pe deasupra capului. Uneori am senzația că locuiesc într-un instrument de percuție.

Când se ivește prima geană de lumină, în zori, îmi arunc o haină lungă pe umeri, o apuc pe Georgie de lesă și o duc la marginea lochului, de-a lungul malului, prin pădurea umedă din spatele ruinelor. Ramuri verzi de fiecare parte și mușchi moale sub picioare. Un pârleaz de piatră în zid.

Cățeaua se înțepenește pe picioare la vederea zidului de verdeață și începe să latre la umbrele copacilor îndoiți de vânt printre ruine. Cu urechile ciulite-n sus și spatele arcuit. Vechii monahi foloseau trestie ca să picteze cărțile sfinte. Piele de vițel, piele de lup și piele de elan, ca să se ferească de frig. Măcinau os, pe care îl amestecau cu iarbă, și

[81] Lampă portabilă sau cu parafină, în care presiunea aerului e folosită ca să alimenteze fitilul cu combustibil (n.tr.)

pământ, și boabe, și plante. Pene de scris. Legături din piele. Colibe de piatră. Clopote de bronz. O serie de ziduri pentru apărare. Turnuri de veghe rotunde. Focurile pe care le făceau erau mici. Cărțile pe care le scriau erau transportate peste loch și peste mare, până în Scoția.

O corlă[82] vine să inspecteze aceste locuri uneori, zburând pe deasupra casei. Penajul ei este pestriț, gri și maro. Ciocul lung și subțire arată ca o foarfecă în mișcare sus, pe cer. Parcă își urmează destinul, clevetind despre necazurile ei solitare. Îmi place s-o urmăresc cu binoclul în timp ce ciugulește râme de jos, din noroi, deși n-am mai auzit-o de ceva timp.

Am mers printre ruinele capelei de la baza dealului, adunând doze de cidru goale lăsate de tinerii din sat. Cred că ei numesc astea *distracții.* Ar putea fi, ce pot spune? Mai bine aici decât în cine știe ce dormitor sordid și meschin dintr-o casă cu chirie. Mai sunt resturi de țigară aruncate peste tot prin jur, manșoane din plastic, capace de sticle, cutii ude. Am lăsat prezervativele pentru o altă zi. Două mici bucăți de hârtie răsucite pe prundiș. *Mă iubește, nu mă iubește.*

Lângă ruinele capelei, un înveliș de ciocolată bătut de vânt și o sticlă goală de vin completează tabloul poveștii de dragoste.

O imensă liniște și nemișcare, până când un alt cârd de gâște vine în zbor dinspre loch, pe vechiul lor drum. Fac un tărăboi asemănător unor împușcături și Georgie se saltă pe labele din spate, de parcă ar vrea să le prindă prin aer.

Am aruncat gunoiul în pubelele din apropierea plăcuțelor care anunță situl, am traversat înapoi podul, am înconjurat insula. O plimbare de o oră. O femeie bătrână și câinele ei. Georgie făcea salturi în față, izgonind păsările ascunse prin iarba înaltă. Pe plaja acoperită de nisip de lângă apă, am văzut mai multe oale sparte de prins homari. Marginile lochului nu sunt niciodată clar definite, nici spre uscat, nici spre mare. Mareea înaintează și se retrage tot

[82] Pasăre de mlaştină cu ciocul lung şi îndoit în jos (cu penajul brun-închis sau brun-ruginiu) (n.tr.)

timpul de la țărm. La fel, bărcile și amintirile.

Când am intrat în casă, telefonul suna. Am împins partea de jos a ușii, am aruncat lesa, am trecut prin camerele joase și m-am oprit în dreptul robotului de mesaje din bucătărie. Clipitul infernal al micului ochi roșu, în timp ce-l ascultam vorbind. Din nou, Simon Leogue, managerul băncii din Bangor. Atât de politicos și de manierat, cu un accent sudic, cu nuanțe amintind de Londra – toate problemele noastre adunate într-o singură voce. *Bună dimineața, doamnă Carson.* Un tânăr drăguț dacă n-ar fi fost ceea ce este, dar din păcate așa stau lucrurile.

Singurul mod de a șterge mesajul era să-l ascult mai întâi. Gândul c-aș putea să-l ascult de două ori era cu mult prea mult pentru mine, așa că am ridicat aparatul și i-am dat drumul jos în mijlocul frazei, apoi am smuls priza din perete. O tăcere scurtă și cât se poate de oportună. Gestul meu ar fi putut fi calificat cu greu drept cel mai isteț, dar aveam încă mobilul Blackberry în caz de urgență.

Am adus-o pe Georgie pe verandă. Gâștele se profilau pe cerul în schimbare. Mareea poate căra foarte rapid un corp pe dedesubt, în mare. Ucis în floarea tinereții, masacru, apă sfințită.

L-au împușcat pe Tomas în timp ce își trăgea barca la mal, în octombrie 1978. La nouăsprezece ani. Era încă student la universitate, în al doilea an. Nu sunt încă sigură dacă au fost cei din UVF, sau IRA, sau UFF, sau INLA[83], sau indiferent ce alte specii de idioți erau prin jur la vremea aceea. Ca să spun adevărul, aș cam avea idee, dar nu prea mai contează acum. Vechile noastre adversități nu merită să fie scrise cu majuscule.

L-au omorât ca să-i ia pușca de vânătoare. Într-un loc de unde puteau fi auziți din casă, în întunericul de dimineața devreme. Mama mea s-a năpustit la mine în dormitor, strigând: „Dragă Hannah, e atât de ciudat, ai auzit asta?”

[83] Grupuri paramilitare din Irlanda de Nord: Forța Voluntară din Ulster (UVF), Armata Republicană Irlandeză (IRA), Luptătorii pentru Libertate din Ulster (UFF) și Armata Națională Irlandeză de Eliberare (INLA) (n.tr.)

Lawrence alerga deja peste pajiște, cu gheața pârâindu-i sub picioare, exclamând: „O, Doamne, Tomas, o, Doamne Dumnezeule!” La început am crezut că se împușcase singur, dar fuseseră trei gloanțe. Ieșise din casă devreme, lansând rațe de momeală pe loch.

Curentul l-a purtat departe până când am reușit să-l prindem, undeva în apropiere de Narrows, unde se învârtea în cercuri din ce în ce mai mici. Nu e cine știe ce mare înțelepciune, dar – cu cât îmbătrânesc mai mult – cu atât mai tare cred că viețile noastre n-au la bază timpul, ci lumina. Problema e că imaginile care-mi revin atât de des în minte sunt, rareori, cele pe care le-aș dori. Apa sclipea neagră și argintie. Sufla un vânt înghețat. Am mers prin apa mai puțin adâncă până la el. Barca continua să se rotească. O lumină argintie reverbera în jurul nostru. Jacheta lui scurtă și groasă. Bocancii înalți. Binoclul în jurul gâtului. Atât de tânăr… Nu se vedea nicio rană, doar că zăcea cumva îndoit. Cu sprâncenele înghețate. Nu voi uita niciodată asta. Un pic de brumă albă adunată acolo. O mână încleștată, ca și cum ar fi fost plină de mânie, cealaltă palmă deschisă și fără viață. Lawrence s-a dus spre barcă și l-a luat în brațe. L-a cărat pe mal, unde au venit în goană uniformele. Înjurând, în timp ce înaintau prin apa mică. Lasă-l jos, a strigat o voce. Acum! Dă-i drumul! Pe mal se agitau proiectoare mobile, deși era deja dimineață deplină. Se auzeau sirenele sunând. Mama mea, împietrită pe mal, cu mâna la gură. În halatul de casă. Cineva i-a pus o pătură pe umeri. Tăcerea ei teribilă. Lawrence l-a așezat pe fiul meu jos, lângă trestii. Ziarele au publicat o știre cât se poate de simplă: un tânăr cu o pușcă, asediat de oameni cu mai multe arme de foc. Cât de departe de adevărul real! Aș fi vrut atunci să-i iau pe toți ticăloșii de asasini din Irlanda de Nord și să-i oblig să doarmă o noapte în barca albastră a băiatului meu, afară pe loch, în întuneric, printre trestii, să se reîntoarcă la primordialele modele celtice.

Mi-am tras pe mine costumul de scufundător și am ieșit din casă pe ușa din spate. Afară era încă întuneric. Apa

ajunsese sus, la marginea pajiștei. Zidul scund de piatră era verde de alge. Mi-am tras bine fermoarul la ghetele costumului și am luat-o în jos, pe panta alunecoasă scăldată de mareea înaltă. Georgie lătra după mine pe mal și, când m-am întors, se aruncase deja în apă. Nu era prea dornică să înoate Georgie a noastră, așa că mi se părea cu atât mai drăgălașă în timp ce bătea apa cu picioarele, cu ochișorii ei maro strălucitori și un pic panicați. Probabil că eram un fel de arătare pentru ea: costumul lucios, lipit pe mine, având vizibilă numai fața rotundă, încadrată de câteva șuvițe de păr înspicat scăpate pe sub marginile glugii. Mi-am dat drumul în apă. Un mic șoc din cauza răcelii, urmat de-un val de căldură.

Ca s-o fac pe Georgie să se teamă mai puțin, am rămas în apropiere de mal, plutind pe spate și privind stelele care lăsau pe cer urme de gheare. Pe când era copil, Tomas era teribil de încântat de ideea că lumina pe care o vedeam putea proveni de la o stea deja dispărută. Un timp, studiase cerul și toate configurațiile sale complexe. Auzise de povestea despre Alcock și Brown de la bunică-sa și dorea să știe ce cunoștințe avusese Brown de reușise să traverseze Atlanticul cu atât de mult timp în urmă. Un zbor bazat pe instinct și frumusețe și teamă. Era uluit de faptul că Brown nu avusese un giroscop. Tomas ieșise pe urmă cu barca pe loch și alcătuise o hartă a stelelor pe hârtie milimetrică. Luase cu el un sextant, binoclul, o nivelă cu bulă de aer, o lanternă infraroșie. Patrulele care treceau ocazional pe malul lochului își îndreptau reflectoarele spre el: Garda de Coastă cunoștea foarte bine obiceiurile familiei noastre, dar unitățile militare se purtau mizerabil. Aveau reflectoare montate pe bărcile lor și apăreau rapid, ca din senin. Cu megafoane date la maximum. Cu facle de semnalizare a parașutelor. El devenea irascibil în prezența lor și le răspundea cu aceeași monedă, până când ei își dăduseră seama că nu prezenta niciun pericol, că era doar un băiat cu o pasiune ciudată. Totuși, odată îi răsturnaseră barca și toate hărțile lui, desenate cu grijă, fuseseră distruse. Mai târziu, la universitate, obișnuia să stea cu draperiile trase –

vopsise pereții în negru și tăiase în bucăți câteva etichete luminoase, gomate, pe care le lipise pe tavan, navigând astfel printre ele. O viață solitară.

După ce a fost luat dintre noi – e încă greu să spun că a fost *asasinat* –, am fost copleșită de un gând obsesiv: dacă Tomas sărutase sau nu o fată. Asta până când am întâlnit-o pe una cu care se pare că fusese prieten o vreme, o fată scundă, obraznică și vulgară, care lucra într-o agenție de asigurări de pe Ormeau Road. Ea m-a vindecat de toate iluziile privind acest aspect al vieții lui.

Sunt momente în care trecutul capătă o rezonanță specială și devenim sensibili la sunetele care, în mod normal, sunt în afara câmpului nostru auditiv. Tomas al nostru își trăgea foarte mult hrana spirituală din ghemul nostru încurcat de conexiuni. Stătea lângă bu- nică-sa, în casa noastră din Malone Road, și asculta istorisirile ei; și, la un moment dat, a vrut chiar să creeze un model matematic al rădăcinilor familiei: Newfoundiand, Olanda, Norvegia, Belfast, Londra, St. Louis, Dublin. O linie în zigzag care se întindea mult înapoi, până la Lily Duggan. L-am întrebat cum ar arăta o astfel de diagramă și el a cugetat un pic, după care mi-a răspuns că ar putea fi asemenea unui cuib dintr-un copac văzut de pe sol, pe un fundal pe care gonește o avalanșă rapidă de imagini, ca într-o proiecție cinematografică. N-am prea înțeles atunci ce dorise să-mi spună, dar acum mi se pare un lucru deosebit de frumos și de complex – rămurele aduse de peste tot, tot felul de frânturi, frunze și ramuri mari intersectându-se la intervale de timp, catolici, britanici, protestanți, irlandezi, atei, americani, quakeri și mereu norii, dispersându-se pe cerul desenat de el.

Doamne Dumnezeule, cât de dor îmi este de băiatul meu! Și, pe măsură ce trec anii, dorul crește și mai mult. Când sunt ursuză, trebuie să accept că rațiunea pentru care pun stiloul pe hârtie este exact faptul că n-am pe nimeni căruia să-i spun această poveste. După ce Tomas a murit, Lawrence și-a luat toate tweedurile și s-a mutat la o altă fermă din Fermanagh, lăsându-mi mie casa. S-a lepădat de

vinovăție în loch; mi-a spus că, într-un fel, voi reuși și eu să-mi găsesc calea. Adevărul gol-goluț e că lumina de la capătul tunelului e în general cea a companiilor farmaceutice. Eu una nu prea am mai avut nicio speranță. Două generații de mame încă în viață când Tomas dispăruse dintre noi. Cel mai fericit fusese în preajma bunicii sale. Nana, cum îi spunea el. Stăteau uneori așezați unul lângă altul pe șezlonguri, la marginea lochului. Ea obișnuia să-i spună că era mai tânără decât el și poate chiar așa era în unele privințe. Sună banal când lovesc ușor penița de hârtie, dar sunt momente în care cred că, pentru mine, pendulul a ajuns la capăt.

Am înotat aproape o oră, până când fiecare părticică din mine, înțepenită de frig, a început să mă doară, și am mers clătinându-mă prin grădină, cu Georgie la călcâiele mele. Mi-am tras pe mine cred că toate puloverele pe care le aveam și m-am dus încă tremurând în bucătărie. Georgie se ghemuise foarte aproape de sobă și m-am așezat și eu lângă ea, apoi am pregătit ceva de mâncare – cârnați cu ouă și fasole. Stătea colac la picioarele mele, în timp ce eu așezam masa și mă mișcăm printre fasciculele de lumină desenate de lună pe podea.

Ca să-mi mai revin după o noapte nedormită, agitată, am luat-o pe Georgie la plimbare în jurul insulei, în aerul rece al zorilor. Sau, mai degrabă, pot spune că ea m-a tras s-o urmez. Corla mea se auzea cântând pe plaurii din est. Am fost bucuroasă s-o aud după atâta vreme. Mă simțisem ca lăsată-n părăsire și revenirea ei însemna mult mai mult decât un simplu cântat.

Georgie mergea încet alături de mine, printre vechi frânghii încolăcite, vâsle rupte și colaci portocalii de salvare, totul cărat de apă la mal. Mareea era în creștere din nou și am scurtat drumul – am traversat limba de pământ noroios și m-am tras în sus, pe mal, apucându-mă de niște trestii lungi și stârnind noroiul de pe fundul apei. M-am așezat câteva minute ca să absorb peisajul sau mai

curând să fiu eu cea absorbită de el.

Când am cotit pe drumul spre casă, am auzit telefonul sunând. Cumva, banca făcuse rost de numărul micului meu Blackberry. Erau alte două mesaje noi pe aparat. Foarte politicoase. Pretendenți la sărăcia mea sclivisită. Mica lumină roșie pulsa în buzunarul meu. Le-am șters fără să le ascult.

Dincolo de copaci am văzut casa scundă, cu lochul în fundal. M-a izbit atunci ideea, acolo și atunci, că – dacă nu acționez rapid – nu voi mai putea face absolut nimic.

Land Roverul a pornit-o din prima, ca un cal bătrân. Georgie a sărit pe bancheta din spate, cu botul proptit în geam. Avea nevoie de o baie. Am lăsat puțin fereastra. Ambreiajul era înțepenit și mi-a luat ceva timp până să-l urnesc și să ies pe alee, pe lângă plauri, dincolo de ruine, și să străbat apoi cele patru mile până-n sat.

Un tânăr chipeș mi-a umplat rezervorul cu motorină și apoi a revenit cu cartea mea de credit, ridicând ușor stânjenit din umeri. Mi-a controlat cauciucurile și a turnat un litru de ulei în motor, apoi și-a ridicat degetul în semn de salut spre șapca de baseball întoarsă.

— Nu-i nimic de plată, doamnă Carson, mi-a spus el. Din partea casei.

Și-a îndesat o cârpă în buzunarul salopetei și a plecat. L-am chemat înapoi – a prins cu degetele moneda de o liră și s-a înroșit.

— Aveți grijă la drum!

Am demarat prin burniță, cu ochii încețoșați de recunoștință.

Vehicule cu luminile aprinse, deși dimineață, erau vizibile în urma mea. Le-am făcut un semn politicos cu mâna ca să mă depășească, pe urmă am ridicat două degete, făcând semnul victoriei, în timp ce tot mai multe treceau pe lângă mine. Unii șoferi chiar au avut buna dispoziție de a izbucni în râs. Mi-a luat aproape douăzeci de minute ca să intru pe șosea, evitând la mustață o coliziune, ceea ce mi-ar fi rezolvat foarte simplu toate problemele.

M-am trezit chicotind atunci când, în apropiere de Comber, chiar și o remorcă cu o barcă pe ea m-a depășit, șoferul făcându-mi semn cu farurile.

În Bangor se circula bară la bară. Orașul fremăta tot. Automobile, camioane, camionete ale furnizorilor, biciclete. Am parcat Land Roverul pe un loc pe care n-aveam voie, destinat persoanelor cu handicap. Permisul pe care îl foloseam ca s-o duc pe mama de colo-colo expirase în urmă cu cinci ani, dar l-am lipit oricum de parbriz.

M-am așezat pe bara de protecție din spate, mi-am scos cizmele de cauciuc și mi-am tras o pereche bună de pantofi. Mă simțeam ca în chingi în vechea mea jachetă verde, de vânătoare, așa c-am scos-o, am împăturit-o cu căptușeala în afară și am pus-o pe braț. Aveam un pulover și o rochie veche, albastră, pe care mi-o cumpărase Lawrence cu câteva decenii în urmă: spatele rochiei cedase de câteva ori, așa că acum era peticită, dar din față arăta destul de bine, mai ales că aveam și puloverul deasupra. Am plimbat-o pe Georgie în jos, pe strada mare, cu părul ei ciufulit și aerul sălbăticit.

Ușile băncii erau echipate cu o serie de alarme complicate. Eram iritată de parcă tocmai mă prinsesem într-o capcană. Când am intrat, în final, mi-au spus că trebuie s-o las pe Georgie afară, că nu era permis cu animale în interior. I-am spus bietului funcționar că nu eram numai surdă, ci și oarbă, și că Georgie, care avea un doctorat în inginerie civilă, era singura modalitate ca să mă pot mișca prin ridicolul lor Alcatraz.

— Voi vedea ce pot face, doamnă Carson!

I-am zărit discutând într-un colț. Micuța cabală a ochelariștilor. Capetele le săltau în sus și-n jos, ca niște mere de Halloween. Însuși managerul a venit până în spatele ghișeului ca să mă examineze, destul de îngrijorat. I-am făcut entuziastă cu mâna. M-a surprins când a răspuns în același fel și atunci m-am gândit că poate vom avea o bătălie decentă, el și cu mine, deși mi-am dat imediat seama că nimic nu era în siguranță când toată moștenirea mea se afla în joc.

M-au lăsat să aștept patruzeci și cinci de minute, timp în care mă lovea, val după val, claustrofobia. Iluzia nesănătoasă că puteam negocia cu ei era combinată cu teama c-ar fi putut să mă scoată de acolo cu cătușe la mâini. Georgie avea nevoile ei, așa că după un timp a dat drumul unui pârâiaș printre ghivecele cu plante de plastic. Eram mândră de ea ca o adolescentă, așa că i-am dat o mână de lucruri bune de mâncat. S-a lungit pe jos, frecându-și botul de picioarele mele. Afară, lumina după-amiezii se micșora treptat. Priveam neîntreruptul du-te-vino al clienților. Mama mea n-ar fi suportat așa ceva. S-ar fi ridicat teribil de ofensată, numai și pentru simplul fapt că fusese chemată la bancă, ca să nu mai vorbesc de întrebările lor legate de conturi și de amenințarea că-mi vor lua casa. Fusese total dedicată reconstruirii casei de-a lungul anilor: ferestre noi, strat izolator, veranda. Chiar și în ultimii ei ani, când trebuia să-și împingă singură scaunul cu rotile, era obsedată ca pereții să fie bine spălați, clanțele ușilor bine unse, ramele geamurilor bine izolate, ca să nu pătrundă ploaia.

Simon Leogue s-a îndreptat, în final, spre mine. Purta un costum gri. Părul nisipiu. Fața ageră. Treizeci și șapte sau treizeci și opt de ani – îmi e tot mai greu să ghicesc vârsta cuiva. A aruncat o privire spre locul în care Georgie stătea lungită și mi-a spus că i-ar face mare plăcere să-l cheme pe unul dintre angajații săi ca să ducă câinele afară la o *plimbare pentru pipi.* I-am răspuns că Georgie era în regulă și că-i mulțumeam foarte mult, fiind grozav de tentată să-i ridiculizez încercarea de a folosi un accent nordic – dar am decis să n-o fac.

— Aș vrea să vă invit în biroul meu, doamnă Carson!

— Mulțumesc, dar prefer să discutăm aici. N-am nimic de care să-mi fie rușine. Poți să-mi spui Hannah. Nu sunt o piatră de mormânt.

— Sigur că nu, replică el.

Avea ochi ageri. Aruncă încă o privire spre Georgie, apoi scoase un elastic din jurul unui dosar. Unghiile de la mâini nu erau prea bine îngrijite. La capătul degetelor mari avea

umflături roșii. Am uitat însă subit de mâinile lui când s-a pornit să-mi desființeze finanțele. Ipoteca mea. Contul descoperit. O suliță e o suliță – poate fi aruncată de la distanță sau poate fi înfiptă lent, plasată la perfecție între coaste. El a procedat în ambele feluri, într-o manieră remarcabil de abilă. Aproape că îl plăceam pentru răceala și aplombul lui. Mi-a spus că erau obligați să-mi înghețe contul până când aveam să vând casa.

Altfel, aveau să prescrie ipoteca și să îmi preia proprietatea. A rămas tot timpul calm, evitând cu mult talent să-mi ofere mai multe informații; mi-a spus inclusiv că erau de închiriat multe apartamente mici și minunate prin oraș, chiar și pe malul *mării,* pentru momentul în care conturile mele aveau să fie puse în ordine. *E un loch, nu e marea,* i-am răspuns, dar a dat din umeri de parcă n-ar fi fost nicio diferență. N-a menționat o locuință asistată sau un cămin de bătrâni, ceea ce m-ar fi trimis de-a berbeleacul din vârful stâncii. I-am spus ceva caraghios despre Maiakovsky și despre cum ar putea fi amortizat sufletul, dar până și eu eram pe deplin conștientă că totul era fără speranță. Nu mă puteam abține să nu-i admir talentul și politețea infailibile, pe care le folosea ca să-mi dejoace toate planurile. Stătea acolo ca un ogar tânăr, mulțumit de sine, iar eu mă simțeam mai grea de cap decât de obicei. Vechea iconografie din mintea irlandezilor: evacuarea.

I-am spus că aș vrea să iau cu mine situația mea financiară, pentru a i-o da contabilului meu s-o studieze în amănunțime.

A oftat din greu și mi-a dat cartea lui de vizită. *Contabil?* Mi-a spus că-mi va oferi cât de mult timp va putea, dar – ca să fie sincer – nu mai aveam foarte mult. *Numărul meu de acasă figurează aici, dacă vă pot fi de vreun ajutor.*

Eram mult prea disperată ca să reacționez. Straniu, avea o undă de părere de rău în ochi. A clipit și a întors capul. M-am temut pentru o clipă că ar putea fi afectat de situația mea.

— Simon, ar trebui să te speli mai bine pe mâini, i-am spus.

Georgie se lungise cam mult pe podea, așa că am smucit lesa – o sălbăticie din partea mea, dar furia pe care o simțeam începea să se transforme în lacrimi și nu trebuia să las să se întâmple acest lucru în clădirea băncii.

Afară, lumina din Bangor îmi înțepa ochii. Pieptul îmi era apăsat de o profundă părere de rău pentru soarta mea. Dintre toate lucrurile, pe Queens Parade se târa un tractor de fermă, dintre cele care nu prea mai pot fi văzute în prezent, iar acesta era condus de un adolescent; un câine de rasă collie era așezat lângă schimbătorul de viteză. Mi-a zâmbit și a ridicat degetul arătător de pe volan când eu am dat din cap. Tomas nu fusese niciodată genul de băiat gata să muncească la fermă. O evita din toate puterile. Prefera barca. N-am idee de ce luase Tomas pușca cu el în acea dimineață. Nici măcar nu-i plăcea să tragă în păsări: era un lucru de care se ocupa tatăl lui vitreg. În adolescență nu mersese niciodată la vânătoare. Prefera binoclul. Să alunece pe apă. Totul se reducea pentru el la vectori și la unghiuri. Obișnuia să se întrebe dacă putea să întocmească o hartă a lumii naturale. Avea și o anumită lene în el Tomas al nostru – cu siguranță nu urma să incendieze lumea, dar pentru mine era suficient așa cum era. Pușca furată n-a mai reapărut niciodată. Cine poate ști la ce a fost folosită sau dacă n-a fost pur și simplu aruncată, zăcând undeva pe fundul mlaștinii alături de oase străvechi de elan?

Privind după tractor, am încercat să revin la realitate. Land Roverul se afla la celălalt capăt al străzii, blocat cu o încuietoare drăguță, galbenă. Nici măcar n-am încercat să discut cu lucrătorii din parcare. Așteptau morocănoși și răuvoitori în capătul străzii. M-am înapoiat la bancă și am scos bani din ATM înainte ca Simon să-mi înghețe contul.

I-am rugat să mă lase să plec, dar oamenii nu făceau decât să-și exercite capacitatea nesfârșită de a scutura din umeri. Am plătit amenda, însă tot a durat un secol până când mi-au eliberat roata.

Georgie dormea pe bancheta din spate când am tras mașina pe alee. M-am dus să sap în grădina din spate ca să mai scap de supărare și de groaza simțită în ziua aceea. Am

întors câteva brazde pe parcela unde creșteau tomate. O ploaie fină a început să cadă, portocalie în lumina ambientală a Bangorului. Nu te gândești niciodată că vor dispărea stelele. Încercări eșuate privind navigația. Mi-am scuturat noroiul de pe ghete și am intrat în casă. Cât de des sfârșim prin a șterge praful de pe oglindă? Pe culoarul de lângă cămară, unde am aruncat cazmaua, se afla o galerie întreagă de năzdrăvani. Suspecții de zi cu zi. Mama mea într-o rochie de tenis de culoarea unui vin roșu tare. Tatăl meu în uniforma lui de la RAF. Bunicul la porțile unei fabrici de textile. Tomas al meu, ridicând în sus șase macrouri înșirate pe-un singur fir. Jon Kilroyan, lucrătorul de la ferma noastră, în fața colibei de pescar. Soțul meu într-o jachetă de tweed și cu cizme de vânătoare până la genunchi. Vecini și prieteni vechi din timpul Coaliției Femeilor. O fotografie a mea la vânătoare de vulpi, pe când eram foarte tânără, cu un cățel beagle în spate – întreaga mea viață arătând atât de prearanjată, cu privilegiile aliniate de-a lungul coloanei mele vertebrale.

Două zile de furtună. Georgie și cu mine am rămas în casă. Vremea își făcea de cap peste loch. Cerul era întunecat. Vântul rupea crengi din copaci. Ploaia cădea fără încetare. M-am pierdut în antifoniile ei.

În cea de-a treia zi, am plecat. Scrisoarea era așezată pe scaunul pasagerului, alături de mine, învelită în anticul său plic de plastic. Presupun că nu era cea mai bună cale de a o păstra, dar era singura în afara unei pivnițe de bancă umidificate, așa că trebuia să facă față.

Pe drumul spre Belfast era o mare îmbulzeală. Vehiculele din spatele meu îmi făceau semn cu farurile și șoferii mă claxonau tare în momentul în care mă depășeau. Am încercat din nou să fac semnul victoriei cu mâna, deși se pare că degetul mijlociu e salutul preferat în zilele acestea. Claxoanele continuau să se audă. Eram bucuroasă, totuși, că mă puteam târî înainte.

Sensurile giratorii mi-au creat mereu confuzie. Cu puțin înainte de Comber, am descoperit cumva că mă aflam pe

drumul spre Stormont, unde mama și cu mine petrecusem o mare parte din timp în urmă cu un deceniu. Ea plânsese în Vinerea Mare în care fusese semnat acordul de pace. Cu sughițuri și cu lacrimi de fericire. Lunecase ca o focă afară din vechile tristeți care-i măcinau sufletul. Mai avea să trăiască numai patru luni. Ar fi vrut să atingă sfârșitul secolului, deși – cu puțin înainte de a se duce – îmi spusese că trăise destul. De ce moartea ne ia mereu prin surprindere? Când Tomas fusese răpit de lângă ea, îmi spusese că se simte ca și cum o gaură i-a fost săpată în piept, prin care inima i-a fost smulsă afară. Pe urmă, se lăsase fermecată de ceea ce ea numea pacea lui George Mitchell. Îl plăcea de asemenea pe John Hume, cu părul lui creț. Oameni buni, zicea ea. Au avut curajul să rămână aproape de fileu și să lovească mingea. Unul dintre cele mai fericite momente a fost acela în care l-a întâlnit pe Mitchell la clubul de tenis. Cu părul lui grizonant și bluza de trening. Cu politețea sa fără cusur. Ușoara senzație că nu prea avea scrupule. Stătea cu racheta la spate. Înclinat, în timp ce-i vorbea. Ea știa că mintea lui continua să lucreze. Îl sfătuise să-și perfecționeze reverul.

Pentru ea, pacea lui Mitchell a însemnat să-l lase pe Tomas să-și găsească odihna veșnică. A murit în somn. A fost incinerată și cenușa i-a fost aruncată în marea de vest. Întreaga ei viață fusese definită de apă, începând cu Newfoundiand și continuând cu toții anii de după. Sunt momente în care mi-o imaginez zburând la bordul acelui avion, Vickers Vimy, traversând oceanul. Îi plăcea extrem de mult povestea despre Alcock și Brown și le scotea foarte des fotografiile, pe care ni le arăta, povestindu-ne totul în cele mai mici detalii. Atât de multe lucruri legate de locul în care își începuse ea viața…

În ceea ce privește viața mea, o simțeam de parcă se legăna ametită și cobora tot mai mult pe limba pendulei. Nu mai fusesem la Belfast de trei sau patru ani. Iubitul nostru oraș mohorât, fără nicio formă, mânjit cu funingine. Picturi murale, alei, taxiuri negre, macarale înalte, galbene. Avusese mereu un aer posomorât și agresiv. Dar zona

universității a fost o surpriză pentru mine – era mai luminoasă, mai verde, mai plină de spirit. Am parcat și m-am plimbat o vreme cu Georgie, atrasă de tot ce vedea nou în jur și trăgând tare de lesă. Ce nume minunate poți găsi în acest oraș! Poate tocmai cu scopul de a ne face să mai uităm de durerile noastre. Țara Sfântă. Cairo Street. Damasc. Ierusalim. Palestina.

Am găsit destul de ușor biroul, aflat deasupra unui restaurant spaniol de pe Botanic Avenue. Sus, pe scări. Prin lumina în care dansa praful. Filatelistul era scund, slab, chel, cu ochelari atârnați la gât și ceva ce sugera dezintegrarea. Belfastul e plin de oameni eludați, care au fugit din calea turbulențelor; locuiesc în spații mici și au o imaginație uriașă. Și-a pus ochelarii pe nas și m-a privit pătrunzător, cu ochii mari. Avea în el ceva asemenea unui raton. N-a părut deloc deranjat de prezența lui Georgie, care îl tot adulmeca în sus pe pantaloni.

A șters un scaun cu batista, înainte să mă așez pe el, apoi s-a dus în spatele biroului, a încleștat mâinile și mi-a pronunțat numele de parcă ar fi fost singurul cuvânt ce merita subliniat în ziua aceea.

Luminile din bibliotecă aruncau umbre ciudate. Un raft întreg era plin de romane ale lui Graham Greene, ediții legate în piele perfect aranjate. Până și cel mai mic indiciu ne poate da în vileag. A desfăcut plasticul și a țâțâit puțin, nu sunt sigură dacă uimit sau în bătaie de joc. Mi-a aruncat o privire și s-a întors la scrisoare. Și-a pus o pereche de mănuși subțiri și a așezat plicul pe o bucată de postav albastru, apoi l-a răsucit cu o pensetă. Am încercat să-i spun povestea, dar a ridicat un deget în sus, să mă oprească. M-a surprins să-l văd bătând ceva la tastatura unui computer nou-nouț și derulând abil fișierele. A ridicat ochii și mi-a spus că existaseră zeci de situații în care scrisori legate de Alcock și Brown fuseseră oferite la vânzare; fusese el însuși la o mulțime de licitații din Marea Britanie, unde văzuse acele scrisori – valorau sume considerabile, mai ales dacă erau într-o stare bună. Mi-a spus că scrisoarea venea cu siguranță din Newfoundiand,

că plicul era corect, indicativul corect, dar că nu era un timbru transatlantic, ci un Cabot obișnuit. Nu exista nicio ștampilă a poștei, așa că plicul ar fi putut fi expediat în orice an, și nu existau niciun fel de înregistrări în care să fi fost menționat, deci nu putea fi autentificat cu absolută certitudine.

Numele de Jennings nu însemna nimic pentru el. Nici Frederick Douglass. A dat apoi deoparte ochelarii prevăzuți cu lupe magnetice și i-a lăsat să cadă pe pieptul său scofâlcit.

— Ca să fiu sincer cu dumneavoastră, va trebui să-l deschideți, doamnă Carson.

I-am spus că ratase o întâlnire cu mama mea în urmă cu circa un deceniu și că ea ar fi putut confirma autenticitatea foarte ușor, aflându-se în hotelul Cochrane atunci când avionul decolase. Avea pe atunci șaptesprezece ani. Văzuse avionul – și scrisoarea – luându-și zborul și micșorându-se tot mai mult pe cer. Plicul nu ajunsese niciodată la Cork. Peste ani, mama urmase traseul scrisorii până în Anglia și îl întâlnise pe Arthur Brown la Swansea. El uitase de scrisoarea vârâtă în buzunarul interior al tunicii sale. Le-o dăduse ei și lui Emily și ea o pusese bine, fără să știe ce-ar fi putut să facă cu ea. I-am povestit totul pe scurt și la obiect, și totuși el părea că se afundă tot mai tare în scaun, până când, în final, mi-a spus că nu se poate decide dacă să evalueze ceva ce, în mod clar, era un suvenir de familie, deși valora o sumă considerabilă, poate chiar două sute de lire, și – dacă ar fi purtat o ștampilă a poștei – suma ar fi putut fi depășită de mai multe ori.

S-a ridicat de pe scaun și mi-a deschis ușa, oprindu-se s-o scarpine pe Georgie după urechi. Oricum, la ce m-aș fi putut aștepta? Pe Botanic Avenue lumina îmi scotea ochii în asemena hal, încât m-am hotărât să intru în restaurantul spaniol; proprietăresei, o tânără drăguță, i s-a făcut milă de mine și mi-a adus un pahar de vin Rioja alături de câteva gustări, în timp ce soțul ei cânta la pian jaz și compoziții de Hoagy Carmichael. Propria-mi vârstă nu încetează niciodată să-mi stârnească uimirea. Sunt destul de sigură că și Lily

Duggan simțise ceva similar, la fel și Emily Ehrlich și Lottie Tuttle, o succesiune de femei ale căror vieți fuseseră legate de scrisoarea pe care o țineam în mână.

Nu sunt de părere că devenim niște scaune goale, ci cu certitudine sfârșim prin a le face loc altora pe ele.

Două pahare de vin m-au făcut să mă simt mult mai bine. Deși ametită, am reușit până la urmă să-mi găsesc mașina și, după ce am condus puțin, am oprit pe Newtownards Road. Trebuie c-am ațipit câteva secunde, pentru că Georgie a început să mârâie și am auzit apoi un ciocănit nerăbdător în geam. O femeie în uniformă. Am lăsat geamul în jos. Se făcuse întuneric.

— Ai parcat aiurea, mi-a spus ea.

Adevărul e că nici măcar nu-mi dădeam seama că parcasem în vreun fel. Aproape că puteam să-mi văd propriile gânduri înotând prin minte ca niște pești într-un bazin, mișcându-se lent.

— Scuzați-mă, doamnă ofițer!

Am pornit motorul, dar ea s-a aplecat peste volan și a scos cheile din contact.

— Ai băut?

Am întins mâna și am mângâiat-o pe Georgie pe gât.

— Ai vreo rudă prin apropiere?

I-am spus că nu cunosc pe nimeni, însă m-a amenințat că mă pune să suflu în fiolă, adăugând că s-ar putea să-mi petrec noaptea la secția de poliție – pe care ea a numit-o baracă –, așa că m-am străduit să-mi amintesc cine ar fi putut să mă găzduiască.

Mi-au revenit subit în minte zilele pline de veselie și de râsete. În anii ’60, Lawrence era membru al unui grup de fermieri care se întâlneau în fiecare sâmbătă dimineața. Toți purtau jachete din tweed. Centurile lor cu alice zdrăngăneau în timp ce mergeau de-a lungul lochului. Noi, *soțiile* – cum eram cunoscute pe atunci –, obișnuiam să jucăm tenis. N-am moștenit pasiunea mamei mele pentru acest joc, însă participam și eu. Ne reîntâlneam cu soții seara devreme, beam cocteiluri și, în drum spre casă,

aterizam cu automobilele în șanț. Sunt convinsă că încă mai există urmele roților noastre pe fâșia de lângă loch, precum urmele lăsate de bâtlani.

Cu greu pot spune că e o amintire extraordinară, dar trebuie să admit că eram destul de generoasă cu sentimentele mele. De-a lungul anilor am trăit mai multe povești de dragoste, majoritatea în mare grabă și pe ascuns, într-un cuvânt jalnice. O întâlnire într-o parcare, câteva momente furate în sala de baie a clubului de golf, spațiul îngust de la bordul unui yacht. Bărbații păreau că vor cu tot dinadinsul să aibă de-a face cu polițiștii. M-am dus acasă la Lawrence plină de vinovăție și melancolică, promițându-mi că nu voi mai comite nicio abatere. Sunt sigură că și el proceda la fel, dar nu eram deloc interesată să aflu mai multe. M-am concentrat asupra datoriei mele de mamă. Totuși, erau momente ocazionale când uitam de toate. Cel mai memorabil a fost o după-amiază petrecută cu Jack Craddogh, profesor de istorie la Queens University, care avea o mică casă de vacanță la marginea localității Portaferry, toată numai geamuri, șampanie și izolare. Soția lui era designer de mobilă și se ducea cu regularitate la Londra. La început ne-am apropiat unul de altul cu titlu de încercare, însă pe urmă mi-a rupt nasturii rochiei și după-amiaza s-a dizolvat în extaz. Cât de ciudat e să-mi amintesc gimnastica de care eram capabili pe atunci: parcă aș fi fotografiat momentul în care mâna mea tânără era așezată pe pieptul lui, simțindu-i inima bătând sacadat.

M-am bâlbâit puțin, după care i-am spus polițistei că am niște cunoștințe care locuiesc în apropiere, în direcția pieții Donegall.

— Sună-i! mi-a zis ea, întinzându-mi un telefon mobil.

Am surprins-o însă când am scos din buzunar micul meu Blackberry. Jack a răspuns chiar după primul țârâit. Și el vorbea de parcă ar fi avut puțin vermut pe limbă. L-am întrebat dacă puteam rămâne la el peste noapte. Era confuz și atunci am țipat în telefon că altfel urma să-mi petrec noaptea cu Georgie la închisoare.

— Georgie? s-a mirat el, apoi – după o clipă – și-a adus

aminte. Of, Hannah!

Niște scuze mormăite în fundal, urmate de un suspin complicat.

Polițista a ezitat un moment, apoi mi-a spus că va merge în urma mea, ca să fie sigură că am ajuns unde trebuie. Probabil că m-am clătinat puțin, pentru că m-a împins deoparte și a condus mașina ea însăși, în timp ce colegul ei venea în urma noastră. Mi-a spus că era ceva patetic ca, la vârsta mea, să beau și să conduc și că, dacă n-ar fi fost câinele, m-ar fi arestat pe loc. Arăta ca tipul de femeie care, cândva, cu mult timp în urmă, avusese parte de-un băț vârât în fund. Cu greu mai putea fi scos de acolo. Mă tenta să-i spun povestea mea cu Jack Craddogh numai ca să văd dacă aș putea să-i extrag un zâmbet – cum Jack smulsese cu dinții ultimul nasture al rochiei mele, pretinzând că-l înghițise, după care mă sărutase –, dar am stat liniștită în scaun, cu o față amărâtă, așa cum se presupunea că ar fi cazul, fără să scot un cuvânt. Toți am fost tineri odată: mama mea obișnuia să spună că trebuie să fim siguri că ne vom bea tot vinul, altfel se trezește.

Am oprit în fața marii case în stil victorian a lui Jack Ne aștepta în pragul ușii, sub vitraliu, încă un bărbat înalt și elegant. Soția lui, Paula, se agita în spatele lui într-un halat de casă.

Jack a venit în jos pe potecă, mișcându-se încă bine, și a deschis mica poartă de fier forjat. Apoi a dat mâna cu polițista și a asigurat-o că va avea el grijă de toate, că voi dormi cum trebuie toată noaptea. Părea puțin derutat de ideea că va trebui să aibă grijă și de Georgie, dar am condus-o eu prin casa renovată – tavane înalte și traverse de lemn, tapet scump și tablouri vechi – și am plasat-o într-o mică curte interioară, unde și-a lăsat botul pe labe, resemnată cu propria soartă.

Noi trei ne-am așezat la masa din bucătărie, înconjurați de aparate moderne și scumpe, bând ceai și lăsând trecutul să dea buzna peste prezent. În ultimii ani, Jack devenise un entuziast în observarea păsărilor, o descriere care m-a făcut aproape să mă înec de râs cu ceaiul. Scoicarul, rața

fluierătoare, sitarul de mal. El și soția lui desenau speciile de păsări sălbatice din zonă. Deseori se gândiseră să treacă pe la mine, dar nu se știe de ce n-o făcuseră – timpul trecea mult prea repede pentru ei. Trebuie să admit că schițele în acuarelă erau frumoase. M-au întrebat și ei ce fac: le-am spus că ies afară și stau, înot, privesc, aștept.

Gândul la casa mea mi-a împăienjenit ochii – nume spălate de decenii de ploi – și am bâlbâit ceva despre ideea unui zbor.

Jack a rupt sigiliul de pe o sticlă de brandy și ne-am încălzit, discutând despre celălalt proiect al său: era la pensie, dar încă mai preda un curs despre istoria secolului al XIX-lea la Queen's. Era fascinat de ceea ce numea literatură colonială. Vorbea încet, de parcă își rumega cuvintele. Mâinile îi erau presărate cu pete maronii. A turnat coniacul cu o mână ușor tremurândă.

După al doilea pahar, Paula ne-a anunțat că ne va lăsa pe noi, cei juni, să trăim – chiar a pronunțat cuvântul *juni* –, iar Jack s-a ridicat să o însoțească până la ușă și mâna lui i-a atins ușor fundul, un imens act de bravură în acele circumstanțe. A sărutat-o în plin pe buze, ca și cum ar fi vrut să-i ofere o reasigurare. Am auzit papucii ei bocănind pe scări și am respirat ușurată.

— Așa, deci, a zis el, de parcă ne-am fi întors în timp și mâna mea i-ar fi mângâiat încă pieptul, simțindu-i inima cum bate tare. Ce te aduce pe aici, Hannah?

Am avut atunci neplăcuta senzație că viața mea se tot rotea în cerc, numai că eram prea puțin echipată pentru asta – mai puțin decât oricând. El știa de existența scrisorii de mai mulți ani, dar n-o văzuse niciodată. Era, mi-a spus, prima dată când intra în contact cu o *marotă vie.* Nu prea îmi dădeam seama ce dorise să spună și am fost tentată să desfac plicul chiar acolo, în fața ochilor săi, numai ca să-i arunc în aer afirmația. Viața mea și casa mea nu mi se păreau a fi o *marotă,* ci un loc viu, unde pescărușii lăsau să cadă scoicile de la mare înălțime și unde ușile trebuiau bine închise ca să nu iasă căldura, și unde fantomele trebuiau să-și plece capetele atunci când intrau în camerele cu

tavane joase. Nu cred că Jack Craddogh a fost prea uimit să afle că eu și familia mea risipisem cumva cea mai mare parte a banilor lăsați de bunicul meu de pe urma fabricii.

Deși am avut grijă cum să-i dezvălui detaliile, mi-a spus că e o șansă minimă ca universitatea să vrea să riște în legătură cu o scrisoare nedesfăcută, indiferent ce fel de verificări și de asigurări am fi putut da.

Totuși, scrisoarea i-a atras în mod explicit interesul. Știa de legătura cu Douglass: era la modă în ultima vreme ca ei, irlandezii, să aibă impresia că sunt extrem de toleranți. A folosit cuvântul *ei* de parcă ar fi fost o ușă ce putea fi deschisă și apoi închisă. Întrebarea academică ce se punea era dacă, de fapt, *ei* începeau să se simtă ca niște albi. O chestiune legată de colonialism și de pagubele aduse. Studiase figuri politice din Australia, Marea Britanie și Tammany Hall[84] din vechiul New York, precum și modul în care această albeață pătrunsese în literatura timpului. Se distanța de cercetătorii aliniați prea îndeaproape de ceea ce el numea margini întunecate. Mie mi se părea totul ceva cam prăfuit. Mi-a spus că știa mai mulți universitari care studiau perioada petrecută de Douglass în Marea Britanie și în Irlanda. Putea să mă pună în legătură cu unul dintre ei, David Manyaki, din Kenya, profesor la universitatea din Dublin.

Eram destul de amețită de toate acele date, de geografie și de brandy. El a continuat să turuie despre o anume noțiune de colonizare interioară și a zâmbit puțin când am început să casc. Aveam cu adevărat nevoie să mă odihnesc, i-am spus. Nu mai aveam capacitatea de absorbție de odinioară. Mi-a zâmbit, și-a lăsat mâna pe a mea, a ținut-o așa o secundă, apoi m-a privit drept în ochi până când eu mi-am mutat privirea’. Puteam auzi podeaua scârțâind deasupra noastră sub pașii soției lui: fără îndoială așeza prosoape și o periuță de dinți și o cămașă de noapte

[84] Organizație politică a democraților din New York, înființată în 1789 ca societate fraternă de binefacere (Tammany Society) și asociată mai târziu, spre sfârșitul anilor 1800 și începutul anilor 1900, cu abuz de putere și corupție (n.tr.)

pe patul din camera de oaspeți.

El încercă să se aplece spre mine. Trebuie să admit că gestul lui m-a flatat. I-am spus că această filă va ateriza mai degrabă în dosarul numit oboseală decât dorință. Șaptezeci și doi de ani: unele lucruri arată mai bine numai când îți amintești de ele.

Dimineața și-a făcut apariția luminoasă și rece. Aerul înghețat te făcea să clănțăni din dinți. Turnurile gotice, înalte, ale clădirii Lanyon se profilau perfect pe cerul foarte albastru. Studenții mergeau grăbiți și siguri pe ei pe potecile bine îngrijite.

Propriile mele zile la universitate, spre sfârșitul anilor ’50, trecuseră foarte repede și fără prea mari realizări. Literatura nu mă pregătise deloc pentru o sarcină la nouăsprezece ani. Iubitul meu din Amsterdam se dusese înapoi la canalele lui. Nu-l prea pot învinui. Fusesem prea mult timp fata de religie prezbiteriană fără nicio realizare, care-și rodea capetele cozilor și-i tot dădea din gură despre revoluție și justiție. Bietul băiat fusese îngrozit.

A continuat să-mi trimită bani de Crăciun în fiecare an, până când plicurile au dispărut cu totul și Tomas n-a mai avut niciodată șansa să-l vadă.

Și zilele lui Tomas la universitate au fost retezate. Când l-am dus acolo, în 1976, puteai vedea studenți cu postere ale lui Martin Luther King și cu tricouri cu Miriam Makeba[85]. La opt ani după începerea tulburărilor, continuau să cânte *Vom învinge.* Tomas se amesteca printre ei, cu o rază de speranță în ochi. Avea părul creț și lung și pantaloni cu fundul de pământ. Odată, când a participat la un protest studențesc, el și colegii lui au ocupat clădirea artelor și au fost suficient de prostuți încât să dea drumul pe fereastră unor porumbei albi. Pe măsură ce timpul trecea, devenea tot mai tăcut. Stătea cu capul băgat în cărțile lui de matematică. Nu reușea să țină ambele vâsle în apă, dar spera să ajungă statistician. Cât de lungă e viața, cu

[85] Cântăreața sud-africană Miriam Makeba, simbolul muzicii africane și al luptei antiapartheid, denumită „Mama Africa" (n.tr.)

calculul probabilității aplicat la supraviețuire? Nicio formulă însă pentru ironia vieții noastre. Cum fusese oare acea dimineață întunecată în care doi mascați se strecuraseră prin tufe? Cum se cutremurase el atunci când îi trimiseseră un glonte în stomac?

Am ieșit din grădina universității și am dus-o pe Georgie înapoi la mașină. Și-a pus capul în poala mea în timp ce conduceam. Mici lucruri confortabile.

Când am ajuns acasă, pe insulă, am găsit încă o scrisoare de la bancă. Izvorâtă din imaginația plictisitoare a lui Simon Leogue. Simon zice: ești falită. Simon zice: plătește. Simon zice: vinde sau vei suporta consecințele. Simon zice: acum, *acum.*

Cum de-am ipotecat și am reipotecat astfel încât s-au dus toate de râpă înaintea mea? De pe marginea lochului am întors capul ca să-mi privesc casa, iar bucătăria arăta ca incendiată din cauza unei pulsații roșii urmate de beznă, apoi roșie din nou. Mă gândeam că aterizasem într-un loc unde nu trăiam cu adevărat, apoi mi-am dat seama că era numai robotul telefonic de pe dulapul din bucătărie. O clipă am fost tentată să acopăr beculețul cu o bucată de hârtie, pe care să o înlătur numai atunci când voi avea chef. *Vă rog să lăsați un mesaj când se aude tonul.* Am înotat o jumătate de oră, m-am mai plimbat prin grădină, am șters-o pe Georgie cu un prosop, m-am îmbrăcat, am pus ceainicul să fiarbă, apoi am așteptat să-i aud fluieratul. Eram convinsă că mesajul fusese trimis din nou de bancă, totuși o lumină roșie e o lumină roșie.

Până la urmă s-a dovedit că era amicul lui Jack, profesorul David Manyaki, care-mi spunea că o scrisoare ce i-ar fi putut aparține lui Douglass îi trezise interesul și că, atunci când ajungeam la Dublin, îi făcea plăcere să mă invite să luăm masa împreună.

Un accent african. Vocea lui suna ca a unui om mai în vârstă, realizat în viață, atent. Avea ceva de Harris Tweed[86] în voce.

[86] Harris Tweed, firmă de confecții pentru bărbați și femei, specializată în stofe de tip tweed, vintage și Herringbone tweeds (n.tr.)

Dimineața devreme, din nou bombardament cu scoici lansate de sus, din cer, dansând pe acoperișul de ardezie. Stoluri de pescăruși se roteau ca niște mici zigurate prin locul acela vast. M-am plimbat prin iarba plină de rouă. Câteva scoici zăceau deschise prin jur. Debussy spunea că muzica este substanța dintre note. Era o binefacere să mă aflu din nou acasă și parcă îmi revenise energia, în pofida somnului meu agitat. Am luat maldărul de note de plată și le-am pus pe foc în cămin.

În camera de zi, lângă foc, erau atârnate câteva dintre acuarelele realizate de mama. În ultimii săi ani începuse să picteze, pe măsură ce interesul față de fotografiat îi dispărea. Spunea că noile aparate nu-ți mai permit să te bucuri de munca ta. Îi plăcea să stea pe verandă și să picteze: un tablou înfățișează casa, cu ușa ei albastră din două părți și cu lochul întins, nemărginit, în spatele ei.

Am stat în bucătărie ascultând radioul, în timp ce o furtună de gradul zece s-a năpustit asupra noastră. Vântul bătea în rafale peste loch. Într-o oră, valuri imense au început să se spargă de digul dinspre mare. Ploaia mi-a inundat grădina și izbea tare în ferestre, în timp ce furtuna își făcea de cap pe loch.

David Manyaki. Un nume ciudat. S-ar putea să fie un văduv care să semene cu Achebe[87].O privire serioasă. Sau poate un alb cu un accent african. Cu ochelari cu rame argintii și șarmant. Cu petice de piele aplicate pe coatele jachetei.

Mă întrebam dacă să-l sun de pe micul meu Blackberry sau să-i dau un mesaj pe Google – sau cum se i spune dar celularul meu n-avea semnal.

Când îmi cercetez copilăria, îmi răsare tot timpul în minte călătoria spre casă, pe Malone Road, care mi-a plăcut cel mai mult. Stând în automobil cu tatăl și cu mama mea.

[87] Achebe, născut Chinua, în 1930, romancier nigerian, ale cărui lucrări includ *Lucruri distruse* (1958), *Un om al poporului* (1966) şi *Dealurile furnicilor din Savannah* (1987) (n.tr.)

Ne aducem aminte de drumurile făcute la fel de mult ca de oameni. Doream acum să refac niște mile de dragul timpurilor apuse. M-am dus spre nord, la Newtownards, apoi spre est, prin Greyabbey, și spre sud, pe lângă Kircubbin, ținând tot timpul malul lochului.

Există o pantă frumoasă spre vechiul feribot din Portaferry. Am stat la coadă pe malul de est, privind cum vine ambarcațiunea spre noi. O linie fină, albă, înspumată de apă. Circa douăsprezece vehicule pe punte, cu soarele strălucind pe parbrizele lor. Câțiva copii la nivelul de sus, încercând să vadă delfinii sărind prin apă. Călătoria peste Narrows înseamnă numai câteva sute de iarzi, însă ambarcațiunea trebuie să atace canalul într-un anume unghi, depinzând de puterea și de direcția mareei. Timp de patru sute de ani, aceasta a tot înaintat și s-a retras. La distanță, munții se profilează purpurii pe cer. Poate c-au fost denumiți Mournes[88] sau *îndoliații* dintr-un alt motiv: când văd o asemenea frumusețe, mă șochează mai ales faptul că am trăit atât de mulți ani departe unii de alții.

Feribotul a reușit să treacă de curent, lunecând în port. Am condus Land Roverul mai departe, am lăsat geamul în jos și l-am plătit pe tânărul agent. Nu arăta ca un tânăr capabil să priceapă un cuvânt de duh despre Styx. Totuși, era un om plăcut și zâmbitor. Pe moment, orice senzație legată de uscat și chiar și amintirea sa mi s-au șters din cap. Am frânat, am închis ușa mașinii și am dus-o pe Georgie pe puntea superioară, ca să respire puțin aer curat.

În celălalt capăt, o fată și un băiat stăteau îmbrățișați, vorbind în rusă. Poate că erau în luna de miere. Am tras-o pe Georgie după mine și m-am îndreptat spre locul în care o familie din Portavogie se pregătea să mănânce niște sendvișuri, scoțând și un termos cu ceai fierbinte. Părinții și șase puști.

I-au oferit lui Georgie câțiva dumicați din mâncarea lor,

[88] The Mourne Mountains, denumiţi şi the Mournes (în irlandeză *na Beanna Boirche),* formează un lanţ muntos din districtul Down, aflat în sud-estul Irlandei de Nord. Din el fac parte cele mai înalte vârfuri din ţară şi din provincia Ulster. (n.tr.)

au mângâiat-o pe gât. Mi-au spus că se duc spre sud s-o vadă pe regină, sosită într-o vizită. Eu nu eram deloc la curent, ci foarte departe de tot ceea ce lumea obișnuia să creadă despre ea însăși. Nu mai citisem un ziar de câteva luni bune. Nu aveam televizor. Radioul meu era fixat permanent pe un post care transmitea muzică clasică.

Însăși regina, exclamă tânăra mamă, clar radioasă, de parcă ar fi putut exista mai multe copii ale monarhiei. Limba i se dezlegase după un pic de bere blondă. Pufnind, adăugă că urma să vină și președintele Obama, tot în săptămâna aceea. Coliziuni ciudate. Dar nu conta: tot ce aveam eu de făcut era să-mi vând scrisoarea.

Feribotul s-a izbit de malul celălalt. Pescărușii se roteau pe deasupra noastră. Mi-am luat rămas-bun de la familia aceea și am dus-o pe Georgie înapoi la mașină.

Am luat-o pe drumul de coastă. La naiba cu prețul motorinei! O coadă mare de vehicule, strânse nerăbdătoare în spatele meu. M-au depășit, făcându-mi semn cu farurile. Unul dintre șoferi chiar s-a oprit în mijlocul drumului, a ieșit din vehicul și m-a înjurat: *Te bag în mă-ta, vacă stupidă și bătrână!* I-am mulțumit pentru momentul de remarcabilă elocvență. L-am întrebat dacă și el se ducea s-o vadă pe regină. Un umor de lacheu. N-a râs.

N-aveam cum să evit șoseaua aglomerată. Camioane mari se înghesuiau în spate. Mergeam atât de repede, încât volanul îmi trepida sub mâini. O durere ce nu se dădea bătută îmi săgeta umerii. Am trecut de graniță aproape fără să știu și, când am oprit la prima stație, să mă aprovizionez cu motorină, am descoperit că aveam nevoie de moneda europeană, euro. Funcționarul, un tânăr gentleman asiatic, m-a direcțional către un ATM. Am înghețat puțin. Ce mesaj va fi afișat pe ecran? Cum poți explica, la șaptezeci și doi de ani, o astfel de existență precară?

Ecranul a licărit puțin, dar aparatul a numărat un mic maldăr de bancnote, mici suluri de bucurie.

I-am cumpărat lui Georgie un pateu cu cârnat ca să sărbătorim. M-am gândit să arunc banii pe un pachet de țigări, un obicei de demult, dar m-am hotărât să n-o fac. Am

înaintat ca melcul și am intrat pe vechiul drum cu rezervorul plin de motorină.

Am deschis radioul din mașină. Toți discutau numai despre asigurarea securității și vizita reginei. Nu păreau prea îngrijorați cu privire la un posibil atentat la adresa lui Obama. Istoriile noastre complicate. Într-adevăr, colonialismul de pe plan intern. Am schimbat postul de radio. Traficul era tot mai intens pe măsură ce mergeam spre sud. Făcusem deja patru ore de la Belfast, dar asta și din cauza problemelor lui Georgie, cu vezica ei urinară. Cam la fiecare douăzeci de mile trebuia să trag mașina la marginea drumului, ca s-o las afară să se ușureze. Nu era prea încântată de toată călătoria noastră și tremura întruna pe bancheta din spate, până când am lăsat-o, în final, să stea în față alături de mine, cu capul în dreptul geamului ei deschis.

Spre seară, devreme, am intrat în suburbiile orașului. Am pierdut mult timp admonestându-mă că făcusem rezervare la un hotel din centrul orașului. Ar fi fost cu mult mai ușor să găsesc o cameră în suburbii. Dublinul arată cam la fel peste tot. Pasaje rutiere, care coteau brusc. Centre comerciale. Străzi pline de plăcuțe cu *De vânzare, închidere. Fără lichidități.* Turnuri de sticlă goale. Un laitmotiv a ceea ce am devenit cu toții. Un show în van. Foamea de un statut. Am profitat de culoarele pentru autobuze pentru a ajunge pe Gardiner Street. Un polițist a încercat să mă oprească, dar mi-am continuat drumul, bălăbănindu-mi plăcuța de înmatriculare nordică precum o fată tânără care face paradă. Îmi doream să traversez podul Beckett numai pentru ironia acestei acțiuni – *Nu contează, încearcă din nou, eșuează din nou, eșuează tot mai mult-,* dar m-am împotmolit într-o serie de joncțiuni cu sens unic și baraje rutiere ridicate pentru vizitele de stat.

Era aproape ora opt seara când am tras în sfârșit în față la Shelbourne, o tratație costisitoare pentru mine. Valetul, un snob spaniol micuț și rău, s-a uitat la mașină și apoi la mine cu mai mult dispreț decât aș putea descrie, după care m-a avertizat scurt că nu era permis să aduci animale în

hotel. Sigur că nu. Trebuie să admit că știusem asta tot timpul. N-avea rost să o fac pe proasta în continuare. Și atunci, m-am purtat și eu ca o snoabă. Am simulat mânie și indignare și am fost prompt azvârlită înapoi în trafic. Adevărul e că nu-mi mai rămăseseră prea mulți bani – în mod sigur nu o sumă suficientă pentru un hotel de lux.

Așa că Georgie și cu mine am dormit într-o parcare de lângă plajă, la Sandymount. Alte patru vehicule se aflau alături de-al meu. Presupun că erau familii lipsite de un acoperiș deasupra capului. Mi-a trecut prin minte că problemele mele erau cât se poate de normale. Familii întregi dormeau înghesuite ca niște sardele în propriile vehicule. Cu pături și căciuli bine trase pe cap. Toate lucrurile lor într-un morman de pe acoperiș, fixate bine cu frânghii. Arătau ca personajele din unele dintre primele fotografii alb-negru ale mamei mele. Se pare că nutrim convingerea naivă că astfel de lucruri nu se vor mai întâmpla niciodată în propria noastră țară. Ca și cum nimic din trecut nu se poate repeta în prezent. Fructele mâniei. Unul dintre vehicule avea chiar un abțibild în geam pe care scria: *Tigrul celtic, fundul meu.* Paznicii ne-au făcut o vizită pe la miezul nopții, îndreptând lanterna spre geam, dar ne-au lăsat în pace. Mi-am tras bine haina în sus și m-am ghemuit în scaun. Prin gaura din ușă se simțea o adiere înghețată. Am tras-o pe Georgie în poala mea ca să mă încălzească, dar a trebuit să o scot afară de două ori, biata de ea.

De dimineață, copiii din vehiculul alăturat se holbau la mine prin geamul mașinii. Ca să le distrag atenția, să mă pot schimba, le-am spus s-o ducă pe Georgie la o plimbare pe plajă. Le-am strecurat o monedă de doi euro. În timp ce se îndepărtau, l-am auzit pe unul dintre micii monștri zicând: *Ea pute.* Sincer, nu știu dacă se referea la mine sau la câine. Mi s-a strâns stomacul de supărare. Copiii păreau mulțumiți să ia ceva distanță de mine. Mă uitam cum dispar urmele lăsate de tălpile lor pe nisipul moale. O întindere uriașă de cenușiu dincolo de verdele câmpiilor din față.

Mai târziu m-am dus cu Georgie în Irishtown, ca să iau

micul dejun, și am găsit o cafenea unde au lăsat-o să aștipească la picioarele mele. Mi-am curățat haina la chiuvetă, mi-am scuturat rochia, m-am privit în oglindă. Mi-am pieptănat părul și m-am rujat puțin. Lucruri mici izvorâte dintr-un vechi orgoliu.

Radioul avertiza că vor fi ambuteiaje imense. Am lăsat mașina lângă plajă și am luat un taxi, șoferul urmând o cale întortocheată ca să mă ducă până la Smithfield. Era un localnic. *Ține-ți câinele jos la picioare, mama mă-sii de treabă!* m-a somat el. Un rulou de grăsime i se revărsa pe ceafă.

Traficul a devenit apoi și mai intens și ne-am împotmolit. Șoferul a înjurat-o pe regină cu o dexteritate remarcabilă. A trebuit să cobor și să merg pe jos ultimul sfert de milă. Taximetristul mi-a cerut un bacșiș. *Bani aruncați,* m-am gândit, dar – înainte de a putea să spun ceva – m-a înjurat și pe mine și a demarat în trombă.

Smithfield arăta ca o zonă mică și sărăcăcioasă a orașului, care nu se prea potrivea cu ce-mi închipuisem, dar nici cu David Manyaki, care mă aștepta la colțul străzii.

Mă așteptasem să văd un bărbat mai în vârstă, cu maniere formale, cu păr grizonant și petice de piele pe coatele sacoului. Cu ochelari cu rame argintii și puțin distant. Poate c-ar fi purtat una dintre acele mici pălării africane – pe viața mea că nu-mi puteam aduce aminte cum le spune – ca niște bonete viu colorate. Sau poate că arăta precum acei oameni de afaceri nigerieni, în costumele lor lucioase și albastre, cu cămăși albe strânse pe stomacurile proeminente ce stăteau să plesnească?

Dar Manyaki avea puțin peste treizeci de ani. O combinație elegantă. Pieptul lat, musculos, puțin cam gras. Părul împletit în codițe care i se legănau în jurul feței – am încercat să-mi amintesc numele acestui stil, dar n-am putut, mintea mea nu mai ținea pasul. Purta o jachetă sport, boțită, iar dedesubt o dashiki[89] galbenă cu fir argintiu. Mi-a strâns mâna. Mă simțeam grasă și ponosită, însă ceva în legătură cu persoana lui Manyaki mi-a trimis

[89] Cămaşă largă, colorată, purtată de bărbaţii din Africa de Vest (n.tr.)

un fior plăcut de-a lungul spinării. A întins mâna spre Georgie și a mângâiat-o. Accentul lui era

Cămașă largă, colorată, purtată de bărbații din Africa de Vest (n.tr.) mai puternic african decât mi se păruse la telefon, deși cu un ritm vioi, de Oxford, în el.

— Codițe împletite, i-am spus – o chestie destul de ridicolă.

A râs.

Am intrat într-o cafenea mică. Proprietarul așezase pe tejghea un mic televizor, unde puteau fi urmărite evenimentele zilei: regina în drum spre Grădina Amintirilor. Grupuri de protestatari din loc în loc pe străzi. Fără arme de control al mulțimilor, fără gloanțe de cauciuc, fără gaze lacrimogene. Comentatorii de la televiziuni păreau interesați de faptul că regina purta o rochie verde. N-aș putea spune că am fost vreodată un mare fan al monarhiei și, deși crescută oficial ca o protestantă, mă găseam de aceeași parte a baricadei cu Lily Duggan.

Am cerut cafea. Televizorul bubuia în fundal.

Când i-am arătat scrisoarea lui Manyaki, a prins de margine plasticul delicat și l-a răsucit în mâini. I-am explicat că fusese scrisă în numele străbunicii mele, care muncise în tinerețe într-o casă de pe această stradă, Brunswick, dar el m-a corectat imediat, spunându-mi că Douglass stătuse pe Great Brunswick, redenumită acum Pearse Street.

— M-am mirat că ai vrut să ne întâlnim aici, mi-a spus el.

— Nu e Great Brunswick?

— Mă tem că nu.

Am simțit un val de stânjeneală la gândul că el știa mai multe decât mine despre propria-mi străbunică și locul în care lucrase ea, deși – la urma urmei – era un universitar. Și lui îi părea rău că fusese nevoit să mă corecteze și mi-a spus că nu se știau prea multe despre stradă sau despre casă, pentru că totul se întâmplase cu mult timp în urmă, deși Richard Webb îi trezise un mare interes. A mai adăugat că va încerca să se ducă la adresa din Pearse Street, dar că vizita reginei sufocase tot orașul.

Scrisoarea era lipită în vechea ei învelitoare. N-a fost deranjat de ideea că n-o va putea deschide. Mi-a spus că nu știa ce soartă avusese Isabel Jennings, deși era foarte posibil ca ea să fi fost cea care îl ajutase pe Frederick Douglass să-și răscumpere libertatea, prin intermediul unei femei din Newcastle, o anume Ellen Richardson, membră activă în mișcarea quakerilor.

— El s-a înapoiat în America scăpat din robie.

Scăpat din robie. Era o expresie curioasă și drăguță și l-am plăcut și mai tare pe Manyaki pentru asta. Nu mai exista nici o altă stradă Brown în Cork, mi-a zis el. Fusese dărâmată în anii ’60, din câte știa el, ca să se facă loc unui supermarket. Nu era sigur când plecase familia Jennings, deși avea o vagă bănuială că în timpul foametei. Vinovăția era o povară pe care toți trebuiau s-o poarte, mi-a spus el, englezi sau anglo-americani. I-am povestit despre broșa cu ametist păstrată în familie de-a lungul mai multor decenii, deși pierdută cu ceva timp în urmă pe undeva prin Canada – la Toronto sau poate la St. Johns.

Și-a ridicat ochelarii, aruncând o privire spre ecranul televizorului. Un elicopter în zbor. Această pace remarcabilă care dura de atât de mult timp.

Manyaki a apucat plicul de margini și l-a tot răsucit între degete, apoi l-a ridicat în dreptul luminii și l-a ținut așa până când l-am rugat să nu-l expună prea mult, căci scrisul de mână abia se mai vedea, deși plicul fusese protejat de acel plastic.

Ce mi-a plăcut cel mai mult la Manyaki a fost faptul că nu mi-a cerut să desfac plicul, nici să i-l împrumut în ideea ca la universitate colegii săi să-l poată bombarda cu protoni sau cu neutroni sau cu indiferent ce altceva, pentru a descoperi ce era în interior. Cred că a înțeles că nu eram interesată să ajung la final, dacă era vreunul, și că perspectiva aflării adevărului nu-mi era deosebit de atractivă: în mod curios pentru un tânăr profesor universitar, și el părea să prefere ambiguitatea.

Mi-a spus că știe la Chicago un colecționar care plătise mai multe mii de dolari pentru lucruri legate de Douglass.

Colecționarul cumpărase deja o Biblie care-i aparținuse lui Douglass și licitase la sânge pentru a obține o pereche de greutăți. Acestea ajunseseră în final într-un muzeu din Washington.

În timp ce își plimba un deget pe tâmplă, zise:

— Ai idee ce-ar putea să conțină scrisoarea?

— Cred că e doar o scrisoare în care sunt adresate mulțumiri…

— Oh…

— …din câte știu eu!

— Ei bine, acesta e secretul nostru.

— Nimeni n-a deschis-o niciodată. Jack Craddogh spune că e o marotă.

— Așa obișnuiește el, spuse Manyaki, și l-am plăcut încă și mai mult pentru candoarea sa remarcabilă.

Pe moment a părut că se gândește la altceva, mestecând absent zahărul în ceașca sa de cafea.

— Tata obișnuia să îmi trimită scrisori pe acea hârtie subțire folosită pentru poșta aeriană, aceea șifonată.

N-a mai adăugat nimic, dar a desfăcut plasticul la un cap și a inhalat mirosul, apoi m-a privit cu sfială. De la ce distanță venise și el? Și cu ce fel de povești?

Și-a scos apoi celularul și a început să fotografieze plicul. Deși era atent, bucățele minuscule de hârtie s-au dezlipit atunci când a tras plasticul: de fapt, nu mai mult decât niște fire de praf. Entropia naturală a lucrurilor. I-am spus o nebunie, faptul că și noi ne dezagregăm în diferite feluri, și atunci a învelit din nou plicul în plastic, după ce o bucățică de hârtie cât o gămălie s-a desprins și a căzut pe masă.

— Chiar crezi că vei putea obține bani pe ea? l-am întrebat.

— De ce sumă ai nevoie?

Am râs mânzește. Și el, dar ceva mai gentil.

Își ținea capul puțin aplecat într-o parte, ca un om a cărui față a fost atinsă de cineva necunoscut. De ce a fost scrisoarea păstrată din capul locului? Lucrurile pe care le punem cu grijă într-un sertar s-ar putea să fie unele pe care

nu le vom mai găsi niciodată. A întins mâna de parcă ar fi vrut s-o atingă pe a mea, apoi s-a răzgândit și a ridicat în loc cana de cafea.

— Pot să aflu, mi-a spus el, împingând plicul spre mine peste masă. Voi trimite aceste fotografii pe e-mail ceva mai târziu.

Fărâmele de hârtie zăceau încă pe masă. Sunt sigură că a făcut gestul fără să se gândească: Manyaki și-a lins absent vârful degetului și l-a presat deasupra. Privea undeva uita peste umărul meu. O minusculă bucățică de hârtie. De mărimea unei gămălii. A studiat-o mult timp, deși părea cu gândul în cu totul altă parte. A pus-o apoi pe limbă, a stat așa un moment și a înghițit-o.

Când și-a dat seama ce tocmai făcuse, s-a grăbit să se scuze. I-am spus că e totul în regulă – oricum ar fi fost ștearsă de pe masă atunci când veneau să ia ceștile și farfuriile.

Am condus de la Sandymount spre casa lui Manyaki în aceeași seară, târziu. Locuia mai departe, undeva pe coastă, în Dun Laoghaire. Georgie se îmbolnăvise. Nu mai putea să-și miște picioarele din spate și nu-și mai controla vezica. Am încercat s-o iau în brațe. Cât era de grea! M-am clătinat în sus pe scări și am sunat la ușă.

Soția lui – o frumusețe irlandeză palidă, cu un accent sofisticat.

— Aoibheann, s-a recomandat ea.

A luat-o imediat pe Georgie din brațele mele și a dispărut în umbră.

Era o casă frumoasă, decorată cu tot felul de opere de artă – mici sculpturi pe piedestaluri albe, o linie de picturi abstracte și ceea ce mie mi s-a părut a fi un tablou de Sean Scully[90] lângă scară.

M-a condus în grabă în bucătărie, unde Manyaki stătea în dreptul unui blat în formă de insulă. Alături de el erau doi băieței care își făceau temele, îmbrăcați în pijamale cu mingi imprimate pe ele. Fiii lor.

---

[90] Sean Scully, pictor abstract american irlandez, nominalizat de două ori pentru Premiul Turner, în 1989 și în 1993. (n.tr.)

O combinație perfectă. Cândva ar fi fost apelați *mulatto.*

— Hannah, exclamă el. Credeam că te înapoiezi în nord.

— Georgie s-a îmbolnăvit.

— Ai nevoie de un veterinar? mă întrebă Aoibheann.

Manyaki întinse pe jos, lângă ușa bucătăriei, câteva ziare și o așeză pe Georgie, apoi căută un număr în celular. Fu nevoit să sune de mai multe ori, dar până la urmă găsi un veterinar în apropiere, în Dalkey, care făcea și vizite acasă. La telefon accentul său era mai mult Oxford decât african, cuvintele mai contrase și angulare. Mă întrebam cum fusese educat – era posibil ca tatăl lui să fi fost funcționar public, iar maică-sa profesoară. Sau poate crescuse într-o mică și prăfuită suburbie din Mombasa. Cu bazine de înot. Cearșafuri albe răcoroase. Sau un mic balcon deasupra unei străzi încinse. Un imam chemând enoriașii la rugăciune. Mânecile ample ale caftanelor tatălui său. Arestări, torturi, dispariții. Sau poate crescuse într-o casă bogată, pe un deal, cu radioul fixat pe BBC, un tânăr pe marginea unui bazin de înot din Nairobi. Studii universitare, poate un apartament jalnic la Londra? Cum de ajunsese acolo, la malul mării irlandeze?

Ce ne făcea să parcurgem asemenea distanțe, pentru ca pe urmă să vâslim înapoi în trecut?

Închise telefonul și se așeză din nou alături de copii, ca să-i ajute cu temele lor. Mă simțeam aiurea stând singură acolo – părea că uitase de mine pe moment. I-am fost recunoscătoare soției sale când m-a prins de cot, m-a așezat jos în fața hiatului și mi-a turnat un pahar de suc de merișoare.

Bucătăria lor nu aspira să fie vedetă în vreo revistă, deși ar fi putut – dulapuri frumoase, un set de cuțite lucrate cu grijă în stativul lor, o sobă nouă-nouță făcută să pară veche, un espressor roșu, un mic televizor cu control de la distanță apărut din spatele unui panel. Aoibheann continua să se agite în jurul meu.

— Stai jos, stai jos, mă tot invita ea – dar a avut amabilitatea să-mi permită să curăț niște ceapă verde și să tai cartofii felii pentru un fel gratinat.

Mi-a reumplut paharul cu suc de merișoare fără să-mi dau seama. Dinspre frigider veneau tot felul de știri: regina cu președintele irlandez, un alt colaps de bancă, un accident de autobuz.

Apoi, în sfârșit, s-a auzit soneria la ușă. Veterinarul era de fapt o tânără, obosită deja de toate problemele cărora trebuia să le facă față. Și-a deschis geanta mică și neagră de piele și s-a aplecat deasupra lui Georgie.

— Calmați-vă, m-a îndemnat ea fără să se uite la mine.

A examinat-o cu grijă pe Georgie, a mângâiat-o pe burtă, i-a studiat picioarele și fecalele, s-a uitat cu o lanternă la dinți și în gât și mi-a spus că e un câine bătrân. Ca și cum ar fi fost o revelație. Eram aproape sigură că-mi va spune că va trebui s-o eutanasiez pe Georgie, în schimb a zis că e un câine epuizat și puțin malnutrit, că avea posibil o infecție intestinală și că ar trebui să-i administrez antibiotice ca să mă asigur. Se purta într-un fel care nu-ți prea dădea voie s-o contrazici. Malnutrită. Am simțit că mi se strânge inima. A scris o rețetă și a fluturat-o prin aer alături de o notă de plată. Optzeci de euro.

În timp ce scotoceam prin portmoneu, Aoibheann a scuturat din cap, și-a deschis poșeta și a scos banii.

— Vei rămâne la noi peste noapte, mi-a spus apoi, aruncându-i o privire lui Manyaki.

Nimic nu se termină vreodată. Aoibheann provenea dintr-o bogată familie irlandeză, Quinlan, care făcuse avere de-a lungul anilor cu afaceri în domeniul procesării de alimente și cu afaceri bancare. Tatăl ei, Michael Quinlan, apărea cu regularitate în paginile revistelor de afaceri irlandeze. Tatăl și fiica păreau să nu se prea înțeleagă acum, posibil din cauza mariajului ei cu Manyaki.

Ea și Manyaki se căsătoriseră la Londra într-o ceremonie civilă și trecutul lor era cumva învăluit în mister – poate un copil sau un scandal cu autoritățile de imigrare, nu-mi era clar, deși nu conta aproape deloc. Erau doi oameni buni și, indiferent de relațiile din trecut cu tatăl ei, acum părea să meargă totul mai bine în loc să se rupă de tot. Se purtau cu generozitate și îi simțeam apropiați, fără nimic fals sau

prefăcut. În timpul mesei copiii au fost gălăgioși și nesuferiți, cum sunt de fapt copiii de pretutindeni. Oisin și Conor. De cinci și șapte ani, unul cu pielea închisă și celălalt cu pielea deschisă la culoare.

Aoibheann a umplut pentru mine o cadă cu picioare de bronz. Mi-am băgat capul sub apa caldă. Lăsase niște săruri de baie într-o sticluță legată cu o panglică. Am întins mâna, dar au căzut pe jos. O parte mi s-au dizolvat pe mână. La mare distanță se auzeau sirenele vaselor, ambarcațiuni trecând prin Dun Laoghaire. Toți se grăbeau să ajungă undeva. Dorința de a avea altceva. Același port în care Frederick Douglass debarcase cu toți acei ani în urmă. Apa plescăia în jurul meu. Călătorind peste marea apă. Tomas. Îl omorâseră ca să-i ia pușca de vânătoare. Pacea lui George Mitchell. Regina își înclinase capul în Grădina Amintirilor.

S-a auzit apoi un pocnet puternic și Manyaki a dat buzna în încăpere. Am sărit goală din apă. Trupul meu, ascultător în fața forței gravitației, s-a prăbușit apoi în ea, stropind totul în jur. El s-a dat înapoi, stânjenit peste măsură, și a ieșit din baie.

— Îmi pare rău, îmi pare foarte rău, a strigat el de pe culoar. Am ciocănit mai întâi. M-am gândit că poate ți-e rău sau că ți s-a întâmplat ceva.

Apa se răcise. Trebuie că stăteam în cadă de mult timp. Am dat drumul apei calde și m-am scufundat din nou în ea. Aoibheann mi-a adus puțin mai târziu o ceașcă de ceai.

— Mă tem că soțul tău a avut parte de o priveliște plăcută.

Ea și-a lăsat capul pe spate și a râs: nimic în bătaie de joc.

— Cred că va avea nevoie de un tratament, am zis eu.

— O, știm totul despre ce înseamnă un tratament în această casă.

Avea în ea ceva pur și familiar. Poate un mijloc de a se lepăda de notorietatea tatălui ei. A aruncat mai mulți pumni de apă fierbinte pe mine ca să mă încălzească, a mai turnat niște săruri de baie, totul fără să mă privească.

— Te las în pace, mi-a spus ea.

— Nu, e în regulă. Poți să stai aici.

— Of, exclamă ea.

— Sunt sinceră, îmi place să-mi țină cineva companie. Chiar nu vreau să ațipesc din nou.

Și-a tras un scaun și s-a așezat în mijlocul încăperii – o atmosferă de o stranie intimitate între noi. Am observat pentru prima dată că avea ochiul stâng mai leneș și de aceea arăta ca și cum ar fi trecut printr-o perioadă de mare tristețe.

Baia avea o fereastră înghețată și ea se uita în direcția aceea în timp ce vorbea. O lampă de afară risipea puțin din întuneric. Îl cunoscuse pe Manyaki, mi-a spus ea, la universitate, la Londra. Ea studia desig- nul în modă, el – limba engleză. Venise la o prezentare a ei cu prietena lui – una dintre multele, adăugă ea, nu avea lacune în această direcție – și se așezaseră în primul rând, urmărind proiectul ei de absolvire, o linie de fuste și de bluze la modă, inspirate de triburile de nomazi.

— A pufnit în râs, mi-a spus ea. Chiar acolo, în sala în care ne aflam. Pur și simplu a pufnit în râs. Mă simțeam teribil de jignită.

Aoibheann a întins mâna spre robinetul de apă fierbinte, l-a lăsat să curgă și a împins apa caldă spre picioarele mele.

— L-am urât.

Chicoti, strângând în jurul ei faldurile umilinței simțite atunci.

Îl revăzuse peste câțiva ani, la o petrecere organizată de un editor din Soho care îi publicase un eseu numit *Politici în romanul african.* Ea încercase să-i ridiculizeze articolul în așa fel încât el s-o audă, numai că articolul era numai ironie pură, de sus până jos, așa cum îl concepuse el.

— Stăteam acolo, atacându-l din toate puterile, și ghicește ce a urmat. A izbucnit din nou în râs: Realmente, un mare deștept.

Și-a șters o lacrimă din colțul ochiului bolnav.

— Așa că i-am spus în ce loch să se ducă să se înece. Nu-ți voi spune ce mi-a răspuns. Mă uram pentru că mă

simțeam atât de fascinată de el. În săptămâna următoare i-am trimis un caftan de beduin, împreună cu o scrisoare plină de reproșuri, spunându-i cât de stânjenită fusesem din cauza lui, că era un nenorocit respingător, o jigodie de cea mai înaltă clasă și că speram că va putrezi în iad. Mi-a trimis o scrisoare pe patru pagini despre pretențiile mele cum că aș fi o mare expertă în modă, adăugând că ar trebui să cunosc bine o cultură înainte de a trânti un model închipuit pe milioane de funduri.

M-am mișcat puțin în cadă – apa se răcise din nou.

— Cu greu pot spune că e o poveste de dragoste, dar suntem căsătoriți de opt ani și el încă poartă acel caftan prin casă. Numai ca să îmi crească tensiunea.

Am stat tăcute o vreme. Mi se părea că avea de purtat și povara propriei familii. Auzisem că tatăl ei fusese arestat cândva sau cel puțin interogat din cauza unor nereguli pe plan financiar, imediat după anii de avânt economic. Nu era deloc treaba mea, așa că am evitat tentația. M-am pregătit apoi să ies din cadă.

— Sunt bucuroasă c-ai venit în vizită, mi-a spus ea. Suntem destul de singuri în prezent.

Mi-am proptit cotul de margine și ea m-a apucat de braț și m-a ajutat să ies. Stăteam cu spatele la ea. E o jenă pe care trebuie s-o suportăm. A luat un prosop încălzit de pe stativ și mi l-a aruncat pe spate, strângându-mi umerii cu putere.

— Te vom ajuta să dormi toată noaptea, Hannah, mi-a spus ea.

— Sunt chiar atât de dărâmată?

— Pot să-ți dau jumătate dintr-o pastilă de dormit, dacă vrei.

— Ca să fiu sinceră, aș prefera un brandy.

Când am coborât, ea îmi pregătise deja un brandy fierbinte cu câteva cuișoare într-un frumos pahar de cristal. Conspirația femeilor. Suntem în aceeași oală, fără nicio îndoială.

Am rămas încă patru zile. Aoibheann mi-a spălat hainele

și m-a ajutat să mă odihnesc cumva. Îmi lipsea casa mea, dar marea îmi ținea de urât. M-am plimbat pe chei cu Georgie. Putea fi întotdeauna un ultim emigrant în familia mea. O amică îmi spusese cândva că sinuciderea se potrivește numai celor tineri. M-am hotărât să uit de proasta dispoziție și să mă bucur de zilele petrecute acolo.

În ultima zi a vizitei mele, m-am ridicat din pat și am coborât în mica grădină din spatele casei. M-am lungit pe un șezlong, admirând glicina înfloritǎ. Am auzit clanța deschizându-se în spatele meu. O tuse liniștită. Manyaki era acolo desculț, încă în pijama. Își pusese ochelarii cu rame groase. Codițele îi stăteau vraiște în jurul capului.

A tras un ghiveci mare, l-a întors cu susul în jos și s-a așezat alături de mine. Aș fi putut ghici imediat după modul în care își arcuise umerii. Colecționarul îi trimisese un e-mail în legătură cu scrisoarea, mi-a spus el. Și-a frecat tălpile albe de gresie. E interesat, a continuat, dar vrea să plătească numai o mie de dolari. M-am mișcat puțin în scaun. Știusem, dar n-aș fi vrut să aud asta din gura lui. A trebuit să simulez un aer de fericire: sacâzul de pe arcuș la câteva secunde după ce vioara a fost spartă.

Manyaki și-a unit degetele, trosnindu-le. În opinia lui, era posibil ca acel colecționar să ridice oferta la două sau trei mii, însă trebuia să-i furnizez o dovadă că scrisoarea avea legătură cu Douglass. Din câte știam eu, nu exista posibilitatea să-i ofer așa ceva, în afară de deschiderea plicului și cititul conținutului, ceea ce putea s-o lipsească în final de orice valoare.

— Mă voi gândi la asta, i-am spus, dar el știa prea bine că nu aveam s-o fac. Mai degrabă aș da scrisoarea. Nu mai însemna decât o picătură într-un ocean.

Manyaki a bătut darabana un moment pe fundul răsturnat al ghiveciului, apoi a întins mâna și a mângâiat-o pe Georgie pe gât.

— Îmi pare rău, mi-a spus.

— N-are rost să-ți pară ție rău.

Lumina cădea oblic în grădina din spate: era o zi frumoasă și însorită. Aoibheann și Manyaki m-au însoțit

până la șosea, unde ne-am luat rămas-bun. Ea îmi pregătise o mică pungă maro cu sendvișuri, un iaurt și niște biscuiți. Zilele în care luam masa de prânz la școală. Mi-au zâmbit politicos. Am demarat pe șosea de-a lungul coastei. Un drum lung spre casă.

Din toate relatările reieșea că Obama avea să sosească la aeroportul Baldonnel chiar în ziua aceea. Ura pentru Irlanda! Cerul îmi va ține de urât tot drumul spre casă.

Întunericul se lăsa peste ramurile îndoite ale copacilor. Lochul era perfect calm. Am împins ușa și am aruncat plicurile care mă așteptau lângă perete. Casa era înghețată. Uitasem să aduc lemne în interior. Am aprins o lampă de vânt și am așezat-o pe raftul de deasupra căminului.

Mă așteptasem să simt o imensă ușurare odată ajunsă acasă, dar nu simțeam decât un frig pătrunzător în oase. Georgie înainta încet în urma mea. Am găsit câteva vreascuri și câteva brichete de turbă. Am aprins focul și am aruncat avizele de plată în el.

Mi-am căutat costumul de scafandru, care mirosea vag a mucegai. L-am încălzit lângă foc. Georgie mă urmărea cu botul pe labe. Nu părea deloc dornică să iasă, totuși m-a urmat prin iarbă, oprindu-se apoi lângă marginea zidului în timp ce eu intram în apă. O noapte liniștită. Trei stele și luna și un avion singuratic pe sus, prin întuneric. Vântul sufla peste apă de parcă ar fi căutat ceva companie, viii și morții lunecând unii în alții. Vântul zgâlțâi ferestrele mari, după care făcu o buclă pe deasupra frontonului și dispăru.

David Manyaki m-a sunat de dimineață ca să-mi spună că uitasem scrisoarea. Dar eu știam mai bine. O lăsasem la vedere pe noptieră, cu un prespapier de sticlă deasupra ei.

Dumnezeu știe că nu poți ajunge până la vârsta asta fără să găsești oameni cu care să împărți greutățile. I-am spus că poate să deschidă plicul. Mă scuzi? a repetat el. Poți s-o deschizi, David. A zis că e o cacealma din partea mea. Pereții camerei parcă se strâmtaseră, tavanul aproape

că-mi cădea în cap. Respiram greu. Mi-am amintit că avea mâini cu degete scurte, butucănoase. Vârfurile degetelor erau foarte albe. Că își ronțăia unghiile. M-a întrebat din nou dacă sunt sigură și i-am răspuns că da, sunt sigură. Cred c-am auzit cum rupe plicul, dar probabil că era învelitoarea de plastic. O deschidea pe aceea. Am încercat să-mi aduc aminte cum arăta dormitorul lui. Casa lui. Perdelele de la ferestre în camera copiilor. O pilotă cu puf de gâscă, iar învelitoarea cu un desen cu scoici. Trebuie că avea telefonul prins între umăr și ureche. A scos plicul din plastic. Abia îl mai auzeam. M-a pus pe speaker. Trebuie că a aruncat telefonul pe pat. Ținând plicul în mâna dreaptă, desfacând cu stânga colțul împăturit pe centru. Eu stăteam în bucătărie, uitându-mă spre loch. Vremea era perfect banală. Un val jos de nori cenușii. Ce s-ar întâmpla dacă ar rupe scrisoarea? Cum de-ar îndrăzni?! La celălalt capăt al firului se așternuse tăcerea. Nu putea s-o facă. Îmi va trimite scrisoarea prin poșta expres. Prin fereastră vedeam cerul luminându-se. Nu, am spus, te rog să mi-o citești, în numele Domnului. Sunetul telefonului în mișcare. Tavanul în cădere. Scrisoarea era acum deschisă, aș mai fi vrut ca el s-o despăturească. Simțeam cum îmi pulsează sângele în tâmple. Încercam să mă prefac că nu-mi pasă. E ruptă scrisoarea? Nu, mi-a răspuns el, e deschisă, dar nu e ruptă. Un covor gri pe podea. Hainele copiilor atârnând în dulap. Un pom în fața ferestrei, o ramură care bate în ramă. A despăturit scrisoarea. Micuța cafenea din Dublin, unde firimituri minuscule de hârtie căzuseră pe masă din plasticul acela. Două pagini, mi-a spus el. A fost scrisă pe o hârtie cu antetul hotelului Cochrane. De culoare bleu, cu litere argintii în relief. Sunt pagini mici, îndoite la mijloc. Scrisul de mână s-a mai șters, dar e încă lizibil. Un stilou cu cerneală. A mutat telefonul de pe speaker. Ramura poate că a atins deja geamul. E datată, a continuat el. Exact cum mă așteptam. Iunie 1919. Emily Ehrlich. *Vă trimit această scrisoare cu speranța că va ajunge în mâinile dumneavoastră. Mama mea, Lily Duggan, nu a putut niciodată să uite cât de frumos s-a purtat cu ea domnișoara*

Isabel Jennings. Tăișul ascuțit al accentului său african. A citit încet mai departe. Hârtie bleu. Semnele de pe marginea unghiilor. *Este la fel de posibil ca acest plic să dispară în ocean, dar, dacă ei reușesc, poate o veți primi de la doi oameni care au eliminat tot ce era legat de război din acel avion.* L-au abandonat în Clifden. Prins între rădăcini puternice. În rogozul viu. Au dus cu ei scrisoarea peste Marea Irlandei. *Rareori știm ce ecou vor avea acțiunile noastre, dar poveștile noastre cu certitudine ne vor supraviețui.* Sirenele de ceață de-a lungul cheiului. Zgomotul traficului pe apă pe sub fereastra lui. Turnul de piatră de pe mal. *Această scrisoare este numai o simplă confirmare.* Emily Ehrlich cu bluza stropită de cerneală. Bătea cu vârful stiloului în marginea călimării. Mama mea, Lottie, aplecată peste umărul ei, veghind. Afară, o formă pe cer. *O trimit cu cele mai profunde mulțumiri.* Iarba culcată de vânt. Fiul meu intrând pe ușa din spate. Lumea nu gonește fără momente de clemență în ea. Cui îi pasă cât de mici? Manșetele pantalonilor lui înmuiate de rouă. L-am rugat să mi-o citească încă o dată. Stai puțin, mi-a zis Manyaki. Am auzit pârâitul hârtiei. Suficient de scurt cât să-mi rămână în amintire.

Am pus casa la vânzare prin licitație la începutul verii lui 2011. Mobila a fost mutată, tablourile date jos de pe pereți. Aerul zumzăia de la atâtea mașini de tuns iarba. Iarba verde era cărată repede în jos, spre loch. Giurgiuvelele și ușile au fost revopsite. O briză proaspătă se simțea trecând prin casă. Balamalele ușii de la intrare au fost bine unse. Soba Aga bine curățată. Pernele de pe verandă au fost recusute și hărțile amiralității bătute de praf.

Trecutul s-a săltat în picioare, scuturându-se eliberat. Mi-am împachetat lucrurile în cutii de carton și le-am dus în magazia din spate. Un dulap plin cu rochii vintage. Rachete de tenis din lemn. Suprafețe întregi de fire de undiță și mulinete. Vechi cutii de gloanțe. Lucruri nefolositoare.

Jack Craddogh și soția sa, Paula, au venit de la Belfast ca să mă ajute să împachetez. Cred că ea era curioasă să

tragă cu ochiul la ultimele dintre lucrurile mele. Am ridicat o pereche veche de pantaloni de călărie, întrebându-mă cum de mi se potriveau odinioară. Jack a împăturit ultimele haine ale soțului meu în câteva cutii. Erau interesați de schițele făcute de mama mea spre sfârșitul vieții. În final, ea folosise uleiurile ca pe niște acuarele, făcând ca vopseaua să arate crudă, cu straturi din care radiau palete întregi de culoare. Avea un fel anume de a distorsiona sau de a elonga figurile: un fel de foame.

Jack și Paula mi-au oferit o mică sumă pentru schițe. De fapt, ar fi vrut ramele. N-am luat banii. Nu mai aveam nevoie. Banca îmi aprobase extinderea liniei de credit. Le-am păstrat pe cele care-mi plăceau cel mai mult și pe restul le-am dat lor. Au încărcat tablourile în spatele automobilului lor: păsări în zbor.

Simon, managerul băncii, a venit abătut, cu fața lungită de vinovăție. A trecut dintr-o cameră în alta, calculând un eventual comision pentru sine. O specie ciudată de agent imobiliar a venit odată cu el, cu buzele rujate și cu o fustă mulată pe corp. Avea un accent sudic. I-am spus că, dacă va folosi încă o dată cuvântul *moștenire* în prezența mea, am să-i smulg ficatul. Biata de ea a început să tremure pe tocurile ei înalte. Mi-a spus că doar își făcea datoria. Mi se pare corect, am reacționat eu. I-am arătat locul unde se afla ceainicul. Se tot vântura prin casă, încercând întruna să mă evite.

De câte ori venea câte un cumpărător, părea mai degrabă dornic să pună degetul pe rană, nicidecum să cumpere. Am tot scos-o pe Georgie afară, să dăm roată insulei. Stătea lipită de călcâiele mele de parcă știa și ea, la rândul ei, că s-ar putea ca aceste locuri să rămână în curând numai o amintire. O insulă mărginită de hotare. De locul acesta nu mă legau atât de mult amintirile, ci gândul la cum ar fi putut arăta peste mai mulți ani. Arborii se încăpățânau să reziste în fața vântului, cu ramurile răsucite spre uscat.

M-am așezat pe o stâncă de pe mal. Georgie s-a lăsat și ea în jos, ca o grămăjoară. Nu prea puteam spune că nu

purtam vina pentru toate acestea. Aș fi putut să fac atât de multe lucruri odinioară... Dar, după ce fiul meu fusese ucis – am învățat în final să pronunț acest cuvânt –, am lăsat lucrurile să se dezintegreze. Totul din cauza mea. Nechibzuită. Dărâmată. Temătoare.

Vizitatorii doreau să vorbească cu mine, să vadă dacă proprietatea corespundea dorințelor lor, dar duhneau de la o poștă a lipsă de sinceritate și eu nu mă puteam abține să nu mă port bădăran cu ei. Îmi croiam drum prin iarba înaltă cu bățul din lemn de porumbar, înaintând cu greu. După plecarea lor mă duceam înapoi în casă, să termin de împachetat ultimele lăzi.

Cu trei zile înainte de licitație, am auzit un ciocănit în rama ferestrei. Georgie s-a ridicat și a fugit spre ușa din față.

Am deschis numai partea de sus a ușii. Aoibheann mi-a împins în brațe o sticlă cu cel mai fin coniac franțuzesc. David Manyaki era în automobil, cu fața ascunsă în umbră și parbrizul scăldat de lumină. Aproape că uitasem. Promisese că-mi va aduce scrisoarea intactă. Își făcea de lucru în spate, desfăcând centurile de siguranță pentru ca fiii săi să se poată da jos din mașină.

— I-am adus să alerge puțin prin aer curat, dacă nu te deranjăm, mi-a spus Aoibheann, dar copiii o tuliseră deja. Am încercat să te sunăm. Speram să nu te deranjăm. Iar David trebuie să meargă la Belfast, unde participă mâine la o conferință.

— Mă tem că e un pic ca la mama Hubbard[91] aici.

Ne-am plimbat prin casa goală. Aoibheann purta o rochie de plajă lungă; Manyaki, una dintre coloratele lui cămăși dashiki. Înaintau lent, inventariind goliciunea casei. Pretutindeni tot felul de urme. Locurile mai albe de pe

---

[91] *Bătrâna mamă Hubbard* este o poezioară amuzantă pentru copii, tipărită pentru prima dată în 1805, și una dintre cele mai populare în secolul al XIX-lea. O versiune a sa, de Sarah Catherine Martin (1768-1826), a fost publicată la Londra sub titlul *Aventurile hazlii ale bătrânei mame Hubbard și ale câinelui ei,* de J. Harris, la 1 iunie 1805. (n.tr.)

pereți, de unde fuseseră scoase tablourile. Găuri de cuie în tencuială. Urme de mobilă pe podea. O pală de vânt a coborât pe horn, spulberând cenușa.

Au trecut prin camera de zi, dincolo de cămin, dincolo de bucătărie. Erau atenți, în ciuda tăcerii lor. Manyaki a așezat scrisoarea pe masă. Eu am desfăcut plicul și am studiat scrisul de mână. Era mai degrabă neglijent. Ce mistere ne scapă atunci când încercăm să deslușim lucrurile? Dar poate că există mister și în ceea ce este evident. Nimic, doar o simplă notă. Am băgat-o la loc în plic și i-am mulțumit. Era complet a mea și aveam s-o păstrez acum: fără universități, fără filateliști, fără nicio nevoie de arhive.

Ne-am așezat pe verandă, de unde puteam să-i vedem pe băieți fugărindu-se prin jur. Am pregătit un prânz, constând într-o cutie de supă de tomate alături de felii de pâine irlandeză.

De pe loch venea zumzetul ca de insecte sălbatice a două skije- turi. Manyaki mi-a zguduit inima obosită atunci când s-a ridicat politicos de pe scaun, s-a dus la marginea apei, a intrat alături de băieții lui în apa puțin adâncă și i-a alungat pe sportivii amatori cu strigăte și cu semne energice din mâini. Codițele lui scurte dansau în jurul feței sale. El și băieții au mers de-a lungul zidului, au dispărut puțin, apoi au venit prin grădină cu trei stridii. Manyaki le-a desfăcut cu o șurubelniță și le-a pus în frigider, într-o mică tavă cu apă de mare. După o oră – a trebuit să se ducă în sat ca să le cumpere lapte băieților, după cum mi-a spus le-a pregătit într-o tigaie. Cu vin alb, usturoi tăiat și rozmarin.

I-am rugat să rămână peste noapte. Manyaki și fiii lui au târât niște saltele vechi afară din hambar. Norișori de praf s-au ridicat din ele când le-au dat drumul pe podea. Am îmbrăcat pernele și am adus cearșafuri curate. Cum era de așteptat, mi-au dat lacrimile. Aoibheann mi-a turnat un deget de coniac într-un pahar, grijulie să n-o iau la vale.

După masa de seară, cel mai mare dintre băieții lui Manyaki, Oisin, a bătut din picioare, insistând că vrea să hrănească pescărușii. Mai avea o jumătate de pâine. M-a

luat de mână și, împreună cu fratele său mai mic, Conor, ne-am dus pe pajiște, aruncând bucăți din pâine. Puțin după lăsarea serii, m-am uitat pe geam și am văzut un grup de cerbi cu coada roșie, mergând cu picioarele lor lungi prin pietriș. Oisin și Conor stăteau la geam cu mâinile lipite de sticla rece, privind încântați. Nu m-a lăsat inima să le spun că cerbii vor călca în picioare și cele câteva straturi rămase din grădina mea, așa că l-am ținut pe Conor la fereastră până când a adormit, cu toți cei cinci ani ai lui în brațele mele, după care am ieșit ca să alung cerbii.

Stăteam în curte, în întunericul aproape deplin, ascultând. Cerul arăta ca o scenă lungă pe care se perindau tot felul de imagini. Cei mai apropiați copaci păreau de culoare albastră. Pe urmă a apărut luna, plutind jos, tremurătoare deasupra lochului. Apa lipăia, lovindu-se de mal. După aceea n-am mai văzut nimic în noaptea de tăciune.

Când am intrat în casă, Aoibheann îi schimba pe copii în pijamale. Băieții au făcut ceva scandal, apoi s-au liniștit. Ea s-a așezat pe marginea saltelei și le-a citit o poveste de pe ecranul telefonului mobil.

A fost odată ca niciodată, a început ea. Eu am rămas la ușă, ascultând. Nu există poveste pe lume care să nu se adreseze măcar parțial trecutului.

Am aprins lămpile cu petrol, i-am lăsat singuri pe oaspeți și am coborât spre loch cu Georgie. Am înotat în larg. Apa era aprigă și rece. Mi-a pătruns până în măduva oaselor. Am aruncat o privire spre casă. L-am văzut pe Tomas cum apare, silueta lui înaltă și subțire traversând pajiștea.

După ce am intrat, am șters-o pe Georgie cu prosopul în dreptul ușii. Manyaki și soția lui erau pe verandă, conturându-se în lumina felinarului. O scânteie juca pe ramele ochelarilor lui din sârmă. Am prins un pic din conversația lor: conferința lui, băieții, licitația care se apropia. S-au aplecat unul spre altul, peste masă, cu o bucată de hârtie acoperită cu cifre între ei. Reflecția lor în geam. Apa din spatele lor întinsă până departe, neagră. Am

stat în ușă mult, mult timp, fără să știu ce să fac sau ce să spun. Nu doream să le fie milă de mine. Și nici n-aș sta, dacă ei ar rămâne aici.

Când m-am așezat alături de ei, tăcerea lor era plină de tandrețe. Trebuie să admirăm lumea, pentru că nu se termină odată cu noi.

Mulțumiri pentru *Transatlantic*

Nu există niciun anonimat real în istorie. Și nici atunci când povestești ceva. Multe mâini au lucrat la această operă, așa că ar fi greșit să pretind că am scris acest roman de unul singur. Bineînțeles că port întreaga responsabilitate a pașilor greșiți și a neajunsurilor, dar aș fi învinuit de neglijență dacă n-aș menționa oamenii care m-au ajutat pe tot parcursul scrierii acestui roman. Mai întâi, ca întotdeauna și fără de margini, mulțumiri lui Allison, Isabellei, lui John Michael și lui Christian. De asemenea, colegilor și studenților de la Hunter College, Jennifer Raab, Peter Carey, Tom Sleigh și Gabriel Packard, în special. Cele mai sincere mulțumiri lui David Blight, John Waters, Patricia Ferrerio, Marc Conner, Brendan Barrington, Colm O'Grada, Fionnghuala Sweeney, Richard Bradbury și Donal O'Kelly pentru ajutorul lor la capitolul despre Douglass. Învățații specializați în biografia lui Douglass trebuie să știe că uneori am combinat și ocazional am inventat citate pentru a crea urzeala unor fapte reale. Pentru capitolul despre Alcock/Brown le sunt enorm îndatorat lui Scott Olsen, William Langewiesche, Cullen Murphy, Brendan Lynch și Andrew Nahum de la Science Museum din Londra. Pentru cel cu privire la George Mitchell, ar trebui să le mulțumesc lui George și lui Heather Mitchel – ei au avut imensa amabilitate de a-mi permite să-mi imaginez cum aș pătrunde în lumea lor. În plus, trebuie să le mulțumesc lui Liz Kenndey, Tim O'Connor, Mitchell Reiss, Declan Kelly, Maurice Hayes, Tony Blair și mulți altora (mai ales lui Seamus și lui Mairead Brolly), care au încercat să mă ajute să înțeleg procesul de pace. Oamenii din Aspen și de la Fundația

Scriitorilor din Aspen mi-au fost de foarte mare ajutor tot timpul: mulțumiri deosebite Lisei Consiglio pentru tot ce a făcut. Echipei *Transatlanticului,* Loretta Brennan Glucksman, Gabriel Byrne, Niall Burgess și Eugène Downes,

mulțumirile mele permanente. În ultimii ani am avut acces la un acoperiș deasupra capului în vremuri grele – cele mai profunde mulțumiri lui Mary Lee Jackson, Fleur Jackson, Kyron Bourke și Claira Jackson pentru casa de pe malul lacului Strangford; un cuvânt și mulțumiri cât casa lui Wendy Aresty pentru adăpostul din Aspen; mulțumiri lui Bruce Berger pentru cea mai frumoasă casă din vest; lui Isa Catto și lui Daniel Shaw pentru pacea din Woody Creek; și, desigur, lui Rosemarie și lui Roger Hawke pentru sprijinul lor și camera de sus. Pentru cum am fost călăuzit din punct de vedere editorial și pentru acuitate, le adresez sincere mulțumiri lui Jennifer Hershey și Alexandrei Pringle. Lui Martin Quinn, o plecăciune adâncă, adâncă. De asemenea, le mulțumesc lui Sarah Chalfant și lui Andrew Wylie, precum și tuturor celor de la Wylie Agency. Aprecierile mele lui John Berger, Michael Ondaatje, Jim Harrison și Wendell Berry, pentru felul în care mă inspiră tot timpul. Sunt încă mulți alții care m-au sprijinit tot timpul pe parcursul lecturii și al consultațiilor – John și Anna Cusatis, Joe Lennon, Dr. Jim Marion, Terry Cooper, Chandran Madhun, Maurice Byrne, Sharif Abdunnur, Bob Mooney, Dan Barry, Bill Cheng, Tom Kelly, Danny Mcdonald, Mike Jewell, Tim și Kathy Kipp, Kaitlyn Greenidge, Sean și Sale, dar și restul familiei mele din Irlanda, și mai ales fratele meu Ronan Mecann, care se ocupă de website-ul meu și fără de care aș fi fost total pierdut. Mai sunt și alții și sper că n-am dat uitării prea multe persoane. Le voi mulțumi în gând de-a lungul drumului, atunci când vom fi împreună în zbor.